

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ BAĞLAMINDA
GİRİŞİMCİLERİN GİRİŞİMCİLİK ALGISINA YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA: TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ ÖRNEĞİ**

**Melike TURHAN
1440201514**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYSAL**

ISPARTA- 2019

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ BAĞLAMINDA
GİRİŞİMCİLERİN GİRİŞİMCİLİK ALGISINA YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA: TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ ÖRNEĞİ**

**Melike TURHAN
1440201514**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYSAL**

ISPARTA- 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Melike TURHAN
Anabilim Dalı	İşletme
Tez Başlığı	Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Bağlamında Girişimcilerin Girişimcilik Algılarına Yönelik Bir Araştırma: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Örneği
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği ve YÖK Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında jürimiz 28/11/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için;

OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUĞU²

ile aşağıdaki kararı almıştır.

- Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez **KABUL** edilmiştir.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin **DÜZELTİLMESİ**³ kararlaştırılmıştır.
 Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin **REDDEDİLMESİ**⁴ kararlaştırılmıştır.

TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYSAL-SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI-SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Ali Murat ALPARSLAN-Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Duygu KIZILDAĞ-İzmir Demokrasi Üniversitesi	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sait ÖZKUL-SDÜ	☒ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 22-(6) Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri dinleyicilere kapalı olarak, tez hakkında salt çoğunlukla kabul, ret veya düzeltme kararı verir. Tezi kabul edilen öğrenciler başarılı olarak değerlendirilir. Bu karar, enstitü anabilim/anasanat dalı başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi başarısız bulunarak reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gerekli düzeltmeleri yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunmada da başarısız bulunan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

Bu form bilgisayar ortamında doldurulacaktır.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “*“Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Bağlamında Girişimcilerin Girişimcilik Algısına Yönelik Bir Araştırma: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Örneği”*” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Melike TURHAN

28/11/2019

(TURHAN, Melike, *Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Bağlamında Girişimcilerin Girişimcilik Algısına Yönelik Bir Araştırma: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Örneği*, Doktora Tezi, Isparta, 2019)

ÖZET

Bu araştırmanın konusunu Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firma sahibi girişimcilerin, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri bağlamında girişimci ve girişimcilik bakış açılarının araştırılması oluşturmaktadır. Araştırmada girişimcilerin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük seviyelerine bağlı olarak; girişimci ve girişimcilik bakış açıları, deneyimleri ve algılarındaki benzerliklerin ya da farklılıkların ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Karma desene sahip araştırmanın nicel aşamasında; Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet gösteren 4.443 firma sahibi girişimciye öğrenilmiş güçlülük düzeyinin belirlenmesi için Rosenbaum (1980) tarafından oluşturulan, Siva (1991) ve Dağ (1991) tarafından Türkçe 'ye uyarlaması yapılan "Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği" uygulanmıştır. Geri dönüş sonuçlarına göre kullanılabilir 265 anketin SPSS Windows 22.0 paket programı kullanılarak analizleri gerçekleştirilmiş; alınan ölçek puanları ortalamasının altında kalan gruba düşük güçlülük, ortalamanın üstünde kalan gruba ise yüksek güçlülük seviyesi olarak düzeyler belirlenmiştir. Nitel araştırma aşamasında ise; belirlenen gruplar içerisinde katılımı gönüllü olarak kabul eden 10 düşük öğrenilmiş güçlülük ve 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler yapılarak veriler toplanmış ve MAXQDA 18 programıyla analiz edilmiştir. Araştırma bulgularında; nicel araştırmada ankete katılan 265 kişinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre, yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip grup arasında anlamlı bir farkın çıktığı tespit edilmiştir. Nitel araştırma sonucunda, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılara göre; girişimci ve girişimcilik yorumlarında algı ve söylem farklılıkları olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Öğrenilmiş Güçlülük, Girişimci, Girişimcilik, Girişimci Kişilik Özellikleri

(TURHAN, Melike, *A Study on Entrepreneurs' Perception of Entrepreneurship in the Context of Their Learned Resourcefulness Levels: Technology Development Zones Sample*, Dissertation, Isparta, 2019)

ABSTRACT

The subject of the present study is to investigate the perspectives of entrepreneur company owners based in the Technology Development Zones on the entrepreneur and entrepreneurship in the context of their learned resourcefulness levels. The aim is to foreground, in relation to the entrepreneurs' levels of learned resourcefulness, similarities and differences in their perspectives, experiences and perceptions regarding the entrepreneur and entrepreneurship. In the quantitative part of the study which employs the mixed method, "Learned Resourcefulness Scale" developed by Rosenbaum (1980) and adapted into Turkish by Siva (1991) and Dağ (1991) was applied on 4443 entrepreneur company owners based in the Technology Development Zone in order to determine their level of learned resourcefulness. 265 surveys valid in accordance with the feedback results were analyzed with SPSS Windows 22.0. The group who fell below the average scale point was designated as low resourcefulness level, while the other group achieving over the average scale point was designated as high resourcefulness level. In the qualitative part of the study, data was collected through interviews done with voluntary participants - 10 from the group designated as low resourcefulness level and 12 from the high resourcefulness level, and the collected data was analyzed with MAXQDA 18.

The research findings have shown that, according to the learned resourcefulness levels of the 265 participants who took part in surveys in the quantitative part, a significant difference was determined between the high resourcefulness level group and the low resourcefulness level group. As a result of the qualitative research, it has been found that there are perceptual and discursive differences between the participants with high resourcefulness levels compared to those with low resourcefulness levels.

Keywords

Learned Resourcefulness, Entrepreneur, Entrepreneurship, Entrepreneurial Personality Traits

İÇİNDEKİLER

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI.....	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK

1.1. ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜĞÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	4
1.1.1. Öğrenilmiş Güçlülüğün Tanımı ve Gelişimi	4
1.1.2. Öğrenilmiş Güçlülüğün Değerlendirilmesi	7
1.1.3. Öğrenilmiş Güçlülüğün Fonksiyonları	11
1.2. ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	14
1.2.1. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	14
1.2.1.1. Sağlık Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar	19
1.2.1.2. Eğitim-Öğretim Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar	23
1.2.1.3. İşletme Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar	38
1.2.1.4. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar	41
1.2.2. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	45
1.2.2.1. Sağlık Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar	48
1.2.2.2. Eğitim-Öğretim Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar	54
1.2.2.3. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar	58

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

2.1. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMLARI	61
2.1.1. Girişimci	61
2.1.2. Girişimcilik.....	66
2.1.3. Girişimci Kişilik Özellikleri	74
2.1.3.1. Başarı İhtiyacı	76
2.1.3.2. Yaratıcılık	78
2.1.3.3. Yenilik	79
2.1.3.4. Riski ve Belirsizliği Tolere Edebilme.....	81
2.1.3.5. Bağımsız Olma	83
2.1.3.6. Özgüven	84
2.1.3.7. Kontrol Odağı	85
2.2. TEKNOLOJİ ÇAĞINDA GİRİŞİMCİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ	87
2.3. ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK VE GİRİŞİMCİLİK İLİŞKİSİ.....	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

3.1.GİRİŞİMCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİNE GÖRE GİRİŞİMCİLİK ALGILARININ ARAŞTIRILMASI	97
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	97
3.1.2. Araştırma Süreci.....	99
3.2.GİRİŞİMCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK NİCEL BİR ARAŞTIRMA	101
3.2.1. Araştırma Modeli	101
3.2.2. Evren ve Örneklem.....	101
3.2.3. Veri Toplama Aracı ve Güvenilirlik.....	102
3.2.4. Verilerin Toplanması.....	102
3.2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	103
3.2.6. Araştırma Verilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	104

3.3.ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ BAĞLAMINDA GİRİŞİMCİLERİN ALGILARINA YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA.....	109
3.3.1. Araştırma Yöntem ve Deseni	109
3.3.2. Çalışma Grubu.....	111
3.3.3. Veri Toplama Aracı.....	112
3.3.4. Verilerin Toplanması.....	113
3.3.5. Verilerin Analizi	114
3.3.6. Araştırma Verilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	115
SONUÇ ve TARTIŞMA	184
KAYNAKLAR	196
EKLER.....	228
Ek 1. Anket Formu.....	228
Ek 2. Öğrenilmiş Güçlülük İfadeleri Puan Ortalamaları.....	232
Ek 3. Görüşme Soruları.....	234
ÖZGEÇMİŞ.....	235

KISALTMALAR DİZİNİ

AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
HBR	: Harvard Business Review
HR	: Yüksek Güçlülük
HSC	: Yüksek Otokontrol
LR	: Düşük Güçlülük
LSC	: Düşük Otokontrol
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi
PRC	: Süreç Düzenleyici Bilisler
SCS	: Otokontrol Ölçeği
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.	Sağlık Alanında Hastalar Üzerine Yapılan Araştırmalar	19
Tablo 2.	Sağlık Alanında Hemşireler Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	21
Tablo 3.	Sağlık Alanında alışanlar Üzerine Yapılan Araştırmalar	23
Tablo 4.	Okullarda Öğrenciler Üzerine Yapılan Araştırmalar	24
Tablo 5.	Okullarda Öğretmenler Üzerine Yapılan Araştırmalar	29
Tablo 6.	Üniversitelerde Öğrenciler Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	31
Tablo 7.	Üniversitelerde Akademisyenler Üzerine Yapılan Araştırmalar	37
Tablo 8.	Kamu Kurum ve Kuruluşlar Üzerine Yapılan Araştırmalar	38
Tablo 9.	Özel İşletmelerde Otel alışanları Üzerine Yapılan Araştırmalar	39
Tablo 10.	Özel İşletmelerde Çocuk Evlerinde Bakım Elemanı Olarak alışanlar Üzerine Yapılan Araştırmalar	39
Tablo 11.	Özel İşletmelerde alışan ve Eğitime Devam Eden Ergenler Üzerine Yapılan Araştırmalar	40
Tablo 12.	Özel İşletmelerde İnsan Kaynaklarında alışanlar Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	40
Tablo 13.	Özel İşletmelerde Beyaz ve Mavi Yakalılar Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	41
Tablo 14.	Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar	42
Tablo 15.	Sağlık Alanında Hastalar Üzerine Yapılan Araştırmalar	48
Tablo 16.	Sağlık Alanında Yaşlılar Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	51
Tablo 17.	Sağlık Alanında Kadınlar ve Erkekler Üzerine Yapılan Araştırmalar	52
Tablo 18.	Sağlık Alanında Anne Adayları Üzerine Yapılan Araştırmalar	53
Tablo 19.	Eğitim-Öğretim Alanında İlk-Orta-Lise Öğrencileri Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	54
Tablo 20.	Eğitim-Öğretim Alanında Üniversite Öğrencileri Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	55

Tablo 21. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar	59
Tablo 22. Kolmogrov-Smirnov Normal Dağılım Testi	103
Tablo 23. Girişimcilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı.....	104
Tablo 24. Öğrenilmiş Güçlülük Puan Ortalamaları.....	105
Tablo 25. Öğrenilmiş Güçlülüğün Eğitim Düzeyine Göre Ortalamaları	108
Tablo 26. Öğrenilmiş Güçlülüğün Faaliyet Alanına Göre Ortalamaları.....	108
Tablo 27. Öğrenilmiş Güçlülüğün Kuruluş Yılına Göre Ortalamaları	108
Tablo 28. Öğrenilmiş Güçlülüğün Yaşa Göre Ortalamaları.....	109
Tablo 29. Öğrenilmiş Güçlülüğün Cinsiyete Göre Ortalamaları.....	109
Tablo 30. Öğrenilmiş Güçlülük Alt %27 ve Üst %27 Arasındaki Fark	111
Tablo 31. Katılımcıların Demografik Özellikleri	116
Tablo 32. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Bakış Açıları Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Tablosu	122
Tablo 33. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Bakış Açıları Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Tablosu	124

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Öz Düzenleme Davranışını Karşılıklı Olarak Belirleyen Faktörler Arasındaki Etkileşimlerin Şematik Sunumu	12
Şekil 1.2. Öğrenilmiş Güçlülük İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	18
Şekil 1.3. Öğrenilmiş Güçlülük İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	47
Şekil 3.1. Araştırma Süreci Modeli.....	100
Şekil 3.2. Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesine Yönelik Formül	101
Şekil 3.3. Katılımcıların Girişimcilik Hikayelerine İlişkin Kodlarının İki Vaka Modeli	118
Şekil 3.4. Katılımcıların Girişimcilik Hikayelerine İlişkin Çocukluktan Gelen İlgi Kodunun İki Vaka Modeli	120
Şekil 3.5. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısına Yönelik Kod Matris Tarayıcısı.....	125
Şekil 3.6. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısına Yönelik Kod Matris Tarayıcısı.....	126
Şekil 3.7. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcılara Ait Girişimci Kişilik Algılarına Yönelik Kodların Tek Vaka Modeli.....	128
Şekil 3.8. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcılara Ait Girişimci Kişilik Algılarına Yönelik Kodların Tek Vaka Modeli.....	130
Şekil 3.9. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısı Kodlarına İlişkin İki Vaka Modeli	132
Şekil 3.10. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Girişimci Olma Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	134
Şekil 3.11. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Belirsizliğe İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	136
Şekil 3.12. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Risk Alma Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	138
Şekil 3.13. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Kriz Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	140

Şekil 3.14. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Sabırlı Olma ve Problem Çözebilme Yeteneği Alt Kodlarına İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli ...	142
Şekil 3.15. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Özgüven ve İnatçı Olma Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	144
Şekil 3.16. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Başarı İhtiyacı Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	146
Şekil 3.17. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Başarısızlık Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli	148
Şekil 3.18. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Kodlamalara İlişkin Bulguların Çapraz Analizi.....	150
Şekil 3.19. Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısı Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	151
Şekil 3.20. Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısı Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	152
Şekil 3.21. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açılarını Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	152
Şekil 3.22. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Yorumları Kodunun Alt Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	153
Şekil 3.23. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısını Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	153
Şekil 3.24. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Yorumları Kodunun Alt Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	154
Şekil 3.25. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmeleri ile İlgili Kod Matrisi Tarayıcısı.....	155
Şekil 3.26. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmeleri ile İlgili Kod Matrisi Tarayıcısı.....	156
Şekil 3.27. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmelerine İlişkin Kodların Kod Hiyerarşi ile Tek Vaka Modeli	157
Şekil 3.28. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmelerine İlişkin Kodların Kod Hiyerarşi ile Tek Vaka Modeli	159
Şekil 3.29. Girişimcilik Algısına İlişkin Kodların İki Vaka Modeli	161
Şekil 3.30. Girişimcilik Algısına Ait Yenilikçi Fikir Alt Kodunun İki Vaka Modeli..	163

Şekil 3.31. Girişimcilik Algısına Ait İnovatif Düşünme Alt Kodunun İki Vaka Modeli	165
Şekil 3.32. Girişimcilik Algısına Ait Deneyim Kazanma Alt Kodunun İki Vaka Modeli	167
Şekil 3.33. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısında Girişimcilik Yorumları Alt Koduna İlişkin Kod Hiyerarşi ile Tek Vaka Modeli	169
Şekil 3.34. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısında Girişimcilik Yorumları Alt Koduna İlişkin Kod Hiyerarşi ile Tek Vaka Modeli	171
Şekil 3.35. Katılımcı Grupların Girişimcilik Değerlendirmeleri Kodları Çapraz Analizi	172
Şekil 3.36. Katılımcıların Girişimciliği Seçme Sebebi Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	173
Şekil 3.37. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimciliği Seçme Sebebi Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	174
Şekil 3.38. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimciliği Seçme Sebebi Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi	174
Şekil 3.39. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodların Kod Matris Tarayıcısı	175
Şekil 3.40. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodların Kod Matris Tarayıcısı	175
Şekil 3.41. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodların İki Vaka Modeli	177
Şekil 3.42. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kesişen Kodların İki Vaka Modeli	179
Şekil 3.43. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Farklı Kodlamaların İki Vaka Modeli	181
Şekil 3.44. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodlamaların Çapraz Analizi	182

GİRİŞ

Günümüzün sosyal ve ekonomik yaşam koşulları çerçevesinde, bireylerin gerek özel gerekse iş hayatlarında dinamik bir döngü içerisinde oldukları görülmektedir. Bu yoğunluk içerisinde kişiler kendilerini etkileyecek olumlu veya olumsuz birçok koşul ile karşı karşıya kalmaktadır. Bireyler; bu süreçte gerginlik, stres ya da kaygı yaşayabilmekte ve içinde bulunulan şartlarla baş edebilme noktasında farklı davranışlar göstermektedir. Özellikle stres, toplumda yaşayan her kesimin sahip olduğu demografik faktörler fark etmeksizin çağımızın ortak bir problemi ya da içinde bulunduğu bir hissiyat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum hayatın günlük bir parçası haline gelmişken; asıl üzerinde durulması gereken nokta ise böyle bir gerginlik sürecinde bireylerin nasıl davrandığıdır. Kişinin herhangi bir gerginlik anında kendi dışında gelişen olaylara gösterdiği davranış şekli; üstesinden gelmek için çaba gösterme, olumsuz durumu atlama için iyi şeyler düşünerek kendini motive etme, sakin kalma, otokontrolünü kaybetmeme; ya da tam tersi strese yenik düşme, ümitsizliğe kapılma, problemi çözmekten kaçınma, problemin üstesinden gelemeyip onun negatif etkilerine maruz kalma şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu farklı davranış biçimlerinin ortaya çıkmasında, bireylerin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük düzeyleri etkili olmaktadır.

Bireyler hedeflediği davranışlarda engel ya da problemle karşılaştığında; içinde bulunulan sürecin kendi üzerinde negatif etkisini en aza indirmeye çalışmaktadır. Bu süreçte bireyin göstermiş olduğu çaba; bireyin sahip olduğu yetenekler ya da yeterlilikler birikimi olan öğrenilmiş güçlülüğü ifade etmektedir (Rosenbaum ve Jaffe, 1983: 215). Öğrenilmiş güçlülük, bireyin hedef davranışları engellendiğinde; kendi üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek için içsel tepkilerini kullanarak otokontrolünü sağlamasıdır. Çevresel olaylara bireyin müdahalesi söz konusu olamamaktayken; birey bu olaylara karşı kendi bilişlerini ve duygularını kontrol ederek; dışsal olayların kendisi üzerindeki etkisini kontrol edebilmektedir. İçsel tepkileri kontrol edebilme becerisi olarak öğrenilmiş güçlülük dağarcığı bireyden bireye farklılık göstermektedir (Rosenbaum, 1983). Bazı bireylerin aynı olaylar karşısında süreçte; daha mücadele eden ya da problemi çözen bir davranış sergilemesi ya da tam tersi olayların negatif etkisine maruz kalması; sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin yaşadıkları olaylarda daha mücadeleci

davrandıkları, pes etmedikleri ve yaşanan olayların kendi üzerindeki negatif etkilerini azaltmak için çaba gösterme eğiliminde oldukları; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin ise böyle bir çaba içerisinde olmayıp sürecin negatif etkisine maruz kaldıkları görülmektedir.

Birey ve birey davranışlarının ön plana çıktığı her ortamda öğrenilmiş güçlülük kavramının etkisinden söz edilebilmektedir. İnsan yaşamının büyük bir kısmının çalışma hayatında geçtiği düşünüldüğünde; kişilerin yoğun iş temposunda çalışması ve sürekli dış çevre ile etkileşim halinde olması beklenmedik olaylara maruz kalma olasılığını arttırmaktadır. Bu süreçte bireyin dış çevre şartlarındaki olayların kendi üzerindeki negatif etkisini azaltmak için sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük düzeyi ön plana çıkmaktadır. Bu noktada, dış çevre faktörlerinden etkilenen sosyal, ekonomik ve kültürel ortamda faaliyet gösteren, iş hayatında birçok iniş-çıkış yaşayan, belirsizlikler içinde fırsatları yakalamaya çalışan, mücadele eden, risk alan girişimcilerin sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin bu süreçte onlara destek sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bakış açısıyla araştırma, girişimciler üzerinde yürütülmüştür. Türkiye koşullarında günümüz yüzyıl gelişmeleri de dikkate alındığında girişimcilik; ekonominin ve toplumun gelişmesi, teknoloji kullanımı ile verimliliğin artırılması, istihdam yaratma, ekonomik büyüme gibi birçok alanda anahtar bir kavram durumundadır. Girişimcilik süreci içine etki eden birçok iç ve dış çevre unsurları söz konusu olup; özellikle araştırmada girişimciliği başlatan harekete geçiren ve her evresini karar mekanizması ile yöneten girişimci eylemi ön planda tutulmuştur. “Niye bazı girişimciler aynı ortam ve koşullarda farklı fırsatlar görüp diğerleri göremez?”; “niye bazı girişimciler daha başarıyla diğerleri olamaz?” ya da “niye bazı girişimciler ayakta kalmayı başarırken diğerleri başaramaz?” gibi sorular girişimci birey farklılıklarına işaret etmektedir. Bireydeki girişimci davranışlar arasındaki farklılıklar; girişimcilik sürecinde bazılarının savaççı, mücadelecisi, kararlı bir tutum sergilemesini sağlarken; bazıları için ise durum tam tersi şeklinde gerçekleşmektedir. Aynı şekilde bireyin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük yeteneğinin farklı düzeylerde olması; onların süreçlerle mücadele etme gücünü ya da vazgeçme olasılıklarını ortaya koymaktadır. Bu açıdan girişimci bireyin sahip olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin; girişimcilik tutum ve algılarında destekleyici bir faktör olacağı düşünülmektedir.

Bu amaçla araştırmada, girişimcilerin sahip olduğu öğrenilmiş güçlölük düzeylerine göre; girişimcilik faaliyetindeki algı ve deneyimlerin ön plana çıkarılması söz konusudur. Araştırmada; yoğun bir iş temposunda ve stres altında olan girişimcilik faaliyetiyle uğraşan girişimcilerin sahip olduğu öğrenilmiş güçlölük düzeyleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yüksek öğrenilmiş güçlölük düzeyine sahip girişimciler ile düşük öğrenilmiş güçlölük düzeyine sahip girişimciler arasında; girişimci ve girişimcilik bağlamında algı ve bakış açılarındaki benzerlikler ya da farklılıklar açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada birinci bölümde öğrenilmiş güçlölük kavramının kuramsal yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Öğrenilmiş güçlölüğün tanımı ve gelişimi; öğrenilmiş güçlölüğün değerlendirilmesi ve fonksiyonları açıklanmıştır. Genel olarak öğrenilmiş güçlölük kavramı ile ilgili yurt içi ve yurt dışı alan yazın çalışmalarına yer verilmiştir. İkinci bölümde girişimcilik kavramı ile ilgili kuramsal çerçeve, araştırmalardan yola çıkılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Girişimcilik kavramı; girişimci ve girişimci kişilik özellikleri bağlamında, girişimciliğin psikolojik boyutu ele alınarak açıklanmıştır. Günümüz girişimcilik anlayışıyla ilgili bilgilere ve devamında öğrenilmiş güçlölük ve girişimcilik ilişkisine yer verilmiştir. Son bölüm olan üçüncü bölümde ise; Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde firma sahibi girişimciler üzerinde bir uygulama yapılmıştır. Uygulama karma desen araştırması olarak iki aşamalı yürütölmüştür. İlk aşamada nicel araştırma yöntemi kullanılarak anket bilgilerinin analizleri yapılmıştır. İkinci aşamada ise nitel araştırma gereği katılımcılarla görüşmeler yapılmış; bulgular yorumlanarak uygulama tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK

1.1. ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜĞÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1.1. Öğrenilmiş Güçlülüğün Tanımı ve Gelişimi

İnsan davranışlarının temelinde bilişsel süreçlerin etkileşimi yer almaktadır. Birey, bazı davranışlarını düşünme çabası göstermeden ya da otomatik olarak yerine getirirken; bazı davranışlarını ise düşünerek ya da otokontrollü olarak yerine getirmektedir (Rosenbaum, 1990). Bireyde, davranışlar belli bir zaman sonra yer edindiği için otomatik olarak gerçekleşmektedir. Örneğin; araba kullanma, diş fırçalama, yemek yeme gibi davranışlar bireyde düşünme ya da otokontrol süreci gerektirmeyen otomatik olarak yerine getirilen davranışlar haline gelmektedir. Birey dış çevrede ulaşmak istediği hedefe yönelirken herhangi bir engelle karşılaştığında ya da beklenmedik bir olay yaşadığında, bununla baş edebilme noktasında kendi içsel süreçlerini düzenleme eğilimine geçmektedir (Rosenbaum, 1988). Sosyal bir varlık olan bireyin çevresel faktörleri değiştirme ya da kontrol altında tutma gibi bir gücü olmadığı için; kendi içsel olaylarını düzenleyerek dışsal olayların negatif etkisinden kendini koruyabilmektedir (Rosenbaum, 1990). Bu noktada bireyin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük düzeyi önem taşımaktadır.

Terim olarak öğrenilmiş güçlülük; bireyin hedeflenen davranışı yerine getirilmesini engelleyen olaylarda, kendi içsel sonuçlarını (duygular, acı ve bilişler gibi) düzenlemede kullandığı davranışlar ve yeterlilikler birikimini ifade etmektedir. Öğrenilmiş güçlülük; içsel olaylara karşı bireyin öz hislerini izleme, kendini değerlendirme ve bunu dile getirebilme becerilerini içermektedir (Rosenbaum ve Jaffe, 1983: 215). Bireyde var olan ya da edinilmiş bilişsel ve davranışsal otokontrol becerileri birikimi olarak ifade edilmiştir (Rosenbaum, 1989: 253). Bireyin devam eden davranışlarını yerine getirmesinde engel olan olaylarda içsel tepkilerini düzenlemede kullandıkları yetenekler bütünü olan bir kişilik repertuarıdır (Rosenbaum, 1983). Kişilik repertuarı temelinde bir kişilik dağarcığı olarak; bireyin sosyal ve fiziksel çevre ile etkileşimi sonucu gelişebilen algıları ve davranışları ifade etmektedir (Staats, 1975).

Öğrenilmiş güçlülükte bir kişilik dağarcığı olarak; çocukluk döneminde ve ilerleyen yaşlarda içinde bulunulan sosyo kültürel çevrede gelişebilen bir beceriler bütünü oluşturmuştur (Rosenbaum, 1988: 491; Zausniewski, 2016: 1551). Öğrenilmiş güçlülük, çeşitli yaşam durumlarında bireyin verdiği cevaplar ve bu durumlar kendi kendini kontrol edebilme becerisini ifade etmektedir (Rönback, 1987: 26). Diğer bir tanımda öğrenilmiş güçlülük kavramı, bir bireyin dış çevredeki beklenmedik olayların duygu ve davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerini minimize edebilmek için içsel olayları (örneğin ağrı ya da anksiyete) izleme, kontrol etme ve değiştirme için kullandığı yetenekler bütününe karşılık gelmektedir (Simons vd., 1985: 81). Bireyin öğrenilmiş güçlülük yetisi, davranışın dışsal bir olay sonucu yerine getirilmesinin engellediğinde ya da durdurulduğu durumlar yani stres veya gerginlik anlarında ortaya çıkmaktadır. Bireyin bu noktada bilişlerini ve öz yeterliliğini devreye sokarak otokontrollü davranması; problem çözebilme yeteneği, anlık tatminin erteleyebilme becerisi ve kendisine olan inancı öğrenilmiş güçlülüğün temelini oluşturmaktadır (Rosenbaum, 1980). Birey içinde bulunduğu durumdan korunmak ya da etkilenmemek adına öğrenilmiş güçlülük dağarcığını kullanmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük, doğuştan ve sonradan kazanılan beceriler bütünlüğü olarak bireyden bireye farklılık göstermektedir (Rosenbaum, 1988). Bu sebepten dolayı aynı olaylar karşısında bireylerin davranışları farklılaşmakta; bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimin farklı olması, doğal olarak öğrenilmiş güçlülük yeteneğinin de farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrenilmiş güçlülüğün bireyler arasındaki farklılığı, olaylarla nasıl baş edebildikleri noktasında kendini göstermektedir; bu olaylarda ne deneyimledikleriyle ilgili değildir (Rosenbaum ve Palmon, 1984: 252). Buradaki sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yüksek veya düşük olması, bireyin yaşam içindeki stresleri nasıl yaşadıkları konusunda etkilemekten ziyade; bu streslerle nasıl başa çıkabildikleri ve otokontrollü davrandıkları noktasındaki farklılıkları yansıtmaktadır (Rosenbaum, 1988: 490). Yüksek öğrenilmiş becerisine sahip olan bireyler; yaşam içindeki stresli durumlarla baş edebilmede mücadele eden, problem çözebilme yeteneğini kullanan ve yaşanan engellerin negatif etkisinden kurtulmaya çalışan ya da minimum etkilenen, otokontrollü davranış sergilemektedir (Zausniewski vd., 2002; Rosenbaum, 2000; Kennett ve Keefer, 2007).

Öğrenilmiş güçlülük kavramı, bireydeki davranış ve otokontrol becerisine odaklanarak; bireyin dışsal bir olayın kendi üzerindeki negatif etkisini azaltmada kendi

iç olaylarını düzenlediği bir öz kontrol sürecidir (Rosenbaum, 1990). Bu noktada öğrenilmiş güçlülük kavramı temelini; Kanfer'ın (1970, 1977) öz düzenleme teorisi, Bandura'nın (1977) öz yeterlilik kavramı ve Meichenbaum'un (1985) stres aşılama eğitim programı kapsamındaki çalışmalardan almaktadır.

Stresli olaylarla başa çıkmaya yönelik her türlü çaba, öz düzenleme kavramını oluşturmaktadır. Öz düzenleme süreçleri hedefe yönelik birey davranışı kesintiye uğradığında ya da engellediği durumlarda ortaya çıkmaktadır (Kanfer, 1986, 1977). Kanfer'ın öz düzenleme sürecinde birey davranışı 3 farklı evre ile ifade edilmektedir. Bu sürecin ilk evresi; bireyin kendi kendine denetleme aşaması olup, bireyin kasıtlı olarak kendi davranışını değerlendirdiği öz izlemedir. İkinci aşama; öz değerlendirme olarak ifade edilmiş olup, öz izlemeden elde edilen veri ve bireyin ilgili davranış için standartlar arasında karşılaştırma yapılmasını içermektedir. Üçüncü evresine ise; öz destekleme adı verilmektedir. Bu evrede birey öz değerlendirmenin sonuçlarına bilişsel ve duygusal olarak tepki verir. Bu süreç bir yanıyla önceki davranışın gücünü belirleyerek geri bildirim sağlar iken; diğer yanıyla ileriye yönelik kişinin geleceğe ilişkin beklenti ve davranışlarını etkilemektedir (Kanfer, 1970b, 1971; Kanfer ve Gaelick-Buys, 1991).

Bandura 'da (1978) benzer şekilde bireyin kendi davranışlarını düzenlemede kullandığı süreçte bireyin davranışını 3 boyutta ele almıştır. Birey, davranışlarını yerine getirirken "bilişsel, durumsal ve davranışsal" süreçlerden geçirek, bu unsurların arasındaki etkileşim sonucu insan davranışlarının meydana geldiğine dikkat çekilmiştir. Bu noktada da güdüler üzerinde durulmaktadır. Birey davranışını; gözlemleyerek, kavramsallaştırarak ve öz düzenleme süreçlerinden sonra harekete geçerek yerine getirmektedir. Aynı zamanda bu süreçte bireyin, çevreye sadece etki-tepki veren pasif bir rol üstlenmekten ziyade çevre üzerinde aktif bir rol oynadığını belirtilmiştir (Bandura, 1977).

Öğrenilmiş güçlülük kavramı, bir öz kontrol aracı olarak Kanfer ve Gaelick-Buys (1991) ve Bandura'nın (1978) çalışmaları ile benzerlik gösterirken; kavramın güçlülük olarak ilk kez yer aldığı çalışma; Meichenbaum'un (1977) stres aşılama eğitimidir. Stres aşılama eğitiminde bireyler, stresli durumlarla etkin bir şekilde başa çıkmalarına olanak tanıyan bilişsel ve davranışsal beceriler konusunda eğitilmektedirler. Stres aşılama programlarının temel bileşenleri; bireydeki uyumsuz düşünceler, imajlar, hisler ve

davranışların izlenmesi, problem çözme becerileri, duygu düzenleme ve diğer oto kontrol becerileridir (Meichenbaum, 1985). Meichenbaum (1977), bu becerileri edinen bireylerin öğrenilmiş güçlülük hissi geliştirdiklerini ve bu bireylerin stres ile yönetilebilir şekilde başa çıkabildiklerini ifade etmiştir. Meichenbaum (1977, 1985) stres aşılama eğitimlerinde, bireylerin stresle başa çıkmada çaresizlikten belli bir süre sonra içinde bulunduğu durumla mücadele ederek, bireylerdeki tutum ve davranış değişiminin güçlülük boyutuna geçtiğini gözlemlemiştir.

Burada sözü edilen modellerden Kanfer (1970a) ve Bandura'nın (1978) teorileri, insan davranışlarını açıklamada güdüler üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğrenilmiş güçlülük kavramı ise bu modellerin bir tamamlayıcısı olarak oluşturulmuş ve daha çok içsel olayların düzenlenmesinde bilişsel becerilerin kullanımına odaklanmaktadır (Rosenbaum, 1983). Rosenbaum (1988) öğrenilmiş güçlülük olarak betimlediği kişilik repertuarını sadece bir inançlar dizisinden değil, aynı zamanda tipik bir stres aşılama programında öğretilen beceriler ve otokontrol davranışlarından da oluştuğunu belirtmektedir. Öğrenilmiş güçlülük, bireydeki bir kişilik repertuarı olarak (Rosenbaum, 1988); bahsedilen bir kişilik özelliğinden ziyade, bireyin daha çok içinde bulunduğu sosyo kültürel çevre ile etkileşim sonucu oluşan davranışlar, algılar ve duygulardan oluşmaktadır (Staats, 1963).

Öğrenilmiş güçlülük üzerine yapılmış tanımlardan hareketle; bireyler davranışları sırasında engellerle karşılaşabilmekte ve bu engellerle mücadele noktasında güçlülük dağarcıklarını kullanmaktadırlar. Bu süreçte bireydeki öğrenilmiş güçlülük yeteneğinin kullanımı; içsel durumların düzenlenmesinde bilişlerin kullanımı ile otokontrolün sağlanması, problemden kaçmak yerine çözme eğiliminde bulunulması ve bireyin kendine olan inancına bağlıdır. Bu davranış repertuarı herkeste doğuştan var olan ve özellikle de yaşam boyunca informal yol ve yöntemlerle geliştirilebilmektedir.

1.1.2. Öğrenilmiş Güçlülüğün Değerlendirilmesi

Öğrenilmiş güçlülük ile ilgili öncül çalışma Rosenbaum'a aittir (Rosenbaum, 1980). Rosenbaum bu temel çalışmasında, öğrenilmiş güçlülüğün bireydeki otokontrol becerisini ifade ederken; aynı zamanda bu becerilerin bireyde var olan ya da sonradan edinilmiş bilişsel ve davranışsal otokontrol becerileri olduğunu vurgulamaktadır

(Rosenbaum, 1989: 253). Rosenbaum (1980a), bireyin günlük davranışsal problemlere otokontrolü ne derece uyguladığını değerlendirmek için bir öz raporlama aracı geliştirmiştir. Oto kontrol ölçeği (Self Control Schedule- SCS) olarak isimlendirilen bu araç, bireydeki öğrenilmiş güçlülük seviyesinin belirlenmesinde kullanılan ana enstrümandır. Bu ölçme aracı, değerlendirilmiş olan spesifik otokontrol türleri, stresle başa çıkma yöntemlerinin doğasına ilişkin literatürden ve bilişsel yönelimli davranış terapilerince önerilen başa çıkma terapilerinden derlenmiştir (Rosenbaum, 1980b: 582). Otokontrol davranışlarını değerlendirme programı 600' den fazla kişinin katıldığı bir dizi araştırma ile değerlendirilmiştir. Çalışma 6 farklı grup üzerinde yürütülmüş olup grup; teknoloji, mühendislik, psikolojiye giriş bölümlerini tamamlayan 634 (erkek-kadın) öğrenci ve öğrenci olmayan rasgele seçilmiş 105 kişiyi kapsamaktadır. Araştırmanın sonucunda; yüksek güçlülük düzeyine sahip deneklerin düşük güçlülük düzeyine sahip deneklere göre; içsel otokontrol odaklı olarak zararlı dışsal uyarılarla baş etmede kontrollü ve tolereli olduğu görülmüştür. Farklı kültürlere sahip (Amerikan ve İsrail kökenli) kişiler üzerinde uygulanması; otokontrol metotlarının kullanımında bireysel farklılıkların araştırılmasında farklı ülkelerdeki araştırmacılar tarafından da kullanılabilceğini göstermiştir. Literatürde Rosenbaum (1980)'un araştırma sonucunda öğrenilmiş güçlülüğü ilişkilendirdiği dört temel boyut öğrenilmiş güçlülüğün değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Rosenbaum, 1980a: 112-119):

a) Bilişlerin ve öz düzenlemenin kullanımı: Duygusal ve fizyolojik yanıtlarla başa edebilme noktasında bireyin biliş ve öz düzenleme sürecini kullanmasını ifade etmektedir (Rosenbaum, 1988: 483). Stresli olaylarla başa çıkmaya yönelik her türlü çaba, bireyi öz düzenleme süreçlerini kullanmaya yöneltmektedir (Nerenz ve Leventhal, 1983). Bireyin davranışları sekteye uğradığında ya da engellendiğinde öz düzenleme süreçleri devreye girerek, otomatik olarak öğrenilen davranış yerine; beklenmedik dışsal olayda otokontrollü davranış devreye girmektedir (Kanfer, 1986). Otomatik olmayan otokontrol davranışının başka bir yönü de bireylerin stresli bir durumla başa çıkmaya çalışırken daha bilinçli olarak ne yaptığıdır. Örneğin; dış rahatsızlığı olan bir hastanın dışçıye gittiğindeki endişesi, bu yönde korkusu olan bir birey ise onun için stresli ve başa çıkması gereken bir durumdur. Hasta bu esnada dikkatini dağıtmayı deneyebilir ki bu durumdan kaçışın sembolik bir yoludur. Kendisine "bu durumla başa çıkabilirim, bu benim için bir sınav" diyebilir veya kendisini kumsalda uzanmış ve dalgaların sesini

dinlerken hayal edebilir ya da kendi kendini rahatlama yolunu tercih edebilir. Bunların hepsi öğrenilmiş güçlülükte SCS'nin redresif otokontrol yönüdür. Yani bireyin istemli, bilinçli ve bilişsel kontrolü altında olduğuna işaret etmektedir (Rosenbaum, 1989: 241).

b) Problem çözme stratejilerinin uygulanması: Duygusal ve fizyolojik çevrede bireyi etkileyen unsurlarla baş edebilme noktasında problemin çözülmesi yoluna gidilerek; bu süreçte problemin net olarak ortaya koyulması, alternatif çözüm yollarının belirlenerek en uygun olanının uygulanmasıdır (Rosenbaum, 1980a). Bireyin davranışlarını sekteye uğratan ya da engellerle karşılaştığında, sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeyi bireyler arasında farklılık oluşturmaktadır (Rosenbaum, 1990). Buradaki sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yüksek veya düşük olması, bireyin yaşam içindeki stresleri nasıl deneyimlediklerini etkilemekten ziyade; bu streslerle nasıl başa çıkabildikleri ve ne derece problem çözebilme metotlarını uyguladıkları noktasındaki farklılıkları yansıtmaktadır (Rosenbaum, 1988: 490). Olumsuz olayların etkilerini minimize etmede bireyin gösterdiği performans baş edebilme olarak ifade edilmektedir (Lazarus ve Folkman, 1984). Başa çıkma sürecinde problem çözme yollarının kullanımı ilgili yapılan birçok araştırmada özellikle bireysel farklılıklara dikkat çekilmektedir. Stres ve gerginlik anları, bazı bireyleri minimal düzeyde psikolojik ve fizyolojik olarak etkilemekte iken bazı bireylerde dikkate değer psikolojik strese sebep olabilmektedir. Bunların sebebi olarak hem fizyolojik faktörler hem de edinilmiş öğrenilmiş faktörler gösterilmiştir (Gintner, West ve Zarski, 1989: 295-297). Özellikle bireylerin bu anlarla başa çıkmada bilişlerini kullanarak problemi çözebilme yeteneği; bireydeki kaygı ve depresyon seviyesini azalttığı gözlemlenmiştir (Kanfer, 1985; Meichenbaum, 1977). Rosenbaum (1983) problem çözebilme süreçlerinin kullanımı ile stresli olaylara olumlu yaklaşabilenlerin "öğrenilmiş güçlülük" adı verilen otokontrol birikimine daha yüksek düzeyde sahip olduklarını ifade etmiştir.

c) Anlık tatmini erteleyebilme becerisi: Gelecekteki sonuçlar için şimdiki hazzı erteleyebilmek ve ertelenmiş sonuçlar için hayal kırıklıklarını tolere edebilmek adına öz bilişlerin düzenlenmesi sürecidir (Rosenbaum ve Ben-Ari Smira, 1986: 257). Birey öz bilişleri kullanmada reformatif kontrolünü kullanması; yani içinde bulunulan durumların negatif etkisini azaltmak için davranış değişikliği yönüne gitmesi gelecek beklentisini etkilemektedir. Gelecekte elde edilecek daha büyük kazanım, ödül veya memnuniyet derecesi davranışın reformatif otokontrolün belirleyicisidir (Rosenbaum, 1989).

Araştırmalar; öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bireylerin, daha sağlıklı ya da daha iyi kazanım elde edilecek durumlarda anlık tatmini erteleme yönünde hareket ettiğini göstermektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip deneklerin kendi başına sigarayı bırakmada (Katz ve Singh, 1986); yeme alışkanlıklarını değiştirmede (Leon ve Rosenthal, 1984; Rosenbaum, 1980a; Smith, 1979) ve alkol alımını azaltmada (Carey vd., 1990) daha başarılı oldukları görülmüştür. HR diyaliz hastalarının LR hastalarına göre sıvı alımını azaltmada gelecek sağlıklı durumları için daha iyi uyum sağladığı (Rosenbaum ve Ben-Ari Smira, 1986); benzer şekilde HR diyabetik hastaların LR hastalara göre şeker alımlarını kontrol altında tutmada daha başarılı oldukları bulunmuştur (Amir, 1985). Çalışmalar anlık tatminin ertelenmesinde, bireyin sahip olduğu bilişsel ve davranışsal becerilerin yani bireysel farklılıkların etkili olduğu ortaya çıkmıştır (Mischel, Shoda ve Peake, 1988).

d) Algılanan öz yeterlik: Bireyin hareketlerini, hislerini ve bilişlerini kendi kendine düzenleyebilme becerisine olan inancıdır (Rosenbaum, 1989: 249). Bireyin kendisini etkin olarak algılayabilme yetisini ifade etmektedir (Gintner, West ve Zarski, 1989: 295). Öğrenilmiş güçlülüğün algılanan öz yeterlilik bileşeninin temeli Bandura'nın teorisine dayanmaktadır. Bandura (1977) insan davranışlarını 3 süreçte incelemiş "bilişsel, durumsal ve davranışsal" olarak ve bunların etkileşimleri sonucu oluştuğunu varsayan bir model oluşturmuştur. Bu model içinde ortaya attığı öz yeterlilik kavramı, bireyi yönlendiren bilişsel yapılardan birini oluşturmaktadır. Bireyin istenilen davranışın ifasında beklenti içinde olması yeterli olmayıp aynı zamanda bazı yetenekler dağarcığına da sahip olması gerekir. Bu yetenekte Rosenbaum'a (1983) göre öğrenilmiş güçlülük olarak belirtilmiştir.

SCS' nin güvenilirliği ve geçerliliği birçok çalışmada kanıtlanmıştır. SCS' de ortalamanın üstünde puan alanlara yüksek güçlülükte (High Resourceful-HR) bireyler, ortalamanın altında puan alanlar ise düşük güçlülükte (Low Resourceful-LR) bireyler olarak ifade edilmektedir. SCS kullanılan tüm çalışmalarda çok geniş bir SCS puan aralığı gözlenmiştir ki bu da homojen yapıda bile bireyler arasında öğrenilmiş güçlülük bağlamında ciddi farklılıklar olduğuna işaret etmektedir (Rosenbaum, 1988: 484). Araştırmalarda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin (High Resourceful-HR) kontrol edilemez caydırıcı olaylara maruz kaldıklarında daha az performans kaybı yaşayarak, daha fazla otokontrol yöntemlerini kullanarak baş etme becerileri gösterdikleri

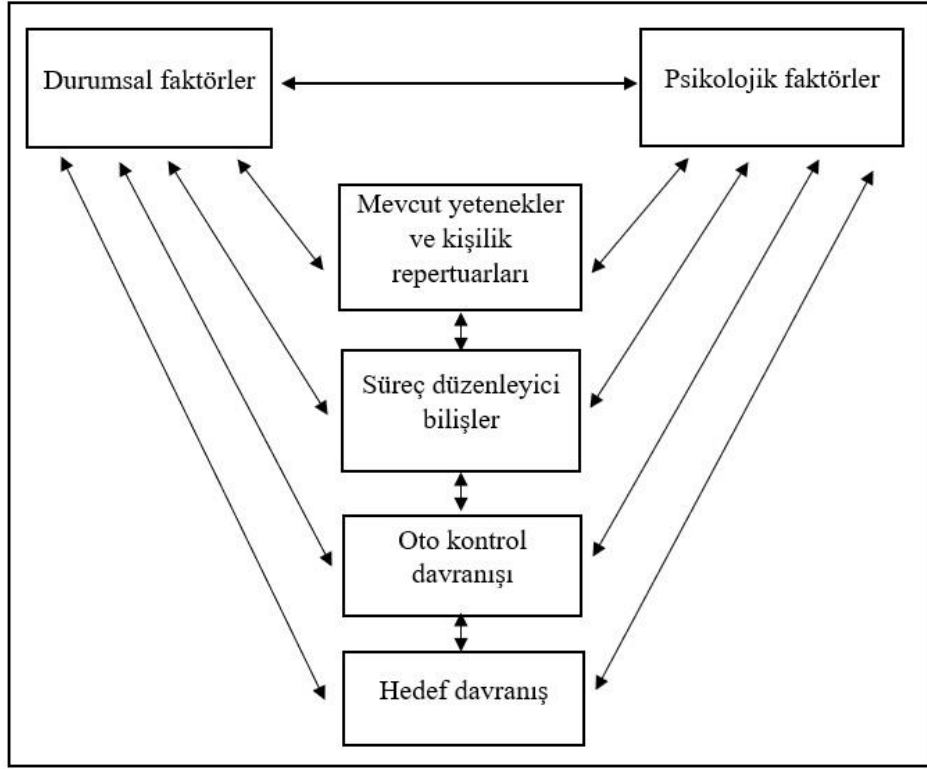
belirtilmektedir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin (Low Resourceful-LR) ise kontrol edilemez olaylar karşısında daha az otokontrol yöntemlerini kullandıkları; olayların negatif etkisi sonucu daha fazla performans kaybı yaşadıkları görülmüştür (Rosenbaum ve Jaffe, 1983; Rolnick, 1980; Smith, 1979).

1.1.3. Öğrenilmiş Güçlülüğün Fonksiyonları

Öğrenilmiş güçlülük terimi, bireyde edinilmiş bilişsel ve davranışsal otokontrol becerileri birikimi olarak ifade edilmiştir (Rosenbaum, 1989: 253). Hedef odaklı davranışlar icra edilirken engellerle karşılaşıldığında otokontrol becerileri gerekmektedir (Rosenbaum ve Ronen, 2001: 338). Otokontrol, bireylerin kendi davranışlarını ifa etmeye bilinçli bir şekilde karar verme sürecini ifade etmektedir. Bu süreç bireyin davranışının otomatik veya alışkanlık olarak oluşmadığı durumlarda ortaya çıkmaktadır (Rosenbaum, 1993: 33). Örneğin; yemek yeme, araba kullanma, yazı yazma, kahvaltı hazırlama ve benzerleri gibi tüm oturmuş davranışlar bireyde otokontrol gerektirmeyen davranışlardır. Bunların çoğu hafızada uzun dönemde tutulan ve iyi öğrenilmiş repertuarlardır. Birey bunları ifa ederken sürekli karar vermek durumunda değildir. Diğer yandan bireyin kendini kontrol ettiği davranışlar ise karar alınması gerektiğinde; öğrenilmiş repertuar olmadığında, yeni bir davranışın öğrenilmesi gerektiğinde, hedeflere ulaşılması engellendiğinde ya da kesildiğinde öz düzenleme süreçleri devreye girmektedir (Kanfer ve Gaelick-Buys, 1991: 34). Birey bu noktada otokontrol metotlarını kullanmaya gereksinim duymaktadır. Bireyin kendi davranışını kontrol etmeye çalıştığında; süreçle ilgili bilgi sahibi olması, onları değerlendirmesi; alternatifler arasından seçim yaparak sonuçlarını algılaması gerekmektedir. Genel olarak tüm otokontrollü davranışlara, düşünce süreci yön vermekte olup; davranış bireyin hakimiyeti içerisinde gerçekleşmektedir (Langer, 1983).

Birey tarafından otokontrollü davranış süreci başladığında aynı zamanda "süreç düzenleyici bilişler" (Process Regulating Cognitive-PRC) de başlatılır. PRC'nin işlevi, bireyin kendi davranışlarını belirlediği süreçleri düzenlemektir; her otokontrol davranışının temelini oluşturmaktadır (Rosenbaum, 1993: 34). PRC, özellikle bireylerin kendi davranışının otokontrolü sırasında süreçleri düzenleyen bilişsel repertuarlardır. Bu repertuarlar olayları izleme, olaylara nedensellik atfetme ve gelecek için beklentiler

geliştirmeyi içermektedir. PRC repertuarları otokontrolün gerektiği durumlarda, bireyin tepkilerini koordine etmekte; aynı zamanda diğer bilişsel repertuarlarla ve davranışın durumsal ve psikolojik belirleyicileri ile karşılıklı olarak etkileşime girmektedir (Rosenbaum ve Ben-Ari Smira, 1986). Rosenbaum bu etkileşim modelini Şekil 1.1 'deki gibi oluşturmuştur.

Kaynak: Rosenbaum, (1990: 8)

Şekil 1.1. Öz Düzenleme Davranışını Karşılıklı Olarak Belirleyen Faktörler Arasındaki Etkileşimlerin Şematik Sunumu

Bireyin davranışları daima hedef odaklıdır. Ulaşmak istediği hedeflerde birey; dış çevreden engellerle karşılaştığında, bireyin otokontrolü davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Şekil 1.1 de bireyin öz düzenleme sürecindeki faktörlerin birbiri arasındaki etkileşimi model olarak ifade edilmiştir. Otokontrolü sayesinde birey; sahip olduğu yetenek ve kişilik dağarcığı ile bilişlerini kullanarak içinde bulunduğu fizyolojik ve psikolojik faktörlerle etkileşime girerek, hedef davranışın yerine getirilmesine yönelmektedir.

Rosenbaum (1983) SCS' yi ilk geliştirdiğinde otokontrolün sadece redresif fonksiyonunu düşünmüştür. Bu nedenle de öğrenilmiş güçlülüğü, bireyin devam eden

davranışını sekteye uğratan içsel tepkileri (gerginlik, acı ya da bilişsel gibi) kendi kendilerine düzenlemek için kullandıkları davranış ve becerilerin (genellikle bilişsel) temel bir birikimi olarak tanımlamıştır. Birkaç yıl sonrasındaki çalışmalarında ise SCS' nin aynı zamanda reformatif otokontrolün de bir ölçüğü olduğunu açığa çıkarmıştır. SCS maddelerinin pek çoğu aynı zamanda, bireyin reformatif otokontrol sergileme eğilimini de değerlendirmektedir (örneğin; gelecekteki ödül için bugünkü tatmini erteleyebilme ve problem çözebilme gibi) (Rosenbaum, 1989: 257). Bu sebeple öz düzenleme sürecinde otokontrol davranışının redresif ve reformatif otokontrol olarak 2 işlevi mevcuttur.

Redresif otokontrol, öz düzenleme süreci devam eden otomatik davranışın çevresel etmenlerce sekteye uğratılması ile başlatılır ve öz düzenlemenin rutin aksiyonlarının doğru şekilde ifasını engelleyen olayların etkilerini minimize etme doğrultusunda gerçekleşmektedir (Rosenbaum, 1989, 1990). Yani stresle ilgili durumlarda başa çıkmak için araya giren faktörleri eleyerek dengelemeye çalışma redresif otokontroldür. Bilişsel davranış ve öz yönetim terapileri, stres yönetim teknikleri için verilen eğitimlerde; bireyin olaylarla baş edebilmesine yönelik redresif otokontrol (dikkat dağıtma, rahatlama, farklı düşünce kontrol metotları) yönünde eğitilmektedir (Kanfer ve Schefft, 1988; Meichenbaum, 1985). Reformatif otokontrolde ise birey olaylarla başa çıkmada problem çözme stratejilerine (problemi tanıma, değerlendirme, çözüm üretme ve seçme) yönelerek ve sahip olduğu motivasyon düzeyiyle; davranışını tamamen değiştirme şeklinde bir otokontrol sergilemektedir (Rosenbaum, 1990; Kanfer, 1977; D'Zurilla, 1986). Redresif otokontrolde bireyin çabaları sekteye uğratılmış olan normal işleyişi devam ettirmeye yönelik iken; reformatif otokontrol ise eski işleyiş şeklini sona erdirip yeni davranış benimsemeye yöneliktir. Redresif otokontrolde bireyin davranışına çevreden gelen anlık geri bildirimler yön verip destek olurken, reformatif otokontrolde ise birey kendi davranışlarını kendi yaratır ve çevresel geri bildirimlerden minimal düzeyde etkilenir (Rosenbaum, 1993: 35). Örneğin; ağır bir sigara içicisinin ciddi bir operasyon geçirdikten sonra doktoru; sigara içmeye devam etmesinin sağlığını tehlikeye atacağını söyleyecektir. Bu durum hastada gerilim yaratacaktır. Hasta "sigara içmek bana zarar vermeyecek" diyerek duygusal gerilimi azaltmak (redresif otokontrol) ile sigarayı bırakma sürecinin duygusal zorlukları ile yüzleşme (reformatif otokontrol) arasında bir seçim yapmak zorundadır. Reformatif otokontrol, sigara alışkanlığını bırakmakta yardımcı olurken; redresif otokontrol ise alışkanlığı değiştirmenin duygusal maliyetini

düşürmeye yardımcı olacaktır. Bu nedenle reformatif otokontrol redresif otokontrolden önce gelirse bu iki süreç muhtemelen birbirini tamamlayacaktır (Rosenbaum, 1989: 251-253).

1.2. ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.2.1. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Öğrenilmiş güçlülük ile yapılan yurt içi araştırmaların incelenmesi sonucunda Şekil 1.2’de gösterildiği üzere çalışma alanları; sağlık, eğitim-öğretim, işletmeler ve diğer alanlar şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenilmiş güçlülük ile ilgili sağlık alanında yapılan araştırmalarda; hastalar (Akı, 2002; Önel, 2003; Sağkal, 2005; Yavaş, 2006; Sağbaş, 2009; İsmailoğlu, 2010; Evli, 2014; Yıldız, 2018), hemşireler (Ergenç, 2015; Coşkun, Şarlak ve Taştan, 2015; Soylu, 2015; İşsever, 2018; Uğurlu, 2003; Aydın, 2007; Yıldırım, Hacıhasanoğlu ve Karakurt, 2007) ve hastane çalışanları (Kartal, 2018) ön plana çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin; hastalar, hemşireler ve hastane çalışanları üzerinde pozitif etkileri bulunmuştur. Örneğin hastalar üzerine yapılan araştırmada, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip alkol bağımlısı hastaların oto kontrol mekanizmasını kullanarak; alkol bağımlılığını azaltma eğilimi gösterdiği belirtilmiştir (Akı, 2002). Diğer bir araştırmada, hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça; hastalıkları ile pozitif algıları artarken, negatif algıları azaldığı görülmüştür. Hastaların öğrenilmiş güçlülük dağarcığı; hastalığı anlayabilmesi, kişisel kontrol ve tedavi kontrolleri üzerinde etkili bulunmuştur (Yıldız, 2018). Tansiyon hastaları üzerine yapılan araştırmada ise; hastaların stresle baş edebilme noktasında yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip ve iç kontrol odaklı hareket ettikleri belirtilmiştir. İçsel odaklı hastaların; yaptıklarından ben sorumluyum şeklindeki inançları doğrultusunda, daha streslerle başa çıkabilecek bir eğilim göstererek öğrenilmiş güçlülük geliştirdiği belirtilmiştir (İsmailoğlu, 2010). Psikiyatri hastaları üzerinde yapılan araştırmada, hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça; yaşam kalitesinin yükseldiği ve stresle baş edebilmeyi sağladıkları görülmüştür (Sağbaş, 2009). Psikiyatri hastaları (alkol ve madde bağımlılığı olan) üzerine yapılan bir diğer çalışmada da uygulanan bilişsel ve davranışsal eğitimlerinin hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyini arttırdığı

bulunmuştur. Eğitime katılan hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyi; eğitime katılmayan hastalara göre yüksek bulunmuştur (Sağkal, 2005). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi hastaların depresyon düzeyini de azaltmaktadır. Aynı zamanda öğrenilmiş güçlülük düzeyi hastanın; yeterli aile desteği, sosyal destek, benlik saygısı ile pozitif etkisi sonucu; problem çözme becerilerini geliştirmektedir (Evli, 2014). Hemşireler üzerine yapılan araştırmada; psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerin duygusal zekâsı ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasında pozitif ilişki olduğu belirtilmiştir (Soylu, 2015). Öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek psikiyatri hemşirelerinin stresle başa çıkma stratejilerini kullanma becerilerine sahip oldukları belirtilmiştir (Aydın, 2017). Pediatri hemşirelerinden yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanlar problemler ile daha iyi baş ederek işten ayrılma niyetlerini azaldığı belirtilmiştir (İşsever, 2018). Hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça stresle baş edebilme gücü artmakta, aynı zamanda iş doyumuna da pozitif yönde destek sağlamaktadır (Ergenç, 2015). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip hemşirelerin iş yaşam kalitesinin de daha iyi olduğu bulunmuştur (Coşkun, Şarlak ve Taştan, 2015).

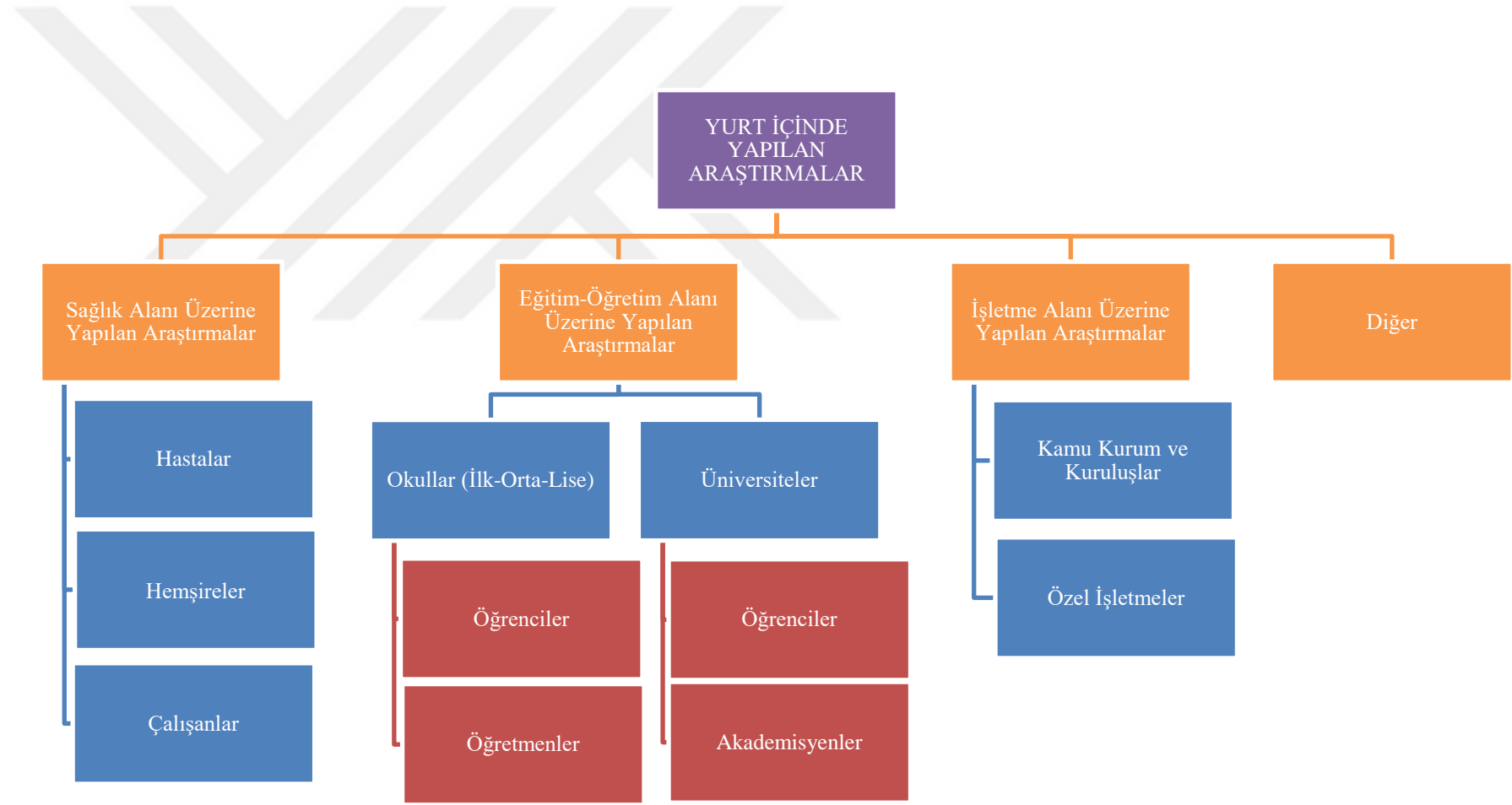
Eğitim öğretim alanında öğrenilmiş güçlülük ile ilgili araştırmalarda ise özellikle öğrencilerin (Akkapulu, 2005; Türkel, 2006; Güloğlu, 2006; Coşkun, 2007; Dayıoğlu, 2008, Bekçi, 2009; Coşkun, 2010; Burçak, 2012; Erözkan ve Deniz, 2012; Etcı, 2013; Polatçı ve Sobacı, 2014; Subaşı, 2015; Bağdatlı, 2016; Mammadova, 2016; Yıldız, 2017; Mete, 2017; Kaya, 2019; Canlı, 2019; Dağ, 1990; Sürük, 1994; Yıldız, 1997; Demirci, 1998; Sarıcı, 1999; Gözene, 2002; Yıldırım, 2003; Cenkseven, 2004; Akbalık, 2005; Öztürk, 2006; Yalçın, 2007 ; Akkaya, 2009; Gültekin, 2011; Toker, 2014; Ay, 2014; Sobacı ve Polatçı, 2014; Amanvermez, 2015; Arıkan, 2016; Katman, 2017; Koçdemir, 2017; Bakan vd., 2018; Bulut, 2019; Ertural, 2019) yoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Devamında ise öğrenilmiş güçlülük ile ilgili araştırmaların öğretmenler (Maraşlı, 2003; Argun, 2005; Aslan, 2006; Karakoç, 2009; Yürür ve Keser, 2010; Polatçı ve Boyraz, 2010; Öztaykutlu, 2013; Çil, 2016; Akdeniz, 2018) ve akademisyenler (Yıldırım, Gülpınar ve Uğuz, 2012; Biricik, 2018; Bilgili, 2019) üzerinde yapıldığı görülmektedir. Öğrenciler, öğretmenler ve akademisyenler üzerinde yapılan araştırmalarda öğrenilmiş güçlülüğün etkisi olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük düzeyinin; liderlik ve girişimcilik üzerine pozitif yönlü etkisi olduğu belirtilmiştir (Koçdemir, 2017). Kendini denetleme

becerileri eğitimi alan öğrencilerin; eğitime katılmayan öğrencilere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek bulunmuştur. Aynı zamanda eğitime katılan öğrenciler; eğitim öncesi ve sonrasında, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin de arttığı ifade edilmiştir. Bu sonuç; öğrenilmiş güçlülüğün bireyde, eğitimle gelişebilecek bir kişilik dağarcığı olduğunu göstermektedir (Menteş, 2007). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip üniversite öğrencilerinin aynı zamanda yüksek psikolojik sağlamlık ve sosyal destek algısında oldukları belirtilmiştir (Dayıoğlu, 2018). Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek öğrencilerin; algıladıkları stres, rahatsızlık durumları ve yetersiz öz yeterlilik algısı azalmaktadır (Yıldız, 2017). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip üniversite öğrencisi kendine güvenen, öz saygılı ve bilişsel olarak dikkatli karar verme eğiliminde bulunmuştur (Ertural, 2019). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki üniversite öğrencileri aynı zamanda; yüksek düşünme ve iç kontrol odağına sahiptir (Demirci, 1998). Öğretmenler ve akademisyenler üzerine yapılan araştırmalar da öğrenilmiş güçlülük etkisini desteklemektedir. Beden eğitim öğretmenlerini öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça, psikolojik kırılganlık düzeyleri de azalmaktadır. Öğrenilmiş güçlülüğü yüksek öğretmenlerin; daha etkin problem çözebilme, stresle baş edebilme, zorlukları aşabilme ve bu zorluklardan mental olarak olumlu etkileri söz konusu olacağı belirtilmiştir (Akdeniz, 2018). Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek öğretmenlerin; öz yeterlilik inançları ve örgütsel adalet algıları da artmaktadır (Çil, 2016). Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça iş doyumları da artmaktadır. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin arttığı; karşılaştıkları sorunlarla da baş edebilmede pratik ve bilimsel çözümler ürettikleri görülmüştür (Karakoç, 2009). Öğrenilmiş güçlülüğün öğretmenlerde özellikle mizah tarzlarının alt boyutlarında katılımcı ve kendini geliştirme mizah tarzlarında etkisinin olduğu belirtilmiştir (Aslan, 2006). Öğretmenlerde öğrenilmiş güçlülük ve problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur (Öztaykutlu, 2013). Akademisyenlerde öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça, örgütsel stres kaynaklarıyla ve süreçteki stresli olaylarla daha iyi baş edebildikleri görülmüştür (Biricik, 2018). Akademisyenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça örgütsel bağlılığı da artmakta aynı zamanda örgütsel stres düzeyi de azalmaktadır. Çalışanlar üzerindeki stresin azalması aynı zamanda örgüte bağlılığını sağlamaktadır. Bu noktada bireyin öğrenilmiş güçlülük dağarcığını geliştirmesi önemlidir (Bilgili, 2019).

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi kamu çalışanlarında duygusal zekâyı da arttırmaktadır (Öner, 2018).

İşletme alanında yapılan öğrenilmiş güçlülük araştırmalarının; kamu işletmeleri çalışanları (Bezci, 2010; Öner, 2019) ve özel işletme çalışanları (Çetin, 2018; Öztürk, 2018; Bingöl, 2014; Türesin, 2012) üzerinde yürütüldüğü görülmektedir. İşletmede insan kaynakları departmanında çalışan ve yöneticiler üzerinde yapılan çalışmada, öğrenilmiş güçlülük ortalamaları ile buldukları sektör ve demografik özellikleri bakımından anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Yıldız, 2014). Çalışanlar üzerinde öğrenilmiş güçlülük ve iş tatmini arasında pozitif ilişki söz konusu iken işten ayrılma niyeti ile negatif yönlü bir ilişki söz konusudur. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip bireyler; streslerle mücadele edebilmekte, çalışma hayatının olumsuzluklarından en az etkilenecek performans kaybına uğramaz iken aynı zamanda yüksek iş tatmini sağlamaktadır (Türesin, 2012). Benzer başka bir araştırmada da çalışanların yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olmaları, streslerle baş edebilmede çalışanlara destek sağladığı bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireyin iş stresiyle baş edebilmesinde aile desteği de ön plana çıkartılmıştır (Çetin, 2018). Bakım elemanı olarak çalışan bireyler üzerinde yapılan araştırmada da bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin problem çözme becerilerini arttırdığı belirtilmiştir. Aynı zamanda çalışanların katıldıkları hizmet içi eğitimlerin de öğrenilmiş güçlülük düzeylerini arttırdığı görülmüştür (Öztürk, 2018).

Öğrenilmiş güçlülük kavramı üzerine yapılan araştırmalarda, sağlık ve eğitim alanlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bireydeki yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin sürece pozitif etki sağladığı araştırmalarda belirtilmiştir. Yerli literatürde ulaşılan araştırmalar ile ilgili detaylı bilgiler Tablo 1 ile Tablo 14 arasında verilmiştir.

Şekil 1.2. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

1.2.1.1. Sağlık Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar

Sağlık alanında yapılan araştırmalarda hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile alkol kullanımı (Akı, 2002; Sağkal, 2005); stresle baş edebilme gücü (Özel, 2003; Yavaş, 2006; Sağbaş, 2009; İsmailoğlu, 2010; Yıldız, 2018); depresyon (Evli, 2014) ilişkileri incelendiği görülmektedir. Hemşireler üzerinde yapılan araştırmalarda öğrenilmiş güçlülüğün; kontrol odaklılık (Uğurlu, 2003); stresle başa çıkabilme gücü (Yıldırım, Hacıhasanoğlu ve Karakurt, 2007; Aydın, 2007; Ergenç, 2015); duygusal zekâ (Soylu, 2015); iş yaşam kalitesi (Coşkun, Şarlak ve Taştan, 2015); işten ayrılma niyeti ve tükenmişlik (İşsever, 2018) üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Hastane çalışanları üzerinde ise öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı ilişkisi incelenmiştir (Kartal, 2018). Araştırmalarla ilgili bilgiler Tablo 1 ile Tablo 3 arasında verilmiştir.

Tablo 1. Sağlık Alanında Hastalar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Akı (2002), Yoksunluk sonrası alkol bağımlıları, tam remisyon olan alkol bağımlıları ve kontrol grubunun başa çıkma mekanizmaları yönünden karşılaştırılması	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Alkol Tedavi Ünitesi Biriminde tedavi gören 33 hasta, en az bir yıldır ayık olan ve ayaktan tedavilere devam etmekte olan 32 hasta ile kontrol grubu olarak sağlıklı gönüllülerden oluşan 24 denek	Bilişsel-davranışçı tedavi yöntemi uygulanıp, deneysel çalışılmıştır. Hamilton depresyon ölçeği, beck depresyon ölçeği, minnesota çok yönlü kişilik envanteri, stresle başa çıkma ölçeği, problem çözme envanteri, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, iç-dış kontrol odağı ölçeği, durumluk ve sürekli kaygı envanteri, görüşmeler	Öğrenilmiş güçlülüğün alt ölçeklerinden yardım arama ve dikkati yönlendirme puanlarının ile günlük alkol kullanımı miktarında pozitif bir ilişki vardır. Dolayısıyla bağımlılık şiddeti arttıkça yardım arama ve dikkati belli bir konuya verme artmaktadır. Tükenmişlik, öğrenilmiş güçlülük ve olumsuz otomatik düşünceler birbirini etkileyen ilişkili kavramlardır. Akademik başarı yükseldikçe öğrenilmiş güçlülük puanları pozitif anlamda farklılaşma olmaktadır. Ayıklık düzeyi arttıkça bireyin öğrenilmiş güçlülük alt boyutlardan; istenmeyen düşüncelerin denetimi, dürtü denetimi ve neye yorma artmaktadır. Bireyin kendi davranışını kontrol mekanizması artmaktadır.
Önel (2003), Pelvik destek yapıları bozulan ve bozulmayan kadınların stresle baş etme düzeylerinin belirlenmesi	Adnan Menderes Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi adın hastalıklarına başvuran pelvik yapısı bozulmuş 30 kadın hasta ile yapısı bozulmamış 30 kadın	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu, pelvik destek sistemine ilişkin anket formu görüşme tekniği	Pelvik destek yapısı bozulmayan kadınların öğrenilmiş güçlülük düzeyi; yapısı bozulan kadınlara göre farklılıkla yüksek bulunmuştur.

Sağkal (2005), Alkol ve madde bağımlılarında öğrenilmiş güçlülüğün incelenmesi	Ege Üniversitesi tıp fakültesi psikiyatri ve Manisa ruh sinir hastanesinde yatarak tedavi gören 110 erkek ve 8 kadın olmak üzere toplam 118 hasta üzerinde çalışılmıştır	Ön test-son test- deneysel çalışılmıştır. Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, bilgi formu, nüks önleme programı	Demografik değişkenler – öğrenilmiş güçlülük ilişkisinde: yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleki durum, sosyal güvenceleri, en uzun süre yaşadığı yer ve gelir düzeyi bakımından öğrenilmiş güçlülük düzeyi anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Çalışma durumu çalışan hastaların çalışmayan hastalara göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olarak bulunmuştur. Bireydeki madde bağımlılığın türü öğrenilmiş güçlülük bakımından anlamlı bir fark yaratmamıştır. Hastaneye yatış süresi ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı ilişkinin özellikle 31-50 gün yatanın 1-11 güne göre yüksek güçlülüğe sahip bireyler olduğu görülmüştür. Hastalara uygulanan ön-son test bilişsel ve davranışsal terapi eğitimlerinin öğrenilmiş güçlülük üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Eğitim programına katılma ile güçlülük arasında; katılan ve katılmayan hastaların öğrenilmiş güçlülük puanları anlam saptanmıştır. Eğitime katılan hastaların hem ön test hem son testte; katılmayan hastalara göre yüksek güçlülüğe sahip oldukları görülmüştür.
Yavaş (2006), Bir üniversite hastanesinde psikiyatri polikliniğe ayaktan başvuran hastaların sosyal destek algıları ve başa çıkma stillerinin, psikiyatrik tanılarına, erken ve yakın yaşam olaylarına göre karşılaştırılması	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniğine ayaktan ilk kez başvuran 146 kadın 74 erkek olmak üzere toplam 220 hasta	Bütünsel klinik izlenim, işlevselliğin genel değerlendirilmesi, çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği, yakın zaman yaşam olayları skalası, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük puan ortalamaları, cinsiyete göre farklılık göstermekte ve yaş ilerledikçe artmaktadır. Hastalık şiddeti arttıkça öğrenilmiş güçlülük azalmaktadır.
Sağbaş (2009), Ruhsal bozukluklarda stresle baş etme ve yaşam kalitesi	Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniğine başvuran 148 kadın, 52 erkek olmak üzere toplam 200 hasta	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve yaşam kalitesi ölçeği	Bireylerin cinsiyet, çocuk sahibi olma, aile tipi, çalışma durumları ve gelir durumları öğrenilmiş güçlülük puanlarına göre farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak bireylerde öğrenilmiş güçlülük arttıkça yaşam kalitesi yükselmekte ve birey stresli durumlarla baş edebilmektedir.
İsmailoğlu (2010), Hipertansiyon tanısı almış olan hastaların denetim odağı ve stresle baş etme becerileri	İstanbul Üniversitesi kardiyoloji bölümünde yatan 41 kadın ve 45 erkek olmak üzere toplam 86 hasta	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, denetim odağı ölçeği, kişisel bilgi formu	Sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, meslek, gelir durumu) ile denetim odağı ve öğrenilmiş güçlülük ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İlaç kullanan hastalar tedavi için stresle baş edebilmede iç denetim odaklı ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bulunmuştur. İçten denetimli bireylerde yüksek öğrenilmiş güçlülük durumu söz konusudur. İç kontrollü kişiler yaptıklarından ben sorumluyum şeklinde inançları doğrultusunda daha başa çıkabilecek bir eğilim göstererek öğrenilmiş güçlülük geliştirdiği belirtilmiştir.

Evli (2014), Atriyal fibrilasyonu olan hastalarda öğrenilmiş güçlülük, anksiyete ve depresyon ilişkisi	Erciyes Üniversitesi Kalp Polikliniğinde araştırma kriterlerine uyan 6 kadın ve 24 erkek olmak üzere toplam 90 hasta	Depresyon ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve kişisel bilgi formu	Yeterli düzeyde yakın desteği alan hastaların öğrenilmiş güçlülük puanı anlamlı olarak yüksek tespit edilmiştir. Hastaların öğrenilmiş güçlülük puan ortalaması 124.92 (± 15.21) olarak tespit edilmiş olup, öğrenilmiş güçlülük, anksiyete ve depresyon değerleri arasında negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Demografik özelliklerden yaş, eğitim ve gelir düzeyi ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı fark bulunmamıştır.
Yıldız (2018), Tip II diyabetes mellitusu olan bireylerin hastalık algıları ile öğrenilmiş güçlülükleri arasındaki ilişki	Mersin Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin Endokrin Polikliniğine Tip II diyabetes mellitus tanısı ile başvuran 92 kadın ve 57 erkek olmak üzere toplam 149 hasta	Kişisel bilgi formu, hastalık algısı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile hastalığı anlayabilme, kişisel kontrol ve tedavi kontrolü puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; duygusal temsiller boyutları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Hastaların öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arttıkça hastalıkları ile ilgili pozitif algıları artarken, olumsuz algıları azalmıştır.

Tablo 2. Sağlık Alanında Hemşireler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Uğurlu (2003), Hemşirelerde kontrol odağı inancı ile stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme durumları arasındaki ilişkiler	Muğla Devlet Hastanesi ve Sigorta Hastanesinde çalışan 349 hemşire	Kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, ruhsal belirti tarama testi	Hemşirelerin dış kontrol odaklı öğrenilmiş güçlülük düzeyleri normal, ruhsal belirti gösterme durumları ise yüksek düzeyde bulunmuştur.
Yıldırım, Hachasanoğlu ve Karakurt (2007), Hemşirelerin stresle başa çıkmada bilişsel stratejileri kullanma düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi	Erzincan Devlet Hastanesi'nde çalışan 121 hemşire	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu	Hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük puan ortalamaları 122.97 \pm 16.91 (min: 84, max:163) olarak bulunmuştur. Yaşı 34 ve üstü evli olan ve 16 yıl üstü hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri diğerlerine göre yüksek bulunmuştur. Eğitim, çalıştığı birim, çalışma şekli, sorumluluk düzeyi, kronik sağlık problemi ve gelir düzeyi öğrenilmiş güçlülük ortalamalarıyla anlamlı bir fark oluşturmamıştır.

Aydın (2007), Psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin kişilik özellikleri ve stresle baş etme durumları	Samsun Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde çalışan 52 hemşire	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, bilgi formu ve sosyotropi otonomi ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek hemşirelerin stresle başa çıkma stratejilerini kullanma becerilerine sahip oldukları görülmüştür. Hemşirelerin eğitim düzeylerinin stresle baş etme durumlarını etkilemediği bulunmuştur. Hemşirelerin medeni durumları, gelir durumları, aile tipleri ve en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile stresle baş etmeleri arasında ilişki saptanmamıştır. Hemşirelerin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin stresle baş etme davranışlarını etkilediği sonuçları bulunmuştur.
Soylu (2015), Psikiyatri kliniğinde çalışan hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ve stresle baş etme tarzları arasındaki ilişki	Çukurova Bölgesi'nde Kamu Hastaneler Birliği'ne bağlı Devlet Hastanelerinin Psikiyatri Kliniğinde çalışan 130 kadın ve 42 erkek olmak üzere toplam 172 hemşire	Bilgi formu, duygusal zekâ değerlendirme ölçeği ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Hemşirelerin duygusal zekâ ile öğrenilmiş güçlülük ölçeği arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin duygusal zekâ değerlendirme ölçeğinin alt boyutu olan kendini motive etme, empati ve sosyal beceriler, duyguları yönetme ile öğrenilmiş güçlülük arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Ergenç (2015), Hemşirelerde öğrenilmiş güçlülük, iş doyumu ve stresle baş etme tarzları	Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesinde çalışan 279 kadın ve 23 erkek olmak üzere toplam 302 hemşire	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, iş doyumu ölçeği, stresle başa çıkma tarzları ölçeği, kişisel bilgi formu	Öğrenilmiş güçlülük düzeyleri 94.16 (min:36; max:177) olarak orta düzeyde güçlülüğe sahip olduklarını göstermektedir. Demografik özelliklere göre yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, mesleği seçme durumu, birim çalışma yılı, çalışma şekli ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çalışılan birimde memnuniyet yüksek güçlülükte anlamlı fark yaratmıştır. Öğrenilmiş güçlülük ile iş doyumu arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır. Öğrenilmiş güçlülük arttıkça iş doyumu artmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük ile stresle başa çıkmada anlamlı zayıf pozitif bir ilişki vardır.
Coşkun, Şarлак ve Taştan (2015), Psikiyatri hemşirelerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyi ve iş yaşamı kalitesi: karşılaştırmalı bir çalışma	Kamuya ait bir psikiyatri hastanesinin akut psikiyatri klinikleri ile bir devlet hastanesinin kliniklerinde çalışan toplam 180 hemşire	Bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ile çalışanlar için yaşam kalitesi ölçeği	Psikiyatri kliniklerinde çalışanlarda 121,05 (Ss=14,47), genel hastane kliniklerinde çalışanlarda ise öğrenilmiş güçlülük puanı 106,47 (Ss=16,09) olarak saptanmıştır. Hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük ve yaşam kalitesi puanları karşılaştırıldığında iki grup arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi ve iş yaşamı ölçeği alt boyutlarından mesleki tatmin düzeyi daha yüksek iken; eşduyum yorgunluğu ve tükenme düzeyleri daha düşüktür. Erkekler de ve lise düzeyinde eğitim alanlarda öğrenilmiş güçlülük puanı ve iş yaşamı kalitesi düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak psikiyatride çalışanlarda öğrenilmiş güçlülük ve iş yaşamı kalitesi düzeyi; genel hastane kliniklerinde çalışan hemşirelere göre daha yüksek bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi ise iş yaşamı kalitesini olumlu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmiştir.

İşsever (2018), Pediatri hemşirelerinin iş yaşam kalitesi, tükenmişlik ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin hemşirelerin işten ayrılma niyetine etkisi	İzmir’de çalışan 268 hemşire	Tanıttıcı sosyo-demografik veri toplama formu, işten ayrılma niyeti ölçeği, hemşirelik iş yaşam kalitesi ölçeği, maslach tükenmişlik ölçeği ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği	İşten ayrılmayı düşünen hemşireler ile düşünmeyen hemşirelerin istenmeyen düşüncelerin denetimi ve yeterli olma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı fark saptanmıştır. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip hemşirelerin iş yerinde meydana gelebilecek problemlerle daha iyi baş ederek; işten ayrılma niyetlerini azaltacağı söylenebilir. Araştırmada işten ayrılma niyetinde olan hemşireler ile işten ayrılmayı düşünmeyen hemşireler arasında öğrenilmiş güçlülük puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır.
--	------------------------------	---	---

Tablo 3. Sağlık Alanında Çalışanlar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Kartal (2018), Hastane çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve iç dış kontrol odağı arasındaki ilişkinin yönetsel açıdan incelenmesi: Bir hastane uygulaması	İstanbul’da bir hastanede geri dönüş yapan 332 kişi	Kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır.	Kontrol odaklılık ve öğrenilmiş güçlülük arasından negatif zayıf yönlü bir ilişki bulunmuştur. Demografik değişkenler açısından ise; öğrenilmiş güçlülük cinsiyete göre anlamlı fark yaratmamıştır. Medeni durumda ise, evlilerin öğrenilmiş güçlülükleri bekarlara göre yüksek bulunmuştur. Çocukları olan hastane çalışanların; olmayanlara göre öğrenilmiş güçlülüğü daha yüksek çıkmıştır. Çalışma yılları bakımından, 16 ve üzeri grubun öğrenilmiş güçlülük puanları yüksektir. Eğitim noktasında ise; doktora düzeyine sahip çalışanların öğrenilmiş güçlülükleri diğerlerine göre yüksek bulunmuştur.

1.2.1.2. Eğitim-Öğretim Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar

Eğitim-öğretim alanında ilk-orta ve lise okullarında okuyan öğrenciler üzerine yapılan araştırmalarda, öğrenilmiş güçlülük ile bazı değişkenlerin ilişkisi incelenmiştir. Örneğin; öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile sosyal yetkinlik (Akkapulu, 2005; Erözkan ve Deniz, 2012); otomatik düşünce (Güloğlu, 2006; Kaya, 2019); aile içi ilişkiler (Coşkun, 2007; Mete, 2017; Canlı, 2019); umutsuzluk (Coşkun, 2010; Eteci, 2013; Mammadova, 2016); duygusal zekâ (Yıldız, 2017); psikolojik sağlamlık (Dayıoğlu, 2008); çocuk yetiştirme stilleri (Türkel, 2006) ve

stres (Yıldız, 2017) ilişkisi incelenmiştir. Okullarda öğretmenler üzerinde yapılan araştırmalarda ise, problem çözme becerisi (Öztaykutlu, 2013); tükenmişlik (Maraşlı, 2003); iş doyumu (Karakoç, 2009); psikolojik kırılganlık (Akdeniz, 2018); örgütsel adalet-tükenmişlik-öz yeterlilik (Çil, 2016) kavramları öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile ilişkisi araştırmalara konu olmuştur.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan öğrenilmiş güçlülük araştırmalarında; kontrol odağı (Dağ, 1990; Demirci, 1998; Akbalık, 2005); stresle baş edebilme (Sürük, 1994; Yıldırım, 2003); öznel ve psikolojik iyi oluş (Cenkseven, 2004; Ay, 2014) ve karar verme stilleri (Ertural, 2019; Katman, 2017) gibi değişkenlerin ele alındığı görülmektedir. Üniversitelerde akademisyenler üzerindeki araştırmalarda ise; öğrenilmiş güçlülük ve iş stresi ilişkisi (Yıldırım, Gülpınar ve Uğuz, 2012; Biricik, 2018) incelenmiştir. Ayrıca Bilgili (2019) araştırmasında örgütsel adalet ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisini ele almıştır. Araştırmalar ile ilgili bilgiler Tablo 4 ile Tablo 7 arasında verilmiştir.

Tablo 4. Okullarda Öğrenciler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Akcapulu (2005), Ergenin sosyal yetkinlik beklentisini yordayan bazı değişkenler	Adana'da Yüreğir Atatürk Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 144 kız 50 erkek olmak üzere toplam 194 öğrenci ve onların anneleri	Sosyal yetkinlik beklentisi ölçeği ergenlik formu, anne-baba bağlılık ölçeği, arkadaş bağlılık ölçeği, evlilikte uyum ölçeği, kişilerarası ilişkiler ölçeği, problem çözme envanteri, öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Değişkenlerin açıklanan toplam varyansa olan katkılarına göre ilk olarak öğrenilmiş güçlülük, sonra problem çözme becerisi, algılanan evlilik uyumu, arkadaşlara bağlılık düzeyi, annelerin kişiler arası ilişkilere girmedeki besleyici ilişki tarzı düzeyleri ve anne-babaya bağlılık değişkenlerinin; ergenlerin sosyal yetkinlik beklentilerini yordayan anlamlı değişkenler olduğu belirtilmiştir.

Güloğlu (2006), Bilişsel davranışçı grupla psikolojik danışma programının ilköğretim okulu öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve otomatik düşünce biçimleri üzerindeki etkisi	Ankara'daki iki ilköğretim okulunun 5.sınıflarında okuyan 127 erkek 105 kız öğrenci olmak üzere toplam 232 öğrenci, Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine ve olumsuz otomatik düşüncelere sahip 45 öğrenci (27 erkek, 18 kız) bir deney ve iki kontrol grubu	Ön test, son test, kontrol deneysel çalışılmıştır. Çocuklar için öz denetim ölçeği, çocuklar için bilişsel üçlü envanter, öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Sonuçlar; bilişsel davranış grubu ile psikolojik danışma programı, düşük öğrenilmiş düzeyi ve olumsuz otomatik düşünce biçimine sahip deneklerin; öğrenilmiş güçlülük düzeylerini ve olumlu otomatik düşünce biçimlerini arttırmada etkili bir yöntem olmadığını göstermiştir. Cinsiyet öğrenilmiş güçlülük ilişkisinde anlamlı bir fark yaratmamıştır. Yüksek güçlülüğe sahip 5.sınıf öğrencilerinin pozitif otomatik düşünceye sahip oldukları bulunmuştur.
Türkel (2006), Çocuk yetiştirme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük arasındaki ilişki	Ankara ilinde Yenimahalle Alparslan Lisesi'ne devam eden 360 erkek ve 474 kız olmak üzere toplam 834 öğrenci	Çocuk yetiştirme stilleri, öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Anne baba tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi; anne baba tutumunu ilgisiz ve otoriter olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Anne babaların şımartan tutumu düşünen öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi; ilgisiz ve otoriter anne baba tutumu algılayan öğrencilerden daha yüksektir. Öğrenilmiş güçlülük ile anne baba çocuk yetiştirme stilleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.
Coşkun (2007), Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükleri ve aile içi ilişkileri	İstanbul ili Anadolu yakasındaki 6 ilçedeki 12 liseden 357 kız ve 381 erkek olmak üzere toplam 738 öğrenci	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, aile değerlendirme ölçeği.	Devlet okulunda okuyan, anne ve babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük seviyesi daha yüksektir. Öğrenilmiş güçlülük seviyesi ile aile ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Aile içi ilişkilerde; iletişim, roller ve davranışların öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüklerinin anlamlı yordayıcısı olduğunu bulgulamıştır. Öğrenilmiş güçlülüğün cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur.
Coşkun (2007), Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı algılama düzeyi ilişkisinin incelenmesi	İstanbul Anadolu yakasında 10. ve 11.sınıfta okuyan 161 kız ve 176 erkek olmak üzere toplam 337 öğrenci	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, iç dış kontrol odağı ölçeği, kişisel bilgi formu	Araştırmada öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puan ortalaması 116,21 olarak bulunmuştur. Demografik özellikler açısından bakıldığında; kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Okul türü değişkeni öğrenilmiş güçlülük ile anlamlı fark bulunmuştur. Sonuç olarak; öğrenilmiş güçlülük ile kontrol odaklılık arasında ters yönde ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük seviyesi yüksek bireylerin iç kontrol odaklı olduğu belirtilmiştir.
Dayioğlu (2008), Üniversite giriş sınavına hazırlanan adaylarda psikolojik sağlamlık: Öğrenilmiş güçlülük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin rolü	Ankara ve Bursa'daki 505 kız 360 erkek olmak üzere toplam 865 üniversite sınavına hazırlanan aday	Yaşam olayları envanteri, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin; psikolojik sağlamlığı pozitif yönde etkilediği ortaya koyulmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük ve sosyal destek ortalamalarına sahip adayların psikolojik sağlamlık puanlarının da yüksek olduğunu göstermektedir.

Bekçi (2009), Mesleki ve teknik eğitim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin megep'de alan-dal seçimi ile ilişkisinin incelenmesi	İstanbul ili Şişli ilçesindeki mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören (66)'ü kız, (509)'i erkek olmak üzere toplam (575) öğrenci	60 maddelik mesleki yönelim envanteri, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu	Kızların öğrenilmiş güçlülük puanları erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Sınıf değişkeni, meslek lisesi seçimi ile öğrenilmiş güçlülük anlamlı fark oluşturmuştur. Genel olarak öğrencilerin mesleki yönelme puan ortalamaları düşük; öğrenilmiş güçlülük ortalamaları yüksek bulunmuştur.
Coşkun (2010), Üniversite giriş sınavına hazırlanan adaylarda umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük	Sakarya ve Amasya illerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarına ve özel dersanelere devam eden üniversite sınavına hazırlanan 374 kız 400 erkek olmak üzere toplam 774 aday	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, umutsuzluk ölçeği	Umutsuzluk ile öğrenilmiş güçlülük arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça umutsuzluk düzeyi azalmaktadır. Ailenin kendine güvendiğini söyleyen üniversite adaylarının öğrenilmiş güçlülüğü; kendine güvenmediğini söyleyen adaylara göre daha yüksek bulunmuştur. Ailede sert tartışma ve kavga çok yaşayan adayların öğrenilmiş güçlülük düzeyleri; tartışma ve kavga seyrek ya da hiç yaşamayanlara göre düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Cinsiyete, akademik başarı ortalamasına, eğlenceli etkinliğe katılma sıklığı ve aileden algılanan destek ile öğrenilmiş güçlülük arasında fark bulunmamıştır.
Burçak (2012), İç denetim programının ergenlerin denetim odağı, öğrenilmiş güçlülük ve savunma mekanizmalarını kullanma biçimi üzerindeki etkisi	İzmir il merkezi Buca ilçesinde bulunan ikisi meslek, ikisi genel lise olmak üzere toplam dört lisenin 10. sınıfında okuyan 205 öğrenci Deney grubunda 15 öğrenci	Ön test, son test, kontrol deneysel çalışılmıştır. Kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve savunma mekanizmaları envanteri ergen formu	Öğrenilmiş güçlülük puanlarının ön test-son test arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İzleme test sonuçlarında denetim odağı ve öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı fark bulunmamıştır.
Erözkan ve Deniz (2012), Öğrenilmiş güçlülük ve sosyal öz yeterliliğin yalnızlık üzerine etkisi	Muğla ilinden seçilen 247 kadın 226 erkek olmak üzere toplam 473 lise öğrencisi	Beklenen sosyal öz yeterlilik ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, yalnızlık ölçüsü	Araştırma öğrenilmiş güçlülük ve sosyal öz yeterlilik ile yalnızlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük ile sosyal öz yeterlilik arasında ise anlamlı pozitif bir ilişki çıkmıştır. Düşük öğrenilmiş güçlülük ve sosyal öz yeterliliğe sahip bireyler; kişilerarası zayıf ilişkiler, olumsuz duygular ve stresler ergenlerin yalnızlık hissine yönelmesine sebep olabilmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi bireyin yalnızlıkla başa çıkmada bireye destek sağlayabileceği düşünülmüştür.

Etcı (2013), İşitme engelli öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki	İstanbul ilinde bulunan İşitme Engeller Ortaokulları, İşitme Engelliler Özel Eğitim Meslek Liseleri ve Tuzla İlçesinde bulunan Meslek Liselerinde Okuyan İşitme Engelli Kaynaştırma öğrencilerinden 119 erkek 139 kız olmak üzere toplam 258 öğrenci	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, umutsuzluk ölçeği ve kişisel bilgi formu	İşitme engelli öğrencilerin cinsiyetlerine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Söz konusu farklılık kız öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. İşitme engelli öğrencilerin; algılanan anne ve baba, eğitim durumuna, ailenin gelir durumuna göre öğrenilmiş güçlülüklerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Umutsuzluk ile öğrenilmiş güçlülük arasındaki negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Umutsuzluk arttıkça öğrenilmiş güçlülük azalmaktadır. İşitme engelli öğrencilerin çok ileri düzeyde işitme kaybı olanların hafif ve orta düzeyde işitme kaybı olanlara göre daha yüksek öğrenilmiş güçlülükleri olduğu bulunmuştur. Bu durum öğrenilmiş güçlülüğü oluşturan etkenlerden en önemlisinin zorluklarla mücadele etmek olduğu ifade edilmiştir.
Polatçı ve Sobacı (2014), Öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri üzerinde kişilik özellikleri ve duygusal zekâ düzeylerinin etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma	Ortaöğretim kurumunda eğitim gören 269 öğrenci	Beş faktörlü kişilik ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, duygusal zekâ ölçeği.	Kişilik özellikleri ile duygusal zekanın öğrenilmiş güçlülük üzerinde etkisinin olduğu; duygusal zekanın kişilik özellikleri ve öğrenilmiş güçlülük arasında aracılık yönünün olduğu bulunmuştur.
Subaşı (2015), Kurumda kalan ergenlerin bağlanma ilişkileri ve öğrenilmiş güçlülük düzeyi	Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi'nde eğitim gören ve ailesinin yanında kalan 31 ergen ile Beykoz BSRM'de ve Anadolu BSRM'de kalan 30 ergen Deneyel çalışma aileleri ile yaşayan kontrol grubu (n: 31) yurttan yaşayan deney grubu (n: 30)	Deneyel çalışılmıştır. Yetişkin bağlanma ölçeği, ebeveyn ve akrana bağlanma envanteri, kısa form ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Bağlanma tarzları ile öğrenilmiş güçlülük arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Güvenli bağlanan bireyler sorunla karşılaştıklarında daha planlı davranabilmekte ve kendi kendilerini yatıştırabilmektedir. Kurumda kalan ergenler bir sorunla karşılaştıklarında soruna karşı daha duyarsız ve çözüm odaklı olmaktan ziyade ertelemeci davrandıkları belirtilmiştir.
Bağdatlı (2016), Çocuklukta aile içi fiziksel şiddete maruz kalmış ve kalmamış ergenlerde, öğrenilmiş güçlülük ve öfke kontrol düzeylerinin karşılaştırılması	İstanbul Bakırköy İlçesinde bulunan, Bakırköy Anadolu Lisesinde öğrenim gören, 9,10 ve 11. sınıf düzeylerinden seçilmiş 180 kız 180 erkek olmak üzere toplam 360 öğrenci	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, sürekli öfke ve öfke ifade tarz ölçeği ve kişisel bilgi formu	Araştırmada, çocukluklarında fiziksel şiddete maruz kalmamış ergenlerin, kalmış ergenlere göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olduğunu bulunmuştur.

Mammadova (2016), Çocuk cezaevindeki ergenlerle ailesiyle birlikte kalan ergenlerin yaşam doyumu ile umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin karşılaştırılması	İstanbul 16-18 yaş aralığındaki Ahi Evran Ticaret Meslek Anadolu lisesinde 9. 10. ve 11. sınıfa devam eden 100 erkek öğrenci ve Maltepe Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan 16-18 yaş aralığındaki 100 erkek	Umutsuzluk ölçeği, yaşam doyumu ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve kişisel bilgi formu	Öğrenilmiş güçlülük ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Umutsuzluk ile öğrenilmiş güçlülük arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Yaşam doyumu ile umutsuzluk arasında anlamlı düşük düzeyde negatif bir ilişki bulunmaktadır.
Yıldız (2017), Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin algılanan stres düzeyi ile ilişkisinin ve etkileyen diğer faktörlerin incelenmesi	İstanbul'un Avrupa yakasında eğitim veren bir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okumakta olan 345 kız, 89 erkek olmak üzere toplam 434 öğrenci	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve algılanan stres ölçeği	Öğrencilerin yaş, cinsiyet değişkenleri ile öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında fark bulunmamış iken sınıf değişkeni ile arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın çalışma durumu, kardeş durumu, evde birlikte yaşadığı kişiler değişkenleri ile öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında fark anlamlı bulunmamıştır. Öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça algılanan stres, rahatsızlık algısı ve yetersiz öz yeterlilik algısı puanını azaltmaktadır. Analiz sonuçlarına göre; öğrenilmiş güçlülük ile algılanan stres, yetersiz öz yeterlilik algısı ve rahatsızlık algısı arasında bir ilişki olduğu ancak öğrenilmiş güçlülüğün algılanan stres ve rahatsızlık algısını açıklayıcılık gücünün zayıf; yetersiz öz yeterlilik algısını açıklayıcılık gücünün güçlü, olduğu görülmüştür.
Mete (2017), Lise öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükle anne babanın demokratik ve otoriter tutumları arasındaki ilişki	İstanbul Fatih ilçesindeki 183 kız 117 erkek olmak üzere toplam 300 lise öğrencisi	Kişisel bilgi formu, anne-baba tutum ölçeği ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük puanları: 117 (min:73; max:156) olarak bulunmuştur. Anne ve baba tutumu orta düzeyde anlamlı ilişki olup bu ilişki demokratik olma yönündeki davranıştan kaynaklanmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük ile anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
Canlı (2019), Öğrenilmiş güçlülük, aile bütünlük duygusu ve aile içi iletişim arasındaki ilişkinin incelenmesi	İstanbul ili Pendik ilçesindeki devlet liselerinin 9,10 ve 11. Sınıflarında okuyan 224'ü kız, 217'si erkek olmak üzere 441 öğrenci	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, aile değerlendirme ölçeği, aile bütünlük duygusu ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük ile aile bütünlük duygusu ve aile içi iletişim arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük seviyesi; kızların erkeklere göre, annesi lisans mezunu olanların okumayanlara göre; gelir düzeyi orta üstü olanların üste göre yüksektir. Sınıf düzeyi, lise türü, anne baba mesleği, aile tipi, babanın eğitimi ile öğrenilmiş güçlülük ilişkisi anlamlı çıkmamıştır. Kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi, erkeklere göre yüksek bulunmuştur. Ailenin stresle başa çıkmada davranış ve biliş olarak alt yapıyı etkilediği, açık bir iletişim tarzı ve bütünlük duygusu yüksek ailelerin ergenlerin öğrenilmiş güçlülük arttırdığı ifade edilmiştir.

Kaya (2019), Lise öğrencilerinin tükenmişliğini yordamada öğrenilmiş güçlülük düzeyi ve olumsuz otomatik düşüncelerin rolü	Ümraniye ve Kadıköy ilçelerindeki fen, Anadolu, imam hatip lisenin 9, 10 ve 11. sınıflarında öğrenimlerine devam eden 285 kız ve 283 erkek olmak üzere toplam 568 öğrenci	Tükenmişlik envanteri- öğrenci formu, otomatik düşünceler ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve kişisel bilgi formu	Öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ve yetkinlik puanları arttıkça duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve olumsuz otomatik düşünce azalmaktadır.
---	---	---	---

Tablo 5. Okullarda Öğretmenler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Maraşlı (2003), Lise öğretmenlerinin bazı özelliklerine ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre tükenmişlik düzeyleri	Ankara'daki devlet lisesinde görev yapan 292 kadın ve 98 erkek olmak üzere toplam 390 öğretmen	Potter tükenmişlik ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Araştırma sonucunda eğitim süresi, medeni durum, sahip olunan çocuk sayısı, mesleğini seçme şekilleri, branş, sosyal aktivitelere katılma sıklıkları değişkenleri ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre tükenmişlik düzeyleri açısından anlamlı bir etkileşim etkisi olduğu görülmüştür. Ancak cinsiyet, çalışma süresi, maaşından memnun olup olmamaları ve aylık gelirleri ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre tükenmişlik düzeyleri açısından ne etkileşim etkisine ne de tek tek değişkenlerin ana etkisine rastlanmamıştır.
Argun (2005), Anne-baba ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüğü ile okul öncesi çocukların davranışsal-duygusal güçlülüğü ve kendilik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi	İzmir İl Merkezindeki okul öncesi kurumlarına devam eden 6 Yaş grubu çocukları (n = 301), onların anne (n = 296) ve babaları (n = 281) ve onların öğretmenleri (n = 35)	Çocuklar için duygusal davranışsal-derecelendirme ölçeği ile; kendilik algısı ölçeği, anne babaların ve öğretmenler için öğrenilmiş güçlülük ölçeği ile kişisel bilgi formları, nicel analiz	Çocukların duygusal ve davranışsal ve kendilik algıları ile anne baba öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüğü arasında anlamlı bir fark görülmüştür.
Aslan (2006), Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının incelenmesi	Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerindeki 21 ortaöğretim kurumunda görev yapan 311 kadın ve 295 erkek olmak üzere toplam 606 öğretmen	Kişisel bilgi formu, mizah tarzları ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük ile katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgulanmıştır. Öğrenilmiş güçlülük özellikle mizahın olumlu bir boyutu olan katılımcı ve kendini geliştirmeye etkisi vardır.

Karakoç (2009), İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iş doyum seviyeleri arasındaki ilişki	İstanbul ili Kartal ilçesindeki ilköğretim okullarından 137 erkek 188 bayan olmak üzere toplam 325 öğretmen	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve iş doyum ölçeği	Cinsiyet, yaş ve branş ile öğrenilmiş güçlülük arasında fark bulunmamıştır. Görev süresi ile öğrenilmiş güçlülük arasında fark vardır. Mesleki kıdem, görev yapılan okul sayısı ile öğrenilmiş güçlülük arasında fark bulunmuştur. Birçok okulda görev yapmış öğretmenlerin daha yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olması; farklı ortam, yönetim, arkadaş çevresi, stres ve sorunlarla baş etmede deneyim kazanmaları olarak ifade edilmiştir. Farklı okullardan mezun olma durumunun öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ortalamaları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Öğrenilmiş güçlülük ile iş doyum arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Yani öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük arttıkça iş doyumları da artmaktadır.
Yürür ve Keser (2010), Öğrenilmiş güçlülük: öğretmenler üzerine bir uygulama	Yalova iline bağlı ilköğretim okulu ve liselerde görev yapan 350 öğretmen ve okul yöneticisi	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük ortalamasının 127,41 (ortalamanın üstünde) olarak bulunmuştur. Demografik faktörlerle ilişkisinde; öğrenilmiş güçlülüğün yaş, cinsiyet ve medeni durum ile anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, öğrenilmiş güçlülük, mesleki stresin yoğun olarak gerçekleştiği öğretmenlik mesleğindeki bireylerin kendi kendilerini stresten korunmalarını sağlayacak önemli bir kişisel özelliği olduğu belirtilmiştir.
Polatçı ve Boyraz (2010), Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüklerinin kaynak ve sonuçlarına ilişkin bir model önerisi	Tokat ilindeki 17 lisede ki 223 öğretmen	Yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır	Duygusal zekâ ve rol belirsizliği öğrenilmiş güçlülüğü; öğrenilmiş güçlülük ve duygusal zekâ müşteri odaklılığı; rol belirsizliği ve müşteri odaklılık iş tatminini; rol belirsizliği işten ayrılma niyetini yordamaktadır. Müşteri odaklılık değişkeni, öğrenilmiş güçlülük ve iş tatmini ilişkisine tam aracılık; öğrenilmiş güçlülük değişkeni, duygusal zekâ ve müşteri odaklılık ilişkisine kısmi aracılık ilişkisi bulunmuştur. Bulgular, öğrenilmiş güçlülüğün duygusal zekâ ve rol belirsizliği tarafından yordandığını göstermiştir. Rol belirsizliği düşük olan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülüğü yüksek olan öğretmenlerin öğrenci odaklılığının da yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşılık müşteri odaklılık öğrenilmiş güçlülük ile iş tatmini arasındaki ilişkide tam aracılık ettiği belirtilmiştir.
Öztaykutlu (2013), Farklı eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi eğitim öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi	İstanbul Avrupa yakasında görev yapan 282 kadın 26 erkek olmak üzere toplam 308 okul öncesi öğretmen	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, problem çözme envanteri	Öğrenilmiş güçlülük ile yaş, mezuniyet durumu, kıdem, medeni duruma göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Problem çözme becerileri ile öğrenilmiş güçlülük arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çil (2016), Okul öncesi öğretmenlerinin öz yeterlik inançları, örgütsel adalet ve destek algıları, öğrenilmiş güçlülük ve tükenmişliklerinin incelenmesi	Burdur il ve ilçe merkezlerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilkokul ve bağımsız anaokullarında görev yapan 170 kadın 4 erkek olmak üzere toplam 174 okul öncesi öğretmeni	Kişisel bilgi formu, genel öz yeterlik ölçeği, örgütsel adalet ölçeği, algılanan örgütsel destek ölçeği, ego sağlamlığı ölçeği ve tükenmişlik kısa versiyon ölçeği	Mesleki deneyime göre öğrenilmiş güçlülük anlamlı bir fark göstermektedir. Mesleki deneyimleri 11-20 yıl arası olanların öğrenilmiş güçlülük düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Örgütsel destek algıları arttıkça örgütsel adalet algıları da artmaktadır. Öz yeterlik inançları arttıkça öğrenilmiş güçlülükleri ve destek algıları da artmaktadır. Örgütsel adalet algıları arttıkça öğrenilmiş güçlülükleri de artmaktadır.
Akdeniz (2018), Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük ve psikolojik kırılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 590 erkek 392 kadın olmak üzere toplam 982 beden eğitimi öğretmeni	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, psikolojik kırılganlık ölçeği	Öğretmenlerin psikolojik kırılganlık ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin psikolojik kırılganlık düzeyleri arttığında veya azaldığında, ters yönlü olarak öğrenilmiş güçlülük düzeyleri de artmakta veya azalmaktadır. Cinsiyete, medeni durumuna, yaşa, kardeş sayısına ve eğitime ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sadece kıdem durumuna göre farklılık oluşturmuştur. Sosyo-ekonomik düzey açısından da beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik kırılganlık düzeylerinde farklılık bulunmamaktadır. Anne-baba tutumu açısından beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik kırılganlık düzeylerinde farklılık bulunmuştur. Demokrat ve koruyucu aile tutumuna sahip olan öğretmenlerin psikolojik kırılganlık düzeyleri, ilgisiz ve otoriter aile tutumuna sahip öğretmenlere göre daha düşüktür.

Tablo 6. Üniversitelerde Öğrenciler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Dağ (1990), Kontrol odağı, stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme ilişkileri	Hacettepe üniversitesi edebiyat ve diş hekimliği fakültesi öğrencilerinden 190 erkek ve 342 kız öğrenci olmak üzere toplam 532 öğrenci	İç-dış kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, belirti tarama listesi	Dış kontrol odağı yüksek bireylerin stres verici olayları aşılabilir durum olarak görmesine neden olduğu; birey bu noktada problemi çözmeden uzaklaşarak üzerindeki baskıyı artırarak daha çok strese maruz kaldığı belirtilmiştir.

Sürük (1994), Üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi	İnönü üniversitesi eğitim fakültesinde okuyan 214 kız 300 erkek olmak üzere toplam 514 öğrenci	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu	Cinsiyet ve barınma durumuna göre öğrenilmiş güçlülük anlamlı fark oluşturmamıştır. Bölümler, sınıf düzeyi, akademik başarı, gelir düzeyi, boş zaman etkinliklere katılma ile öğrenilmiş güçlülük arasından anlamlı fark bulunmuştur. Gelir düzeyi arttıkça öğrenilmiş güçlülük yükselme göstermiştir. Akademik algısı yüksek olan ortaya göre, aza olan düşüğe göre daha fazla stresle başa çıkma stratejilerini kullanmışlardır. Boş zamanlarını herhangi bir etkinlikle geçirenlerin öğrenilmiş güçlülükleri; geçirmeyenlere göre daha yüksek olduğu ve stresli durumlarla daha başa çıkabildikleri bulunmuştur.
Yıldız (1997), Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin başarı ya da başarısızlık durumlarına ilişkin nedensel yüklemeler	İstanbul'daki üniversitelerde okuyan 220 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Çalışmaya toplam 160 öğrenci dahil edilmiştir.	DeneySEL çalışılmıştır. Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, düşünme gücü testi ve araştırmacı tarafından hazırlanan yükleme formu	Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip öğrencilerden 5 basamaklı bir ölçek üzerinde yetenek, çaba, şans ve görev güçlülüğü etkenlerden her birine ne derece yüklediklerini belirtmeleri istenmiştir. Araştırmanın sonunda yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip kız öğrencilerin başarılarını kişisel etmenlere çevresel etmenlere göre daha fazla yükledikleri görülmüştür. Öğrenilmiş güçlülük becerisinin çaba kadar yeteneğe de başarı yüklenmesinde önemli olabileceği ve kadınların olumlu kendilik değeri yaratımına destek sağladığı görülmüştür.
Demirci (1998), Düşünme ihtiyacı ölçeğinin psikometrik özellikleri: düşünme ihtiyacı, kontrol odağı ve öğretilmiş güçlülük ilişkileri	Hacettepe Üniversitesi'nin değişik bölümlerden 512 kız ve erkek öğrenci	Düşünme ihtiyacı ölçeği, kontrol odağı ölçeği ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Yüksek düşünme ihtiyacı ile iç kontrol odağı ihtiyacı ve yüksek öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.
Sarıcı (1999) Üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ben durumları ve sosyo-ekonomik düzeyleri aralarındaki ilişkiler	Atatürk ve Uludağ Üniversitelerinde, 1. ve 4. sınıfta, Matematik, Biyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinde öğrenim görmekte olan, 257' si erkek ve 239'u kız olmak üzere toplam, 496 öğrenci	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, giessen testi-ben formu	Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yükseldikçe, sosyal uyum, bağımsızlık, kontrolsüzlük depresiflik, açıklık ve sosyal güçte şüphe düzeyleri de yükselmektedir. Erkek öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gelir seviyesinde, orta sosyo ekonomik düzeyden gelen bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri diğer seviyelere göre yüksek bulunmuştur. Üniversite yaşantısı (1.ve 4. sınıf) ile öğrenilmiş güçlülük arasında 4. sınıfların lehine olan fark anlamlı bulunmuştur.

<p>Gözene (2002), Riskli alkol kullanan üniversite öğrencileri ile riskli alkol kullanmayanlarda, stresli yaşam olayları, iç-dış kontrol odağı inancı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenlerinin incelenmesi</p>	<p>Ankara'da beş farklı üniversiteden 459 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Bu grup içinden riskli alkol kullananlar (n=85), ilgili ölçek kesme puanına göre, demografik özellikleri göz önünde bulundurularak geriye kalan grup içinden ise riskli alkol kullanmayanlar (kontrol grubu) (n=85) belirlenmiştir. Toplam 170 denek</p>	<p>Yaşam olayları listesi, iç-dış kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, alkol kullanım bozukluklarını belirleme testi- ölçekleri, bilgi ve beyan formu</p>	<p>Riskli alkol kullanımını gösteren alkol kullanım bozukluklarını belirleme testi puanları üzerinde; yaşam olayları değişkeninin anlamlı temel etki gösterdiği; kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlülük değişkenlerinin temel etkilerinin ve yaşam olayları değişkenleri ile ortak etkilerinin anlamlı düzeyde bulunmadığı gözlenmiştir.</p>
<p>Yıldırım (2003), Eğitimi hemşirelik olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma düzeylerinin karşılaştırılması</p>	<p>Araştırma kapsamına Atatürk Üniversitesi Erzincan Sağlık Yüksekokulu ve Erzincan Hukuk Fakültesi öğrencileri olan 227 öğrenci</p>	<p>Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, soru formu</p>	<p>Öğrenilmiş güçlülükte bireylerin sorunlarını aile ile paylaşması ve aile yanında kalmanın etkisi olduğu bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülükte stresle başa çıkmada aile ve sosyal desteğin önemi vurgulanmıştır.</p>
<p>Cenkseven (2004), Üniversite öğrencilerinin öznel ve psikolojik iyi olmalarının yordayıcılarının incelenmesi</p>	<p>Çukurova Üniversitesinde tüm fakültelerde okuyan 17-28 yaş arasında yer alan 205 kız ve 295 erkek olmak üzere toplam 500 öğrenci</p>	<p>Psikolojik iyi olma ölçeği, yaşam doyumu ölçeği, olumlu olumsuz duygu ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu</p>	<p>Yüksek öğrenilmiş güçlülük ve iç kontrol odağı düzeyine sahip kişilerin daha fazla öznel ve psikolojik iyi olmayı ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca cinsiyet ve öğrenilmiş güçlülük etkileşiminin öznel ve psikolojik olmanın bazı boyutları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Öğrenciler öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre hem öznel iyi olma ve bileşenleri hem de psikolojik iyi olma ve boyutlarının anlamlı farklılık oluşturmuştur. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yükseldikçe öğrencilerin öznel iyi olma ve psikolojik iyi olma düzeylerinin arttığı görülmüştür.</p>
<p>Akbalık (2005), Üniversite öğrencilerinde kaygı belirtileri ve iç-dış kontrol odağı inancı ile öğrenilmiş güçlülük arasındaki ilişkiler</p>	<p>Dicle üniversitesinden farklı fakültelerde okuyan 114 kız 203 erkek olmak üzere toplam 317 öğrenci</p>	<p>Sürekli kaygı ölçeği, kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve kişisel bilgi formu</p>	<p>Kaygı düzeyi ile öğrenilmiş güçlülük arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Kişilerin kaygı düzeyi arttıkça öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşmektedir. Demografik faktörlerle öğrenilmiş güçlülük ilişkisinde; anne baba yanında kalan bireylerin anne baba yanında kalmayan veya anne-babaya sahip olmayan bireylere göre yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip oldukları bulunmuştur.</p>

Öztürk (2006), Öğrenilmiş güçlülük ve çatışma davranışları arasındaki ilişki	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 393 (253 kız, 140 erkek) öğrenci	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, çatışma davranışları ölçeği	Çatışmada problem çözme puanları ile öğrenilmiş güçlülük ve cinsiyet üzerindeki etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip grubun “işbirlikçi” olma puan ortalamaları; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
Yalçın (2007), Kendini denetleme becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyine etkisi	Ordu Üniversitesi ziraat fakültesi öğrencilerinden 100 kişiye uygulanmıştır. Deneysel çalışma için öğrenilmiş güçlülük puanlarına göre 20 kişi seçilmiştir.	Kontrol gruplu ön test ve son test içeren deneysel çalışma deseni kullanılmıştır. Öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Kendini denetleme becerileri eğitimi alan deney grubu öğrencilerinin katılmayan kontrol grubu öğrencilerine göre son test öğrenilmiş güçlülük puanları yüksek bulunmuştur. Anlamlı fark deney grubu lehinde bulunmuştur. Kendini denetleme eğitimine katılan üniversite öğrencilerinin ön test ve son test öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında da anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Deney grubunda kendini denetleme becerisi eğitimi öğrenilmiş güçlülük düzeylerini arttırdığı tespit edilmiştir. Kontrol gurubunda ise anlamlı bir fark çıkmaması da bunun göstergesidir.
Akkaya (2009), Üniversite öğrencilerinin otonomik-sosyotropik kişilik özellikleriyle öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki ilişki	Marmara Üniversitesi'nin Atatürk Eğitim, Fen-Edebiyat, Hukuk, İletişim ve Mühendislik fakültelerinde öğrenim görmekte olan 211'i kız 227'si erkek olmak üzere toplam 438 lisans öğrencisi	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve sosyotropi otonomi ölçeği	Üniversite öğrencilerinin, öğrenilmiş güçlülükleri ile sosyotropi düzeyleri arasında zayıf şiddette; otonomi düzeyleri arasında orta şiddette pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Otonominin alt boyutları incelendiğinde öğrenilmiş güçlülük; otonominin tüm alt boyutlarıyla (kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma) ilişkili bulunmuştur. Bu sonuç, öğrenilmiş güçlülüğün yordanmasında otonomik kişilik özelliklerinin oldukça önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Demografik özellikler bakımından; kız ve erkek öğrencilerin, farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin, farklı sınıf düzeyleri, sosyo-ekonomik düzeyler, öğrenimlerine ailesinin yanında ve ailesinden uzakta devam eden ile öğrenilmiş güçlülükleri arasında anlamlı bir fark yoktur.
Gültekin (2011), Üniversite öğrencilerinin algılanan anne-baba reddiyle baş etmeleri ile denetim odağı, öğrenilmiş güçlülük ve eş kabul-reddiyle ilişkisi	Atatürk Üniversitesinde okuyan 438 öğrenci	Ebeveyn kabul-ret ölçeği (anne ve baba için ayrı ayrı olmak üzere), kişilik değerlendirme ölçeği, kontrol odağı ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve eş kabul reddi ölçekleri	Araştırmanın sonuçlarında, çocuklukta anne ile yaşanan kabul-ret algısının bugünkü psikolojik uyumu; baba ile yaşanan ilişkide algılanan kabul-reddiye göre daha fazla ilişkili olduğu görülmektedir. Demografik özelliklerden cinsiyet; erkeklerin çocuklukta anne ve babalarından algıladıkları kabul-ret düzeylerinin bugünkü psikolojik uyumları ile kadınlara göre daha fazla ilişkilidir. Erkeklerde hem anne hem de babadan algılanan kabul- ret bugünkü psikolojik uyumu belirlemede aynı düzeyde ilişkili olduğu görülürken kadınlarda, annenin kabul reddi bugünkü psikolojik uyum ile daha fazla ilişkilidir. Öğrenilmiş güçlülük ve kontrol odağı; çocuklukta algılanan kabul-ret ile psikolojik uyum arasında aracılık rolü bulunmuştur. Ebeveynlerden kabul almış öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüğü; sorunlu-ret almış öğrencilere yüksek bulunmuştur.

<p>Toker (2014), Bilişsel davranışçı kurama dayalı olarak geliştirilen akademik erteleme davranışıyla baş etme beceri eğitimi psiko eğitim grup yaşantısının üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarına etkisi</p>	<p>Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi 63 öğrenciye uygulanmış.13 deney 13 kontrol grubu</p>	<p>Deney ve kontrol grubu ön–test, son–test ve izleme modeline dayalı, yarı deneysel desen türü çalışılmıştır. Akademik erteleme ölçeği, melbourne karar vermede benlik saygısı, karar verme stilleri ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, durumluk-sürekli kaygı envanteri ve beck depresyon envanteri</p>	<p>Araştırmada deney grubunda; akademik erteleme davranışıyla baş etmede uygulanan eğitim programının sonucunda, üniversite öğrencilerinin akademik erteleme düzeylerinde azalış bulunmuştur.</p>
<p>Ay (2014), Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım gereksinimlerine ilişkin öznel faktörlerin incelenmesi</p>	<p>Atatürk üniversitesinde öğrenim gören lisans öğrencilerinden 666 kız 539 erkek olmak üzere toplam 1205 kişi</p>	<p>Psikolojik yardım ihtiyacı belirleme ölçeği, kısa öz düzenleme ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, genel öz yeterlilik ölçeği, yaşam doyum ölçeği, pozitif ve negatif duygulanım ölçeği</p>	<p>Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip bireylerin öz yeterlik algılamalarının da yüksek olduğu bulgulanmıştır. Öğrenilmiş güçlülüğün öz düzenlemeyi yüksek düzeyde ve pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir.</p>
<p>Sobacı ve Polatçı (2014), Öğrenilmiş güçlülük: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde bir araştırma</p>	<p>329 öğrenci</p>		<p>Kız öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Sınıf yapısı, öğrenim durumu ve yaş ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Özetle öğrenilmiş güçlülük düzeyleri öğrencilerin yaş, sınıf ve eğitim durumuna göre farklılık göstermezken, cinsiyet ve okula göre farklılık göstermektedir. Ayrıca bu değişkenler açısından öğrenilmiş güçlülüğün on iki boyutu irdelenmiş ve yedi boyutta istatistiksel açıdan anlamlı farklar bulunmuştur. Güçlülük ortalaması öğrencilerin: 3,40 ile 4,19 ortalamasının üzerindedir.</p>
<p>Amanvermez (2015), Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyumlarının güvengenlik ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre yordanması</p>	<p>Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim gören 265 kadın 210 erkek 3 kişinin cinsiyetini belirtmediği toplam487 birinci sınıf öğrencisi</p>	<p>Üniversite yaşamı ölçeği, güvengenlik ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve kişisel bilgi formu</p>	<p>Öğrenilmiş güçlülük ile üniversite ortamına uyum arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır. Öğrenciler için üniversite ortamının stres verici yapısı öğrenilmiş güçlülüğü yüksek bireylerin bu streslerle daha kolay mücadele ederek problemleri çözebileceği ifade edilmiştir. Öğrenilmiş güçlülüğü yüksek bireylerin; kendine saygı ve kendini kabul düzeyini arttıracacağı; bireyin kendi duygu, düşünce ve davranışında daha kontrollü hareket ettiği belirtilmiştir. Öğrenilmiş güçlülüğü yüksek bireylerin bilişsel ve davranışsal öz kontrol becerilerini kullanarak, içinde bulunulan kaygı ve stresli durumları atlatmada daha başarılı oldukları ifade edilmiştir.</p>

Arıkan (2016), Öğretmen adaylarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile akademik erteleme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümünde öğrenim görmekte olan 27 erkek 119 kadın olmak üzere toplam 146 öğrenci	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, aitken akademik erteleme ölçeği	Sınıf düzeyi, bölüm, akademik başarı ortalaması, cinsiyete göre öğrenilmiş güçlülüğün anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük ve akademik erteleme arasında pozitif düşük düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır.
Katman (2017), Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile karar verme stillerinin incelenmesi	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi 2016-2017 bahar dönemi, Ermenek Meslek Yüksekokulunda, örgün eğitime devam eden, 253'ü kadın, 189'u erkek öğrenci olmak üzere toplam, 442 öğrenci	Kişisel bilgi formu, karar verme ölçeği, stresle başa çıkmada bireyin bilişsel stratejileri ne ölçüde kullandığını ölçen ölçekten yararlanılmıştır	Araştırmaya katılan öğrencilerin; cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenin gördüğü program, nerede kaldığı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu, aylık gelir, aktif spor yapma durumu göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Kredi alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre öğrenilmiş güçlülük ortalaması anlamlı farklılık göstermektedir. Maddi kaynaklar öğrenilmiş güçlülük düzeylerine etki edecek bir durum olarak görülmüştür. Öğrencilerin, baba mesleği değişkenin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ortalama değerlerde baba mesleği; çiftçi olanın, memur, işçi, esnaf, emekli ve serbest meslek olanlara göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşüktür. Öğrencilerin elde ettikleri ve edebilecekleri başarılarına karar verme ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin etkisi olduğu ifade edilmiştir.
Koçdemir (2017), Öğrenilmiş güçlülüğün liderlik ve girişimcilik üzerine etkisi	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik, öğrenme merkezli liderlik, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu	Öğrenilmiş güçlülük liderlik ve girişimcilik üzerine pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
Bakan vd. (2018), Öğrenilmiş güçlülüğün öğrenme merkezli liderlik üzerine etkisi: bir alan araştırması	Fakülte düzeyinde 398 öğrenci		Öğrenilmiş güçlülük ortalaması: 3.44 bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülüğün öğrenme merkezli liderliği ve alt boyutlarını anlamlı, pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Öğrenilmiş güçlülüğü yüksek liderlerin elde edilen bu bulgular doğrultusunda; öğrenme vizyonu geliştirme, öğrenme desteği sağlama noktasında kendisini izleyenleri olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. İşletmelerdeki karşılaştıkları olumsuz olayların etkilerini daha kolay kontrol edebilen, öğrenilmiş güçlülüğü yüksek liderler çalışanlar için iyi bir rol modeli olarak amaca ve başarıya ulaşmada daha etkili olabildikleri ifade edilmiştir.
Bulut (2019), Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığının internet'in cazibesi ve öğrenilmiş güçlülük açısından yordanması	Bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 229 kız 212 erkek olmak üzere toplam 441 öğrenci	Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu, İnternet'in Cazibesi Ölçeği, Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu	Araştırmada yapılan standart çoklu doğrusal regresyon analizine sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin internet'i cazip bulma düzeylerinin ve öğrenilmiş güçlülüklerinin İnternet bağımlılığını %38 oranında açıkladığı bulunmuştur.

Ertural (2019), Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısının ve karar verme stillerinin üst bilişe ve öğrenilmiş güçlülüğe göre incelenmesi	Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve Sanat ve Tasarım Fakültesinde öğrenim gören 278 kadın, 189 erkek olmak üzere toplamda 467 öğrenci	Melbourne karar verme ölçeği 1-11, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, üst-biliş ölçeği-30 ve kişisel bilgiler formu	Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki öğrencilerin kendine güvenli, özsaygılı ve karar verme düzeyi; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan öğrencilerin dikkatli karar verme stili düzeyi, düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan öğrencilerden anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Diğer yandan, düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kaçınan karar verme, panik karar verme ve erteleyici karar verme stili düzeyleri; yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinden anlamlı olarak yüksek olduğu belirtilmiştir.
--	--	--	--

Tablo 7. Üniversitelerde Akademisyenler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Yıldırım, Gülpınar ve Uğuz (2012), İş yaşamında öğrenilmiş güçlülük ile iş stresi arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik bir araştırma	Aksaray Üniversitesinden görev yapan 100 akademisyen	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği ile iş stresi ölçeği	Öğrenilmiş güçlülük ile iş stresi arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur. Baskı altında olan ve aşırı iş yükü akademisyenlerin, öncelikli yapmaları gereken işleri erteleme ve istenmeyen düşüncelerin denetimi davranışları gösterdikleri belirtilmiştir.
Biricik (2018), Akademik personelin örgütsel stres kaynakları ve stresle başa çıkma düzeylerinin öğrenilmiş güçlülük yönünden değerlendirilmesi	16 farklı üniversiteden 63'ü kadın, 208'i erkek olmak üzere toplamda 271 akademik personel	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, üniversite öğretim elemanları iş stresi anketi	Cinsiyet, medeni durum, kurumda idari görev alma, eğitim ile göre öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yaş, unvan, hizmet süresi ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı farklılıklar vardır. Stresle başa çıkma becerileri ve örgütsel stres kaynakları arttıkça öğrenilmiş güçlülük de artış göstermiştir.
Bilgili (2019), Örgütsel stres örgütsel bağlılık ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi üzerine bir araştırma	Karadeniz Bölgesi'nde yer alan üniversitelerde görev yapan 110 erkek 116 kadın olmak üzere toplam 226 araştırma görevlileri ve öğretim görevlileri	İş stres ölçeği, örgütsel bağlılık ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu	Örgütsel stres ile örgütsel bağlılık, örgütsel bağlılığın alt boyutları (duygusal, normatif ve devam bağlılığı) ve öğrenilmiş güçlülük arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Örgütsel bağlılık, örgütsel bağlılığın alt boyutları ve öğrenilmiş güçlülük arasında ise; pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrenilmiş güçlülüğün duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık boyutları üzerinde pozitif yönde anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenilmiş güçlülüğün örgütsel stresi ile negatif yönde anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenilmiş güçlülük becerisini geliştirilerek çalışanlar üzerindeki stresin azalacağı ve bununla birlikte örgütsel bağlılığın artacağı ifade edilmiştir. Stres faktörleri ve stresin yoğun yaşandığı meslekler farklı olmasına rağmen yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olanların stresle kolay başa çıkabildikleri tespit edilmiştir.

1.2.1.3. İşletme Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar

İşletme alanı üzerinde yapılan öğrenilmiş güçlülük araştırmalarında kamu işletmelerinde çalışanlarda; stresle başa çıkma, problem çözme (Bezci, 2010) ve duygusal zekâ (Öner, 2018) kavramlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile ilişkisi araştırılmıştır. Özel sektör çalışanları üzerinde yapılan araştırmalarda ise; iş stresi (Çetin, 2018); problem çözme becerileri (Bingöl, 2014); demografik özellikler (Yıldız, 2014); iş tatmini ve işten ayrılma niyeti (Türesin, 2012) kavramlarının öğrenilmiş güçlülük arasındaki etkileşimi incelenmiştir. Araştırmalar ile ilgili bilgiler Tablo 8 ile Tablo 13 arasında verilmiştir.

Tablo 8. Kamu Kurum ve Kuruluşlar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Bezci (2010), Taekwondo antrenörlerinin stresle başa çıkma ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi	Türkiye Taekwondo Federasyonunun, 41'i kadın 407'si erkek olmak üzere 448 antrenör	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, kişisel bilgi formu, problem çözme envanteri	Cinsiyet, unvan, hizmet yılı, eğitim, anne baba eğitimi, sosyo ekonomik durum, anne ve baba tutumu ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Stresle başa çıkma ile problem çözme arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.
Öner (2018), Gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi	Antalya Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünde çalışan 57 kadın ve 218 erkek olmak üzere toplam 275 kişi	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve duygusal zekâ özelliği ölçeği – kısa formu	Öğrenilmiş güçlülük düzeyi: 129.02 bulunmuştur. Çalışanların öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin cinsiyet, gelir, yaş, çalışma yılı, medeni durum ve kurum görevi değişkenlerine göre incelenmesi sonucunda anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim düzeyi bakımından; üniversite mezunlarının lise ve altı personellere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu araştırmada öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile duygusal zekâ düzeyi arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Tablo 9. Özel İşletmelerde Otel Çalışanları Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Çetin (2018), Otel işletmelerinde öğrenilmiş güçlülük ve iş stresi ilişkisinde algılanan sosyal desteğin düzenleyicilik rolü	Kapadokya bölgesinde faaliyet gösteren dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinin çalışanları 218 kadın 165 erkek olmak üzere toplam 383 kişi	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve iş stresi ölçeği	İş stresi ile öğrenilmiş güçlülük arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Otel çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça stresinin azaldığı bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük ve iş stresinde ailenin destekleyici rolü olduğu belirtilmiştir.

Tablo 10. Özel İşletmelerde Çocuk Evlerinde Bakım Elemanı Olarak Çalışanlar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Öztürk (2018), Çocuk evleri sitesinde çalışan bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyleri arasındaki ilişki	Araştırmanın Ankara Çocuk Evleri Sitesi (4-12 yaş) ve Saray Çocuk Evleri Sitesinde (13+18yaş) çocuklara hizmet sunan 220 bakım elemanları	Kişisel bilgi formu, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, çocuk sevme ölçeği ve problem çözme envanteri	Öğrenilmiş güçlülük düzeyi: 202 kişide ortalama 105.65 (min: 62; max: 139) bulunmuştur. Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bakım elemanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimlerden “problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim” ile problem çözme düzeyi arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bakım elemanlarının problem çözme becerileri ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi orta, çocuk sevme düzeyinin ise iyi olduğu bulunmuştur. Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük, problem çözme ve çocuk sevme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırma kapsamında, öğrenilmiş güçlülük problem çözme ve çocuk sevme düzeyi ile yaş, medeni durum, eğitim durumu, bakım verilen çocuk sayısı, kuruluştaki çalışma süresi, alınan kurum içi destek ve hanenin ekonomik durumu değişkenleri arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. Özel İşletmelerde Çalışan ve Eğitimine Devam Eden Ergenler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Bingöl (2014), Çalışan ergenlerde stresle baş etme grup çalışmasının stresle baş etme ve depresif belirti düzeyine etkisi	Düzenli bir işte çalışan ve Kartal Mesleki Eğitim Merkezi'nde eğitimine devam eden, toplam 116 ergen (deney grubu: 58 ve kontrol grubu: 58)	Deneysel çalışılmıştır. Ergen bilgi formu, depresyon envanteri, otomatik düşünceler ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve öz etkililik-yeterlilik ölçeği	Stresle baş etme çalışmasının ergenlerde; depresif belirti düzeyi, stresle baş etme, olumsuz otomatik düşünceler ve öz yeterlilik- etkililik üzerinde etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Çalışma öncesinde deney ve kontrol grubunda öğrenilmiş güçlülük ortalamasında anlamlı fark olmadığı, stresle baş etme grup çalışmasından sonra anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. Bu farkın deney grubunda çalışma sonrası izlemlerde stresle baş etme düzeyinin arttığı saptanmıştır.

Tablo 12. Özel İşletmelerde İnsan Kaynaklarında Çalışanlar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Yıldız (2014), Örgütlerde öğrenilmiş güçlülük kavramı ve insan kaynakları departmanı çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin incelenmesi	İstanbul ilinde faaliyet gösteren hizmet ve üretim işletmelerindeki insan kaynaklarında çalışan ve yöneticiler üzerine uygulama yapılmıştır. 160 katılımcı bunun 81'i hizmet 79'u üretim departmanında görev yapmaktadır. 145 kullanılabılır anket elde edilmiştir.	Kişisel bilgi formu ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği	145 çalışan ve yöneticinin öğrenilmiş güçlülük puan ortalamaları 108.64 bulunmuştur. Sektörel farka bakıldığında öğrenilmiş güçlülük düzeyleri birbirine çok yakın bulunmuştur. Demografik özellikler açısından öğrenilmiş güçlülük analizlerinde ise; üretim sektöründe çalışan erkeklerin bayanlara göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bulunmuştur. Hizmet sektöründe ise cinsiyet fark yaratmamıştır. Medeni durum üretim sektöründe evli olanların boşanmış/dul/bekar olanlara göre öğrenilmiş güçlülükleri yüksek bulunmuştur. Yaş üretim departmanında farklılık göstermemiş fakat hizmet sektöründe fark göstermiştir. Öğrenim durumu, bakmakla yükümlü olunan çocuk sayısı ve görev türü hizmet ve üretim sektöründe her iki tarafta çalışanlarda farklılık yaşanmamıştır. Mevcut pozisyonda çalışma süresi üretim sektöründe çalışan ve yöneticilerde anlamlı bir farklılık göstermiştir. 1 yıldan az çalışanlar 16-20 çalışanlara göre daha yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahiplerdir. Kurumda ne kadar çalıştığı, gelir ve aile ekonomik durumu her iki sektör için anlamlı değildir. "İnsan kaynakları çalışan ve yöneticilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile buldukları sektör ve demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar vardır.

Tablo 13. Özel İşletmelerde Beyaz ve Mavi Yakalılar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Türesin (2012), Örgüt çalışanlarının paternalistik liderlik algıları, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, iş tatmin düzeyleri ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi	Beyaz ve mavi yakalılardan oluşan 365 kişi	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, paternalistik liderlik ölçeği ve Michigan Örgütsel Değerlendirme Anketi'nin 3'er maddelik İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti alt ölçekleri uygulanmıştır. Çalışılan ilişkiler demografik değişler ile ilişkisine de bakılmıştır.	Araştırmaya katılan 365 iş görenin toplam öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ortalamasının üzerinde, liderlerini paternalistik olarak algılama düzeyleri ise yüksek bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bulunmuştur. Evli olanlar bekarlara göre yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahiptir. Mezuniyet durumu anlamlı farklılık göstermiştir (ilkokul mezunu üniversite mezunundan yüksek güçlülüğe sahip- ilköğretim ve lise mezunları üniversite mezunların yüksek). Yaşı 51 ve üzeri olanların, 31 ve üzeri olanlara göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksektir. Deneyim yılında ise, 21 ve üzeri olanlar 10 yıldan az olanlara göre yüksek güçlülük düzeyine sahiptir. Öğrenilmiş güçlülük ile iş tatmini arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır. Öğrenilmiş güçlülük ile işten ayrılma niyeti arasında negatif anlamlı bir ilişki vardır. Paternalistik algılama ve öğrenilmiş güçlülük düzeyi işten ayrılma niyetini ve iş tatmini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Araştırmaya katılan 365 çalışanın öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ortalamasının üstünde bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip bireyler streslerle mücadele edebilmekte, çalışma hayatının olumsuzluklarından en az etkilenerek performans kaybına uğramaz iken, iş tatminleri daha yüksek olmaktadır.

1.2.1.4. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar

Diğer alanlarda yapılan araştırmalarda öğrenilmiş güçlülüğün farklı değişkenler ile el alındığı görülmektedir. Evli çiftlerin stresle başa edebilmesinde (Siva, 1991); ergenlerin sahip olduğu demografik özelliklerde (Boyras ve Aydın, 2003; Boyras, 2002); anne adaylarında pozitif düşünmede (Öğretir, 2004); şiddete maruz kalan kadınlarda (Yılmaz, 2015); evli çiftler arasındaki evlilik uyumunda (Çağlayan, 2016); ebeveynlerin yaşam doyumlarında (Ateş, 2016); çocuk oyunlarında (Baysal, 2015); annelerin psikolojik ve özel iyi oluşlarında (Aksel, 2018); yetişkinlerde anne-baba algısı ve sosyal kaygıda (Köse, 2018) öğrenilmiş güçlülüğün etkisi incelenmiştir. Araştırmalar ile ilgili bilgiler Tablo 14' de verilmiştir.

Tablo 14. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Yöntem	Sonuç
Siva (1991), İnfertilite'de stresle baş etme, öğrenilmiş güçlülük ve depresyonun incelenmesi	Kısırlık tanısı almış 90 evli çift	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, stresle baş etme ölçeği, depresyon envanteri	Depresyon ile öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı negatif bir ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülüğün artması durumunda depresyonun azalması ya da artması söz konusudur. Öğrenilmiş güçlülük ile cinsiyet arasında ilişki bulunmamıştır. Seçilen baş etme yolu depresif belirtiyi etkilemektedir. Öğrenilmiş güçlülüğün stresin psikolojik belirtilerini önlemede etkisinin olduğu bulgulanmıştır.
Boyraz (2002), Yetiştirme yurtlarında ve anne-baba yakınında kalan ergenlerde öğrenilmiş güçlülük	208 yetiştirme yurdu ve anne-baba yarımında kalan (105 anne-baba yanında, 103 yetiştirme yurdunda kalan)	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Araştırma yetiştirme yurtlarında ve anne-baba yanında kalan ergenlerin, öğrenilmiş güçlülük puanları açısından anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Anne baba yanında kalan ergenlerin, yetiştirme yurtlarında kalan ergenlere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksektir. Cinsiyete göre öğrenilmiş güçlülük genel olarak anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Analizler yetiştirme yurdunda kalmaktan kaynaklanan bir cinsiyet farkı olduğunu göstermiştir. Anne-baba yanında kalan erkekler yetiştirme yurdunda kalan erkeklere göre öğrenilmiş güçlülükleri yüksektir.
Boyraz ve Aydın (2003), Yurtta ve aile yanından kalan ergenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki farkın cinsiyet olarak da incelenmesi	Yurtta yaşayan 13-20 yaş 103 (70erkek, 33 kız) ergen ile aile yanından yaşayan yaşları 13-20 arası olan 105 (50 erkek, 55 kız) ergene uygulanmıştır.	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği	Anne-baba yanında kalan ergenlerin öğrenilmiş güçlülük puanı: 125,60. yetiştirme yurdunda kalanların puanı ise: 113,06. Anne baba yanında kalan ergenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yetiştirme yurdunda kalan ergenlerde göre yüksek bulunmuştur. Bu noktada cinsiyetin genel olarak öğrenilmiş güçlülükte anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür.
Öğretir (2004), “Pozitif Düşünmeye Dayalı Grup Eğitim Programının”, annelerin olumlu düşünme düzeylerini artırmada çocuğuna ve eşine karşı olumlu tutum geliştirmesine etkisi	Ankara ili merkezinde yaşayan, evli, 9-15 yaş arası çocuğu olan lise, üniversite ve lisans üstü eğitim mezunu annelerle yapılmıştır. 30 deney ve 30 kontrol olmak üzere toplam 60 kişi	Deney-kontrol gruplu, ön-test ve son-test ve izleme ölçümlü deneysel bir desen kullanılmıştır. Hamel anne tutum testi, giessen testi, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, otomatik düşünce testi, evlilik yaşam ölçeği, evlilik yaşam anketi	“Pozitif Düşünmeye Dayalı Grup Eğitim Programının” annelerin olumlu davranışlarının sayısını artırmada, olumsuz davranışlarını ise azaltmada etkili olduğu görülmüştür. Öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin son test ve izleme testi puanlarında hem deney grubun da hem de kontrol grubun da anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2015), Şiddete maruz kalan kadınlara uygulanan güçlendirme programının kendilik değerini artırmaya ve stresle baş etme biçimlerine etkisi	Giresun Aile Danışma Merkezinde Müdahale ve kontrol gruplarını, şiddete maruz kalan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 60 kadın	Ön test, son test ve izleme desenli ve kontrol gruplu müdahale araştırması olarak yapılmıştır. Anket formu, benlik saygısı ölçeği, öğrenilmiş çaresizliğe özgü açıklama biçimi ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği ve stresle başa çıkma tarzları ölçeği	Şiddete maruz kalan kadınlara uygulanan güçlendirme programı kadınların öğrenilmiş güçlülük düzeylerini arttırmıştır. Müdahale ve kontrol gruplarının öğrenilmiş güçlülük puan ortalamaları karşılaştırıldığında, iki grubun puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmıştır.
Baysal (2015), Öğrenilmiş güçlülük ve çocuk oyunları ilişkisi üzerine bir araştırma	Birbirinden farklı 15 oyun	Nitel veri analizi	Yüksek öğrenme ve deneyimleme fırsatı yaratan çocuk oyunlarının; oyunculara belirsizlikle yüzleşme, sonucu değiştirme fırsatı, başarı/başarısızlığı içselleştirme, tutarlılık ve adalet, sorumluluk alma, strateji geliştirme, liderlik, takım çalışması, kaos yönetimi, öz güven kazanımı, motivasyonel etkileşimler açısından mükemmel bir ortam yarattığına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma bulguları, çocuk oyunları ile öğrenilmiş güçlülük arasında pozitif bir etkileşimin varlığına işaret etmektedir.
Çağlayan (2016), Evli ve çocuklu bireylerde öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin evlilik uyumu ve ebeveynlik tutumu ile ilişkisi	Ankara'da evli ve çocuklu 500 aile	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, evlilik uyum ölçeği ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ölçeği	Çalışma durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Ancak çalışma durumu ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile evlilik uyumu 78 arasındaki genel ilişkiye bakıldığında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arttıkça evlilik uyumu ölçek puanları da artmaktadır. Evli ve çocuklu bireylerde öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile demokratik tutum ve eşitlik tanıma arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenilmiş güçlülük cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi yüksek bireyler, sorunlara farklı çözüm yollarını daha hızlı üretebilmekte, stresle daha rahat baş edebilmektedirler. Dolayısıyla öğrenilmiş güçlülük düzeyinin evlilik uyumu ve ebeveyn tutumu ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkiler içerisinde olduğu söylenebilir.
Ateş (2016), Rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan otizm tanısı almış olan çocuklara sahip ebeveynlerin yaşam doyumunun, aile işlevlerinin ve öğrenilmiş güçlülüğünün incelenmesi	Gaziosmanpaşa ilçesi ve Esenyurt ilçesi Rehberlik Araştırma Merkezi'nden rapor almış olan otizmlili çocukların ebeveynleri (n:575)	Öğrenilmiş güçlülük ölçeği, aile değerlendirme ölçeği yaşam doyumu ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu	Ebeveynlerin cinsiyete göre öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre öğrenilmiş güçlülükleri daha yüksek bulunmuştur. Sahip olunan çocuk sayısı arttıkça öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşmektedir. Ebeveynlerin aile değerlendirme düzeyleri arttıkça; yaşam doyumu düzeyleri de artmakta olduğu, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin ise düştüğü görülmüştür. Ebeveynlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

<p>Aksel (2018), 0-6 yaş arası çocuğu olan annelerin psikolojik iyi oluşlarının öznel iyi oluş, öğrenilmiş güçlülük ve algılanan sosyal destek açısından yordanması</p>	<p>226 anne</p>	<p>Psikolojik iyi oluş ölçeği, yaşam doyumu ölçeği, pozitif ve negatif duygu ölçeği, öğrenilmiş güçlülük ölçeği, algılanan sosyal destek ölçeği</p>	<p>0-6 yaş arası çocuğu olan annelerin psikolojik iyi oluşları ile yaşam doyumları arasında pozitif yönlü ve oldukça yüksek ilişkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Annelerin psikolojik iyi oluşları ile öğrenilmiş güçlülükleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Ayrıca annelerin psikolojik iyi oluşları ile aileden gelen sosyal destek algıları; özel bir insandan gelen sosyal destek algıları arasında ve arkadaştan gelen sosyal destek algıları arasında pozitif yönde ve oldukça yüksek ilişki olduğu ifade edilmiştir.</p>
<p>Köse (2018), Genç yetişkinlerde anne baba algısı ile sosyal kaygı ilişkisinde öğrenilmiş güçlülüğün aracı etkisi</p>	<p>Çalışmaya Samsun ilinde yaşayan, anne babası hayatta olan 20-40 (ort= 28.18, ss=.36) yaşları arasındaki 250 (121 kadın, 129 erkek) genç yetişkin</p>	<p>Kişisel bilgi formu, liebowitz sosyal kaygı ölçeği, robbins anne baba algı ölçeği ve öğrenilmiş güçlülük ölçeği</p>	<p>Değişkenler arası ilişkiler incelendiğinde genç yetişkinlerde anne algısı ve baba algısı ile sosyal kaygı arasında negatif yönde anlamlı bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük ile sosyal kaygı karşılaştırıldığında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi arttıkça sosyal kaygının azaldığına yönelik bu sonuç düşünüldüğünde sosyal kaygı ile başa çıkma açısından öğrenilmiş güçlülüğün uygun bir strateji olabileceği anlaşılmaktadır. Genç yetişkinlerin anne baba algısı ile öğrenilmiş güçlülük arasındaki ilişki incelendiğinde iki değişken arasında pozitif yönde anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Anne baba algısının pozitif yönde gelişmesiyle öğrenilmiş güçlülük de beraberinde artacak ve böylelikle bireyin yaşadığı sosyal kaygıda azalma görülebilecektir. Tüm bu sonuçlar, anne baba algısını pozitif yönde etkilemenin önemini, bu şekilde öğrenilmiş güçlülüğün yükseltilecek sosyal kaygının azaltıldığını göstermektedir. Böylelikle de genç yetişkinlerin hedeflerine ulaşarak sağlıklı sosyal ve ruhsal gelişim gösterebileceği belirtilmiştir.</p>

1.2.2. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Öğrenilmiş güçlülük ile yapılan yurt dışı araştırmaların incelenmesi sonucunda Şekil 1.3'te gösterildiği üzere; çalışma alanları sağlık, eğitim-öğretim ve diğer alanlar şeklinde olduğu görülmektedir. Sağlık alanında öğrenilmiş güçlülük üzerine yapılan araştırmaların; hastalar (Rosenbaum ve Palmon, 1984; Rosenbaum ve Hadari, 1985; Simons vd., 1985; Rosenbaum ve Karin Ben-Ari Smira, 1986; Dirksen, 2000; Zausniewski, Chung ve Krafcik, 2001; Zausniewski ve Chung, 2001; Zausniewski vd., 2002; Kennett, Hagan ve Cezer, 2008; Menshadi, Bar-Tal ve Barnoy, 2013; Kao vd., 2016; Lin vd., 2017); kadınlar ve erkekler (Leon ve Rosenthal, 1984; Katz ve Singh, 1986; Zausniewski vd., 2005; Kennett ve Ackerman, 1995; Kennett ve Nisbet, 1998; Rosenbaum ve Cohen, 1999); yaşlı bireyler (Zausniewski, 1997; Zausniewski ve Martin, 1999; Zausniewski vd., 2006) ve anne adayları (Ngai, Chan ve Holroyd, 2007; Ngai, Chan ve Ip, 2009) üzerinde yürütüldüğü görülmüştür. Eğitim ve öğretim alandaki öğrenilmiş güçlülük araştırmalarının; ilk-orta-lise seviyesindeki öğrenciler (Carey vd., 1990; McWhirter, 1997a; Zausniewski vd., 2002; Chang vd., 2007; Rosenbaum ve Ronen, 2010) ve üniversite öğrencileri (Rosenbaum, 1980a; Rosenbaum ve Jaffe, 1983; Rosenbaum ve Ben-Ari, 1985; Rönnback, 1987; Ginter, West ve Zarski, 1989; Flett vd., 1991; Edward ve Riordan, 1994; Kennett, 1994; Kennett ve Stedwill, 1996; Huang vd., 2005; Kennett, Morris ve Bangs, 2006; Kennet ve Keefer, 2007; Huang ve Guo, 2009) üzerinde yürütüldüğü görülmektedir. Bu noktada öğrenilmiş güçlülük kavramının ulaşılan literatür çerçevesinde, ağırlıklı sağlık alanında çalışıldığı söylenebilmektedir.

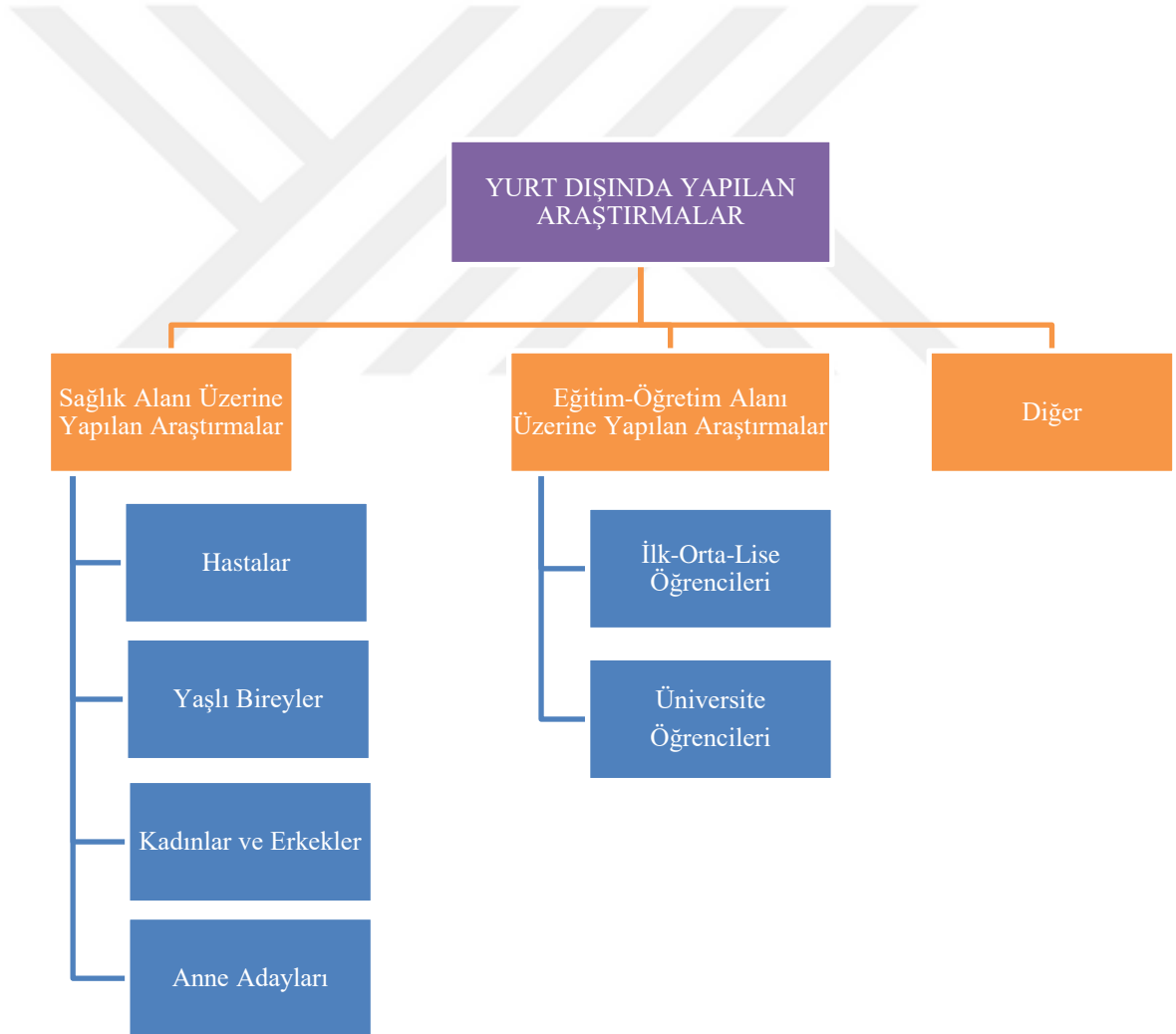
Yapılan araştırmalarda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin bireye süreçte pozitif etki sağladığı belirtilmiştir. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip bireyler düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip bireylere göre; içsel kontrol odaklı olarak dışsal uyarılarla baş etmede kontrollü ve tolerelidir (Rosenabum, 1980a). Öğrenilmiş güçlülük yapılan deneysel çalışmalarda bireylerin içinde buldukları olaylardaki başa çıkabilme becerileri araştırılmıştır. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzine sahip bireyler; örneğin soğuk suyu tolere edebilme becerisinde, düşük güçlülük düzeyine sahip bireylere göre daha otokontrollü davrandıkları ve soğuk suyun etkisini daha iyi tolere ettikleri görülmüştür (Rosenbaum, 1980b). Yapılan başka bir araştırmada deniz tutan bireylerde

yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanların; düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanlara göre daha az performans kabına uğradıkları ve deney sürecinde daha fazla başa çıkma becerisi gösterdiği bulunmuştur (Rosenbaum ve Rolnick, 1983). Kilo problemi olan kadınlar üzerine yapılan araştırmada eğitime devam eden ve sonrasında kilo verme davranışını sürdüren kadınların yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip oldukları ifade edilmiştir (Kennet ve Ackerman, 1995). Aynı zamanda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip kadınların yemek yeme alışkanlıkları ve diyetleri üzerinde daha otokontrollü davrandıkları belirtilmiştir (Kennett ve Nisbet, 1998). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilerin; daha az depresyon belirtisi sergilediği (Chang vd., 2007; Flett vd., 1991; Huang vd., 2005; Huang ve Guo, 2009; Rosenbaum ve Ronen, 2010); katıldıkları eğitimlerden daha fazla yarar sağladıkları (Kennett ve Stedwill, 1996; Kennett, 1994); daha iyi stresle baş edebilme becerisi gösterdikleri (Ginter, West ve Zarski, 1989; Edward ve Riordan, 1994); problem çözebilmeye daha otokontrollü davrandıkları (Rosenbaum, 1980a; Rönnback, 1987) belirtilmiştir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi bireyin kaygı ve depresyonunu azaltarak; psikolojik ve fizyolojik iyi oluşu desteklemektedir (Huang ve Guo; 2009; Kao vd., 2016; Chung vd., 2007; Nga, Chan ve Holrod, 2007; Huang vd., 2005; Flett vd., 1991; Ngai, Chan ve Ip, 2009). Yaşam boyu geliştirebilir öğrenilmiş güçlülük dağarcığının, yaşlılar üzerine yapılan araştırmalarda; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip yaşlıların sağlık problemlerinde daha mücadeleci ve problem çözme becerilerini geliştirebildiği (Zausniewski ve Martin, 1999; Zausniewski, 1999); sağlık değerlendirmelerine pozitif bakarak, daha az depresif ve kaygı eğiliminde olup psikolojik ve fiziksel iyi olmayı sağladığı belirtilmiştir (Zauszniewski vd., 2006). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin birey sağlığının en önemli belirleyicisi olduğu (Zausniewski, 2001) bulunmuştur. Bireyin yaşadığı farklı hastalıklarda da bireyin sağlığa kavuşmasında bireye destek sağlamaktadır. Örneğin, epilepsi hastaları üzerinde yapılan bir araştırmada; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip hastalar, hastalıklarında daha mücadeleci davranarak engellerle başa çıkmada daha az kaygı ve depresif davrandıkları belirtilmiştir (Rosenbaum ve Palmon, 1984). Göğüs kanseri hastaları, diyabetik hastalar, prostat kanseri hastalar ve lenfoma kanseri hastaları üzerindeki yapılan araştırmalarda da öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek hastaların içerisinde buldukları sağlık problemleri ile mücadele edebilen, bu süreçte depresyon ve kaygıya kapılmayan bir davranış

sergiledikleri belirtilmiştir (Menshadi vd., 2013; Dirksen, 2000; Zausniewski ve Chung, 2001; Lin vd., 2017).

Ulaşılabilen yabancı literatür çerçevesinde; öğrenilmiş güçlülük üzerine yapılan araştırmaların sağlık alanında yoğunlaşması; çalışılan süre zarfında yurt içi araştırmalarına kıyasla işletme alanı üzerine araştırmaya ulaşılamaması dikkat çekmektedir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise; araştırmalar ne kadar farklı alanlar ya da değişkenler üzerinde yürütülmüş olsa da sonuçlar ortak bir yorum yapabilmeyi sağlamaktadır. Bireyin sahip olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi, bireye fizyolojik ve psikolojik destek sağladığı görülmektedir. Yabancı literatürde ulaşılabilen araştırmaların bilgileri Tablo 15 ile Tablo 21 arasında gösterilmiştir.

Şekil 1.3. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

1.2.2.1. Sağlık Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar

Öğrenilmiş güçlülüğün sağlık alanında yapılan araştırmalarında; hastaların (Rosenbaum ve Palmon, 1984; Rosenbaum ve Hadari, 1985; Simons vd., 1985; Rosenbaum ve Karin Ben-Ari Smira,1986; Dirksen, 2000; Zausniewski, Chung ve Krafcik, 2001; Zausniewski ve Chung, 2001; Zausniewski vd., 2002; Kennett, Hagan ve Cezer, 2008; Menshadi, Bar-Tal ve Barnoy, 2013; Kao vd., 2016; Lin vd., 2017) içinde bulunduğu hastalıkla mücadele de sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük düzeyine vurgu yapılmaktadır. Kadınlar ve erkekler üzerinde (Leon ve Rosenthal, 1984; Katz ve Singh, 1986; Zausniewski vd., 2005; Kennett ve Ackerman, 1995; Kennett ve Nisbet, 1998; Rosenbaum ve Cohen, 1999) yürütülen çalışmalarda; yaşanan sağlık olaylarıyla baş edebilmeyi etkilediği görülmektedir. Yaşlı bireyler (Zausniewski,1997; Zausniewski ve Martin, 1999; Zausniewski vd., 2006) üzerinde ise yüksek öğrenilmiş güçlülük becerisi sağlıklı iyi oluştta yaşlı bireylere kaynak oluşturmaktadır. Anne adaylarının da (Ngai, Chan ve Holroyd, 2007; Ngai, Chan ve Ip, 2009) sağlıklı gebelik süreci geçirmesinde; sahip olunan yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi anneye destek sağlamaktadır. Sağlık alanında öğrenilmiş güçlülük ile yapılan araştırmalar detaylı olarak Tablo 15 ile Tablo 18 arasında görülmektedir.

Tablo 15. Sağlık Alanında Hastalar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Rosenbaum ve Palmon (1984), Klinik temelli araştırmasında, epilepsiyle başa çıkmada çaresizlik ve güçlülük ilişkisi	50 epilepsi hastası	Kriz sıklıklarına göre “düşük-orta ve sık” referanslar olarak 3 gruba ayrılmışlardır. Daha sonra denekler HR ve LR olmak üzere Rosenbaum’ un SCS ölçeğinden alınan skorlar temelinde sınıflandırılmışlardır. Ana bulgu orta ve düşük kriz referansı kategorilerinde bulunan HR deneklerinin anlamlı derecede daha az depresif ve kaygılı oldukları aynı zamanda engelleri ile başa çıkmadan LR deneklerden daha başarılı oldukları görülmüştür. Bununla birlikte yüksek kriz sıklığında ise HR ve LR epileptikler düşük seviyelerde duygusal tepki sergilemişlerdir. Epilepsinin düzeyinden bağımsız olarak HR epileptikler kendi sağlığı ve kriz üzerinde kontrolleri olduğuna dair daha güçlü bir inanca sahip olmuşlardır. Kriz sıklığı bu inancı etkilememiştir. Sonuçlarda görülmektedir ki öğrenilmiş güçlülükteki bireysel farklılıkların epileptiklerin başa çıkma düzeylerini daha düşük epilepsi düzeyleri için etkilemiştir.

<p>Rosenbaum ve Hadari (1985), Öz yeterlilik, dış kontrol odağı ve algılanan ebeveyn desteğinin ilişkisini; depresyon, paranoya tedavisi gören hastalarda ve hastalığı olmayan denekler üzerinde inceleme</p>	<p>Normal hasta:26 Depresif hasta:15 Paranoyak hasta:22</p>	<p>İki psikiyatrik grubun öz yeterlilik beklentileri normal gruba göre düşük çıkmıştır. Paranoid hastalar, depresif hastalara ve normal deneklere göre hayatlarının dış kontrol odaklı olduğunu belirtmişlerdir. Algılanan ebeveyn desteğinin kontrol odağı inanışları ve depresyon ve paranoya ile ilişkili olduğu görülmüş olsa da depresifler ve paranoya normallerle kıyaslandığında yetersiz ebeveyn desteğini eşit şekilde bildirmişlerdir. Elde edilen veriler düşük bireysel yeterliliğin tüm psikiyatrik hastalar için ayırt edici bir karakteristik olabileceğini, sonuç beklentilerinin ise psikiyatrik hastalıkların spesifik özelliklerini belirleyebilmektedir.</p>
<p>Simons vd. (1985), Bilişsel depresyon tedavinde öğrenilmiş güçlülüğün rolü</p>	<p>Orta düzeyde depresyonlu 35 ayakta tedavi hastası</p>	<p>12 haftalık bilişsel terapiye ya da antidepresan ilaç tedavisine ayrılmışlardır. Tedavinin başlamasından önce tedavi öncesi değişkenlerin tedaviye yanıt yordama potansiyellerini belirlemek adına hastalar değerlendirilmişlerdir. Her iki hasta grubu da tedavinin tamamlanmasının ardından belirgin iyileşme sergilemişlerdir. Alınan tedaviye dayalı olarak gelişme düzeyinde bir farklılık gözlenmemiştir. Ancak Rosenbaum' un Otokontrol Ölçeği ile çözümlenen ilk öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile tedavi türü arasında bir etkileşim tespit edilmiştir. Bilişsel tedaviye katılan yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip hastalar; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip hastalara kıyasla tedaviden daha yüksek fayda sağladığını ortaya koymuştur. İlaç tedavisi gören hastalar ise tam tersi bir model sergilemişlerdir; başlangıçta daha düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olan hastalar ilaçlı tedaviye daha yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanlara kıyasla daha iyi yanıt vermişlerdir.</p>
<p>Rosenbaum ve Karin Ben-Ari Smira (1986), Hemodiyaliz hastalarında doyumun ertelenmesinde bilişsel ve benlik faktörlerini inceleme</p>	<p>53 hemodiyaliz hastası</p>	<p>Yetişkinlerde doyumun ertelenmesi modelini geliştirmişlerdir. Hastaların hayatta kalmak için sıvı alım kısıtlamasına uyma zorunluluğu olan diyaliz hastalarında test edilmiştir. Hastaların geçmişteki uyumlarının ve etkinlik beklentilerinin mevcut erteleme davranışları ile ilişkili olacağını düşünülmüştür. Bu süreç düzenleyici bilişlerin altında yatan sebebin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri olabileceği üzerinden hareket etmişlerdir. 53 hemodiyaliz hastası sıvı alım kısıtlamasına uyumlarını, etkinlik beklentileri ve sağlık inanışlarını kendi başlarına değerlendirmişlerdir. Gerçek sıvı alımı kısıtlaması uyumu ise çalışma öncesi 3 aylık diyalizler ile diyaliz sonrası takip arasındaki ortalama vücut ağırlık artışı ile değerlendirilmiştir. Öz yeterlilik beklentileri sıvı alım kısıtlamasına uyumla ilişkilendirilirken deneklerin geçmişteki uyumlarına dair öz değerlendirmeleri ve güçlülükleri ile de ilişkili bulunmuştur. Deneklerin doyumlarını erteleme davranışları sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile ilişki bulunmuştur. Bu noktada düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip deneklerin sıvı kısıtlamasına uyumunu arttırmada bilişsel-davranışsal eğitime odaklanılabileceğini vurgulamışlardır.</p>
<p>Dirksen (2000), Göğüs kanserini yenmiş kadınlar arasında sağlığı yordayan kavramsal modeli test etme</p>	<p>Göğüs kanserinin birincil tedavisini tamamlamış ve halen hastaliksız durumda olan 84 kadın</p>	<p>Bu model sağlık bakım oryantasyonu, belirsizlik, sosyal destek, öğrenilmiş güçlülük ve özgüveni kanser tanısı almış bireylerin sağlığının anlamlı yordayıcıları olarak belirleyen araştırma bulgularından derlenmiştir. Elde edilen bulgular belirsizlik ve sosyal desteğin öğrenilmiş güçlülüğün anlamlı yordayıcıları oldukları ve güçlülükteki değişkenliğin %12'sini açıkladıklarını göstermektedir. Öğrenilmiş güçlülük ve sosyal destek özgüvenin anlamlı yordayıcılarıdır ve özgüvendeki değişkenliğin %33'ünü açıklamaktadırlar. Genel olarak sonuç; göğüs kanserini yenen kadınlarda sosyal destek, öğrenilmiş güçlülük ve özgüvenin kadınların sağlıkları üzerinde anlamlı etkileri olduğunu açıklamaktadır. Sağlık bakım oryantasyonunun anlamlı bir değişken olmadığı ortaya konulmuştur. Bu çalışma hipotezleri doğrulanmış ve göğüs kanserini yenen kadınlarda sağlığı anlamlı bir şekilde etkileyen değişkenlere yönelik bir görüş sunmuştur.</p>

Zausniewski, Chung ve Krafcik (2001), Yaşlılarda sağlık yordayan sosyal bilişsel faktörleri inceleme	137 yaşlı kronik hasta	Öğrenilmiş güçlülük, içsel sağlık motivasyonu (sağlıksal öz-determinizm) ve yardım alma (başta çıkma tepkileri) ilişkisi; fiziksel ve psikolojik sağlığın bir ölçüsünü yansıtan sosyal bilişsel faktörler olarak; 137 yaşlı kronik hasta bireyde incelenmiştir. Cinsiyet, ırk ve kronik durum sayısı öğrenilmiş güçlülüğün yordayıcılarıdır. Yüksek öğrenilmiş düzeyine sahip hastalar daha az kronik durum sayısı bildirmişlerdir. Aynı zamanda yüksek güçlülük düzeyine sahip yaşlılar; sağlık motivasyonunda formal yardım ya da kendi kendine yardımı değil, informal (aile, arkadaş ve ilaç desteği) yardımı tercih etmişlerdir. Yüksek güçlülük düzeyi ya da stresli durumlarla başa çıkma yeteneği, sağlığın en önemli belirleyicisi olduğunu göstermiştir. Yaşlılara optimal sağlık için stratejiler önerilmektedir.
Zausniewski ve Chung (2001), Diyabetik olan kadınlarda öğrenilmiş güçlülük ve sağlık durumları üzerine bir araştırma	Tip 2 diyabeti olan 90 kadın	Sağlık uygulamaları, diyabetik ve depresif semptomların üzerindeki direkt negatif etkilerini göstermiştir. Depresif olan ama diyabetik olmayan semptomlara öğrenilmiş güçlülüğün düzenleyicilik değil aracılık etkisi bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi, depresyon belirtilerini ve sağlık uygulamaları üzerinde belirleyici olmuştur.
Zausniewski vd. (2002), Diyabetli kadınlarda kabul, algılar ve öğrenilmiş güçlülüğü inceleme	Tip 2 diyabeti olan 82 kadın	Bağlamsal faktörler (diyabetik ve depresif semptomlar) ve bilişsel faktörler (pozitif algılar ve diyabetin kabulü) öğrenilmiş güçlülüğün öncülleri olarak tip 2 diyabeti olan 82 kadın üzerinde incelenmiştir. Depresif belirtilerinin ve pozitif algıların öğrenilmiş güçlülüğün anlamlı öncülleri olduğunu göstermiştir. Öğrenilmiş güçlülük arttıkça depresif belirtiler azalmakta; pozitif düşünce ise artmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük ile pozitif bilişler arasından anlamlı pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Pozitif algılar depresif belirtilerin öğrenilmiş güçlülük üzerindeki etkilerine aracılık etmiştir. Elde edilen bulgular depresyon riski altındaki tip 2 diyabetli kadınlarda öğrenilmiş güçlülüğün geliştirilmesi için pozitif algıların gelişimine odaklanan girişimlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir.
Kennett, Hagan ve Cezer (2008), Öğrenilmiş güçlülük ve kronik ağrı programlarının uzun dönemli yararların da bireyi nasıl güçlendirdiğini inceleme	Daha önce bir klinikte ağrı tedavisi görmüş 16 hasta	9 hastanın yüksek öğrenilmiş düzeyine sahip, 7 hastanın düşük öğrenilmiş güçlülük seviyesinde olduğu bulunmuştur. Çalışmadaki katılımcıların sahip olduğu yaş, eğitim, cinsiyet, ırk, statü ve tedavide geçen süre; öğrenilmiş güçlülük ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Ağrı tedavisi programına katılan katılımcılarda; ağrıyla baş etme teknikleri, destek kullanımı, iç gözlem-duygu, kabullenme ve devam noktasında yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre değerlendirmelerinde ciddi farklılıklar bulunmuştur. Yüksek güçlülük düzeyindeki katılımcılar; ağrıyı kabul ederek ağrıyla baş etme de kendi yöntemlerini, kaynaklarını, iç düşünleri ve duygularını etkin bir şekilde kullandıkları, destek arama yolunda farklı kaynaklar yaratmaya yöneldikleri görülmüştür. Düşük güçlülük düzeyi katılımcılarında bu görülmemiş; daha çok ağrıyla baş etmede iyi kötü ifadeler kullanarak ağrıyla baş etmede dış kaynaklara (doktor, ameliyat gibi) yöneldikleri görülmüştür.
Menshadi, Bar-Tal ve Barnoy (2013), Öğrenilmiş güçlülük ile kanser bağlı yorgunluk ilişkisini inceleme	İsrail'deki iki hastanedeki 46 lenfoma hastası üzerinde yürütülmüştür	Kanser tedavi sonrası yorgunluk belli periyotlarda ölçülen öğrenilmiş güçlülük düzeyleri hastalarda takip edilmiştir. Çalışmanın ana bulgusu; kemoterapi sonrası yorgunluk ile öğrenilmiş güçlülük arasında negatif güçlü bir ilişkinin olduğudur. Çalışma aynı zamanda tedavi sonrası yorgunlukla başa çıkabilme becerisi ve kişilik özelliği ilişkisinde göstermektedir. Yani yüksek güçlülük düzeyine sahip hasta; kemoterapi sonrasındaki yorgunlukla baş edebilme özelliğini kendisinde var olan güçlülük dağarcığıyla ortaya koymaktadır.

Kao vd. (2016), Öğrenilmiş güçlülüğün uyku bozuklukları, kaygı ve depresyon belirtileri üzerindeki etkilerini inceleme	Yoğun bakım hastalarının aileleri (N: 200)	Öğrenilmiş güçlülük; kaygı, uyku bozukluğu ve depresyon belirtileri arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip aile üyeleri; daha az kaygı, uyku bozuklukları ve depresyon belirtileri yaşamaktadır. Demografik faktörlerden; eğitim (üniversite mezunu), aile ilişkileri (kardeşler), gelir (yüksek); yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip aile bireylerinde anlamlı bulunmuştur. Okumamış alileler, üniversite mezunu ailelere göre; daha fazla kaygı, uyku bozuklukları ve depresyon yaşadıkları görülmüştür. Üniversite mezunları ailelerin yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olmaları; daha etkin problem çözme ve baş edebilme becerilerine sahip oldukları şeklinde yorumlanmıştır.
Lin vd. (2017), Depresyon, sağlıklı yaşam kalitesi ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisini inceleme	133 prostat kanseri tedavisinde hayatta kalan hastalar	Düşük öğrenilmiş güçlülük seviyesi hastaların, özel ve fiziksel yaşam kalitesini de olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip hastaların ise zihinsel ve psikolojik yaşam kalitesinin de yüksek olduğu ve depresyon belirtinin ise azaldığı görülmüştür. Yüksek öğrenilmiş güçlülük becerisi hastaya; zihinsel ve psikolojik yaşam kalitesine olumlu etki yaratırken; depresyon ve acıya karşı baş edebilme becerisini arttırmaktadır. Hastalarda acıyı ve depresyonu tolere etme yüksek güçlülük düzeyi ile negatif yönlü anlamlı bulunmuştur. Yüksek güçlülük ve zihinsel-psikolojik sağlamlık; kanser hastalarında acıyı azaltmakta, süreçle baş etmede pozitif düşünceye yönlendirmektedir.

Tablo 16. Sağlık Alanında Yaşlılar Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Zausniewski (1997), Yaşlı yetişkinlere öğrenilmiş güçlülük becerisi kazandırılması	Girişim grubu 20 yaşlı, plasebo grubu ise 17 yaşlı	Yüksek güçlülük düzeyine sahip bireylerin günlük aktivitelerinde düşük güçlülük düzeyine sahip olanlardan daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Otokontrol teknikleri ve problem çözme becerileri de dâhil bu becerilerin öğrenildiği ve dolayısıyla da öğretilene inanılmaktadır. Bu pilot çalışma yaşlılara öğretilen güçlülük becerilerinin öğrenilmiş güçlülük, anksiyete, depresyon, adaptif fonksiyon ve yaşam tatmini ölçekleri üzerindeki etkisini yarı-deneysel ilk test ve son test kullanarak değerlendirmiştir. Güçlülük becerilerinin öğretildiği 6 haftalık küçük grup girişimi alan bireyler öğrenilmiş güçlülük, adaptif fonksiyon ve yaşam tatmini ölçeklerinde anlamlı derecede daha yüksek puanlar almışlardır.
Zausniewski ve Martin (1999), Sağlıklı yaşlı bireylerde gelişimsel görev kazanımı ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ilişkisi	60 yaşlı	Bireysel görev kazanımın alt boyutlarından güven, özerklik, inisiyatif, endüstri ve kimlik kazanımı ile öğrenilmiş güçlülük arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuşken; samimiyet, üretkenlik ve bütünlük ile anlamlı olmadığını görülmüştür. Bu sonuçlar gelişimsel görevlerin ergenlikten itibaren kazanımıyla birlikte; yetişkin ve yaşlılıkta ki süreçte de öğrenilmiş güçlülük dağarcığının gelişimiyle; öğrenilebilir olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda; yaşam boyu geliştirilebilir öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, yaşlı bireylerin günlük aktivitelerinde ne derece güçlü olacaklarında kilit rol oynadığı belirtilmektedir.
Zausniewski vd. (2006), Öğrenilmiş güçlülük eğitimlerinin yaşlılar üzerindeki etkileri	89 yaşlı	Belirli süre içerisinde, öğrenilmiş güçlülük eğitimi ve hafıza eğitimlerin verilerek; ilişkiler depresyon, kaygı, kendi sağlık değerlendirmeleri ve fonksiyonellik açısından incelenmiştir. Yaşlılar aldıkları güçlülük eğitimi sonucunda öğrenilmiş güçlülük puan ortalamalarının yükseldiği görülmüştür. Öğrenilmiş güçlülük ile depresyon ve kaygı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki çıkmıştır. Yaşlıların sağlık değerlendirmeleri arttıkça, güçlülük düzeyi ve bedensel fonksiyonellik artmakta; depresyon ve kaygı azalmaktadır. Yaşlılarda öğrenilmiş güçlülük becerisinin geliştirilmesi; yaşlıların psikolojik ve zihinsel açıdan sağlıklı olmalarına destek sağlamaktadır.

Tablo 17. Sağlık Alanında Kadınlar ve Erkekler Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Leon ve Rosenthal (1984), Kilo verme sürecinde başarı ya da tekrarlanmada sürecin seyri	43 bayan 4 erkek toplam 47 kişi	Kilo verme için uygulanan eğitim programı ve 8 aylık takip sürecinde; bireylerin davranış ve tutumlarının tanımlanması amaçlanmıştır. 8 aylık takip süresindeki olumlu kazanımlarda; bireyin tedavi önceki öz yeterlilik beklentisinin kilo verme seyrinde devam etmesi, yemek yeme davranışını kontrol edebileceğine dair inancı, yemek yeme durumlarının ortaya çıkış sayısının daha az oluşu ve yüksek güçlülük düzeyinde olması ön plana çıkmıştır. Tedaviyi tamamlayamamış olanların geçmişte kronik diyet hikayesinin olduğu ve sürekli değişik diyet programlarına katıldığı görülmüştür. Yaşam stresinin yoğunluğu programın takibi ya da bırakılmasında ilişkisi olmadığı belirlenmiştir. Yemek yemede etkin güçlülük düzeyinin olması yemenin hasta üzerinde duygusal gerilimin azalması noktasında destek sağlamaktadır.
Katz ve Singh (1986), Sigara içenler ve sigarayı daha önce bırakanların öğrenilmiş güçlülük düzeyleri üzerine bir araştırma	Sigara kullanan 43 kişi ve sigara kullanmayı bırakan en azından 6 aydır içmeyen 63 kişi	Deneklerin yaş, cinsiyet, eğitim durumları benzerlik göstermektedir. Sigara içen grup daha önce sigarayı bırakmayı denemiş fakat başarısız olmuştur. Eskiden sigara kullanan grup ise kendi kendine bırakmayı başarmış en azından son 6 aydır kullanmamıştır. Ölçeğin sonuçlarına göre verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. Sonuç, sigarayı bırakanların öğrenilmiş güçlülük düzeyi daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sigarayı bırakmış olanların; bu problemi çözmede yüksek güçlülükte başa çıkma becerilerine sahip olduğu söylenebilir.
Kennett ve Ackerman (1995), Kilo verme ve kilo verme sürecindeki sürekliliğin başarılmasında öğrenilmiş güçlülüğün önemi	22 kilolu kadın	Kadınlar 5 haftalık otokontrol programı sürecinde takibe alınmıştır. Katılımcıların vücut ağırlıkları programın ilk ve son seanslarında ve 4 haftalık takip süresinde ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlar yüksek güçlülük düzeyine sahip bayanların programa devamı ve elde ettikleri fayda açısından düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bayanlara göre daha başarılı olmuşlardır. Düşük güçlülük düzeyine sahip kadınların yüksek güçlülük düzeyindekilere kıyasla otokontrol programını bırakmalarının daha eğilimli olduğu görülmüştür. Kilo verme programı sonucunda yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli bayanların benzer oranda zayıfladıkları görülmüştür. Fakat program sonrası HR grubu kilo vermeye devam ederken; LR grubu kilo vermekten ziyade verdikleri kiloları geri aldığı gözlemlenmiştir. Genel sonuç; HR grubu otokontrol programından öğrendikleri teknikleri uygulama ve devam ettirme noktasında daha başarılı olduklarıdır.
Kennett ve Nisbet (1998), Vücut kitle endeksi ve öğrenilmiş güçlülüğün beden imajı ve yaşam stili üzerindeki etkileri	184 lisans mezunu kadın	Daha yüksek ve orta kilodaki kadınlar ağırlıkları ve dış görünüşlerinden daha zayıf kadınlara kıyasla daha az memnun olduklarını ancak tüm gruplar benzer yeme alışkanlıkları ve yaşam stili paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Düşük güçlülük düzeyindeki kadınların yeme bozuklukları ve yaşam stilleri üzerinde daha az kontrollü ve orta düzeydeki gruplara kıyasla kiloları hakkında daha az endişeli bulunmuştur. Kilosu yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki kadınların bedenlerinin şeklinden rahatsız ne de sağlıksız yaşam tarzı uygulamaları ve yeme bozukluğuna karşı duyarlılık göstermemektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bayanlar ise, yaşam tarzları yeme alışkanlıklarına ve diyetleri üzerinde daha otokontrollü; kilo alma konusunda daha az endişeli ve dış görünüşlerinden daha memnun oldukları görülmüştür.

Rosenbaum ve Cohen (1999), Eşitlikçi evlilikler, eş desteği, güçlülük ve İsraili çalışan kadınlar arasında psikolojik stres	Tam zamanlı olarak çalışan ve genç çocuk annesi olan 94 evli İsraili kadın	Sonuçlar, duygusal destek ile kadınların kaygı düzeyi arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Evliliklerinde eşitlikçi bakış açısına sahip olmayan (çalışan eşlerin her ikisi de evlilikte ortak sorumluluğu almalı düşüncesi), düşük öğrenilmiş güçlülük seviyesine sahip kadınlarda duygusal desteğin etkili olduğu bulunmuştur. Eşit rol paylaşımına inanan evliliğe sahip aynı zamanda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki kadınların; düşük duygusal destek aldıkları ve daha az kaygı hissettikleri belirlenmiştir. Bu sonuçlar en azından bir kaynağa (öğrenilmiş güçlülük ya da eş desteği) sahip kadınların; ikisine de sahip olmayanlara kıyasla daha az stresli olduğunu göstermiştir. Bu araştırma iş-aile çatışması ile başa çıkma becerilerinde; sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeyi, eş desteği ve evlilik türü bakımından kişisel farklılıkları ön plana çıkarmaktadır.
Zausniewski vd. (2005), Afroamerikalı kadınlarda güçlülüğün yordayıcılarını inceleme	97 Afro Amerikalı bakıcı ve 110 bakıcı olmayan kişi	Rosenbaum' un güçlülük teorisin kullanan bu çalışma durumsal (sosyoekonomik durum, sosyal destek, günlük güçlükler), fizyolojik (yaş, beden kitle endeksi, sağlık problemlerinin sayısı, sistolik kan basıncı) ve psikolojik faktörleri (pozitif algılar) güçlülüğün yordayıcıları olarak incelenmiştir. Örnekleme hiçbir fizyolojik faktörün öğrenilmiş güçlülükle anlamlı etkisi görülmemiştir. Bununla birlikte günlük güçlükler, sosyal destek ve pozitif algılar, öğrenilmiş güçlülüğün anlamlı yordayıcılarıdır. Öğrenilmiş güçlülük, günlük uğraşlar ve problem odaklı başa çıkma becerileri noktasında deneklere destek sağladığı bulunmuştur. Yaş, sağlık problemlerinin sayısı ve sosyal desteğin pozitif algıları yönünden öğrenilmiş güçlülük üzerinde dolaylı etkileri bulunmuştur.

Tablo 18. Sağlık Alanında Anne Adayları Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Ngai, Chan ve Holroyd (2007), Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeğini (SCS) Çin versiyonuna çevrilmesi ve geçerliliğini araştırma	360 yeni doğum yapan anneler üzerinde yürütmüşlerdir	Öğrenilmiş güçlülük, öz saygı ve öz yeterlilik ile pozitif anlamlı iken depresyon ile negatif bir ilişki ortaya koymuştur. Annelerin sahip olduğu yüksek güçlülük becerisi, sağlıklı gebelik sürecinin geçmesini ve depresyon riskinin de azalmasını sağlamaktadır. Çin anneleri üzerindeki uygulamada; öğrenilmiş güçlülüğün değerlendirilmesinde SCS güvenilir, geçerli ve kültürlerarası kullanılabilir bir araç olarak bulunmuştur.
Ngai, Chan ve Ip (2009), Hamilelikte psikolojik eğitim programlarının, öğrenilmiş güçlülük, annelik kabiliyeti ve doğum sonrası depresyon ilişkisi	184 anne adayı	Deneysel çalışma yapılmıştır. Özellikle hamilelik döneminde alınan hamilelik psikolojik eğitim programı, annelerin öğrenilmiş güçlülüğünü olumlu desteklemiştir. Yüksek güçlülüğe sahip anneler, annelik kabiliyetini geliştirerek, depresyon riskini azaltmaktadır.

1.2.2.2. Eğitim-Öğretim Alanı Üzerine Yapılan Araştırmalar

Eğitim ve öğretim alandaki öğrenilmiş güçlülük çalışmalarında; ilk-orta-lise seviyesindeki öğrencilerin alkol ve sigara bağımlılıklarının azalmasında (Carey vd., 1990); özgüvenlerinin artmasında sosyal yalnızların azalmasında (McWhirter, 1997a); aile içi ilişkilerin gelişiminde (Zausniewski vd., 2002); depresyon belirtilerinin azalmasında (Chang vd., 2007; Rosenbaum ve Ronen, 2010) sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeyine vurgu yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin; problem çözebilmedeki otokontrolünde (Rosenbaum, 1980a; Rönnback, 1987); başarı ve başarısızlık algılarında (Rosenbaum ve Ben-Ari, 1985); stresle baş edebilme becerisinde (Ginter, West ve Zarski, 1989; Edward ve Riordan, 1994); depresyon etiklerinin azalmasında (Huang vd., 2005; Huang ve Guo, 2009); eğitimlerden sağlanan faydaların artmasında (Kennett, 1994; Kennett ve Stedwill, 1996) öğrenilmiş güçlülüğün rolü bulunmaktadır. Eğitim – Öğretim alanındaki ulaşılan araştırmaların bilgisi Tablo 19 ve Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 19. Eğitim-Öğretim Alanında İlk-Orta-Lise Öğrencileri Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Carey vd. (1990), Gençlerde öğrenilmiş güçlülük ve alkol- sigara bağımlılıkları arasındaki ilişki	175 erkek ve kadın kolej öğrencileri	Ağır içici deneklerin az ve orta düzeydeki içicilere kıyasla daha düşük öğrenilmiş güçlülüğü olduğu belirlenmiştir. Hiç sigara içmemiş öğrenciler eskiden sigara içmiş olan ve halen sigara içenlere kıyasla daha yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahiptir. Genel olarak elde edilen bu veriler öğrenilmiş güçlülüğün genç yetişkinleri zararlı madde kullanımından koruyabileceği yorumu istatistiksel olarak bulgulanmıştır.
McWhirter (1997a), Öğrenilmiş güçlülük ve özgüvenin İspanya kökenli kolej öğrencileri arasında global, samimi ve sosyal yalnızlık deneyimine öğrenilmiş güçlülük ve özgüvenin ne şekilde katkı yaptığının araştırılması	32 İspanya kökenli zenciler ve 19 Afro Amerikalılar etnik azınlık kolej öğrencileri	3 Çoklu Regresyon Analizinden elde edilen sonuçlar özgüvenin tüm yalnızlık türleriyle (global, samimi ve sosyal) ters orantılı olduğunu ve öğrenilmiş güçlülüğün direkt olarak sadece samimi yalnızlıkla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Zausniewski vd. (2002), Aile ortamındaki durumsal faktörler, ebeveynlerin karakteristiklerinin ve bireysel (çocuk) faktörlerin okul çağındaki çocukta öğrenilmiş güçlülük üzerindeki etkileri	122 beşinci ve altıncı sınıf çocuğu	Bireyin pozitif otomatik düşünceleri ve ebeveynin ilişkisi; çocuğun öğrenilmiş güçlülük düzeyini olumlu yönde etkilemektedir. Özellikle anne-çocuk ilişkisinde geçirilen vakitten ziyade kaliteli zaman geçirilebilmesi önemlidir. Okul çağındaki çocuğun öğrenilmiş güçlülüğünü destekleyebilecek ilave faktörlerin araştırılması gerektiğini ve bu sayede uygun bakım stratejileri uygulanabileceğini vurgulamıştır.
Chang vd. (2007), Okul çağındaki öğrencilerden depresyon belirtisi ve adaptasyon işlevlerinde öğrenilmiş güçlülük düzeyinin rolü	122 okul çağındaki çocuk (61 erkek, 61 bayan; 10-12 yaş arası) ve onların kadın bakıcıları	Çocukların sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile depresyon belirtileri arasında güçlü negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük ile çocuklardaki adaptasyon işlevi arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük çocuklarda depresif belirtilerin azaltılmasında ve uzun süreleri etkilerin sağlıklı ruh halini etkilemesini önlemekte; çocuğa pozitif adaptasyon işlevine destek sağlamaktadır. Yüksek güçlülük düzeyinin; bakıcıları depresif olan çocukların daha adaptasyon işlevlerine olumlu etkisinin olduğu; düşük güçlülük düzeyine sahip bakıcısı depresif olan çocuklarla kıyaslandığın yüksek bulunmuştur.
Rosenbaum ve Ronen (2010), Agresif davranışları azaltmaya yardımcı olmak için öğrenilmiş güçlülüğü geliştirme çalışması	İsraili 447 dokuzuncu sınıf öğrencisi; 167 çalışma grubundan, 280 tanesi kontrol grubundan oluşmuştur	Çalışmada dört modüllü otokontrol modelini kullanarak ileri düzeyde agresif engellere öğrenilmiş güçlülük becerisini kazandırmayı amaçlayan, okul temelli bir saldırganlık azaltma müdahale programını içermektedir. İçsel ipuçlarını, duygulanımların ve duyguların tanımlanmasını kolaylaştırmak ve bunların davranış ile bağlantılarını kurmak ve örneğin doyumunu ertelemek, içsel konuşmayı kullanmak ve hedeflere ulaşmaya yönelik adımlar atmak gibi otokontrol becerilerini ortaya çıkarma ve kazanmada yardımcı olmak amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar modelin saldırganlığı azaltmada etkili olduğuna işaret etmektedir. Ergenler 1 yıllık eğitim modülü uygulaması sonrasında; otokontrol davranışları edinerek öğrenilmiş güçlülük dağarcıkları geliştirilip agresif davranışlarının azaldığı belirlenmiştir. Ayrıca ergenlerde otokontrol becerilerindeki artış kendilerine olan öz yeterlilik hissini de geliştirmiştir.

Tablo 20. Eğitim-Öğretim Alanında Üniversite Öğrencileri Üzerine Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Rosenbaum (1980a), Davranışsal problemlere çözüm olarak otokontrol metotlarını uygulamaya yönelik; bireysel eğilimleri değerlendirmek için öz bildirim araçlarının geliştirilmesi	600'den fazla üniversite öğrencisi	Yüksek güçlülüğe sahip deneklerin düşük güçlülüğe sahip deneklere göre; içsel otokontrol odaklı olarak zararlı dışsal uyarılarla baş etmede kontrollü ve tolereli olduğu görülmüştür.
Rosenbaum ve Jaffe (1983), Öğrenilmiş çaresizlik: bireysel farklılıkların öğrenilmiş güçlülükteki rolü	60 psikolojiye giriş öğrencisi (21 erkek, 39 bayan)	Yüksek güçlülük (HR) ve düşük güçlülük (LR) olarak sınıflandırmışlardır. Daha sonra denekler 3 uygulama grubundan birine (7 erkek, 13 bayan olarak) rasgele atanmıştır. Denekler önce kaçınılmaz, kaçınılabılır ve kontrol edilebilir gürlütlü seviyelerine maruz bırakılarak ön uygulamanın ardında; çözülebilir ve çözülemez anagram testine tabi tutulmuşlardır. Araştırmanın ana bulgusu; HR denekler, daha sınırlı güçlülük dağarcığına sahip olan LR deneklere göre çaresizlik aşılmasına daha dayanıklı oldukları görülmüştür. HR denekleri çaresizlik aşılmasından daha zor etkilenmiştir. Aynı zamanda HR denekleri daha aktif başa çıkma becerilerini kullanarak; kendi his ve bilişlerini kontrol edebilmede kendilerine LR deneklere kıyasla daha fazla güvendikleri bulgulanmıştır.

<p>Rosenbaum ve Ben-Ari (1985), Öğrenilmiş çaresizlik ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisinde başarı ve başarısızlığın bireylerdeki otokontrol becerilerine etkisi</p>	<p>Çalışma 72 (30 erkek, 42 bayan) psikoloji öğrencisi</p>	<p>HR ve LR denekleri rahat hissedecekleri ortamda becerilerini değerlendirmek için kendilerine verilen görevlere ilişkin olarak durumsal olmayan başarı geri bildirim ve başarısızlık geri bildirim almışlardır. Daha sonra denekler çözülemez yapboz testine (deney1) ve çözülebilir anagram (deney2) testine girmişlerdir. Sonuçlar HR ve LR deneklerin olaylarda davranışlarını etkileyen engelle başa çıkma noktasında ciddi ve anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur. HR denekleri bu süreçte engelle mücadelede daha fazla his ve bilişlerini kontrol etme odaklı davranmışlardır. Sadece LR denekleri çözülemez yapboz performansları çaresizlik duygusuna düşerken HR denekler ve LR denekleri anagramlarda eşit şekilde çaresizlik aşılması sonucu benzer sonuçlar göstermişlerdir. 2. bulgu öz düzenleme süreçlerinin etkileri olmayan öğrenilmiş çaresizlik modeli bağlamında yorumlanmıştır. HR denekler pozitif öz değerlendirme ve görev odaklı düşünce ifadelerini daha çok işaretlerken negatif öz değerlendirmeleri daha az işaretlemişlerdir. Ayrıca HR denekleri başarıların sonuçlarına odaklanırken; LR denekleri ise başarısızlıkların sonuçlarıyla ilgilenmişlerdir.</p>
<p>Rönback (1987), Öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin İsveçli öğrenciler üzerinde güvenilirlik ve geçerliliğine bakarak; İsveç versiyonunun da çalışmalarda kullanılması</p>	<p>6 farklı İsveç grubu öğrencileri</p>	<p>Öğrenilmiş güçlülüğün değerlendirilmesinde kullanılan otokontrol ölçeği (SCS); bireyin problemleri dışsal olaylarda davranışlarını kontrol edebilmede, öz kontrol yöntemlerini uygulama eğilimini değerlendiren bir araç olarak İsveçli katılımcılar içinde geçerli bir araç olduğudur.</p>
<p>Ginter, West ve Zarski (1989), Öğrenilmiş güçlülük ile duruma özel stresle başa etme</p>	<p>Vize sınavlarının 3 hafta öncesinde 80 lisans öğrencisi</p>	<p>Öğrenciler Rosenbaum' un öğrenilmiş güçlülük ölçeğini doldurmuşlardır. Yüksek güçlülük düzeyi ve düşük güçlülük düzeyi grupların dağılımın üst ve alt üçte birlik kısımlarından oluşturulmuştur. Sınav günü ve sınavdan bir hafta sonra, sonuçların ortaya çıkmasından önce öğrenciler gerginlik anketini, başa çıkma yolları listesi ve diğer öz bildirim ölçeklerini doldurmuşlardır. Elde edilen sonuçlar yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilerin sorun odaklı başa çıkmada problem çözme becerileri hazırlık haftasından bekleme haftasına anlamlı şekilde düşüş gösterirken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip gruptaki öğrencilerde ise bu gözlenmemiştir. Düşük öğrenilmiş güçlülük grubundaki katılımcılar bekleme haftasında daha çok takıntılı düşünceler, uzaklaşma, gerilim, kendini suçlama bildiriminde bulunmuşlardır. Her iki ölçüm haftasında da yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrenci grubu, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrenci grubuna kıyasla daha az psikolojik belirti sergilemişlerdir.</p>
<p>Flett vd. (1991), Depresyon, özsaygı, mükemmeliyetçilik ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi üzerine araştırma</p>	<p>35 erkek 68 bayan olmak üzere 103 üniversite öğrencisi</p>	<p>Mükemmeliyetçiliğin farklı boyutlarının depresyonla ne düzeyde ilişkili oldukları; öğrenilmiş güçlülükteki bireysel farklılıkların mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediği incelenmiştir. Diğerlerinin birisi hakkında mükemmeliyetçi standartları olduğu inancı (sosyal olarak belirlenmiş mükemmeliyetçilik) depresyon ve düşük özsaygı en yakından ilişkili mükemmeliyetçilik boyutu olarak belirlenmiştir. Yüksek düzeylerdeki sosyal belirlenmiş mükemmeliyetçiliğin ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi, depresyon düzeylerindeki farklılığını açıkladığını ortaya koymuştur. Mükemmeliyetçilik ve öz saygı ile öğrenilmiş güçlülükle pozitif şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir.</p>

Edward ve Riordan (1994), Güney Afrikalı üniversite öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük	Siyah (n: 100) ve beyaz (n: 138) öğrenciler	İlk çalışmada siyahi Güney Afrikalı öğrencinin Rosenbaum' un otokontrol ölçeğindeki sonuçlarına göre; beyaz öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde öğrenilmiş güçlülüğe sahip olduğu bulunmuştur. Kabul ve sosyal istenilmenin kontrol edildiği ikinci çalışmada ise siyah öğrenciler yine beyaz öğrencilere kıyasla anlamlı derecede yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Siyah grupta düşük güçlülükteki öğrencilerin yokluğu dikkate değer bulunmuştur. İki olası açıklama mevcuttur: İlki yoksulluk altında yaşayan insanlarda genel stres aşılama etkilidir. İkincisi ise seçim etkisidir; sadece güçlü siyahiler üniversiteye giriş konusunda yoksulluk ve okul aktiviteleri kesintisinin yarattığı pratik zorluklarla mücadelede başarılı olmuştur. İlk çalışmaların sonuçlarına göre siyah öğrenciler beyaz öğrencilere kıyasla daha yüksek kişisel güçlülük düzeylerine sahip bulunmuşlardır. Bu durum ikinci çalışmada da tekrarlamıştır.
Kennett (1994), Öğrenilmiş güçlülüğün akademik öz yönetim eğitiminin program başarısı üzerindeki önemi	38 üniversite öğrencisi	Yüksek güçlülük düzeyine sahip öğrenciler, öz yönetim programından düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilere göre; eğitime devam etme eğiliminde olarak eğitimden daha fazla yarar sağlamış; eğitimde anlatılan teknikleri uygulama becerileri de yüksek bulunmuştur. Özyönetim programı bitmeden ayrılan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşük çıkmıştır; bunun anlamı genel öğrenilmiş güçlülük becerileri dağılımlarının kısıtlı olduğudur.
Kennett ve Stedwill (1996), Üniversite ortamında iş birliğiyle öğrenme de öğrenilmiş güçlülüğün önemi	Kanada Üniversitesinde okuyan öğrenciler	Öğrencilerin psikolojiye giriş dersindeki kazanımları üzerinde; tek başına öğrenme (A Grubu), iş birliğiyle öğrenme (B Grubu), öğretmenle birlikte iş birliğiyle öğrenme (C Grubu) ve devam etmemenin (D Grubu) etkilerini değerlendirmişlerdir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilerin yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilere kıyasla çalışmadan ayrılma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda bir partnerle birlikte çalışan katılımcılar daha yüksek akademik yarar sağlamışlardır. Öğretmen desteği alan öğrenciler (C Grubu) ise bu desteği almayanlara kıyasla daha etkin grup ilerleme stratejileri kullanmışlardır. Ayrıca öğrencilerin grup ilerleme stratejileri kullanımları öğretmen desteğinden bağımsız olarak öğrenilmiş güçlülükle pozitif şekilde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İşbirlikçi eğitimler ve programda öğretilen tekniklerin uygulanma ortamı yaratılması düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğrencilerin beceri dağılımı geliştirilebilir.
Huang vd. (2005), Tayvanlı ergen kızlar arasında depresif belirtiler ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi	16-20 yaş aralığında Teknik Lise teknoloji Enstitüsü 404 Tayvanlı öğrenci	Düşük hane halkı geliri, notlarından memnuniyetsizlik, zayıf sağlık durumunda olduğunu hissetme ve yaşlılarıyla zayıf ilişkilerin depresif belirtilerin gelişimine katkı sağlayan anlamlı stresörler olduğunu ortaya koymaktadır. Daha yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip ergenlerin daha düşük düzeyde depresif belirtiler görülmüştür. Aynı zamanda öğrenilmiş güçlülük, algılanan sağlık ve yaşlılarla ilişkilerin depresif belirtiler üzerindeki etkilerine aracılık etmektedir.
Kennett, Morris ve Bangs (2006), Öğrenilmiş güçlülük ve sigarayı bırakma ilişkisi	69 sigara içicisi, 59 sigarayı bırakmış ve 61 sigarayı bırakmada başarısız olmuş lisans öğrencisi	Hiç sigara içmeyenler ve sigarayı başarılı şekilde bırakanlar sigarayı bırakmada başarısız olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek güçlülük düzeyindedirler. Sigarayı bırakmada başarısız olanlar sigarayı başarı ile bırakmış olanlara kıyasla sigarayı bırakmayı daha az önemli ve daha zor olarak görmektedirler. Aynı zamanda sigarayı bırakma konusunda daha dış kontrol motiveleriyle hareket ettikleri, sigarayı bırakmada daha az öz yeterlilik sahibi ve sigarayı bırakma denemelerinde daha az öz düzenleme stratejisi kullandıkları görülmüştür.

Kennet ve Keefer (2007), Üniversite öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük ve zekâ teorilerinin akademik başarıya etkisi	244 üniversite öğrencisi	Genel öğrenilmiş güçlülük becerisi ve akademik otokontrolü yüksek öğrencilerin; akademik başarı becerilerine yönelik inançları, akademik başarısızlıklarını telafide daha fazla öğrenme ve çabalama eğilimli, iyi notlar almaktan ziyade yüksek notlara sahip oldukları bulunmuştur. Akademik başarı üzerinde zekâ uygulamalarının ise dolaylı yoldan bir etkisi olduğu görülmüştür.
Huang ve Guo (2009), Ergen üzerinde stres, algılanan destek, öğrenilmiş güçlülük ve depresyon belirtileri	16-20 yaş arasındaki 180 erkek 733 kadın olmak üzere 913 Teknoloji Enstitüsü öğrencisi	Ergenlerin stresörlerle (yaş, gelir, cinsiyet, not tatmini, algılanan sağlık durumu, akran ilişkileri, sigara içme davranışı, alkol içme davranışı, aile ilişkileri) baş etmede öğrenilmiş güçlülük, depresyon belirtileri ilişkisi; aracılık ya da yordayıcılık yönünden analiz edilmiştir. Genç ergenler; not konusunda memnuniyetsiz, sigara içme davranışı sergileyen, zayıf ilişkiler, zayıf sağlık durumu hisseden; daha depresif belirtiler göstermiştir. Bayanlar erkelere göre depresyon belirtisi daha yüksek bulunmuştur. Genel olarak yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile depresyon belirtisi arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Stresörler (not konusunda memnuniyetsiz, sigara içme davranışı, zayıf ilişkiler, algılanan sağlık, yaş) ile depresyon belirtileri arasında, öğrenilmiş güçlülük aracı rolündedir. Depresyonun azalmasında yüksek güçlülük düzeyinin önemli rolü bulunmaktadır.

1.2.2.3. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar

Diğer alanlarda öğrenilmiş güçlülük ile yapılan çalışmalarda bireysel farklılıklar ön plana çıkarılmıştır. Örneğin bireylerin aynı ortamda ağrıyı tolere edebilme gücünün farklı olması (Rosenbaum, 1980a); deniz tutulmasında otokontrolünü sağlayarak bireyin daha az performans kaybı yaşaması (Rosenbaum ve Rolnick, 1983), stres altında otokontrol süreçlerinin kullanması (Rosenbaum, 1989) gibi örnekler öğrenilmiş güçlülükte bireysel farklılıklara işaret etmektedir. Araştırmalar ile ilgili detaylı bilgiler Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Diğer Alanlarda Yapılan Araştırmalar

	Örneklem	Sonuç
Rosenbaum (1980b), Otokontrol davranışlarındaki bireysel farklılıklar ve ağrılı uyarıya toleransı	40 İsrail vatandaşı	DeneySEL çalışılmıştır. Deneklerin puan ortalamaları alınarak, yüksek otokontrollüler (HSC) ve düşük otokontrollüler (LSC) olarak ikiye ayrılmışlardır. Birinci deneyde soğuk acıya maruz bırakılan deneklerden iyi bir olayı düşünmeleri istenmiş ve kontrol grubuna göre bu acıyı daha uzun tolere ettikleri bulunmuştur. İkinci deneyde ise çalışma grubuna yaklaşan acıyla başa çıkmak için öz-planlama stratejilerini uygulaması için süre verilmiş; diğer grup ise sadece otokontrol metotlarının ağrıyla başa çıkma konusunda bilgilendirilmiştir. Her iki gruptaki denekler, kendi otokontrol metotlarını kullanmaları teşvik edilen kontrol grubuna göre daha uzun süre ağrılı tolere edebilmişlerdir. İki çalışmanın en önemli bulgusu da HSC deneklerin farklı uygulama koşulları altında soğuk etkisini LSC deneklerinden daha iyi şekilde tolere edebildikleri ve bu süreçte otokontrol metotlarını daha sık ve daha etkili şekilde kullandıkları bulunmuştur. Ağrı yoğunluğunun hissedilmesi bakımından HSC denekleri LSC deneklerinden farklı bulunmuştur. Otokontrol davranışları bakımından farklılık oluşmuştur.
Rosenbaum ve Rolnick (1983), Deneklerin genel otokontrol davranış birikimleri ile deniz tutmasıyla başa çıkabilme becerileri arasındaki ilişki	İsrail donanmasındaki denizciler (N: 82)	Denizcileri deniz tutan ve deniz tutmayan olarak iki gruba ayrılmışlardır. Gruplar daha sonra kendi içlerinde yüksek otokontrollüler (HSC) ve düşük otokontrollüler (LSC) olarak Rosenbaum' un Otokontrol Ölçeği (SCS) notlarına göre ayrılmışlardır. Fırtınalı bir günde, deniz tutan HSC deneklerin deniz tutan LSC deneklere kıyasla daha az performans kaybı yaşadığı ve bu süreçte LSC deneklere kıyasla deniz tutmasıyla başa çıkabilmek için daha çok otokontrol metodu uyguladıkları bildirilmiştir. Bu farklılıklar deniz tutmayan LSC ve HSC arasında görülmemiştir. Deniz tutması olayının deneyimlenmesi noktasında HSC ve LSC denekleri farklılık göstermemiştir. Sonuçlar özellikle SCS'nin bireylerin fiziksel durumlarla başa çıkma becerilerini öngörme noktasında yararlı bir araç olduğunu göstermektedir. Ayrıca bilişsel becerilerin fiziksel stres durumlarıyla başa çıkmadaki önemini altını çizmektedir.
Rosenbaum (1989), Stres altında otokontrol durumunda öğrenilmiş güçlülüğün rolünü teorik çerçevede inceleme		3 farklı öz düzenleme süreci karşımıza çıkmaktadır: ilki bireyin fizyolojik fonksiyonlarının sağlamak için otomatik ve bilinçsiz bir şekilde gerçekleşmektedir. Diğer ikisi ise bireyin bilinçli ve istemli kontrolü altında gerçekleşir. Redresif otokontrol, bireyin davranışının yerine getirilmesinde engel ile karşılaşıldığında; hedefe ulaşmada davranışın devamını amaçlamaktadır. Reformatif otokontrol ise yeni ve daha etkin davranışlar edinmek için alışkanlıkları yıkmaya odaklanmaktadır. Akut stresle başa çıkmak için redresif otokontrol gerekirken sağlığa ilişkin davranışlar gibi yeni yeni davranışların kazanılması ise reformatif kontrol gerektirmektedir. Öğrenilmiş güçlülük ise hem redresif hem reformatif otokontrol gerektiren bir davranışsal repertuarı ifade etmektedir. Bu repertuar bireyin stresli durumlar altında duyuşsal ve bilişsel tepkilerini problem çözüme becerilerini kullanarak kendisinin düzenlemesini ve gelecekteki ödül için şimdiki doyumunu ertelemesini içermektedir. Araştırma bulguları göstermektedir ki yüksek güçlülükteki bireyler stresli durumlarla daha etkin bir şekilde başa çıkabilmektedirler ve reformatif otokontrol gerektiren diğer davranışlar gibi sağlıkla ilgili davranışları benimsemelerde de daha beceriklidirler.

<p>Rosenbaum ve Ronen (2001), Çocuklara kendi davranışlarını yönlendirmeye yardım etmek üzere yürütülmüş; idrar kaçırma ve tırnak yeme vaka çalışması</p>		<p>Bilişsel otokontrol becerilerine dayanan otokontrol ikili müdahale modeli kurulmuştur. Yöntem: ilk olarak çocuklara otokontrol becerileri ve bunları belirlenen probleme nasıl uygulayacağı öğretilmiş ve ikinci olarak da çocukların, bağımsız şekilde bu becerilerin terapistin minimum desteği ile herhangi bir başka probleme uygulaması konusunda cesaretlendirilmiştir. Otokontrol ikili girişim modeli ile idrar kaçırma problemi ile sevk edilmiş ve aynı zamanda tırnak yeme problemi olan 10 yaşında bir erkek çocuğunda nasıl kullanılacağı açıklanmıştır. Bulgular: idrar kaçırma için tedavi edilirken çocuğa terapist tarafından terapistin minimum desteği ile çocuğun daha sonra tırnak yeme davranışı için kullanacağı otokontrol becerileri öğretilmiştir. Otokontrol eğitiminin bir çocuğun öğrenilmiş becerileri ileride problemleri durumlarda uygulayabilmesi sayesinde çocuğun nasıl bağımsız şekilde faaliyet gösterebileceğini göstermektedir.</p>
<p>Chung vd. (2012), Pozitif düşünmede öğrenilmiş güçlülüğün aracılık rolü</p>	<p>658 Tayvanlı hemşire</p>	<p>Genel olarak pozitif düşünce ile öğrenilmiş güçlülük arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki varken; depresyon ile negatif bir ilişki bulunmuştur. Pozitif düşünce ile depresyon arasında öğrenilmiş güçlülük aracılık etmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi depresyonu azaltırken; pozitif düşünceyi arttırmaktadır. Pozitif düşünce üzerinde hemşirelerin yaş, statü ve medeni durumlarından sadece yaş anlamlı bulunmuştur. Yaşı yüksek hemşireler daha pozitif düşünce eğilimi göstermektedir. Sonuç olarak hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük becerilerini arttıran faaliyetlerinin düzenlenmesi hem bireysel acıdan hem mesleki performansları ve hasta üzerindeki faydaları açısından önemli olabilir.</p>

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

2.1. GİRİŞİMCİ VE GİRİŞİMCİLİK KAVRAMLARI

Ekonomik büyüme ve gelişme, bilgi ve teknoloji devriminin yaşanıldığı bir çağ da her ülke ya da hükümet politikasının ana hedefi olmaktadır. Bu hedeflere ulaşma noktasındaki kaynak ise girişimcilik faaliyetine işaret etmektedir. Girişimciliğe atfedilen önemin artması; girişimcilik bakış açısının ekonomi boyutundan, sosyoloji ve psikoloji boyutuna geçilerek sınırların genişlediği ve bu sınırlarda girişimcinin aktif bir rol üstlendiği görülmektedir (Gudonavicius ve Fayomi, 2014). Değişimin ve dönüşümün yaşandığı çevrede; taleplerin de aynı hızla değiştiği ve arttığı göz önüne alındığında bu sürece en hızlı şekilde adapte olması gereken tarafın, ihtiyaç karşılama noktasında işletmeler olduğu görülmektedir. Sektör veya türü fark etmeksizin işletmelerin; yenilikçi, teknoloji tabanlı girişimcilik boyutuna evrilmeleri ayakta kalabilmek ve ihtiyaç karşılayabilme de zorunluluk haline gelmektedir (Kuratko, 2017). Buradaki bakış açısı, girişimciliğin teknolojinin kullanımı ile üretim kaynaklarının etkin kullanılarak; verimliliğin arttırılmasında önemli bir araç olduğuna işaret etmektedir (Karasioğlu ve Duman, 2006: 148; Öztürk, 2008: 21). Girişimcilik sadece günümüz yüzyılda önemli hale gelen bir faaliyet olmaktan ziyade; geçmişte insan oğlunun varlığı ve gelişiminde, toplumların ülke ekonomisi, kültürü ve sosyal yapısında da varlığını hissettiren bir kavram olmuştur. Özellikle teknoloji evriminin endüstriyelleşme üzerindeki tarihsel gelişimi içerisinde; girişimci ve girişimcilik kavramları farklı tanımlamalar ve özellikler ile araştırmaların odak noktasında; gelişimine ve değişimine devam etmiştir. Girişimcilik faaliyetinin temeli girişimci ve girişimci eylemleri olarak; oluşturulan teorik bakış açılarına göre kavramlara yüklenen anlamlar açıklanmıştır.

2.1.1. Girişimci

Yaratıcılık, yenilik yapma, risk alma, yeni projeler gerçekleştirme, hedefler belirleme, ticari değer katma, çözüm üretme, planlama ve yönetme gibi becerileri içinde barındıran girişimcilik kavramı temelde "girişimi" gerçekleştirmek anlamına gelmektedir

(Büyük, 2014: 36). Girişim kavramı, bir işe başlama, onu yapmak için harekete geçmeyi vurgulamakta iken "girişimci" ise, bir girişim faaliyetini başlatan girişken kişi anlamında kullanılmaktadır (Demirtaş, Karaca ve Biçkes, 2017: 11). Girişimci terimi Fransızcadan gelmekte olup, "araya giren köprü görevi gören-arabulucu" anlamına gelmektedir. Arabulucuların ilk örneklerinden birisi ise Marco Polo'dur. Orta çağda ise girişimci terimi, "hem aktör hem de büyük projeleri yöneten kişi" olarak kullanılmıştır. Burada kişi risk almamakta, sadece ona verilen kaynakları kullanmaktadır. Girişimcilik içerisindeki risk kavramı; bireyin belirlenen malları belirlenen sabit fiyattan hükümete satmak suretiyle girişimcilikte kullanılmıştır (Hisrich ve Peters, 1989: 7). Girişimciliğin temeli 18.yy. dayanmaktadır. Girişimcilik o dönemlerde ekonomik açıdan yorumlanmıştır. Statik perspektif, işletme sahiplerinin sayısı olarak ifade edilirken, dinamik anlamda ise yeni işlerin yaratımına odaklanılmıştır (Sternberg ve Wennekers, 2005: 193).

Ekonomik anlamda girişimciliği kullanan ilk kişi ise Richard Cantillon'dır. Girişimci; kâr elde etmek isteyen, belirsiz koşullar altında işletme kararlarını veren bireydir. Cantillon, girişimcileri (arazi sahibi çiftçiler), ürünlerinin gelecekteki satış fiyatlarından habersiz (risk alma) ürünlerini üretip satan kişi olarak ifade etmiştir. Kâr ve zararın girişimciye, belirsizliğinde bireye ait olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle girişimciliği "belirsizlik ve risk" ile yakından ilişkilendirmiştir (Cantillon, 1931: 47-49). Girişimciliği; ekonomik piyasada belirsizlik, risk ve rekabete bağlamıştır (Cantillon, 1931). "Girişimci aynı zamanda sermayedar mıdır?" noktasında girişimcinin sermaye koymadan risk almasının mümkün olamayacağını ve bu sermayenin parasal olma zorunluluğunun olmadığını belirtmiştir (Cantillon, 1931: 53). Benzer bir yorumla bir insan, girişimci olmadan sermayedar olabileceğini ancak sermayedar olmadan girişimci olamayacağını, girişimcinin ayırt edici özelliğinin sermayesi değil, emeği ön plana çıkarılmıştır (Turgot, 1977: 86). Ekonomik faaliyetlerde belirsizlik, yaşamın bir parçası durumundayken bu şartlarla baş etmesi gereken girişimcilerdir. Ekonomide girişimci bireyin kişiliği değil işlevi önemlidir. Bu bakış açısıyla Cantillon, girişimcinin işlevini ekonomik piyasa sisteminin merkezine koyarak o olmadan piyasanın işlemeyeceğine vurgu yapmıştır (Hebert ve Link, 2009: 12). Aynı zamanda girişimci, sadece ürün ve hizmet üretimi ile sınırlı değil, araçlar ve perakendecilerle ilişkisinde bir arabulucu görevi görmektedir (Cantillon, 1931: 150). Girişimci; üretimi arttırmak, yeni fikir ve

yöntemler kullanarak maliyetleri düşürme peşinde koşan, bilgiyi ve tecrübeyi toplayabilme-işleyebilme becerisine sahip, yenilikçi bireydir (Baudeau, 1910: 46).

Girişimci, bir amir ve yöneticidir. Say (1845), ilk defa girişimciyi yönetimle eş anlamlı kullanmıştır. Girişimci işletme ve genel dünya bilgisine sahip, sabırlı, muhakeme gücü yüksek, birey olarak; girişimcilikte müşteri ihtiyacına uygun ürün veya hizmetin oluşturulması, müşteri tahmini, üretim araçlarının koordinasyonu, insan kaynağının sağlanması gibi süreçlere hâkim kişidir. En önemlisi, idari ve yönetim sanatını kullanarak dikkatini düzen ve ekonomiye veren kişidir. Girişimci, işletme içi süreçlerde aktif görülmüş olmasından dolayı (ürünlerin oluşumu ve ürün maliyetleri gibi) statik durağan bir denge içinde ele alınmıştır (Say, 1845: 330-331). Girişimcinin işletme yöneticisi olarak sahip olması gereken bazı işletme becerileri üzerinde durularak; uyanıklık, muhakeme gücü, düşünme gücü, koordinasyon, inovasyon ve risk alma isteği vurgulanmıştır. Ayrıca girişim iki boyutta ele alınmıştır. Aktif girişimci; işletme metotlarında yeni ve gelişime açık iken, pasif girişimci; taklit edenler olarak açıklanmıştır (Marshall, 1920: 356-358).

Frank Knight (1921) girişimcilikte Cantillon (1931) görüşünü desteklemiş biri olarak; risk ve belirsizliği ön plana çıkarmıştır. Tek farkı; risk ve belirsizliğin ayrımını ortaya koyması yönünden olmuştur. Riskin ölçülebilir bir kavram olduğunu, belirsizliğin ise tahmin olasılığının olmadığını belirterek girişimciyi risk olarak belirsizliği azaltan bir uzman olarak açıklamıştır (Knight, 1921: 271). Girişimcinin, sermaye sahibi olup olmamasından ziyade, kâr elde etmek için risk üstlenen, belirsizlik içinde faaliyet göstermesine dikkat çekilmiştir (Knight, 1921: 310).

Schumpeter (1934) yeni kombinasyonları hayata geçiren herkesi girişimci olarak tanımlamıştır. Bir işletmeyi kurup, diğer işletmelerle aynı yönettiği anda bu özelliğini kaybettiğini belirtmiştir. Buradaki yeni kombinasyonlar; yeni ürün/hizmet, yeni piyasa yaratma, yeni arz kaynağı ve yeni endüstriyi kapsamaktadır. Dinamik süreçte kalkınmayı ve değişimi sağlayan kişi olarak girişimciyi göstermiştir. Benzer şekilde; girişimci belirsiz ve tahmin edilemez koşullarda inovasyon yapan kişi olarak ifade edilmiştir (Papandreou, 1943: 23). Kirzner (1985)' in girişimcisi; yıkıcı yaratıcılığa sebep olmamakta ama onun ekonomik faaliyetleri değişime sebep olmaktadır. Uyanık (alert) girişimci bu değişimin ve bunun sonucunda da kâr olasılığının çıktığının farkında olan

kişidir. Aynı zamanda Cantillon (1934) gibi girişimciyi bir arpitrajcı olarak ifade etmiş; piyasada kaynakları düşük fiyattan alıp, ürün ve hizmete dönüştürerek yüksek fiyatta satan kişi konumunda görmüştür.

Girişimci; ekonomik değişimleri çevrede fark eden, anlayan kişi olarak, teknik bilginin yanı sıra hesaplı hareket ederek bilgiyi kullanma noktasında karar verebilme yeteneğine sahip kişidir. Bu süreçte girişimcinin belirsizlikle karşılaşması mümkündür. Ürün sürecindeki bilgi ve kontrol ile bu belirsizliğin tolere edebileceği bakış açısıyla; risk (kaybetme=kazanma şansı) önemli bir kavram olarak görülmemiştir. Ekonomik büyüme girişimcilik faaliyetlerinin temelini koymuştur (Menger, 1950: 160-161). Girişimci aynı zamanda lider; uyanık, risk alan bir ekonomik liderlik olarak ifade edilmiştir. Girişim/teşebbüs; sermaye ihtiyacı ile orijinal iş fikri, işle ilgili plan ve projeler ve diğer işbirlikçiler ile oluşturulan bir faaliyettir. Girişim kurulduğu anda, girişimci aynı zamanda teknik ve ticari bir yönetici olarak; yenilikçi, organizatör, insan doğasıyla bilgili, ileri görüşlü bankacı olarak ifade edilmiştir (Wieser, 1927: 324). Ekonomi piyasa sürecinde; üreticiler ve satıcılar tüketicilerin ne istediğini, mevcut kaynakları ve kaynak maliyetlerini keşfetmeli iken; müşteriler ve alıcılar ise ürünleri, fiyatları ve kaliteyi keşfetmelidirler. Bu keşif sürecinde girişimcinin bilgi sahibi olma ve bilgiyi kullanabilme rolü vurgulanmıştır (Casson, 1987: 151).

Genel olarak değerlendirildiğinde, ilk zamanlarda sadece ekonomik süreçte girişimcinin değerlendirildiği görülmektedir. Tanımlarda girişimciye atfedilen özelliklerden ortak ifadeler girişimci bireyi: “risk ve belirsizliği üstlenen”; “sermaye sağlayan”; “karar verici”; “inovasyon yapan”; “endüstriyel lider”; “yönetici ya da denetimci”; “ekonomik kaynakların organizatör ve koordinatörü”; “üretim faktörlerini kullanan”; “arpitrajcı” birey olarak ele aldığı görülmektedir.

Dünyanın ekonomik yapısı değiştikçe, girişimci kavramı da zaman içinde değişerek daha karmaşık bir kavram haline gelmiştir (Hisrich ve Peters, 1989: 22). Girişimciler; başarı istekli, kendi kararlarını kendileri almak isteyen, rutin işlerden hoşlanmayan, enerjisi, hayal gücü ve sabrı yüksek olan, risk alma eğilimli bireylerdir (Kets de Vries, 2009: 7). Girişimcilik sadece kaliteli, yeni iş fikirleri ile başarılı yeni yatırımlar yapmanın yanı sıra; tüm girişimci toplulukların başarısı, yenilikçi fikirlerin oluşturulmasını da kapsamaktadır (Audretsch, 2007). Girişimciler; yeni faaliyetler,

süreçler veya pazarları değerlendiren, ekonomik faaliyetlerin yaratılması veya genişlemesi yoluyla değer üretmeyi amaçlayan kişidir (Ahmad ve Seymour, 2008: 14). Girişimci; kaynakları, materyalleri ve diğer varlıkları daha önce sahip olduklarından farklı bir değer yaratmak için bir araya getiren, geliştiren; inovasyon ve yeni düzeni sunan insandır (Vesper, 1980: 2). Fırsatların yaratılmasında inovatif ve geliştirici düşünen, fırsatları piyasada kullanılabilir bir değere dönüştüren, bu değer için zaman, emek, para ve becerilerini kullanan ve ortaya koyduğu değer için alacağı değere odaklanan kişidir (Ronstadt, 1984: 28; Stevenson ve Gumpert, 1985: 85-94; Cunningham ve Lischeron, 1991: 45-61). Girişimci, şirketteki en yüksek pozisyondaki yönetici olarak hem para hem de insan gücünü denetleyen, ürünlerin kullanılabilir düzeylerini arttırmadan sorumlu kişidir (Domurat ve Tyszka, 2018: 288). Girişimci risk alma, liderlik ve kriz çözebilme yeteneğine sahip (Leibenstein, 1968); belirsizlikten kaçınma eğilimi gösteren ve belirsizlikteki yatırımların sorumluluğunu alan (Knight, 1921); yeni girişimin (Low ve MacMillan, 1988) ve organizasyonun yaratılmasını (Gartner, 1989) sağlayan kişidir. Girişimci kâr fırsatlarını algılayarak; karşılanmamış bir ihtiyacı karşılamak ya da var olanı daha verimli yapmak için eyleme geçen kişidir (Kirzner, 1985). Girişimci ekonominin temeli olarak, girişimcilik sürecinde amaçlı araştırmalar, planlamalar yapan ve muhakeme gücü olan birey olarak; operasyonel kontrolü aracılığıyla (Shane ve Cable, 1997) yeni kaynaklarla ya da var olan kaynaklar ile yeni kapasiteler yaratarak yaratıcılığını kullanan kişidir. Aynı zamanda girişimciler; liderlik, yöneticilik, inovasyon, araştırma ve geliştirme faaliyetleri, yeni iş yaratımı, rekabetçi yönleri ve üretkenlikleriyle ekonomiye katkı sağlamaktadır (Kuratko ve Hodgetts, 2001: 5).

Girişimci; çevredeki başkalarının kaos gördüğü durumları fırsatlara dönüştürebilen, bu fırsatları ve tüketici talepleri iş fikrine çevirebilen, bu amaçla işletmeyi kuran ve oluşabilecek tüm riskleri üstlenen kişidir (Aydınlık, 2016: 2). Girişimci; iş dünyası için değişimi oluşturan, proaktif veya ilk hareket eden, sosyo-ekonomik mekanizmaları pratikleştiren, girişimi için ek finansman gereksinimi duyan, deneme yanılmayla öğrenen, makul bir performansla ek servet edinmeye çalışan özelliklere sahiptir (Karabulut, 2009: 13). Girişimci; kendine has yetenekleri sayesinde başkalarının fark edemediği fırsatları görerek bunları iş fikrine dönüştürebilme yeteneği ve yaratıcılığıyla riski üstlenen kişi olarak da ifade edilmektedir (Kaya, 2017: 70). Girişimci kişiler; zihinsel ve fiziksel gücünü kullanan, yoğun tempoda dahi içsel motivasyona

sahip, güçlük ve başarısızlıklardan yılmayan, olumsuzluklardan ders çıkaran, amaç odaklı, öğrenmeye açık, meraklı, yenilik peşinde koşan kişilerdir (Güney, 2015: 62). Girişimci; iyi bir gözlem yeteneğiyle etrafındaki fırsatları değerlendiren, bu gözlem sonucu yaratıcılık ve yenilikçilik bakış açısıyla bunu iş planına dönüştüren, risk almaya yatkın, bu amaçla elindeki kaynakları yöneterek mal ve hizmeti sunabilen, bilgiyi kullanabilen vizyon sahibi kişidir (Akın, 2010: 78; Nişancı, 2015: 10). Girişimciler; önemsiz konuları bile fırsatlara çeviren, vizyon sahibi, değişimin katalizörü, asla geçmişte değil gelecekte yaşayan, yenilikçi, stratejist, farklı pazarlara girme yöntemlerinin yaratıcısı, olasılıklardan olanaklar yaratan, olağanüstü bir denetim ihtiyacı duyan ve kaosları uyuma çevirebilen kişilerdir (Gerber, 2015: 24). Girişimciler ortaya koydukları sermayeleri ile en fazla kârı elde edecek ürün veya hizmet yaratmada sahip oldukları bilgi ve becerilerini ortaya koymaktadırlar. Genel olarak girişimcilerde teknik bilgi ve becerileri ile sosyal ve yönetsel becerilere de sahip olması gerekmektedir (Besler, 2010: 6). Girişimci, kişiye özel bilişsel özelliğe dikkat çekerken, girişimcilik ise girişimcinin ortaya koyduğu eylem, yönetim ve yönetimin yarattığı etkinin toplamını ifade etmektedir (Top, 2012: 7).

Girişimci birey ile ilgili tanımlarda; girişimcilik faaliyetinin oluşumunu sağlayan süreç içerisinde aktif bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu süreçte girişimcinin fırsatlar yaratması, fırsatları inovatif bakış açısıyla ihtiyaç yaratan değere dönüştürmesi ve sahip olduğu girişimci yeteneklerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Girişimci kavramının birçok araştırmanın odak noktasında olduğu; süreçte yeni araştırmalarla geliştiği görülmektedir.

2.1.2. Girişimcilik

Son yıllarda girişimcilik birçok araştırmanın odak noktası olarak; ekonominin gelişiminde önemli bir faaliyet olmuştur (Timmons ve Spinelli, 2002). Girişimcilik; bilginin yayılmasını kolaylaştıran ve sonucunda ekonomik büyümeyi sağlayan bir mekanizmadır. Girişimcilik politikalarının temeli; ekonomik büyümeyi sağlamak, girişimcilik sermayelerine destek sağlayarak, ekonomide yeni firmaların kurulmasını teşvik ederek, üretim kapasitesinin artırılmasına yönelmektir (Audretsch, 2007). Girişimcilik, inovasyon ve rekabet üstünlüğü sağlamanın ayrılmaz bir bütünüdür. Gerek

yeni işletmelerin kurulması, aynı zamanda kurulan işletmelerin yeni yatırımlarla gelişmesi noktasında önemlidir (Carolis ve Saporito, 2006: 41). Girişimciliğin temeli inovatif iş fikirleri yaratma olarak tanımlandığında; ürün ve hizmetin yapısı, girişimci bilgi ve becerisi, piyasa bilgisi ve teknoloji gibi unsurlar iş yapmak için gerekli hale gelmektedir (Grandi ve Grimaldi, 2005: 826; Ardichvili, Cardozo ve Ray, 2003). Aynı zamanda, bireyin sahip olduğu kaynaklar ve bulunan fırsatları kullanmada bir karar verme sürecini gerektiren bilişsel bir faaliyettir (Venkataraman, 1997). Girişimcilik; yeni iş değerlerinin gelişimine olanak sağlayan, proaktif problem çözücü, risk barındıran ve inovatif odaklı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Covin ve Slevin, 1989).

Girişimcilik, artan refahı yaratmanın dinamik bir sürecidir. Refah sermaye, zaman ve/veya kariyer bağlamında ya da bazı ürün ve hizmetler için değer yaratma bağlamında ciddi riskleri dikkate alan bireyler tarafından yaratılmaktadır (Ronstadt, 1984: 28). Girişimcilikteki değer yaratımı ekonomik değer anlamında olup yalnızca para kazanma odaklı değil; sunulan ürün veya hizmette fayda yaratmayı da içermektedir (Haftacı, 2015: 4). Girişimcilik, bir birey ya da kuruluşa özgü bir kavramdan ziyade, temeli bir kişilik özelliği olan sezgiye dayanan bir davranış biçimidir. Bu noktada girişimci birey ekonomide var olanın iyisini yapmanın ötesinde yapılmayanı yaparak; düzeni değiştiren yaratıcı yıkımı ortaya koyabilmesidir (Drucker, 1996: 38). Ekonomik bir çevre içerisinde üretim kaynaklarını oluşturarak; bir işletmenin kurulması, yönetsel faaliyetlerin yürütülmesi, işletme fonksiyonlarına yönelik tüm risklerin alınmasına yönelik girişimci hareketidir (Top, 2012: 7; Küçük, 2015: 29; Tutar ve Altınkaynak, 2014: 5). Risk alarak yeniliklere ulaşma, fırsatları yakalama ve tüm bunların ticari olarak hayata geçirilmesi olarak da tanımlanmaktadır (Arslan, 2007: 40; Başar, 2013: 4; Tutar ve Altınkaynak, 2014: 5; Christiansen, 1997).

Girişimcilik; insan yaratıcılığı, finansal kaynakları ve teknolojik sermaye gibi birçok değişkeni barındıran bir kavram olarak; yeni üretim süreçleri ve fırsatların keşfedilip devamında ise büyüme ve yeni yatırımlar sağlayan bir süreçtir (Phan, Zhou ve Abrahamson, 2010: 176). Bu süreçte yaratıcılık, inovasyon, yaratıcı fikirler, fırsatların yakalanması ve riskin varlığı önemlidir (Jelonek, 2015: 1015). Girişimcilik inovasyon, teknik değişim, arz ve talebi düzenleyen süreçtir (Kirzner, 1997). Gelecekte ürün ve hizmetlerin yaratılması, fırsatların keşfedilmesi, değerlendirilmesi ve fırsatlardan yararlanılması faaliyetleridir (Shane ve Venkataraman, 2000: 218). Fırsatlar,

girişimciliğin her evresinde girişimci birey açısından önemlidir. Fırsatların tanımlandığı girişim öncesi dönem, yatırımların kurulduğu girişim aşaması ve girişimcilik faaliyetlerinin devamındaki büyüme, inovasyon ve yeni yatırımların yapıldığı girişim sonrası evrelerdir (Baron, 2014; Frese ve Gielnik, 2014). Özellikle bu evlerden yeni yatırımın kurulması noktasında girişimcinin karar verme süreci önem kazanmıştır. Şu an ki kariyerini ve yaşamını bırakma, yeni yatırımın istenilen cazip bir yatırım olup olmaması ve bu yatırımda içsel ve dışsal faktörlerin ne olduğu, karar verilecek üç temel durumdur. Tabii ki kurulacak firmada işe hangi tür seviyede başlanılacağı da bu kararları vermede etkili olmaktadır. Karar vermede girişimciyi iten faktörler mi ya da çeken faktörler mi olduğu sürecin ilerlemesinde önemlidir. İten faktörler; iş memnuniyetsizliği ya da işten çıkarılmayı ifade ederken, çeken faktör ise girişimcinin içinden gelen istek ya da pazardaki fırsatları ihtiyaçların fark edilmesi olarak bilinçli ve hevesli bir şekilde girişimcilik kariyerine yönelmesidir (Hisrich ve Peters, 1989: 21).

Girişimcilik sürecinde, fırsatların keşfedilmesi ve kullanımı (Shane ve Venkataraman, 2000); işin kurulması ve devamında inovasyon ile ekonomik büyüme sağlanması (Reynolds, Bygrave ve Autio, 2004), girişimcinin sahip olduğu yetenek ve eğitim (Baum vd., 2007) gibi unsurlar insan faktörünün ön plana çıkmasına işaret etmekte olup girişimci bireyin önemini vurgulamaktadır. Girişimcilik sürecini yerine getirecek girişimci profilinin ortaya koyulmasının gerekliliğini göstermektedir (Ahmetoğlu ve Premuzic, 2017: 231). Girişimciliğin temel eylemi yeni girişlerdir. Yeni giriş; yeni veya mevcut ürün veya hizmetlerle yeni ya da kurulmuş pazarlara girilerek yapılabilmektedir (Lumpkin ve Dess, 1996: 136). İnisiyatif alınarak sosyal/ekonomik çevredeki kaynakların kullanılabilir duruma dönüştürmede, risk ve başarısızlığında olası olduğu bir süreçtir (Shapiro, 1975: 187). Girişimciliğin en önemli rolü; yeni yatırımlar ve inovasyonlar yoluyla ekonomik büyümeye katkı sağlamaktır (Hisrich ve Peters, 1989: 15). İnovasyon ve yeni yatırımların gerçekleşmesi 4 temel boyutta açıklanmıştır. Bu boyutlar; bireysel, organizasyonel, çevresel ve süreç olarak belirtilmiştir. Girişimcilik bu boyutlar çerçevesinde devlet, diğer kurumlar, eğitim öğretim gibi iş birliği ilişkileri temelinde yürütülen mikro ve makro düzey içerisinde; fırsatların piyasada rekabet üstünlüğü sağlayacak fikirlerin uygulamaya konulduğu bir faaliyettir (Kuratko ve Hodgetts, 2001: 45).

Yeni organizasyon yaratılması süreci; ekonomik, sosyal ve kültürel çevrede gerçekleştirilmektedir (Rindova, Barry ve Ketchen, 2009: 477). Genel anlamda girişimciler faaliyetlerine başlarken; uzun soluklu, yüksek motivasyonlu başarı sağlayacaklarını düşünseler de çok azı bunu başarabilmektedir. Birçok girişim, kurulduğu birkaç yıl içinde kapanmaktadır. Bunun sebebine bakıldığında, birçok dışsal ve içsel faktörler gösterilebilir. Teknolojik değişimler, rakiplerin faaliyetleri, değişen müşteri istekleri, hükümet düzenlemeleri, demografik ve sosyo kültürel gibi sayılabilecek birçok faktör süreci etkileyen dışsal etmenlerdir. Bununla beraber süreçte aktif rol oynayan girişimci bireyin özellikleri, yetenekleri, bilgisi, aile desteği, deneyimleri, motivasyonları ve amaçları ise içsel faktörleri oluşturmaktadır. Birey davranışını kapsayan her süreç biraz daha karmaşık bir yapıya sebep olmaktadır (Baron, 2017: 119; Ness ve Seifert, 2015: 90; Bosma, DeWit ve Carree, 2005). Girişimcilikte genel olarak iç ve dış çevre faktörleri süreçte bir bütün olarak etkisi söz konusudur (Ahmad ve Seymour, 2008: 14). Girişimin kurulmasında dışsal faktörlerin analizinin yanı sıra içsel faktörlerde; girişimin başlatılmasında ve sürdürülmesindeki amaçlar ile bu amaçlara ulaşma isteği de önem kazanmaktadır (Baron, 2017: 120). Girişimcilikteki amaçlara ulaşma isteği; kişiye enerji veren, davranışlarına rehberlik edip sürekliliğini sağlayan içsel faktörlerden motivasyon ile ilgilidir (Ryan ve Deci, 2000). Bilişsel bir süreç olan motivasyon, bireyin amaçlara ulaşmadaki elde edeceği tatmin ya da değerine göre beklenti artmaktadır (Heneman ve Schwab, 1972). Burada amaçların zorluk derecesi, amaçlara ulaşmada girişimcinin performansını etkilemektedir (Locke ve Latham, 2006). Bu noktada girişimcinin ulaşılabilir makul amaçlar koyması performansını ve girişimin sürdürülebilirliğini pozitif etkilemekte; aksi takdirde girişimci, bırakma ve vazgeçme yoluna gitmektedir (Carver ve Scheier, 1990; Wrasch vd., 2007). Ayrıca bu süreçte yüksek ya da ulaşılmaz hedefler koyulduğunda; girişimci kendine duyduğu aşırı özgüven (Zhao, Seibert ve Hills, 2005) süreci olumsuz etkilemektedir. Yani yüksek özgüven zor amaçlar seçmeyi tercih ettirirken performansı düşürebilmektedir. Girişimcilikte bireysel özellikler ön plana çıkarılarak; yeni yatırımların başlatılması, çevredeki potansiyel yatırımların ve yeniliklerin keşfedilip ortaya çıkarılması gereken bir süreç olduğu vurgulanmıştır (Gartner, 1985). Bu süreçte fırsatların keşfedilmesi ve değerlendirilmesi noktasında girişimci bireyin; zekâsı, yeteneği, becerisi, bilgisi ve sahip olduğu diğer dış

kaynakları yönetebilmesi önemlidir (Low ve MacMillan, 1988; Shane ve Venkataraman, 2000).

Girişimsel süreçte; girişimci bireyin sahip olduğu bilişsel, duygusal ve davranışsal bakış açıları ön plana çıkmakta ve diğerlerine göre farklılaşmaktadır (Baron ve Henry, 2010). Niçin bazı bireyler girişimcilik faaliyetiyle daha ilgili ya da girişimseldir? (Krueger, 2007; McGrath ve MacMillan 2000; McMullen ve Shepherd, 2006). Girişimcilik ile ilgili yapılan son 40 yılda ki çalışmalarda, girişimcilikte bireysel farklılıkların önemine vurgu yapıldığı görülmektedir (Baum vd., 2007). Bu noktada çalışmalar girişimci bireyin özelliklerine odaklanarak (Zhao ve Seibert, 2006), “neden bazı insanlar girişimcilik ile yakından ilgilenirken diğerleri ilgilenemez?” (Baum vd., 2007), “neden aynı ortamda faaliyet gösteren girişimcilerin fırsatları farklı algılar?” (Hisrich, Langan-Fox ve Grant, 2007), “neden girişimcilik sürecinde herkes aynı başarıyı sağlayamıyor?” (McClelland, 1961) gibi sorular açıklanmaya çalışılmıştır. Hiçbir girişimin içinde birey eylemi olmadan kurulması, sürdürülebilir olması ya da büyümesi mümkün değildir (Bird, Schjoedt ve Baum, 2012: 889). Birçok akademik araştırma; girişimcilik sürecinde fırsatların keşfedilmesi ve yaratılması, yeni yatırımların geliştirilmesi ve büyümesi noktasında birey davranışlarına odaklanmaktadır. Girişimci bireyin davranışı; bilgiler, beceriler, yetenekler, bilişsellik (algılar, düşünceler, zihinsel modeller gibi), duygular ve motivasyonların sonucu oluşmaktadır. Girişimin kurulması, gelişimi, sürdürülebilirliği, ürün ve hizmetin oluşturulması birey merkezli sonuçlar olduğuna dikkat çekmektedir. Bu noktada araştırmalar girişimcilerin davranışlarını anlama ve açıklamaya yönelmiştir (Bird, Schjoedt ve Baum, 2012: 890). Girişimciliğin tanımlanmasıyla ilgili özellikle üzerinde durulması gerektiği; yatırımın kurulması ve ürün/hizmetin yaratılması noktasında; fırsatların keşfedilmesi, bulunması ve kullanılmasının yanı sıra “hangi fırsatların”, “nasıl”, “kim tarafından” ele alınmasına dikkat çekilmiştir (Shane ve Venkataraman, 2000: 218).

Girişimcilik belirsizlik ortamında yeni, değerli ve benzersiz kaynakların kombinasyonu sonucu kâr elde etme sürecidir (Amit, Glosten ve Muller, 1993). Girişimcilik amaçlı bir faaliyet olarak; bir işe başlamak, sürdürmek ve geliştirmektir (Cole, 1968). Girişimcilik yeni yatırımların başlatılması ve sürdürülmesi süreci olarak; bu süreçte fırsatların fark edilmesi (Shane, 2003; Kirzner, 1979), bu fırsatların fark edilmesi noktasında girişimcinin sahip olduğu bilgi (Shane, 2003; Gaglio ve Katz, 2001),

yaratıcılık ve zekâ (Vesalainen ve Pihkala, 1999), uyanıklık ya da dikkat (Shane, 2003) önemli beceriler olmaktadır. Bu yeteneklerin kullanılabilme kapasitesi; girişimci bireyin çevredeki problemleri fark ederek bu problemlerin müşteri ihtiyacını karşılayarak ürün ve hizmete dönüştürülmesinde ön plana çıkmaktadır (Baron ve Ensley, 2006: 1331). Aynı zamanda girişimcinin bu yetenekleri kullanma performansında; sahip olduğu demografik özellikler, davranışlar, kişisel özellikler ve motivasyon kaynakları girişimcilik faaliyetlerinde etkilidir (Bird, 1993). Girişimcilik süreci, sağlam bir fikrin oluşturulması, yeni iş faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik ilk davranışın uygulanmasından, işletmenin kurulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına kadar geçen zamanda bilişsel ve davranışsal adımların atılmasını ifade etmektedir (Davidsson, 2005: 4). Girişimcilik fırsatların keşfedilmesi, değerlendirilmesi ve kullanılması olarak yine bilişsel ve davranışsal beceriye dikkat çekilmektedir (Shane ve Venkataraman, 2000). Aynı şekilde Reynolds (2010); girişimcilikte yeni fikir düşünme, iş planı hazırlama, üretim faktörlerini bir araya getirme, işin devamında marka-patent-telif hakkı gibi çalışmalar ile devamlılığın sağlanması gibi faaliyetlerle girişimci bireyde bilişsel süreçlere vurgu yapmıştır.

Yeni yatırımların kurulması sürecinde; iş planı hazırlama, fırsatların araştırılması, üretim kaynaklarının oluşturulmasında girişimci davranışı önem kazanmaktadır (Carter, Gartner ve Reynolds, 1996). Girişimci davranışı; bireyin yeni bir iş kurma ve sürdürebilmesine yönelik hareketlerini ifade etmektedir (Bird, Schjoedt ve Baum, 2012). Planlı davranış teorisi, bireyler arasındaki girişimci davranışı incelemek için pek çok araştırmacıya dayanak oluşturmuştur (Ajzen, 2002). Teori temelinde birey davranışlarını; girişimciliğe karşı tutum, sosyal normlar ve algılanan davranışın kontrolü bileşenleri ile açıklamaktadır. Buradaki tutum, bireyin girişimci olmak için olumlu veya olumsuz değerlendirmesini ifade etmektedir. Algılanan sosyal norm, girişimci davranışlarının gerçekleştiği sosyal ortamın bakış açısının birey üzerindeki algısını göstermektedir. Algılanan davranış kontrolü ise, girişimcilik faaliyetlerindeki davranışların yerine getirilmesinin ne kadar kolay veya zor olduğuna ilişkin algısını kapsamaktadır (Ajzen, 2002: 665-667). Girişimcilik niyeti, bireyin gelecekteki girişimcilik faaliyetlerine başlama durumunu, planını ifade etmektedir (Linan ve Chen, 2009). Planlı davranış teorisi de bireylerin gelecekteki davranışlarının tahmini konusunda bireyin niyetinin de önemli bir yordayıcı olduğu ifade edilmiştir (Ajzen, 2002). Teori aynı zamanda, bireyin

belli bir davranışı konusundaki yeterliliği, normlar ve davranış kontrolü ile ilgili algısı, o davranışın yerine getirilip getirilmeyeceği noktasındaki niyetini de göstermektedir (Ajzen, 1991). Girişimsel niyet; bireyin işletme kurmasındaki amaçlı davranışını ortaya koymaktadır (Krueger, 1993). Davranışa yönelik niyetler; bireyin davranışının anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir (Ajzen ve Fishbein, 1980). Girişimsel davranış Gartner (1989) yeni organizasyon yaratımı, bir şeyler yapma niyeti olarak ifade etmiştir. Yeni girişimin yaratılmasında sadece girişimci bireyin davranışını anlamak yeterli değildir. Girişimcilik yatırımın kurulmasıyla başlayan ve ekonomik büyüme ile devam eden uzun soluklu bir süreçtir. Bu süreçte; girişimci bireyin sahip olduğu özellikler, yeteneklerin tanımlanması (ben kimim?), hangi kaynakların nasıl bir araya getirileceği (ne yapılacak?) ve sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki faaliyetler (nasıl yapılacak) tablonun genelini oluşturmaktadır (Kaufmann ve Dant, 1998; Sarasvathy, 2001). Girişimcinin sahip olduğu; yaratıcılık, teknik ve işletme bilgisi, vizyon ve liderlik becerisi, yönetim ve organizasyon yetenekleri, bilişsel kapasite, kültür ve eğitim durumu gibi özellikler de başarı sağlamada önemlidir (Kaufmann ve Dant, 1998: 7).

"Niçin bazı bireyler girişimci fikirler yaratmada daha ilgiliyken diğerleri değildir?" ya da "fırsatların yakalanması ve harekete geçmede daha aktif iken diğerleri değil?" gibi sorular girişimcilik araştırmalarını girişimci davranışlarına yönlendirmektedir. Hangi bireysel özellikler girişimciyi diğerlerinden ayırmaktadır düşüncesine yöneltmektedir (Rauch ve Frese, 2007; Krueger, 2003: 105). Girişimsel düşünce ve bilinç bireysel farklılıklara işaret etmektedir (Audretsch, 2007: 1243). Bireysel farklılıklar (karakter ve tutumlarında) girişimsel karar sürecinde bilişlerin nasıl kullandıklarına odaklanmaya dikkat çekmektedir (McClelland, 1961; Shaver, 2003). Girişimcilikte girişim kurulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında girişimciyi etkileyen bilişsel faktörleri anlamak önemlidir (Gatewood, Shaver ve Gartner, 1995: 384). Girişimciler karar verme sürecinde bilişlerini kullanmaktadır. (Bird, 1992; Gaglio ve Katz, 2001; Busenitz ve Barney, 1997; Shaver ve Scott, 1991; Krueger ve Brazeal, 1994; Krueger, 2000). Girişimcilik sürecinin her aşaması karar alma eylemini içermesi, girişimcinin karar verme sürecinde bilişlerini kullanma becerisinin önemini ortaya koymaktadır. Bilişsel süreç; girişimcinin bulunduğu durumda ki en yüksek potansiyeli sağlayacak seçenekleri araştırması, seçmesi ve karar vermesini kapsamaktadır (Baron, 1998; Palich ve Bagby, 1995; Manimala, 1992). Bu süreçte; bireysel özellikler ve

tutumlar (örn; özgüven, deneyim, sosyal normlar, bireyin algı ve yeteneği), bilişsel yetenekler, psikolojik farklılıklar, finansal ve sosyal sermayenin etkili olduğu bireyler arasındaki farklılıklar dikkat çekmektedir (Shane ve Eckhardt, 2003; Shane, 2000). Girişimcilik fırsatlarının araştırılması ve keşfedilmesi sürecinde bireysel farklılıklar; özellikle karar verme durumunda bilişsel farklılıkları ön plana çıkarmaktadır. (Venkataraman, 1997; Shane ve Venkataraman, 2000; Audretsch ve Keilbach, 2007; Krueger, 2003; Shane ve Eckhardt, 2003; Acs ve Audretsh, 2003; Companys ve McMullen, 2007; Reynolds, 2007; Baron, 1998). Gartner ve Carter (2003) de girişimci davranışını; var olan girişimciliğin sürdürülebilir olmasından ziyade yeni yaratıcı girişimlerin ortaya koyulmasındaki aktif birey olan girişimcinin tutumunu ifade etmektedir. Krueger (2003) ise girişimci davranışında; girişimci düşünce ve bilişlerini kullanarak fırsatların tanımlanması ve harekete geçirilme noktasında kararların alınmasını ön plana çıkarmıştır. Karar alma noktasında girişimci bireyin özelliklerinin yanı sıra; eğitim, insan ve finansal kaynaklar, sosyal ilişkiler, girişimcilik deneyimleri ya da önceki tecrübeler, aile ve arkadaş çevresi de ön plana çıkarılmıştır. Reynolds (2007) özellikle bu süreçte; bireysel özellikler, finansal ve insan kaynağı, deneyimler, eğitim ve aile/arkadaş etkisi gibi faktörlerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Girişimcilik faaliyetlerine bakıldığında; çevredeki kıt kaynakların ve belirsizliğin içerisinde girişimcinin fırsatları değerlendirmesi ve kullanmasında, hızlı karar verebilmesinde, çok çalışıp diğerlerine göre çaba göstermesinde; girişimcinin sahip olduğu bilgi, beceri, yetenek önemli hale gelmektedir. Bu noktada, girişimcinin sahip olduğu bazı özellikler; örneğin, başarı ihtiyacı, özgüven, stresi tolere edebilme, otokontrol, risk alma eğilimi bu süreçte ön plana çıkarılmıştır (Rauch ve Frese, 2007: 358). Girişimcilik faaliyetlerini içinde bulunulan iş ve endüstri çevre özellikleriyle girişimcinin bu süreçteki bilgi, beceri, motivasyon olarak girişimci birey özellikleri ile bir bütün olarak ele alması gerekmektedir (Kaufmann ve Dant, 1998; Vankataraman, 1997; Collins, Hanges ve Locke, 2004). Araştırmalarda girişim faaliyetinin makro boyutuna odaklanıldığı görülmektedir (Aldrich, 1999). Girişimcilik aynı zamanda mikro bakış açısıyla; girişimci özellikleri, girişim fırsatı ve stratejileri de göz önünde bulundurularak; bu süreçte psikoloji, sosyoloji, ekonomi ve yönetim gibi birçok disiplin ile açıklanması gereken bir kavramdır (Kuratko ve Hodgetts, 2001: 34-39).

Girişimcilik aynı zamanda yeni bilginin ürün ve hizmete dönüştürüldüğü bir süreçtir (Shane ve Venkataraman, 2000). Girişimcilik sürecinde etkili olan birçok faktör vardır. Burada girişimciliğin doğmasını sağlayan girişimci faktörü, devamında ise süreçlerin hepsinde var olan karar alma noktasında girişimcinin sahip olduğu motivasyon kaynakları ön plana çıkmaktadır (Shane, Locke ve Collins, 2003). Araştırmalar sonucu ortaya konulmuş başarı ihtiyacı, kontrol odağı, bağımsızlık isteği, tutku, öz yeterlilik gibi motivasyon kaynakları vardır. Bu motivasyon kaynakları girişimcilik süreci içinde sadece geçişi etkileyen şeyler değil aynı zamanda bilgi birikimi, beceriler ve yeterlilikler de dâhil yani bilişsel faktörler de önemlidir. Buradaki motivasyon ve algı birleşimi girişimcilik sürecini etkilemektedir (Locke, 2000a). Yani ilk olarak girişimci sektör ya da kullanacağı teknoloji konusunda bilgi sahibi olması veya bu özelliklere sahip insanları çalıştırabilecek ve denetleyecek kadar bir uzmanlığa sahip olması gerekmektedir. Girişimcilerin aynı zamanda satış ve pazarlama, planlama, liderlik, karar verme, krizi yönetme, problem çözme, ekip oluşturma, iletişim ve çatışma yönetimi gibi becerilere sahip olması önemlidir (Shane, Locke ve Collins, 2003).

Girişimciliğin yapı olarak farklı disiplinleri içinde barındırması; kavramdaki algı farklılığını arttırmakta ve daha geniş bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Kavrama yapılan tanımlamalarda bazı anahtar unsurlar dikkat çekmektedir. Girişimcilik bir süreç olarak dış çevredeki fırsatların algılanıp kullanılabilir bir iş fikrine dönüşmesiyle başlayan; yeni fikrin uygulamaya konulmasında girişimin başlatılması ve büyümesiyle sürdürülebilirliğin sağlandığı bir faaliyet olduğu görülmektedir. Girişimcilik faaliyetinin tanımı içerisinde farklı özelliklerin yer aldığı görülmekte iken; bu süreçte her araştırma faaliyetinin temelini girişimci eylem olduğuna işaret etmektedir. Girişimci bireydeki bireysel farklılıklar bu faaliyetin “nasıl, nerede ve ne şekilde” yönleneceğinin belirleyicisi konumundadır. Bu yönlendirmede de bireyin sahip olduğu; girişimci davranışın, yeteneklerin, niyetin ya da becerilerin ön planda tutulduğu görülmektedir.

2.1.3. Girişimci Kişilik Özellikleri

Geçmişteki iktisat ekonomistleri; girişimcileri, ekonominin ve sosyal büyümenin temelinde görmüşlerdir. Girişimci bu süreçte bir katalizör görevi görmekte olup; risk ve belirsizlik üstlenen (Cantillon, 1756); işlerin koordinasyonu sağlayan yönetici (Say,

1816); yeni kombinasyonlar uygulayan, inovasyon yapan kişi (Schumpeter, 1934) olarak görülmüştür. Ekonomistlerin hiçbiri girişimcinin psikolojik özelliklerini veya içinde bulunduğu sosyalleşme sürecini ele almamışlardır. Girişimcilik bir eylem, girişimci ise bu eylemi gerçekleştiren kişidir. Girişimcilik içerisinde birçok alt ve üst sistemleri içeren bir süreç olarak, girişimci kişilerin bu süreç içinde belirli tutum ve davranışları ön plana çıkartılmıştır (Ürper, 2015: 4).

Girişimci olmak herkese uygun bir iş değildir fakat herkese açık olma özelliğine sahip bir meslektir. Bazıların girişimci olma olasılığı diğerlerine göre daha mı yüksektir, onları ne güdüler, onları ne başarıya ulaştırır gibi sorgulamalar her daim girişimcilikte araştırma konusu olmuştur (Thackray, 2004: 15). Yeni girişim oluşturma çabaları, sürecin öznesi olan girişimlerin psikolojik özellikleri hakkında çalışmalara yönlendirmektedir. Bir şekilde psikolojik özelliklerin etkisi tartışılarak çürütülmüş, yok sayılmış ya da daha etkisiz varsayımlarında bulunulmuştur. Sonuç, birey dışındaki her şeye konsantre olma eğiliminde bulunulmuştur. Girişimcilik için; ekonomik koşullar, sosyal ağlar, finansal ya da kamu destekleri önemlidir. Ancak tüm bunlar tek başına yeni bir girişim yaratmaz. Tüm bu olanakları bir araya getirecek yeniliğin mümkün olduğuna inanan, işi başlatma ve devam ettirme motivasyona sahip, mücadeleyi sürdürmede istekli kişiye yani girişimciye ihtiyaç vardır. Kişi-süreç-seçim olarak düşünüldüğünde, yeni yatırımların yaratılmasında psikolojik bakış açısına ihtiyaç olmaktadır (Shaver ve Scott, 1991: 39). Girişimcilikte girişimin kurulması ve yeni yatırımların yapılmasında girişimci davranışı ön plana çıkmaktadır (Baron, 2017; Bird, Schjoedt ve Baum, 2012; Ahmetoğlu ve Premuzic, 2017; Shaver ve Davis, 2017; Teague ve Gartner, 2017; Edelman vd., 2010; Shepherd, Patzelt ve Haynie, 2009). Girişimci davranışları, girişimcilik araştırmalarında sürekli tartışılan bir kavramdır (Das ve Teng, 1998; Lumpkin ve Dess, 1996; Bird, Schjoedt ve Baum, 2012; Chell, Haworth ve Brearley, 1991; Gartner ve Carter, 2003; Gartner, Bird ve Starr, 1992).

Girişimci olan ve olmayan bireyler arasında yapılan girişimcilik araştırmalarında bazı psikolojik özellikler ön plana çıkmıştır (Brockhaus ve Horwitz, 1986). Araştırmalarda girişimci birey özelliklerinden; başarı ihtiyacı (McClelland, 1965), oto kontrol (Brockhaus, 1982; Phares, 1971; Rotter, 1966), belirsizliği tolere edebilme (Sexton ve Bowman, 1985) ve risk alma eğiliminin (Begley ve Boyd, 1987; Jackson, Hourany ve Vidmar, 1972; Brockhaus, 1980) vurgulandığı görülmüştür. Girişimcilerin

diğerlerinden farklı olarak; başarı ihtiyacı, otokontrol, pozitifizm ve belirsizliği tolere edebilme özellikleri; yeni yatırımlar yapabilmede girişimcileri pozitif yönde etkilediği belirtilmiştir (McClelland, 1961; Baron, 1998; Hatten, 1997; Bygrave, 1989). Bir başka araştırmada; risk alma eğilimi, belirsizliği tolere edebilme, içsel odaklılık, yüksek bağımsızlık, özerklik-üstünlük ön plana çıkan özelliklerdendir (Sexton ve Bowman, 1985: 131). Yüksek özerklik (Collins, Moore ve Unwalla, 1964; Hornaday ve Bunker, 1970), üstünlük/hakimiyet (Sexton ve Bowman, 1983), bağımsızlık (De Carlo ve Lyons, 1979; Hornaday ve Aboud, 1971) yine girişimci birey davranışında vurgulanan kişilik özellikleri olarak belirtilmiştir. Shane ve Eckhardt (2003), bağımsızlık ihtiyacı ve risk alma istekliliğini ön plana çıkarmıştır. Rauch ve Frese (2007), yaptıkları meta analiz çalışmasında girişimcilikte işin kurulması ve iş başarısında girişimci davranışlarından; “özgüven, başarı ihtiyacı, inovatiflik, stresi tolere edebilme, özgürlük ihtiyacı ve proaktif kişilik” özelliklerinin girişime başlama ve girişim performansı ile ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Yüksek başarı isteğine sahip bireylerin; daha kendine güvenen, risk alma eğiliminde, aktif olarak çevreyi gözlemleyerek aynı zamanda nasıl daha iyisini yapabilirim düşüncesinde olduğu belirtilmiştir (McClelland, 1965: 7). Girişimci özellikleri, girişimci olan ve olmayanlar üzerinde yapılan bir başka çalışmada “açıklık, dışa dönüklük ve uyumluluk” girişimci kişilikte önemi vurgulanmıştır (Antoncic vd., 2013: 833). Yapılan çalışmalarda girişimciye atfedilen birçok özellik bulunmaktadır. Bunlardan “başarı ihtiyacı, yaratıcılık, yenilik, riski ve belirsizliği tolere edebilme, bağımsız olma, özgüven, kontrol odağı” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir.

2.1.3.1. Başarı İhtiyacı

Başarı bir bütün olarak ele alındığında; problemin varlığının tespiti, onu çözme isteği, problemle ilgili düşünme ve çözme yöntemlerini uygulama, bu süreçteki yaşanacak zorlukların üstesinden gelinmesi ve olası olumlu, olumsuz durumları tahmin etmeye çalışmak gibi noktalar ön plana çıkmaktadır (Uygun, 2016: 36). Başarı ihtiyacının, insan eylemini içeren girişim ve girişimci kavramlarıyla ilişkisi düşünüldüğünde, kişilerin yaptıkları işlerde daha iyi olmayı beklemesi ve kendini bu yönde motive etmesi anlamına gelmektedir (Soyşekerci, 2013: 40).

Girişimcide başarı ihtiyacı kavramı, daha iyi performans gösterme ya da bulunduğu ortamda rekabet içinde olduklarıyla ön plana çıkma arzusunun ifadesidir. Bu arzuyu ortaya koyabilme durumu da kişide başarı güdüsü olarak kendini göstermektedir (Başar, Altın ve Doğan, 2013: 67). Güdü kavramı bireyleri harekete geçiren ve sonucunda bir davranışta bulunmaya yönlendiren güçlü bir iticidir. McClelland (1961), bağlılık, güç ve başarının içten gelen bir istek olmasından ziyade kişinin öğrenmiş olduğu bir ihtiyaç olduğuna işaret etmektedir. Bu insan ihtiyaçlarını da başarı, bağlılık ve güç olarak göstermiştir. Başarı ihtiyacı durumu; bireyin üstlendiği işi daha iyi yapma, zorlu durumların üstesinden gelme, problemleri çözebilme isteğini ön plana çıkarma durumudur. Güç güdüsü ise kişinin başkalarının davranışlarını etkileme kontrol edebilme isteği; bağlılık ise kişinin başkaları ile olan ilişkilerini samimi ve devamlılık içerisinde sürdürebilme isteğini ifade etmektedir (Taşkın, 2012: 29). Psikologlar bireylerin herhangi bir baskı altında olmadıkları zamanda düşüncelerini anlamakla ilgili yapmış oldukları araştırmada; kişi zamanını nasıl daha iyi yapabilirim diye düşünerek geçiriyorsa, onun başarı ile ilgilendiği yorumu yapılmıştır. Diğer taraftan bireyin düşüncesi aile ve arkadaş düşüncesi ise ilişkiler, bağlılık durumu; kimin patron olacağı şeklinde ise güç ile ilgilendiğini ortaya koymuştur (Uygun, 2016: 36).

McClelland (1961) girişimcilik ve kişilik özellikleri ile ilgili araştırmasında başarı ihtiyacı kavramını ön plana çıkarmıştır. Başarı ihtiyacı yüksek bireylerin yüksek sorumluluk sahibi olduğu, bilgi ve beceri isteyen risk barındıran görevlerde düşük başarı ihtiyacı olan bireylere göre daha iyi performans sergiledikleri görülmüştür. Genel olarak başarı ihtiyacı ve girişimcilik açısından bakıldığında; girişimcilik sürecinin başlatılması ve devamındaki performansına olumlu etkisi bulunmaktadır (Johnson, 1990; Collins, Locke ve Hanges, 2000; Stewart ve Roth, 2004). Yapılan araştırmalarda, girişimci bireylerin girişimci olmayan bireylere göre daha yüksek başarı isteğinin olduğu, elde edilen başarılarla yetinmeyip daha iyisi için mücadele eden, performans gösteren bir yapıda oldukları ifade edilmiştir (Begley ve Boyd, 1987; De Carlo ve Lyons, 1979; Hornaday ve Aboud, 1971). Başarı isteği yüksek girişimcilerin işletme büyüme oranları arasında da pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Begley ve Boyd, 1987; Davidsson, 1989; Smith ve Miner (1984). McClelland (1961), başarı ihtiyacı ile girişimci davranış arasında ciddi bir ilişki olduğunu bulmuştur. Yüksek başarı ihtiyacına sahip girişimcilerin daha meydan okuyan amaçlar koyarak daha mücadeleci şekilde performanslarını

amaçlara ulaşmada ortaya koymuşlardır. Komives (1972), yüksek teknoloji girişimcileri üzerinde yaptığı çalışmada; yüksek başarı isteğinin ön planda olduğunu ifade etmiştir. Collins, Hanges ve Locke (2004) başarı ihtiyacının, girişimcilik kariyeri seçimi ve girişimcinin motivasyon ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Stewart ve Roth (2007), girişimcilerin başarı motivasyonunu yöneticilere göre daha yüksek bulmuştur.

Genel olarak girişimcilik faaliyeti yapan girişimci ruhuna sahip kişilerde birçok özellik ön plana çıkmaktadır. Bu özelliklere bakıldığında çoğunun sürekli stabil işlerden hoşlanmayan, yoğun çalışma temposunu bir hobi olarak gören, yeni fikir üretme isteği yüksek ve daha iyisini yapma noktasında başarı isteği de aynı zamanda fazla olan kişiler olarak gözlenmektedir. Bu başarı isteğinin kişiden kişiye değişmesinde, kişilerin üretme isteği farklılıkları, girişkenlik durumlar, analitik düşünebilme, yeni fikir üretme kapasitesi gibi birçok etki söz konusudur (Çelik ve Akgemci, 2010: 5-19). Aynı zamanda kendine güven, gerçekçi olmak, zihinsel dayanıklılık, fiziksel dayanıklılık, hesaplı riskler, sabır, kararlılık, esneklik, organize olmak, detaya dikkat edebilmek, yeni fikirlere açık olmak, yaratıcı düşünebilmek, güvenilir olmak gibi özelliklerinde etkili olduğu düşünülebilir (Arslan, 2007: 16).

2.1.3.2. Yaratıcılık

Yaratıcılık her zaman girişimciliğin anahtar bir kavramı olarak kabul edilmiştir (Ward, 2004; Manimala, 2009; Baron ve Tang, 2011; Tsai, 2014; Shalley ve Perry-Smith, 2008; Shane ve Nicolaou, 2015; Zhou, 2008). Yaratıcılık; ürün, hizmet, süreç veya prosedürlere ilişkin; yeni ve yararlı fikirlerin oluşturulması olarak tanımlanmaktadır (Manimala, 2009; Whiting, 1988; Matthews, 2010; Fillis ve Rentschler, 2010). Yaratıcılık bilişsel bir beceri olarak; yapıların farklı kombinasyon ve birleşimi yoluyla yeni uygulamalar elde edilmesidir (Baron, 2017). Girişimcilik fırsatların yakalanması ve değerlendirilmesi süreci olarak (Shane ve Venkararaman, 2000); fırsatların yakalanması girişim öncesi aşaması, fırsatların kullanılarak yeni yatırımların yapılması girişim aşaması ve girişimcilik faaliyetinin devamında büyüme, inovasyon ve yeni yatırımlar girişim sonrası aşamalarından oluşmaktadır (Baron, 2007; Frese ve Gielnik, 2014). Bu noktada girişimcilik ve yaratıcılık birbirine paralel olarak görülmekte ve sürecin her aşamasında yaratıcılık ön plana çıkmaktadır (Ward, 2004; Fillish ve Rentschler, 2010).

Girişimcilik ve yaratıcılığı tamamen benzetmek de yanlış bir bakış açısına sebep olabilir. Bu noktada girişimcilik yaratıcılığı kapsayan bir süreç olarak; yeni fikirlerin ürün ve hizmete uygulanabilirliği (Dimov, 2007); gerekli finansman ve insan kaynağının sağlanması (Baron, 2007; Ward, 2004); yeni fikirlerin fizibilite aşamalarından geçirilmesi (Lumpkin ve Lichtenstein, 2005) gibi birçok faaliyeti de içermektedir. Yaratıcılığın girişimcilik üzerindeki pozitif etkisi; fırsatların yaratılması noktasında, süreç içerisinde karşılaşılan problemlerin çözülmesinde, yeni yatırımların kurulması ve yönetilmesi noktasında görülmektedir (Schumpeter, 1934; Ward, 2004; Zhou, 2008; Hansen, Lumpkin ve Hills, 2011). Yaratıcılığın girişimcilik üzerinde; gerek girişim öncesi fırsatların yakalanmasında (DeTienne ve Chandler, 2004; Hansen, Lumpkin ve Hills, 2011; Shane ve Nicolaou, 2015); gerek yeni girişimlerin kurulmasında (Audretsch ve Belitski, 2013; Knörr, Alvarez ve Urbano, 2013; Shane ve Nicolaou, 2015); gerekse girişim sonrası yapılan radikal inovasyonlarda (Baron ve Tang, 2011) ve yatırımların büyümesinde (Morris ve Fargher, 1974) pozitif etkisi olmaktadır.

Yaratıcı düşünme bir süreç olarak ele alındığında; geçmişte sahip olunan bilgi ve tecrübe alt yapısı, yeni fikirleri düşünme arama/ bulma, yeni fikirlerin oluşması ve oluşan fikirler içerisindeki değerlendirmeler sonucunda uygulamaya konulmasıdır (Hodgetts ve Kuratko, 1998). Girişimci; bir işe kalkışırken yaratıcılık sürecinden faydalanarak yaratıcı düşünceyi soyut boyutundan somut boyutuna dönüştürür. Yaratıcılık girişimcinin bu süreçte; sorunlar ve fırsatlar karşısında benzer ve benzer olmayan girdileri kullanılabilir olarak birbirine bağlamasındaki araçtır (Nişancı, 2015). Girişimcilik ve yaratıcılık birbirinden ayrı düşünülemeyeceği gibi ikisinin kesişimi ise birey temeline dayanmaktadır (Demirel ve Akbıyık, 2009: 13). Girişimci bireyin, farklı performans gösterme durumu yaratıcı kişide belli özelliklerin olmasıyla ilgili değişme göstermektedir (Arslantaş, 2001: 18). Bu değişikliğin sebebi girişimci becerisi olarak; iyi görülmeyen bir iş fikrini ya da benzer bulunan bir ürün veya hizmeti yaratıcılığı sayesinde bambaşka bir noktaya taşımasıdır (Marangoz, 2016: 52).

2.1.3.3. Yenilik

Günümüzde, dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda hangi sektörde faaliyette bulunduğunuzdan ziyade bu değişime ve gelişime nasıl adapte olunması yani

işletmelerin ayakta kalabilmesi durumu önemli rol oynamaktadır. Yeni buluşun ve fikirlerin ortaya konulmasında, geliştirilmesinde ve uygulamaya konulması aşamasında ortaya çıkan girişimcilik; buluş ve fikirlerin üretilmesi, kullanılması ve ürün haline getirilmesindeki en büyük araç ise yeniliktir. İşletmelerin tercih edilebilirliğini arttırması ve müşteri değer önerisinin kabul görmesinin yolu yenilik yapmaktan geçmektedir (Demirel ve Akbıyık, 2009: 15). Yeniliğin uygulanabilir olma noktasının temel koşullarından biri yaratıcılıktır. Yeni fikirler üretme, problem ve fırsatlara farklı bir yorum getirebilme noktası yaratıcılık iken; yenilik ise bu problem ve fırsatlara kişilerin yaşam seviyesini iyileştirme ya da arttırma çabasında çözüm yolları üretebilme becerisidir (Tomak, 2015: 9). Girişimcilikte yenilikçi olmak, düşünsel bakımdan yenilikçi ve sentezci bir bakış açısı gerektirir. Yenilikçi girişimciler; pratik zekaya sahip olan, belirsizlik ve riski yönetmeyi bilen, duygusal değil mantığıyla hareket eden, gerektiğinde inisiyatif alabilen, öngörü yeteneği yüksek, vizyon sahibi ve sezgileri güçlü kişilerdir. Problemlere, fırsat ve tehditlere yaratıcı yaklaşmayı, farklı çözümler bulmayı ifade eder. Yaratıcı ve yenilikçi olmak yeni fikirler üretmek ve bunları iş fikrine dönüştürmek girişimcilik özelliğidir (Tutar ve Altınkaynak, 2014: 25).

Bir bakış açısı olarak girişimcilik; girişimcinin bağımsız olarak faaliyet gösterdiği organizasyonda, bir fırsatı yakalama, bir değer yaratmak ve ekonomik kazanım elde etmek üzere göstermiş olduğu istek ve kapasite olarak düşünülmektedir. Bu kapasite ile girişimci kişi; rekabette ayakta kalabilmek, yeni ürün hizmet sunabilme, yeni değer yaratabilme, yeni fikirler üretebilme, sahip olduğu teknoloji ile kaynaklarını en iyi şekilde kullanabilen kısacası yeniliği her süreçte uygulayabilen kişilerdir (Tomak, 2015: 7). Yenilik; yeni araç ve yöntemlerin, yeni üretim süreçlerinde, pazarlama olanaklarında, işletmenin ürün ve hizmeti ortaya koymadaki her aşamasında birbirleri ile koordinasyonlu bir şekilde kullanılmasına dayanan bir süreçtir. Aslında bu kavram hem bir süreci hem de bir sonucu ifade etmektedir. Yenilik; bir fikrin ticari bir değer sunması için ürün veya hizmete ya da yeni üretim ve dağıtıma dönüştürmek olarak bir süreç; aynı zaman dilimindeki bu dönüşüm sürecinde oluşan yeni veya geliştirilmiş ürün, hizmet, yöntem olarak bir sonucu işaret etmektedir (Akın, 2010: 82).

2.1.3.4. Riski ve Belirsizliği Tolere Edebilme

Risk ve belirsizlik kavramları girişimciliğin temel bir özelliği olarak görölmüştür (Cantillon, 1931; Knight, 1921; Marshall, 1920; Leibenstein, 1968; Menger, 1950; Dollinger, 1999; Ripsas, 1995). Cantillon (1931) belirsiz koşullar altında işletme kararı veren; fiyatlardan habersiz (risk alma) ürünlerini üretip satan kişi olarak yaptığı girişimci tanımında; girişimcilikte risk ve belirsizliği vurguladığı görölmektedir. Knight (1921) girişimciliği, risk ve belirsizlik ortamında yürütölen bir faaliyet olarak ifade ederek; bu süreçte kavramların birbirine bağlı ilerlediğini fakat farklı ifadelere sahip olduğunu vurgulamıştır. Girişimcilik faaliyetinde riskin tahmin edilebilir bir kavram olduğunu; belirsizliğin ise tahmin olasılığının olmadığını belirtmiştir (Knight, 1921: 310-312). Girişimci bu noktada risk alarak belirsizliği azaltma uzmanlığına sahip kişi olarak görölmektedir. Girişimcinin bu uzmanlığı, sahip olduğu bilgi ve bilgiyi kullanabilme becerisi ile risk alarak belirsizliği azaltma eğiliminde olabileceği belirtilmiştir (Menger, 1950: 160-161; Casson, 1987: 151). Riski üstlenen girişimci, ortaya koyduğu sermaye ve diğer üretim faktörleriyle bir işletme kurmakta, aynı zamanda ekonomik bir rol üstlenen kişi durumundadır. Girişimciliğin tarihine bakıldığında orta çağdan 20. yüzyıla kadar risk alma yönü; özellikle finansal risk alma özelliği vurgulanmıştır (Besler, 2010: 4). Girişimcilerin yaptıkları faaliyet gereği risk alma durumu söz konusu olup; bu risk fayda, maliyet ve gelir hesaplamaları göz önüne alınarak; yenilik yaratma, büyüme gibi hedeflerle ürün ve hizmet sunma noktasında riske katlanma eğilimi göstermektedirler (Başar, Altın ve Doğan, 2013: 64). Girişimciliğin belirsiz koşullar içerisinde yürütölen bir faaliyet olarak girişimcinin risk alabilme kapasitesi; 17. yüzyıldan bugüne taşınan bir miras olarak devam ettiği görölmektedir. Bu da şunu ortaya koymaktadır ki; girişimcilik durağan bir kavram değil, sürekli yeniliklere, yeni tanımlara ve misyonlara açık bir kavramdır (Tutar ve Altınkaynak, 2014: 8).

Risk, risk alma eğilimi ya da risk alma davranışı her daim girişimcilik faaliyetinde önemli bir girişimci özelliği olarak vurgulanmıştır (Douglas ve Shepherd, 2002; Forlani ve Mullins, 2000; Kan ve Tsai, 2006; Moensted, 2007; Das ve Teng, 1998). Risk alma, firmanın girişiminin sonucunda başarılı ya da başarısız olup olmayacağını bilmeden; cesurca hareket ederek girişimci fırsatlardan yararlanma isteğini ifade etmektedir (Dess ve Lumpkin, 2005: 152). Girişimciler, diğer insanlara göre daha fazla risk alma

eğilimindedir (Wordneryd, 1988). Genel anlamda risk alabilme; girişimciliğin daha doğrusu girişimcinin bu yöne yönelmesinde belirleyici bir beceri olarak düşünülmektedir (Weber, Blais ve Betz, 2002). Risk alma eğilimi, bireyin içinde bulunduğu süreçte ki belirsizlik içinde performansının olumlu veya olumsuz olmasında; elde edilecek başarı ya da çıktıyı düşünerek sorumluluk almasıdır (Brockhaus, 1980; Miller, 2007). Girişimcideki bu eğilimin derecesi ise; bireyin risk alma yönünde ne kadar bilinçli ve istekli olmasıyla ilgilidir (Houghton vd., 2000). Bazı meta analizciler; risk alma ve başarı ihtiyacını incelemişlerdir. Örneğin; girişimciler yatırımlarını kaybetme riskine karşı yöneticilere göre daha fazla risk alma eğilimindedirler (Knight, 1921). Benzer şekilde Stewart ve Roth (2001, 2004); girişimcilerin yöneticilere göre daha fazla risk aldığını belirtmişlerdir. Risk alma eğilimi; bireyin süreç sonunda elde edeceği başarı ya da ödüllerin elde edilmesi olasılığı olarak ifade edilebilir (Brockhaus, 1980: 513). Çalışma aynı zamanda girişimcilerin yöneticilere göre daha risk alma eğiliminin yüksek olduğu yönündedir (Brockhaus, 1980: 517). Yapılan araştırmalarda, girişimcilerin girişimci olmayan ya da yöneticilere göre daha fazla risk aldıkları yönündedir (Begley ve Boyd, 1987; Carland vd., 1995; Stewart vd., 1999; Stewart ve Roth, 2001). Büyüme odaklı girişimciler gelir odaklı girişimcilere göre daha fazla risk almaktadır. Girişimciler yöneticilere göre riski daha iyi tolere edebilmektedir (Brockhaus, 1980)

Girişimciliğin doğası gereği belirsizlik ortamının yürütülen bir faaliyet olduğu belirtilmektedir (Papandreou, 1943; Schumpeter, 1934; Amit, Glosten ve Muller, 1993; Kets de Vries, 2009; Kaya, 2017; Aydınlık, 2016). Bu süreçte girişimcinin risk alması, risk üstlenebilme kapasitesi ön planda olmaktadır (Leibenstein, 1968; Palmer, 1971: 389). Riske katlanma, kişilerin bir kararı alırken sonuçlarının olumsuz durumunu üstlenme derecesi olarak ifade edilebilir. Riske katlanma durumu aslında sonuçtaki beklenti etkisiyle ortaya çıkarak; özellikle yüksek derecede bir riske katlanma durumuna giren kişilerin tercihlerini sonuçtaki belirsizlikleri düşünerek göze aldığı görülmektedir (Demirel ve Akbıyık, 2009: 33). Yani girişimci bireydeki risk alma ya da riske katlanma durumu; bireyde belirsizliği tolere edebilme potansiyelini gerektirmektedir (Lumpkin ve Erdoğan, 2004). Belirsizliği tolere edebilme bir kişilik özelliği olarak; belirsizlik durumlarında yeterli düzeyde bilgi sahibi olunmadığı zamanlardaki tutumu ifade etmektedir. Belirsizlik bir taraftan kaygı, stres ve gerilim yaratan olarak algılanır iken; bazı bireyler için ise amaçlara ulaşmadaki arzu edilen mücadele olarak görülebilmektedir

(Budner, 1962). Bu noktada belirsizliği tolere edebilme düzeyi bireyler arası farklılıktan kaynaklanmaktadır (Sexton ve Bowman, 1985: 131). Yapılan araştırmalarda belirsizliği tolere etmede girişimcilerin, yöneticilerden daha başarılı olduklarını belirtilmiştir (Schere, 1982; Sexton ve Bowman, 1984a, 1984b). Girişimci kişiliğin önemli bir davranış bileşenidir.

2.1.3.5. Bağımsız Olma

Bağımsızlık ihtiyacı: kendini kısıtlayan çevreden kaçınarak, kimseye bağlı kalmadan kendi kararlarını verebilmesi, kendi amaçlarını oluşturarak planlarını harekete geçirmesi ve bu süreçte kontrolün kendi elinde olmasını ifade etmektedir (Rauch ve Frese; 2007: 359). Yüksek bağımsızlık sahibi bireyler; kontrol sahibi, organizasyonda kuralları koyan ve rolünü seçen durumda olmayı istemektedir (Brandstatter, 1997; Cromie, 2000). Bağımsızlık bireyin başka kişilerin varsayımlarına bağlı kalmak yerine, kendi yargılarını kullanması ve sorumluluğu alması anlamına gelmektedir (Shane, Locke ve Collins, 2003). Bağımsızlık, kişiyi kendi çizdiği sınırlar içerisinde özgür olma, hareket alanı sağlama ve kendi kararlarını uygulamasıdır (Başar, Altın ve Doğan, 2013: 68). Girişimcilikte bireyleri çeken en güçlü motivasyon kaynaklarından birisi de kendi işini kurma isteğiyle doğrudan bağlantılı olan özgür olma yani bağımsızlık ihtiyacı olmaktadır (İlter, 2010: 37). Bağımsızlık ihtiyacı yüksek olan bireyler; hiyerarşik yapılara, otoriteye, katı bürokrasiye karşı olmaktadır. Girişimciler de kendi kurallarını kendileri koyarak, özgürlük alanlarında kendi değer yargılarıyla hareket eden, çalışma ortam ve koşullarını kendileri belirleyen ve istediğini üretme özgürlüğüne sahip bağımsızlık ihtiyacı yüksek kişilerdir (Taşkın, 2012: 33). Douglas ve Shepherd (2000, 2002) yaptıkları çalışmalarda; girişimcilik kariyeri seçimlerinde bağımsız/özgür olma, risk alma ve belirsizliği tolere edebilmeyi ön plana çıkarmışlardır. Özellikle riski tolere edebilen güçlü bireylerin; girişimcilik mesleğinde karar verme sürecinde ki sahip olacakları özerklik yani bağımsız olma isteğinin de yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

2.1.3.6. Özgüven

Bireyin bir görevde belirli bir düzeyde başarı elde edebilmek için gerekli kişisel kaynaklar, beceriler ve yeterliliklere sahip olma ve bunları hayata geçirebilme noktasında bireyin kendine olan inancını ifade etmektedir (Bandura, 1997). İnsanların yaşamları içerisinde kendini etkileyen olayları üzerindeki kontrol yeteneklerine olan inançlarını göstermektedir (Bandura, 1991: 257). Bu yeteneklerin davranış üzerindeki etkisi; bireyin odaklandığı davranışı yerine getirmedeki beklenti seviyesine göre değişmektedir. Bireydeki davranışları üzerindeki beklenti etkisi; bireyin üreterek sonuç elde etmedeki, başarısına olan inancını da kapsamaktadır (Bandura, 1998: 624). Bandura (1994) özgüveni, bireylerin verilen görevleri yerine getirmesinde sahip olduğu yetenek ve becerilere olan inancı olarak tanımlamıştır. Girişimci bireyde iş yatırımının kurulması ve devamındaki başarının sağlanması bireyin kendine duyduğu öz güven önemli hale gelmektedir (Rauch ve Frese, 2007; Tyszka vd., 2011). Knight (1921) girişimcileri diğer bireylerden ayırmada; sahip olduğu yetenek ve beceriyi belirsizlik durumlarında kullanabilmede ki bireylerin öz güvenli olmasına vurgu yapmıştır Öz güven, bireyi birey yapan özellikleri hakkındaki olumlu düşüncesini sağlayan bir kavramdır. Bunun tam aksi olumsuz yaklaşımlar ise, kişide sürekli bir tedirginlik, her şeye şüpheci yaklaşma eğilimi, sorgulama yetersizliği, boyun eğme, pasiflik, çekingenlik hali, eleştirilere kapalı olma, depresyon hali söz konusu olabilmektedir (Taşkın, 2012: 36).

Girişimcilikte risk ve belirsizliğin hüküm sürdüğü bir ortamda, yürütülen bir faaliyet olarak, gelecekteki bu bilinmezlik ortamında ne yapacakları ya da nasıl üstesinden gelecekleri noktasında kendilerine duydukları özgüven kavramı önem kazanmaktadır (Soyşekerci, 2013: 42). İyi bir girişimci; kendi işinin sorumluluğunu alabilme yeteneğinde ve bu sorumluluğu gerçekleştirme noktasında hem kendine hem de yaptığı işe güvenmek durumundadır. Özgüveni olan her insan çalışmaktan ve sorumluluk almaktan kaçınmaz, en iyisi için uğraşır. Bu noktada girişimcinin kendine duyduğu özgüven önemli bir özelliktir (Marangoz, 2016: 54). Özgüven yüksekliği girişimcilerin; girişimsel görevleri yerine getirmedeki başarısı ve yeteneğine olumlu katkı sağlamaktadır (Zhao, Seibert ve Hills, 2005). Girişimci bireylerin davranış ve motivasyon arasında özgüvenin rolünün incelendiği çalışmalarda (Bandura, 1986, 1997; Hmieleski ve Baron, 2008); girişimsel özgüven yeni yatırımların başarısında önemli bir kişilik kaynağı olarak

bulunmuştur (Baum ve Locke, 2004; Boyd ve Vozikis, 1994; Tumasjan ve Braun, 2012). Yüksek özgüvene sahip bireyler; belirsizlik ortamında daha mücadeleci davranarak olayları pozitif yorumlama eğilimindeyken; kendine daha az güvenen girişimciler ise belirsizlik durumlarını daha kötümser bir şekilde ele almaktadır (Schmitt vd., 2017: 3). Aynı zamanda girişimcinin sahip olduğu özgüven; proaktif bir yapıda olmasında, girişime başlama ve çevredeki etkileri yönetebilme noktasında kendini göstermektedir (Crant, 1996; Frese ve Fay, 2001). Girişimcinin belirsizlik ortamında kendine güvenmesi bu süreci yönlendirebilmesinde önemlidir (Baum ve Locke, 2004). Kendine güvenen bireyin problemleri durumlarda baş edebilme gücüne olan inancı (Bandura, 1982, 1997); daha girişken bir karakter sergilemesini (Speier ve Frese, 1997); daha başarı odaklı ve uzun soluklu sürecin sağlanmasını (Heckhausen ve Schulz, 1995); bilgi arayışı (Ashford ve Tsui, 1991) içinde daha fazla bulunmasını sağlamaktadır. Genel olarak özgüven bireyin işi yaratma ve sürdürme başarısında etkilidir (Poon, Ainuddin ve Junit, 2006; Utsch, vd., 1999).

2.1.3.7. Kontrol Odağı

Girişimci eyleminde yakından ilişkili olan diğer bir girişimci kişilik özelliği de kontrol odağıdır (Ponday ve Tewary, 1979). Kontrol odağı, kişinin bir olayın sonucunun kendi olanakları içinde ya da dışında algılaması durumunu ifade etmektedir. Bu da kontrol odağının iki yönünü ortaya koymaktadır. Dışsal kontrol odaklı bireyler yaşadıkları olaylardaki olumsuzlukları ya da başarısızlıkları nasip, kısmet ve şans faktörlerine bağlarken; içsel kontrol odaklı bireyler ise bunları kendine atfederek sorgulama yapma yönündedirler (Marangoz, 2016: 55). Sosyal öğrenme teorisinde iki tür beklenti bulunmaktadır: Duruma özgü olanlar ve genelleştirilmiş beklentiler. Duruma özgü beklentiler daha çok bireyin mevcut durum ile ilgili deneyimlerine dayanmaktadır. Diğer yönden genişletilmiş beklentiler, belirli bir davranışın sonuç süreciyle ilgili deneyimlerini genelleştirme yoluyla daha kalıcı beklentiler geliştirmektedir. Kontrol odaklılık, içsel ve dışsal pekiştirmelere yönelik genelleştirilmiş beklentidir (Uygun, 2016: 38).

Rotter (1954), kontrol odağı kavramını kullanarak kişilik özelliklerini araştırmış; iç kontrol odağı olan insanların başarı veya başarısızlığını kişinin harcadığı çabaya

bağlayarak, kaderlerine kontrol edebildiklerine inanmaktadır. Kişiler çevrenin üzerinde daha fazla kontrol sağlamak için içsel kontrol odağıyla hareket ederek, dışsal kontrol odaklılara göre daha fazla bilgi edinimi ve kazanımı gerçekleştirmektedir (Rotter, 1966). Kontrol odağı genel anlamıyla insanların karışık durumlar içerisinde kendilerini güçlendirip güçlendirilmediği üzerinde durmaktadır. İç kontrol odaklı insanlar başarı ve başarısızlığını kendi çabalarından kaynaklandığına inanırken, dış kontrol odaklılar ise yaşamdaki güçlendiricilerinin şans veya başkaları tarafından kontrol edildiğine inanmaktadırlar (Lii ve Wong, 2008). Bazı çalışmalar girişimcilerin daha içsel kontrol odaklı oldukları yönündedir (Durand, 1975; Rauch ve Frese, 2007). İçsel kontrol odaklılık ve yüksek başarı arasında pozitif ilişki söz konusudur (Brockhaus, 1982). Küçük işletmelerin içsel otokontrolü sayesinde, çevredeki streslerle daha dirençli bir şekilde baş edebildikleri bulunmuştur (Anderson, 1977; Anderson, Hellriegel ve Slocum, 1977). Girişimcilerin, yöneticilere kıyasla daha içsel kontrol odaklı hareket ettikleri (Brockhaus, 1975; Pandey ve Tewary, 1979); yatırımlar için daha aktif çaba gösterdikleri (Brockhaus, 1982), daha fazla bilişlerini ve sahip oldukları bilgiyi kullandıkları ifade edilmiştir (Phares, 1968).

İçsel kontrol odaklı bireyler engel ve zorluklar karşısında; daha problem çözme odaklı, mücadeleci, öğrenmeye ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik hareket etmektedir (Luthans vd, 2006). Girişimci bireylerin içsel odaklılıkla hareket etmesi; girişimcilik sürecinin yürütülmesinde (fırsatların yakalanması, değerlendirilmesi, engellerle karşılaşıldığı mücadele etme gibi) pozitif anlamda destek sağlamaktadır (Brandstatter, 2011; Elfring ve Hulsink, 2003; Luthans vd., 2006). Aynı zamanda girişimci bireydeki yüksek iç kontrol odaklılık; amaçlara ulaşabilme isteğini (Mueller ve Thomas, 2001); yüksek başarı ihtiyacını destekleyerek sahip olduğu yetenek ve bilgiyi öğrenme ve geliştirmede istekliliği arttırmaktadır (Hsiao, Lee ve Chen, 2015). Girişimci bireyin içsel kontrol odaklı hareket etmesi; hedeflerine ulaşmada bireyi daha motiveli, istekli ve görev odaklı hareket etmesini sağlamaktadır (Ng, Sorensen ve Eby, 2006). Bireyin fırsatları yakalama noktasında sahip olduğu kontrol odaklılığı; süreçte girişimciyi fırsatları algılamada daha dikkatli, kararlı ve ısrarcı amaçlara yönlendirmektedir. Genel olarak yüksek içsel kontrol odağına sahip girişimciler; sonuçları kendi kontrolünde olduklarına inanarak, girişimi başlatmada ve başarının sürdürülmesi noktasında hedeflenen amaca ulaşmada daha fazla çaba göstermektedir. Dışsal kontrol odaklılar ise; daha pasif kalarak,

olayların kendi kontrolünde olmadıklarını düşünüp hedefler için çaba göstermekten kaçınmaktadır (Rauch ve Frese, 2007: 359).

2.2. TEKNOLOJİ ÇAĞINDA GİRİŞİMCİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

Girişimcilik kavramının 17. yüzyıldan günümüze kadar farklı bakış açıları ve tanımlamalar ile ele alındığı görülmektedir. Yapılan araştırmaların çeşitliliği, girişimcilik kavramının yapı olarak birçok disiplinle ilgili olmasından kaynaklandığını düşünülmektedir. Girişimcilik kavramı; bir para kazanma faaliyeti olarak ekonomi boyutunu, girişim faaliyeti ve sürdürülebilmesinde birey eylemi olarak psikoloji ve davranış bilimleri boyutunu, toplum içerisinde yapılan bir faaliyet olarak sosyoloji boyutu, ürün ve hizmet ortaya koyması bakımından mühendislik ve sürecin sistematik olarak kurulması ise hukuki boyutunu içinde barındırmaktadır. Araştırmaların özellikle girişimcilik faaliyetinin ekonomik, psikolojik ve sosyolojik boyutuna odaklandığı görülmüştür. Ayrıca girişimciliğin oluşum ve devamlılığında birçok içsel ve dışsal faktörlerin bulunduğu belirtilmekte ve dış çevre etmenleri ekonomik boyutuna işaret ederken; iç çevre etmenleri de psikolojik boyutuna vurgu yapmaktadır. Araştırmalar girişimcilik kavramını hangi dönemde, hangi bakış açısıyla ya da hangi değişkenlerle ele alırsa alsın ortak bir sonuca vurgu yaptıkları fark edilmiştir. Girişimcilik her ülke açısından “büyüme, gelişme ve kalkınmanın” temel kaynağı olarak görülmektedir. Bu kaynağı beslemenin yolu ise en başta teknolojiyi kullanabilme kapasitesine bağlandığı anlaşılmaktadır.

Girişimin kuruluş amacı; insan ihtiyacını ya da çözülmemiş bir problemi çözebilecek iş fikrinin, ticari bir değeri olana ürün ve hizmete dönüştürerek üretme faaliyetini gerçekleştirmektir. Üretim, insanoğlunun yaşamını idam ettirebilmesinde tarihte var olan ve yıllar ilerledikçe de teknolojiye göre şekil alan bir faaliyet olmuştur (Kılıç ve Alkan, 2018: 29). Bu açıdan bakıldığında girişimcilik kavramının, teknolojinin tarihsel gelişimi ekseninde değişimini ve dönüşümünü sağladığı görülmektedir. Dünyanın 18 yüzyıl itibari ile başlayan endüstrileşme yolculuğunda: ilk olarak buhar ve su enerjisinin bulunması el işçiliğinden mekanik aletlerin kullanımını sağlamıştır. İkinci teknoloji devriminde elektrik enerjisi ile kitle üretim sistemine geçilmiş; yıllar ilerledikçe de internet teknolojisi ile elektronik, bilgi ve dijital teknoloji birleşimi sonucu üretim

otomasyonu üst düzeye çıkartılmıştır. Günümüzde ise 2011 yılından itibaren hızla dijitalleşen çağda, bilişim ve internet teknolojileri tamamen farklı bir üretim sistemine geçişi sağlamaktadır (Kagermann, Wahlster ve Helbig, 2013: 13).

Endüstri 4.0 olarak ifade edilen bu süreç ileri teknoloji kullanımına odaklanarak; tüm üretim süreçlerinin organizasyonun tamamen kurulan teknoloji ve cihazlar ile iletişimin sağlanması, insan faktörünün azaltılarak kendi kendini yönetebilen bir süreci ifade etmektedir (ITRE 2016: 20). Diğer bir ifadeyle ürün ve hizmetleri tedarik zincirinin üzerinde otomasyona dayalı tam hakimiyeti vurgulamaktadır (Öztürk ve Koç, 2018). Endüstri 4.0 temelinde makinaların, bilgisayarların, insanların ve nesnelerin internetini ifade ederek dijital dönüşümü vurgulamaktadır (Evans ve Annunziata, 2012) Bu teknolojinin unsurlarında; nesnelerin interneti, üç boyutlu yazıcılar, yapay zekâ, büyük veri, bulut bilişim sistemleri, akıllı üretim, robotik sistemler ön plana çıkmaktadır (Toker, 2018). Ülkelerin, böyle bir teknoloji değişimin yaşadığı çağda önemle üzerinde durması gereken nokta; yaşanan dönüşümün nasıl algılanması ve bu süreçteki etkisinin nasıl yönetilmesi gerektiğidir. Yeni dönemde endüstriyel gelişmeler, dijital devrim üzerinde hızla değişmekte ve gelişmekte olup, yaşanan dönüşüm sadece üretim yapısını değil; iş dünyasındaki tüm sektörde faaliyet gösteren şirketleri aynı zamanda toplum ve bireyin yaşam tarzında da köklü değişikliklere yol açmaktadır. Sistem etkisi olarak yaşanan değişimin; bireyden başlayarak toplum, firmalar, sektörler ve ülke bazında bütüncül bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Schwab, 2016: 9-13). Bu sistem içerisinde, en hızlı bir şekilde değişime adaptasyon sağlaması gereken aktörlerin başında ülke politikaları ve süreçleri gelmektedir. Aynı zamanda ülke ekonomisini ayakta tutan üretim sağlayan şirketlerin de değişen teknolojik alt yapıda, bir an önce kendi iş süreçlerini revize etmesi gerekmektedir. Bu adaptasyon; firmaların daha hızlı, daha esnek, daha az maliyetli ve verimli bir üretim sürecinin sağlanmasında yeni iş modellerinin uygulanmasını vurgulamaktadır (Özsoylu, 2017; Soylu, 2018). Yeni iş modeli ve yöntemlerinin uygulanması zorunluluğu; değişen teknolojik çağda özellikle dijitalleşmenin toplum üzerindeki etkisi de göz önüne alındığında “müşteri profiline” yeniden şekillenmesidir. Özellikle internet teknolojisi sayesinde bireylerin sınırsız bilgiye istediği anda istediği yerde ulaşabildiği bir ortamda; insanlar ihtiyaçlarını karşılamada, daha kişileştirilmiş ürün ve hizmeti; daha kısa sürede, daha kaliteli ve uygun fiyata alma eğilimi göstermektedir.

Yaşanılan tüm değişim ve dönüşümler içinde artan rekabet ortamında, firmaların müşteriye elinde tutabilmesi kazanmaktan daha zor hale gelmektedir. Bu rekabet içerisinde teknolojik değişimin gücünü kullanabilen girişimciler ön plana çıkmaktadır. Bu paradigma dönüşümünü markasıyla birleştirebilen ve dijitalleşmeyi fabrika ayarlarına yerleştirebilen bir marka olabilmek; bilgi teknolojilerini kullanabilme ve Ar-Ge çalışmaları ile özgün inovatif ürünler ortaya koymaya çalışan bir girişimcilik bakış açısıyla mümkün olabilmektedir (Karahasan, 2017: 50; Okan, 2017: 47; Taşkıran, 2017: 54). Girişimcilik ekosisteminin de destekleyici olanaklar sağlaması bu bakış açısının uygulanmasında önemlidir. Bunun en güzel örnekleri; teknoparklar, araştırma merkezleri, kuluçka merkezleri ya da Türkiye'deki yapılanmasında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri örnek gösterilebilir. Bu yapılar sosyal olarak üniversite-sanayi iş birliği ortamında; kaliteli iş gücü profiline istihdamının yaratılmasını, teknolojilerin gelişimi ve kullanımını ifade eden teknoloji girişimciliğin arttırılmasını; teknolojik süreçte geliştirilen yeni değerler sonucunda ekonominin ulusal ve uluslararası gelişimini desteklemektedir. Aynı zamanda yeni şeylerin üretildiği, geliştirildiği, bunların daha iyi nasıl yapılabileceğinin sorgulandığı bir ekosistem oluşturularak; yenilik, Ar-Ge ve girişimcilik kültürünün oluşması ön planda tutulmaktadır. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan girişimcilik ekosistemini desteklemektedir (Cansız, 2017: 13). Girişimcilik faaliyetlerinin arttırılmasında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri bir destek mekanizması olarak girişimciye iş birliği ortamı yaratmaktadır. Bu tür iş birlikçi destek mekanizmalarının geliştirilerek arttırılması da yeni yatırımların kurulması da önemlidir. Türkiye'nin de bu değişim ve dönüşüm içerisinde; küresel ortamda rekabet edebilmesi, teknolojiyi satın alan konumdan üreten konuma geçmesinde; yeni yatırımlarda teknolojiyi kullanan, katma değeri yüksek inovatif ürün ve hizmet ortaya koyan faaliyetlere odaklanması gerekmektedir.

2.3. ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK VE GİRİŞİMCİLİK İLİŞKİSİ

Sosyal bir varlık olan bireyler sürekli çevre ile etkileşim ve iletişim halindedir. Bu sosyalleşme sürecinde; aile, eğitim ve çalışma hayatı ön plana çıkmaktadır. Yaşam boyunca bireylerin planlar yaparak hayatına yön verme eğiliminde oldukları görülmektedir. Hayat içerisinde yaşanılanlar her zaman planlar dahilinde

gerçekleşmemekte, beklenmedik birçok olayla karşı karşıya kalınmaktadır. Aile hayatı, eğitim hayatı ya da iş hayatı herkesin farklı durum ve koşullar içerisinde faaliyetlerini yürüttüğü ortamlardır. Bu sürecin yönetilmesinde ise bireysel farklılıklar, farklı rotalar çizilmesine sebep olmaktadır. Kimileri bu süreçte daha inatçı, daha kararlı ve mücadeleci davranarak olumsuzluklardan etkilenmemek için çaba gösterirken; kimileri ise olumsuzlukların negatif etkilerinde performans kaybederek, pes etme eğilimi içinde bulunmaktadır. Bu süreçte sahip olunan öğrenilmiş güçlülük özelliği; bireyin doğduğu anda itibaren çocukluk, ergenlik, yetişkin ve yaşlılık dönemine uzanan; birey odaklı her davranışta kişiye psikolojik ve fizyolojik destek sağlamaktadır.

Aile hayatı bireyin yetişmesinde ve hayata kazandırılmasında önemli bir basamak oluşturmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük becerisinin oluşumu ve kazanımı da aile içinde başlayıp bireyin devam eden eğitim hayatı ve sonraki süreçlerde; geliştirilebilir bir kişilik taşıyıcısı olarak etkisini göstermektedir (Rosenbaum, 1990). Yapılan araştırmalar özellikle ebeveynlerin sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük düzeyinin önemine vurgu yaparken; aile ortamı, ilişkiler, roller, çocuk yetiştirme tarzlarının da önemine dikkat çekmişlerdir (Canlı, 2019; Argun, 2005; Coşkun, 2007; Boyraz, 2002; Türkel, 2006; Bağdatlı, 2016). Ebeveynlerin bu konuda sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük taşıyıcısının yetiştirdikleri çocukların yaşamlarında ciddi etkileri söz konusu olmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük, ailenin stresle baş edebilmesinde biliş olarak sağladığı alt yapı desteği ile; açık bir iletişim ve bütünlük duygusuna sahip ebeveynlerin çocuklarının da yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olmasını sağladığı belirtilmiştir (Canlı, 2019). Argun (2005) yaptığı çalışmada anne ve babanın sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük seviyesinin; çocukların duygusal, davranışsal ve kendilik algılarının oluşmasında olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Aile içindeki roller, iletişim ve davranışlar öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyini pozitif anlamda desteklemektedir (Coşkun, 2007). Anne-baba yanında yetişen ergenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri; yetiştirme yurdunda kalan ergenlere göre daha yüksek bulunması aile faktörünü vurgulamaktadır (Boyraz, 2002). Anne-babadan demokratik tarzda bir yaklaşım ve ilgi öğren öğrencilerin; aileden ilgisiz ve otoriter yaklaşım algılayan öğrencilere göre daha yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip oldukları bulunmuştur (Türkel, 2006). Çocukluk döneminde şiddet görmeyen ergenlerin; şiddete maruz kalan ergenlere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek bulunmuştur (Bağdatlı, 2016). Ailenin öğrenciye verdiği güven, destek duygusu

(Yıldırım, 2013) ve aile ortamındaki huzur; öğrencinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin artmasını sağlamaktadır (Coşkun, 2010). Anne-baba kabul algısı olan bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek bulunmuş olup aynı zamanda yüksek psikolojik iyi oluş sergilemektedir (Gültekin, 2011). Başka benzer bir çalışmada; anne baba kabul algısı olan yüksek güçlülük düzeyine sahip birey, daha az sosyal kaygı yaşayarak; sosyal kaygı ile başa çıkabilmede öğrenilmiş güçlülük yeteneğini kullanabilmektedir (Köse, 2018).

Bireyin dış çevre ile iletişimi eğitim hayatıyla başlamaktadır. Birey eğitim hayatında yeni ortam ilişkiler ve farklı kişilerle iletişime geçme noktasında süreçte bazı dışsal olaylarla karşılaşabilmekte ve aile ortamında edindiği öğrenilmiş güçlülük yeteneği ile süreci yönetebilmektedir. Eğitim hayatında öğrencilerin sahip olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi süreçte yaşadıkları olaylarda; problem çözebilme becerisini kullanarak, stresle mücadele edebilme gücünü ön plana çıkarmaktadır (Öztürk, 2006; Yıldırım, 2013; Amanvermez, 2015; Sürük, 1994). Öğrencilerin sahip olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi; pozitif düşünme eğilimini (Güloğlu, 2006); öz yeterlilik ve özgüven algılarını (Ay, 2014); kendine saygı ve kendini kabul düzeyini (Amanvermez, 2015; Yıldız, 1997); karar verme gücünü (Katman, 2017); psikolojik sağlamlık ve sosyal desteği (Dayıoğlu, 2008); yüksek düşünme ve iç kontrol odağını (Demirci, 1998); yaşam doyumunu (Mammadova, 2016); kendine güvenli bilişsel karar verme gücünü (Ertural, 2019); sosyal uyumunu (Sarıcı, 1999) arttırmaktadır. Aynı zamanda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi öğrencilerin; duygusal tükenme, olumsuz düşünce ve duyarsızlaşma (Kaya, 2019); umutsuzluk (Coşkun, 2010; Mammadova; 2016); yetersiz öz değerlendirme, rahatsızlık ve stres (Yıldız, 2017); depresyon (Siva, 1991) seviyelerini azaltmaktadır.

Bireyin eğitim sonrasında yaşamının büyük bir kısmı iş hayatında geçmektedir. Bu noktada birey çalışma hayatında hangi meslek grubunda olursa olsun; beklenmedik birçok olay ile karşılaşabilmektedir. Araştırmalar, bireydeki öğrenilmiş güçlülük becerisinin; çalışma hayatında birçok noktada destek sağladığını göstermektedir. Örneğin, öğrenilmiş güçlülük seviyesi yüksek akademisyenlerin; örgütsel stres düzeyleri azaldığı ve süreç içinde yaşadıkları stresli olaylarla daha iyi baş edebildikleri görülmüştür (Biricik, 2018). Örgütsel stresi azalan akademisyenlerin aynı zamanda örgüte olan bağlılıkları da artmaktadır (Bilgili, 2019). Otel çalışanları üzerine yapılan bir çalışmada ise; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip çalışanların iş stresi ile baş edebilmede

daha iyi performans sergiledikleri görülmüştür (Çetin, 2018). Çalışanlar üzerindeki bir başka çalışmada; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin çalışanların iş doyumunu arttırmasına etki ederken; işten ayrılma niyetlerinde de azalmayı sağladığı belirtilmiştir. Yani yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip çalışanlar; stresle mücadele edebilmekte, çalışma hayatındaki olumsuzluklardan en az etkilenecek, performans kaybına uğramamakta aynı zamanda yüksek iş tatmini sağlamaktadır (Türesin, 2012). Özel sektörde yapılan başka araştırmalarda; yüksek güçlülük düzeyinin çalışanların, problem çözebilme becerisini (Öztürk, 2018) ve duygusal zekâyı (Öner, 2018) da aynı zamanda geliştirdiği belirtilmiştir. Öğretmenlik mesleği üzerine yapılan araştırmalarda bireydeki öğrenilmiş güçlülük yeteneğinin önemine vurgu yapılmıştır. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğretmenlerin aynı zamanda; öz yeterlilik inançları ve örgütsel adalet algıları (Çil, 2016); mesleki iş doyumunu (Karakoç, 2016) da arttırmaktadır. Öğretmenlerin yüksek öğrenilmiş güçlülük becerisi psikolojik kırılganlıklarını (Akdeniz, 2018) ve duygusal tükenmelerini (Yürür, 2011) önlemelerine yardımcı olmaktadır. Öğrenilmiş güçlülüğün, mesleki stresin yoğun olarak geçtiği öğretmenlik mesleğinde; bireylerin karşılaştıkları beklenmedik olaylarda stres yaşamalarını engelleyen ya da stresten korunmalarını sağlayan bir yetenek olduğu belirtilmiştir (Yürür ve Keser, 2010). Bu yüksek güçlülük yeteneğine sahip öğretmenler; yaşanan streslerde daha etkin problem çözme stratejilerini kullanabilmekte, zorluklarla başa çıkabilmede daha pratik ve bilimsel çözümler üretebilmektedir (Akdeniz, 2018; Karakoç, 2009; Öztaykutlu, 2013). Stresin yoğun yaşandığı bir diğer alan sağlık sektöründe; hemşireler üzerinde yapılan çalışmalarda da öğrenilmiş güçlülük yeteneğinin mesleki anlamda bireye önemli destek sağladığı belirtilmiştir. Psikiyatri kliniğinde çalışan yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip hemşirelerin iş süreçlerindeki problemler ile daha iyi baş ederek işten ayrılma niyetlerinin azaldığı belirtilirken (Aydın, 2017); aynı zamanda bu süreçte hemşirelerin sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük yeteneği duygusal zekalarını da etkin kullanabilmelerini sağlamaktadır (Soylu, 2015). Hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük yeteneği onların stresle mücadele edebilme gücünü arttırırken; iş yerindeki mesleki doyumunu da yükseltmektedir (Ergenç, 2015).

Bireyler yaşam içerisinde ailede, eğitim hayatında ya da çalışma hayatında birçok farklı durum ve koşullarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireyler sahip olunan demografik özellikler fark etmeksizin;

içinde bulunulan olumsuz koşullar ya da olaylarda “stresle mücadele ederek stresi tolere edebilen, sorunu çözmek için probleme odaklanarak stratejiler üreten, kararlı, otokontrolünü kaybetmeden süreci yönetebileceğine inanan ve sorumluluğu üstlenerek iç kontrol odaklı davranan” kişilerdir. Aynı zamanda sürecin olumsuz etkilerden “kendini koruyan ya da en az zararla çıkabilmek için çaba harcayan” bireyler oldukları görülmektedir.

Çalışma hayatında öğrenilmiş güçlülük ile ilgili çalışmalarda; daha çok öğretmenler, hemşireler ve özel sektör çalışanlarının incelendiği görülmektedir. Özellikle sağlık ve eğitim- öğretim alanında iş yoğunluğu ve stresi göz önüne alınarak araştırmalar yapılmıştır. Çalışmaların incelenmesi sonucu; iş hayatındaki farklı meslek gruplarına yönelmesi ihtiyacı fark edilmiştir. Çalışan bireylerin iş hayatındaki yoğunlukları ve stresi tartışılmaz bir gerçek iken özellikle birey firma sahibi konumunda olan bir girişimci ise süreç onlar için daha zor ve karmaşık bir hal almaktadır. Girişimcilerin yüksek finansal risk ve iş yükü altında olduğu düşünüldüğünde; belirsiz, güvensiz ve baskılı bir ortam içerisinde ayakta kalmak ve süreçlerle daha iyi baş edebilmekte; stresi tolere edebilme gücü ön plana çıkmaktadır (Rauch ve Frese; 2007: 359).

Girişimcilik ekonomik büyüme, yeni işlerin yaratımı ve teknolojik ilerlemenin kaynağını oluşturmaktadır. Bu sebeple ülkeler farklı yol ve yöntemlerle girişimcilik faaliyetini artırma eğilimindedir (Obschonka vd., 2017; Luca ve Cazen, 2011). Girişimcilik; fırsatların keşfedilip bir iş fikrinin yaratılması (Shane ve Venkataraman, 2000); sorumluluk alınarak sosyal/ekonomik çevredeki kaynakların koordinasyonu ile fikrin kullanılabilir bir değere dönüştürülmesi (Shapiro, 1975: 187) devamında inovatif bakış açısıyla sürdürülebilir büyümenin sağlandığı (Reynolds, Bygrave ve Autio, 2004); risk ve belirsizlik ortamında başarısızlığında olası olduğu bir faaliyettir. Girişimcilik faaliyetinin temelini girişimci eylemi oluşturmaktadır (Douglas ve Shepherd, 2000). Çünkü hiçbir girişimin içinde birey eylemi olmadan kurulması, sürdürülebilir olması ya da büyümesi mümkün değildir (Bird, Schjoedt ve Baum, 2012: 889). Bu noktada bazı sorular araştırmaların odak noktası haline gelmiştir. “Neden aynı ortamda faaliyet gösteren girişimciler fırsatları farklı algılar?” (Hisrich, Langan-Fox ve Grant, 2007); “neden girişimcilik sürecinde herkes aynı başarıyı sağlayamıyor?” (McClelland, 1961); “neden bazı insanlar girişimcilik ile yakından ilgilenirken diğerleri ilgilenemez?” (Baum vd., 2007); “Niçin bazı bireyler girişimci fikirler yaratmada daha başarılıyken diğerleri

değildir?" ya da "fırsatların yakalanması ve harekete geçmede daha aktif iken diğerleri değildir?" (Rauch ve Frese, 2007; Krueger, 2003: 105); "Niçin bazı bireyler girişimcilik faaliyetiyle daha ilgili ya da daha girişimseldir?" (Krueger, 2007; McGrath ve MacMillan 2000; McMullen ve Shepherd, 2006) gibi sorular girişimci bireyin önemine vurgu yaparak; girişimcilikte bireysel farklılıklara işaret etmektedir (Baum vd., 2007). Bu gibi sorular araştırmaları girişimci bireyin; niyetini, kişilik özelliklerini ve motivasyon kaynaklarını anlamaya ve açıklamaya yönlendirmektedir (Bird, 1993; Bird, Schjoedt ve Baum, 2012; Zhao ve Seibert, 2006; Luca, Cazen ve Tomulescu, 2013; Mathieu ve St-Jean, 2013).

Girişimsel süreçte; girişimci bireyin sahip olduğu bilişsel, kişisel ve davranışsal bakış açıları ön plana çıkmakta ve diğerlerine göre farklılaşmaktadır (Baron ve Henry, 2010). Sürecin anlaşılmasında odak noktayı, girişimci birey davranışını anlamak oluşturmaktadır. Girişimcilik niyeti girişimci davranışının temel belirleyicisidir (Kautonen, van Gelderen ve Fink, 2013; Shirokova, Osiyevskyy ve Bogatyreva, 2015). Ajzen (2011) girişimci niyetini, bir kişinin belli bir davranışı gerçekleştirmeye hazır olması olarak tanımlamaktadır. Girişimci niyetin; tutum, sosyal referanslara danışma ve algılanan davranışın kontrolü olarak üç temel bileşeni söz konusudur. Tutum, bireyin hedef davranışı konusunda değerlendirmesini; öznel normlar, bireyin davranışını (aile, arkadaş...) sosyal referans gruplarına danışmasını; algılanan davranışın kontrolünü, bireyin davranışını gerçekleştirmedeki algıladığı kolaylık-zorluk derecesini ifade etmektedir (Ajzen, 1991). Girişimci bireyin davranış üzerinde otokontrolü ne kadar yüksek ise; girişimci bireyin niyeti çaba gösterme ve hedefe ulaşma için harekete geçmesinin temel gücünü oluşturmaktadır (Ajzen, 1991). Girişimci bireyin yeni iş yaratımına harekete geçme yönünde karar vermesi; hedeflediği niyetindeki otokontrol gücüne vurgu yapmaktadır. Bu noktada öğrenilmiş güçlülük dağarcığı da bireyin hedef odaklı davranışının yerine getirilmesindeki otokontrol gücünü ifade etmektedir (Rosenbaum ve Palmon, 1984; Kennett ve Ackerman, 1995; Kennett ve Nisbet, 1998; Rosenbaum, 1980a; Rosenbaum ve Ronen, 2010; Rosenbaum ve Ben-Ari, 1985; Rönnback, 1987).

Girişimci eyleminde; girişimsel düşünce ve bilinçleri kullanabilme yeteneği bireysel farklılıklara işaret etmektedir (Audretsch, 2007: 1243). Girişimciliğin her evresinde girişimci karar verme eyleminde bilişlerini kullanmaktadır (Bird, 1992; Gaglio

ve Katz, 2001; Busenitz ve Barney, 1997; Shaver ve Scott, 1991; Krueger ve Brazeal, 1994; Krueger, 2000). Bireysel farklılıklar (karakter ve tutumlarında) girişimsel karar sürecinde bilişlerin nasıl kullandıklarının anlaşılması (McClelland, 1961; Shaver, 2003); girişimcilikte girişimin kurulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemlidir (Gatewood, Shaver ve Gartner, 1995: 384). Girişimcinin içinde bulunduğu koşullarda, en yüksek faydayı sağlayacak kararları seçmesi ve geliştirmesinde bilişsel düşünme yeteneği ön plandadır. Öğrenilmiş güçlülük dağarcığı da bireyin bilişleri kullanabilme becerisini ifade etmektedir. Bilişsel sürece vurgu yaparak, bireyin otokontrollü davranışı ve engellerden en az zarar ile çıkabilme gücünü bireye sağlayabilmektedir (Rosenbaum, 1980a, 1988, 1989; Nerenz ve Leventhal, 1983; Kanfer, 1986).

Araştırmalar girişimci bireylerin; girişime başlama ve girişim başarının sağlanmasında bazı girişimci özelliklerini ön plana çıkarmaktadır. Özellikle girişimciliğin temelini risk ve belirsizlik olduğu düşünüldüğünde bu süreci tolere edebilme gücü girişimciyi diğerlerinden ayırmaktadır. Yapılan araştırmalarda, “belirsizliği tolere edebilme” (Begley ve Boyd, 1987; Schere, 1982; Sexton ve Bowman, 1985; Crant, 1996; Kickul ve Gundry, 2002; Teoh ve Foo, 1997); “içsel otokontrol odaklılık” (Rauch ve Frese, 2007; Olmos ve Castillo, 2015; Welsch ve Young, 1984; Van de Ven, Hudson ve Schroeder, 1984; Korunka vd., 2003; Robinson vd., 1991); “risk alma eğilimi” (Mill, 1909; Begley ve Boyd, 1986; Carland vd., 1995; Timmons, 1978; Crant, 1996; Kickul ve Gundry, 2002; Stewart ve Roth, 2001; Korunka vd., 2003; Teoh ve Foo, 1997); “özgüven” (Zhao ve Seibert, 2006; Rauch ve Frese, 2007; Prodan ve Drnovsek, 2010; Baum ve Locke, 2004; Robinson vd., 1991) ön plana çıkmaktadır. Girişimcilik süreci belirsizlik ve riskleri barındıran bir süreç olarak; girişimci bireyin bu aşamada kendine duyduğu özgüven, belirsizlik ve riski tolere edebilme gücü önemlidir. Aynı zamanda bu süreçte iç kontrol odaklı hareket ederek sorumluluğu üstlenmesi; girişime başlama ve başarılı şekilde sürdürülmesinin yani girişimin hayatta kalabilmesinin temel unsurlarıdır. Öğrenilmiş güçlülük dağarcığı da temelinde; içsel oto kontrol odaklılık, özgüven ve problem çözme becerilerinde bilişlerin kullanımını kapsamaktadır (Rosenbaum, 1980a). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireyler içinde bulunulan süreci yönetmede; iç kontrol odaklı davranarak sorumluluğu sahiplenen, problemi çözme odaklı hareket eden, otokontrolünü kaybetmeden kendine ve işine olan

özgüveni ile hareket ederek olayın negatif etkisinden kendisini koruyabilen kişilerdir (Uğurlu, 2003; Dağ, 1990; Demirci, 1998; Akbalık, 2005).

Sonuç olarak, öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek bireyler; her türlü durum ve koşullar ile mücadele edebilen, problem çözüme odaklı, kararlı, inatçı, özellikle kendini sorgulayan ve iç kontrollü hareket eden bir yapıya sahiptir. Girişimcilik faaliyeti, temelinde girişimci eylem odaklı olarak belirsizlik ve risk içeren ortamda; değer üretmek için yeni girişimlerin başlatılması ve başarılı şekilde devam ettirilmesini içeren bir süreçtir. Bu süreçte girişimcinin hayatta kalma mücadelesi, kararlılığı ve azmi; girişimci niyeti, özellikleri ve motivasyonu yani genelinde girişimci davranışı noktasında farklılaşmaktadır. Bazı girişimciler daha mücadeleciler, inatçı ve tüm olumsuz koşullarda stresi tolere edebiliyor iken; bazı girişimcileri ise mücadeleyi erken bırakıp girişimi sonlandırma yolunu tercih edebilmektedir. Aynı durum ve koşullarda farklı girişimci eylemi ile karşılaşılması; girişimcilikte bireysel farklılıkları ön plana çıkarmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük dağarcığının da her bireyde farklı olduğu ve özellikle yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylere birçok noktada pozitif etki sağladığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında girişimci bireydeki yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi; girişimin başlatılması ve başarılı şekilde ilerlemesinde, girişimcinin hayatta kalma mücadelesinde ve süreci yönetmesinde; girişimciye destek sağlayacak içsel bir faktör olarak düşünülmektedir. Araştırmada bu bakış açısından yola çıkılarak; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilere göre; girişimci ve girişimcilik algılarının benzerlikleri ya da farklılıkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

3.1.GİRİŞİMCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİNE GÖRE GİRİŞİMCİLİK ALGILARININ ARAŞTIRILMASI

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, araştırmada kullanılan yöntem ve modeller, veri toplama yöntem ve süreçleri, veri analizleri ve araştırma verilerine ilişkin bulgulara yer verilecektir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüz sosyal, ekonomik ve teknolojik yaşam koşulları çerçevesinde süratle değişimin ve dönüşümün yaşandığı bir ortamda; ayakta kalmaya çalışan birçok aktör bulunmaktadır. Bu süreç içerisinde sistemin en küçük yapı taşı olan birey; bu dönüşümden etkilenen aynı zamanda dış çevredeki aktörleri etkileyen konumda yer almaktadır. Sosyal bir varlık olan birey yaşam içerisinde, bu sistemde sürekli etkileşim ve iletişim halinde olmaktadır. Dış çevrede özellikle bireyin yaşamının büyük bir bölümü çalışma hayatında geçtiği görülmektedir. Bireyler sahip oldukları mesleklerde ne kadar iyi performans ya da başarı gösterebilirler de süreç her zaman planlanan ya da beklenen şekilde ilerleme göstermemektedir. Bu yoğunluk içerisinde kişiler kendilerini etkileyecek olumlu veya olumsuz birçok koşul ile karşı karşıya kalmaktadır. Bireyler, bu süreç içinde şartlarla baş edebilme noktasında farklı davranışlar göstermektedir. Bazı bireyler yaşadıkları olumsuzluklar ile mücadele ederek çözmeye çalışırken; bazı bireylerde bu süreçte sorundan kaçma ya da başarısızlığa kapılarak stres ve kaygı yaşamaktadır. Bu noktada bireyin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük düzeyi, bireyin süreçle baş edebilmesinde bireye destek sağlamaktadır. Bireyler dış çevredeki olayları değiştirme ya da kontrol etme gibi bir güce sahip değildir; fakat bir sorunla karşılaştığında bununla baş edebilme noktasında sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük yeteneği ile olumsuz sürecin negatif etkisinden kendini koruyabilmektedir.

Çalışma hayatı günümüz teknolojik değişimler ile hem daha kolay hem de bazı noktalarda bireyi daha mücadeleci olmaya yöneltmektedir. Teknolojik değişimler çalışma hayatında bireye, işin yapılmasında kullanılan yol ve yöntemler aracılığıyla birçok noktada avantaj sağlamaktadır. Çalışan birey firma sahibi konumunda olan bir girişimci ise süreç içinde yaşanan teknolojik değişimler; onlar için daha zor ve karmaşık bir ortam oluşturmaktadır. Sürecin böyle bir yapıya dönüşmesinde; özellikle günümüz teknolojik evirilmeyi ifade eden Endüstri 4.0'ın ülkelere yansıdığı; sosyal, ekonomik ve kültürel etkilerinin varlığıdır. Endüstri 4.0; tedarik, imalat, bakım, teslimat gibi iş süreçleri ve müşteri hizmetleri gibi tüm faaliyetlerin internet üzerinden sağlanmasını ifade etmektedir. Bunun devamı ise son derece esnek değer ağları, şirketler arasında gerek ulusal gerekse küresel yeni iş birliği biçimleri gerektirmektedir (Kagermann vd., 2016: 5). Aynı zamanda Endüstri 4.0, nesnelere internetinin gerçekleştirilmesiyle üretim sistemlerinin daha esnek ve uyumluluğunun oluşturulması olarak tanımlanmaktadır (Weyer vd., 2015: 579). Devrimin özelliklerine bakıldığında; milyarlarca insanın mobil cihazlarla bağlanması, yüksek miktarlarda işlem gücünün, depolama gücü ve bilgi erişiminin sonsuz olanakları, yapay zekâ, nesnelere interneti, özerk taşıtlar, 3D yazıcılar, nano teknoloji, bio teknoloji, malzeme bilimi, enerji depolama ve kuantum gibi birçok yeni teknolojik atılımların yaşandığı bir dönemdir (Schwab, 2016: 9-11). Sürecin getirdiği dijitalleşme yani üretimin her aşamasında teknoloji odaklılığının yer alması; girişimciler için rekabet üstünlüğü sağlamayı zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda değişen müşteri istek ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi; girişimciler üzerindeki bir diğer zorluğu ifade etmektedir. Teknolojinin insan hayatına etkisi ihtiyaç karşılama şeklini de değiştirmiş olması ve aynı zamanda rekabetin küresel boyuta dönüşmesi; girişimcilik faaliyetlerinin de başka bir boyuta geçişini gerektirmektedir (Vural ve Çavuş, 2017). Aslında bu değişim aynı zamanda girişimciye; insanların değişen istek ve ihtiyaçlarını ya da yaşadıkları sorunları veya problemleri çözüme kavuşturma olanağı sağlamaktadır. Bu olanağı görmek, ortaya çıkarma becerisi için yeni yollar bulabilme yeteneği ise inovasyonu işaret etmektedir (Bessant ve Tidd, 2018: 6). Bu dönüşümde özellikle inovatif düşünerek, bilgi ve teknoloji odaklı hareket eden, araştırma ve geliştirmeye önem veren girişimcilere ihtiyaç bulunmaktadır (Büyükkuslu, 2015: 20). Bu noktada yalın üretim, tasarımcı düşünce, müşteri geliştirme, çevik ürün üretme ve ürün geliştirme yaklaşımları

üzerine kurulan ve yenilik yaratmaya odaklı bir girişimcilik önem kazanmaktadır (Ries, 2014).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri girişimciliğin desteklenmesi noktasın oluşturulan platformlar olarak; girişimci bu ortamlarda ar-ge faaliyetlerini yaparak yenilikçi iş fikrini ticari bir değere sahip ürün ve hizmete dönüştürmekte; aynı zamanda bu süreçte üniversite-sanayi iş birliği desteğini almaktadır. Bu yapılarak girişimcilere ekonomik yönden dış destek sağlamaktadır. Girişimci bireyin aynı zamanda, girişime başlama ve devamında sürdürülebilir başarılarında sahip olduğu girişimci özellikleri, davranışı, bilgisi, becerisi, yetenek ve motivasyonlarının da içsel faktörler olarak desteklenmesi gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Bu noktada yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi girişimci bireye; girişimcilik faaliyetlerinin yürütülmesinde psikolojik ve fizyolojik olarak destek sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle girişimcilerin yüksek finansal risk, iş yükü ve belirsizlik ortamında; süreçte yaşanılacak problemlerle baş edebilmesi ve ayakta kalabilmesi önem arz etmektedir. Bu süreçte girişimci bireyin sahip olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi; girişimcilik faaliyetinde girişimci bireye içsel faktör olarak katkısı olabileceği öngörülmektedir.

Bu araştırmada, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firma sahibi girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri bağlamında girişimci ve girişimcilik bakış açılarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Yüksek güçlülük düzeyine sahip girişimciler ile düşük güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin; girişimci ve girişimcilik algılarındaki benzerlikler ya da farklılıkların ortaya koyulması çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Araştırmanın, öğrenilmiş güçlülük kavramının girişimciler üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi noktasında; daha önce çalışılan meslek grupları içerisinde girişimcilerin olmadığı göz önüne alındığında; literatüre özgün bir bakış açısı kazandırması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

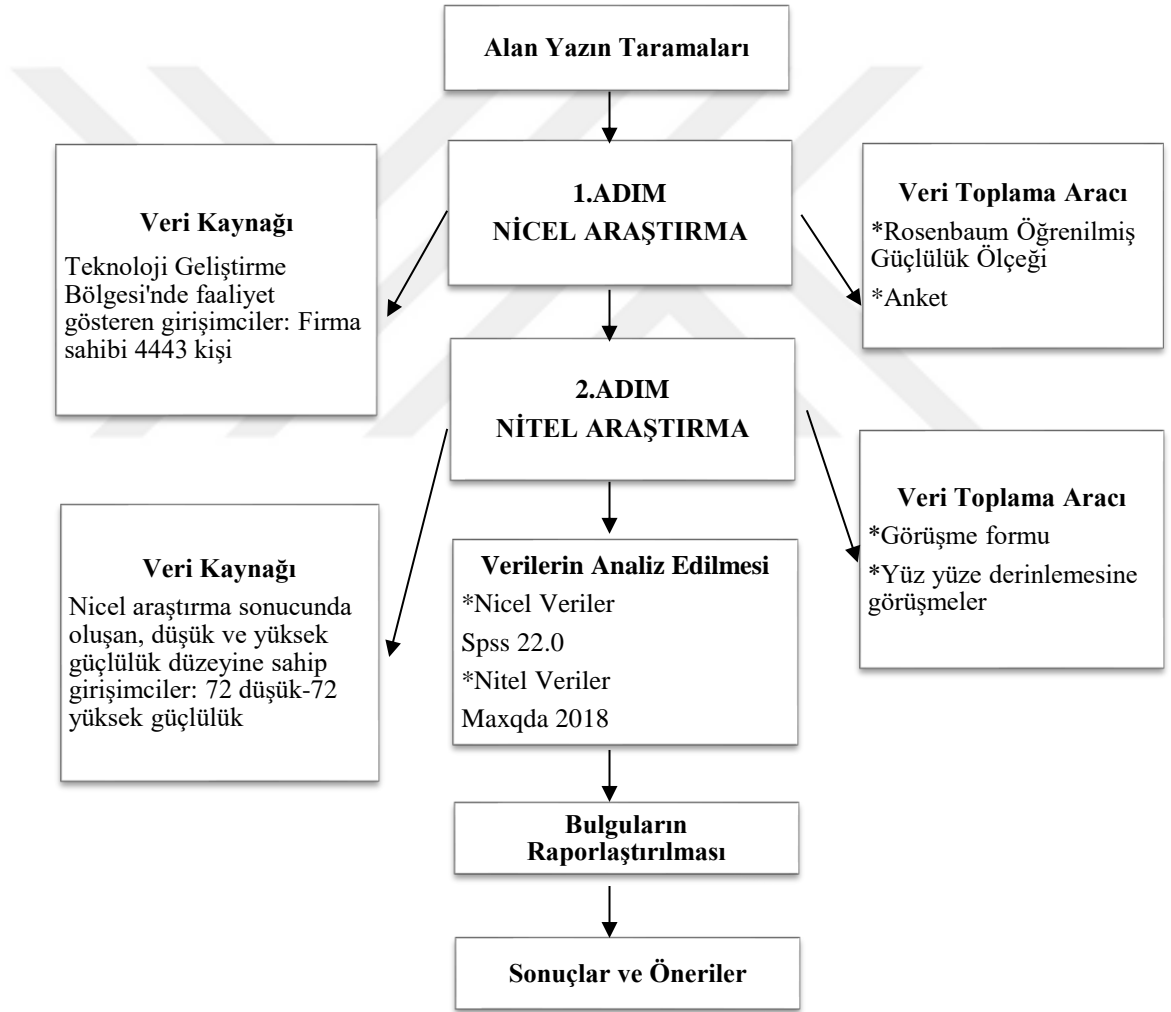
3.1.2. Araştırma Süreci

Araştırma karma yöntem tasarımı ile yürütülmüştür. Firma sahibi girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerini belirlemek için öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin uygulanması; yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi ayrımını ortaya koyabilmek için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sürecin devamında ise öğrenilmiş güçlülük

düzeylelerine göre girişimcilerin girişimci ve girişimcilik algılarını anlayabilmek için nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırma sürecini, genel bir tablo halinde göstermekte fayda görülmüştür. Çalışma süreci birbirine bağlı iki aşamadan oluşmaktadır:

1. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'ndeki firma sahibi girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin belirlenmesi

2. Öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre firma sahibi girişimcilerin, girişimci ve girişimcilik algılarının tespiti.

Şekil 3.1. Araştırma Süreci Modeli

3.2.GİRİŞİMCİLERİN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK NİCEL BİR ARAŞTIRMA

3.2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modeli çerçevesinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya şu an var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeye çalışan bir araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan birey, olgu, nesne veya kavram doğal ortam içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde tanımlanmaya çalışılır. Bu durum veya koşullara herhangi bir müdahale veya değiştirme söz konusu değildir (Karasar, 2009: 77). Tanımlayıcı araştırmanın hedefi; anket, gözlem, görüşme veya örnekleme gibi araçlarla seçilen ana kütlenin çalışılan kavramlar noktasında profilinin ortaya koyulmasıdır (Seyidoğlu, 1993: 25).

3.2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firma sahibi girişimciler oluşturmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı alt yapısında oluşturulmuş Tekno-ağ platformuna kayıtlı 4443 firma sahibi girişimci olduğu tespit edilmiştir. Bu evren çerçevesinde örneklem büyüklüğü Salant ve Dillman'nın (1994) belirlediği formül ile hesaplanmıştır.

$$n = N \cdot t^2 \cdot p \cdot q / d^2 (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q$$

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen \pm örneklem hatası

Kaynak: Salant ve Dillman, (1994: 55)

Şekil 3.2. Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesine Yönelik Formül

Örnekleme formülü kullanılarak heterojen yapıda olan bu evren için %95 güven aralığında, \pm %5 örnekleme hatası ile gerekli örnekleme büyüklüğü $n = 4443(1,96)^2(0,8)(0,2) / (0,5)^2 (4443-1) + (1,96)^2(0,8)(0,2) = 233$ olarak hesaplanmıştır.

3.2.3. Veri Toplama Aracı ve Güvenilirlik

Araştırmada kişisel bilgi formu ve öğrenilmiş güçlülük ölçeğinden oluşan anket formu kullanılmıştır. Öğrenilmiş güçlülük düzeylerini ölçmek amacıyla Rosenbaum (1980) tarafından geliştirilen ve 36 ifadeden oluşan “Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği” (Learned Resourcefulness Schedule) kullanılmıştır. Söz konusu ölçek, Siva (1991) ve Dağ (1991) tarafından gözden geçirilerek güvenilirliği ve geçerliliği kabul edilebilir düzeyde bulunarak Türkçeye uyarlanmıştır. İfadeleri ölçmede “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum”, “4=Katılıyorum”, “5=Kesinlikle Katılıyorum” gibi 5’li cevap kategorisinden oluşan Likert Tipi Ölçek kullanılmıştır ve 36 ifade içindeki 4, 6, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 21, 29 ve 35. ifadeler ters kodlanmıştır. Ölçekten en az 36 en yüksek 180 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi karşılaşılan durumlara yönelik kendini güçlü hissetme düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada ölçeğin güvenilirliği Crombach Alpha=0,822 olarak yüksek bulgulanmıştır.

3.2.4. Verilerin Toplanması

Anketlerin uygulanması noktasında; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın alt yapısında oluşturulmuş tekno-ağ platformu aracılığıyla Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren 4.443 firma sahibi girişimcinin mail adres bilgileri alınarak internet aracılığıyla girişimcilere ulaşım sağlanmıştır. Bu noktada maillerin gönderiminde kişi yoğunluğu söz konusu olması, maillerin adreslerine ulaşma durumu, tıklanma durumu, açılma durumu, doğru bir şekilde gönderimin sağlanması noktalarındaki hassasiyetten dolayı gönderim aşamasında profesyonel bir firmadan destek sağlanmıştır. Mail gönderim firmasının seçiminde; Türkiye de özel ve kamu kuruluşları tarafından tercih edilen bir firma olan ve bu konuda tecrübe sahibi olan “Send Mail” firması tercih edilmiştir.

Mail gönderim firmasından kullanıcı üyeliği alındıktan sonra; mail gönderimlerine 2018 yılının temmuz ayında başlanmıştır. İlk gönderimde; 4.443 kişiye anket gönderilmiş; yirmi günlük bir takip sonucunda 1.680 kişinin maili açtığı; 338 kişinin tıkladığı ve 36 kişinin de üyelikten çıktığı tespit edilmiştir. Daha sonra ikinci kez, mailini açmayan 3.384 kişiye tekrar mail gönderilmiş, yirmi günlük bir takip sonucunda maili açan 693 kişi, maili tıklayan 127 kişi ve üyelikten çıkan 19 kişi olduğu tespit edilmiştir. Son olarak maili açan fakat tıklama yapmayan 1.242 kişiye mail üçüncü kez gönderilmiş; süreç takibi sonunda maili açanlar 808 kişi, tıklayan 91 kişi ve üyelikten çıkan 16 kişi olmuştur. Bu 3 aylık süreç içerisinde 15-20 gün aralıklarla 3 kez gönderim sağlandıktan sonra; süreçte katılımcılardan toplanan 267 ankete ulaşılmıştır. Bu anketlerden 265'inin analizler için kullanılmaya uygun olduğu belirlenmiştir.

3.2.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırma verileri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi sürecinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Hipotez testlerinin uygulanmasında normal dağılım varsayımları dikkate alınmıştır. Veri analizi öncesinde parametrik test yöntemlerine uygunluğunu belirlemek amacıyla normallik analizi yapılmıştır. Araştırma değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Normal dağılım test sonuçları Tablo 22'te verilmektedir.

Tablo 22. Kolmogorov-Smirnov Normal Dağılım Testi

	Öğrenilmiş Güçlülük
N	265
Kolmogorov-Smirnov Z	0,628
p	0,826

Araştırma değişkeninin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır ($p>0,05$). Verilerin analizinde parametrik yöntemler kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız gruplar için ise Tek Yönlü (Oneway) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkların nereden

kaynaklandığını belirlemek amacıyla tamamlayıcısı olan post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır.

3.2.6. Araştırma Verilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmaya katılan firma sahibi girişimcilerin veri analiz sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Toplanan veriler doğrultusunda girişimcilerin demografik özelliklerinden; yaş, cinsiyet ve eğitim bilgilerinin yanı sıra girişimleri ile ilgili faaliyet alanı, kuruluş yılı ve faaliyet ili Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23. Girişimcilerin Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yaş	20-29	32	12,1
	30-39	114	43
	40-49	90	34
	50 ve Üzeri	29	10,9
	Toplam	265	100
Cinsiyet	Erkek	223	84,2
	Kadın	42	15,8
	Toplam	265	100
Eğitim	Lise ve Ön Lisans	21	7,9
	Lisans	111	41,9
	Yüksek Lisans	88	33,2
	Doktora	45	17
	Toplam	265	100
Faaliyet Alanı	Yazılım	78	29,4
	Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri	51	19,2
	Elektronik	13	4,9
	Makine ve Teçhizat İmalatı	16	6
	Diğer	107	40,4
	Toplam	265	100
Kuruluş Yılı	1-5 Arası	182	68,7
	6-10 Arası	35	13,2
	11 ve üzeri	48	18,1
	Toplam	265	100
Faaliyet İli	Marmara	104	39,2
	Ege	44	16,6
	İç Anadolu	78	29,4
	Akdeniz	8	3
	Karadeniz	16	6
	Güney Doğu	10	3,8
	Doğu	5	1,9
	Toplam	265	100

Girişimciler yaş değişkenine göre %12,1'i 20-29, %43'ü 30-39, %34'ü 40-49, %10,9'u 50 ve üzeri yaş aralığında bulunmaktadır.

Girişimciler cinsiyet değişkenine göre %84,2'si erkek, %15,8'i kadın olarak dağılım göstermektedir.

Girişimciler eğitim değişkenine göre %7,9'u lise ve ön lisans, %41,9'u lisans, %33,2'si yüksek lisans, %17'si doktora olarak dağılım göstermektedir.

Girişimciler faaliyet alanı değişkenine göre %29,4'ü yazılım, %19,2'si bilgisayar ve iletişim teknolojileri, %4,9'u elektronik, %6'sı makine ve teçhizat imalatı, %40,4'ü ise diğer olarak dağılmaktadır.

Girişimciler kuruluş yılı değişkenine göre %68,7'si 1-5 yıl arası, %13,2'si 6-10 yıl arası, %18,1'i 11 yıl ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Girişimciler faaliyet ili değişkenine göre %39,2'si Marmara, %16,6'sı Ege, %29,4'ü İç Anadolu, %3'ü Akdeniz, %6'sı Karadeniz, %3,8'i Güney Doğu Anadolu, %1,9'u Doğu Anadolu bölgesi olarak dağılmaktadır.

Bölgesi Marmara olanların; %6,7'si Bursa, %1,9'u Çanakkale, %1,9'u Edirne, %61,5'i İstanbul, %18,3'ü Kocaeli, %8,7'si Sakarya, %1'i Tekirdağ; bölgesi Ege olanların %2,3'ü Afyon, %11,4'ü Denizli, %65,9'u İzmir, %18,2'si Manisa, %2,3'ü Uşak; bölgesi İç Anadolu olanların %51,3'ü Ankara, %12,8'i Eskişehir, %12,8'i Kayseri, %5,1'i Kırıkkale, %12,8'i Konya, %2,6'sı Niğde, %2,6'sı Sivas; bölgesi Akdeniz olanların %62,5'i Adana, %12,5'i Antalya, %12,5'i Kahramanmaraş, %12,5'i Mersin; bölgesi Karadeniz olanların %6,2'si Bolu, %18,8'i Çorum, %6,2'si Düzce, %18,8'i Samsun, %6,2'si Tokat, %43,8'i Trabzon; bölgesi Güney Doğu olanların %100 Gaziantep; bölgesi Doğu olanların %20'si Elazığ, %80'ni Erzurum olduğu görülmektedir.

Tablo 24'te girişimcilerin "öğrenilmiş güçlülük" ortalaması $128,728 \pm 15,496$ (Min=78; Maks=175) olarak saptanmıştır.

Tablo 24. Öğrenilmiş Güçlülük Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.	Ranj
Öğrenilmiş Güçlülük	265	128,728	15,496	78,000	175,000	36-180

Ek 2'deki tabloda görüleceği üzere; öğrenilmiş güçlülük ifadeleri puan ortalamalarının 5'li likert ölçeğindeki (Min=1; Maks=5) sorulara verilen cevap ortalamaları "çok yüksek", "yüksek", "orta" olarak analiz sonucunda bulgulanmıştır.

Girişimcilerin ortalaması "çok yüksek" olan ölçek maddeleri: "güç bir sorunla karşılaştığımda düzenli bir biçimde çözüm yolları ararım" ortalaması çok yüksek $4,366 \pm 0,777$ (Min=2; Maks=5), "kendimi sınırlı ve gergin hissettiğimde, sakinleştirici ilacım varsa bir tane alırım" ortalaması çok yüksek $4,574 \pm 0,915$ (Min=1; Maks=5), "kötü bir huyumu yendiğimde kendime olan güvenim artar" ortalaması çok yüksek $4,242 \pm 0,872$ (Min=1; Maks=5) olarak bulgulanmıştır.

Girişimcilerin ortalaması "yüksek" olan ölçek maddeleri: "sıkıcı bir iş yaparken, işin en az sıkıcı olan yanını ve bitirdiğimde elde edeceğim kazancı düşünürüm." ortalaması yüksek $3,487 \pm 1,203$ (Min=1; Maks=5), "duygularımı düşüncelerime göre değiştirebilirim" ortalaması yüksek $3,555 \pm 1,218$ (Min=1; Maks=5), "sınırlılık ve gerginliği yardım almadan yenmek bana güç gelir" ortalaması yüksek $3,679 \pm 1,279$ (Min=1; Maks=5), "zor bir karar vereceksem bütün bilgiler elimde olsa bile bu kararı ertelerim" ortalaması yüksek $3,408 \pm 1,314$ (Min=1; Maks=5), "okuduğum şeye kendimi veremediğimi fark ettiğim zaman, dikkatimi toplamak için yollar ararım" ortalaması yüksek $3,834 \pm 1,053$ (Min=1; Maks=5), "kötü bir huyumdan vazgeçmek istediğimde ,bu huyumu devam ettiren nedir diye araştırırım" ortalaması yüksek $3,559 \pm 1,150$ (Min=1; Maks=5), "beni sıkıran bir düşünce karşısında güzel şeyler düşünmeye çalışırım" ortalaması yüksek $3,430 \pm 1,173$ (Min=1; Maks=5), "günde iki paket sigara içiyor olsam, sigarayı bırakmak için muhtemelen başkasının yardımına ihtiyaç duyarım" ortalaması yüksek $3,917 \pm 1,385$ (Min=1; Maks=5), "bazı kötü huylarımdan vazgeçebilmem için başkasının yardımına ihtiyaç duyarım" ortalaması yüksek $3,981 \pm 1,106$ (Min=1; Maks=5), "oturup belli bir işi yapmam güç geldiğinde, başlayabilmek için değişik yollar ararım" ortalaması yüksek $3,630 \pm 1,051$ (Min=1; Maks=5), "önce yapmam gereken işi bitirip, daha sonra gerçekten hoşlandığım işlere başlamayı tercih ederim" ortalaması yüksek $3,619 \pm 1,129$ (Min=1; Maks=5), "bedenimin herhangi bir yerinde ağrı hissettiğimde, bunu dert etmemeye çalışırım" ortalaması yüksek $3,547 \pm 1,273$ (Min=1; Maks=5), "başarısızlıkla birlikte gelen kötü duyguları yenmek için, sık sık kendime bunun bir felaket olmadığını ve bir şeyler yapabileceğimi telkin ederim" ortalaması yüksek $3,887 \pm 0,994$ (Min=1; Maks=5), "kendimi patlayacakmış gibi hissettiğimde, "dur, bir şey yapmadan önce düşün" derim" ortalaması yüksek $3,728 \pm 0,997$ (Min=1; Maks=5), "birine çok öfkelensem bile davranışlarımı kontrol ederim" ortalaması yüksek $3,634 \pm 1,121$ (Min=1; Maks=5), "genellikle bir karar vereceğim zaman, ani kararlar

yerine bütün ihtimalleri göz önüne alarak sonuca varmaya çalışırım” ortalaması yüksek 3,962±1,022 (Min=1; Maks=5), “acilen yapılması gereken şeyler olsa bile, önce yapmaktan hoşlandığım şeyleri yaparım” ortalaması yüksek 3,683±1,211 (Min=1; Maks=5), “önemli bir işi elimde olmayan nedenlerle geciktirdiğimde kendi kendime sakin olmayı telkin ederim” ortalaması yüksek 3,476±1,063 (Min=1; Maks=5), “yapılacak çok şey olduğunda genellikle bir plan yaparım” ortalaması yüksek 4,185±0,896 (Min=1; Maks=5), “kısıtlı param olduğunda, kendime bir bütçe yaparım” ortalaması yüksek 3,970±1,073 (Min=1; Maks=5), “bir iş yaparken dikkatim dağılırsa, işi küçük bölümlere ayırırım” ortalaması yüksek 3,902±1,058 (Min=1; Maks=5), “sık sık beni rahatsız eden nahoş düşünceleri yenemediğim olur” ortalaması yüksek 3,408±1,203 (Min=1; Maks=5) olarak bulgulanmıştır.

Girişimcilerin ortalaması "orta" olan ölçek maddeleri: “bedenimde bir ağrı hissettiğim zaman, ağrıdan başka şeyler düşünmeye çalışırım” ortalaması orta 3,302±1,151 (Min=1; Maks=5), “beni bunaltan bir iş yapmak zorunda olduğumda, bunaltımı nasıl yenebileceğimi hayal eder, düşünürüm” ortalaması orta 3,242±1,185 (Min=1; Maks=5), “kendimi bedbin (üzüntülü) hissettiğimde hoş olayları düşünmeye çalışırım” ortalaması orta 3,057±1,228 (Min=1; Maks=5), “geçmişte yaptığım hataları düşünmekten kendimi alamam” ortalaması orta 3,245±1,239 (Min=1; Maks=5), “birisi beni zorlarsa işimi daha çabuk yaparım” ortalaması orta 3,287±1,343 (Min=1; Maks=5), “çalışmayı planladığımda, işimle ilgili olmayan her şeyi ortadan kaldırırım” ortalaması orta 3,196±1,246 (Min=1; Maks=5), “kendimi kötü hissettiğimde neşeli görünmeye çalışarak ruh halimi değiştiririm” ortalaması orta 2,755±1,239 (Min=1; Maks=5), “bedbin (üzüntülü) olduğumda kendimi hoşlandığım şeylerle uğraşmaya zorlarım” ortalaması orta 3,245±1,160 (Min=1; Maks=5), “hemen yapabilecek durumda bile olsam hoşlanmadığım işleri geciktiririm” ortalaması orta 2,955±1,302 (Min=1; Maks=5), “beni kötümser yapsa da, gelecekte olabilecek bütün felaketleri düşünmekten kendimi alamam” ortalaması orta 2,943±1,357 (Min=1; Maks=5), “aç olduğum halde yemek yeme imkanım yoksa ya açlığımı unutmaya ya da tok olduğumu düşünmeye çalışırım” ortalaması orta 2,842±1,394 (Min=1; Maks=5), olarak saptanmıştır.

Tablo 25 ile Tablo 29 arasında girişimcilerin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülüğün demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, kuruluş yılı ve faaliyet alanı) göre ortalamaları gösterilmiştir.

Tablo 25. Öğrenilmiş Güçlülüğün Eğitim Düzeyine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Öğrenilmiş Güçlülük	Lise ve Ön Lisans	21	122,714	14,880	2,848	0,038	2>1 2>3
	Lisans	111	131,658	16,514			
	Yüksek Lisans	88	127,261	14,840			
	Doktora	45	127,178	13,311			

Eğitim düzeyine göre öğrenilmiş güçlülük anlamlı farklılık göstermektedir ($F=2,848$; $p=0,038<0.05$). Farkın nedeni; eğitimi Lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanlarının ($\bar{x}=131,658$), eğitimi Lise ve Ön Lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanlarından ($\bar{x}=122,714$) daha yüksek olmasıdır. Eğitimi Lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanları da ($\bar{x}=131,658$), eğitimi Yüksek Lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanlarından ($\bar{x}=127,261$) daha yüksek olarak bulgulanmıştır.

Tablo 26. Öğrenilmiş Güçlülüğün Faaliyet Alanına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Yazılım	78	129,692	15,512	0,425	0,790
	Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri	51	127,000	14,161		
	Elektronik	13	131,692	13,937		
	Makine ve Teçhizat İmalatı	16	130,438	16,557		
	Diğer	107	128,234	16,248		

Girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük puanları faaliyet alanı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 27. Öğrenilmiş Güçlülüğün Kuruluş Yılına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Öğrenilmiş Güçlülük	1-5 Arası	182	128,088	15,700	1,253	0,287
	6-10 Arası	35	127,686	10,301		
	11 ve Üzeri	48	131,917	17,608		

Girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük puanları kuruluş yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 28. Öğrenilmiş Güçlülüğün Yaşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Öğrenilmiş Güçlülük	20-29	32	127,438	12,799	2,336	0,074
	30-39	114	126,632	15,210		
	40-49	90	129,989	15,660		
	50 ve Üzeri	29	134,483	17,616		

Girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 29. Öğrenilmiş Güçlülüğün Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	T	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Erkek	223	129,103	15,593	0,907	0,365
	Kadın	42	126,738	14,996		

Girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

3.3.ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK DÜZEYLERİ BAĞLAMINDA GİRİŞİMCİLERİN ALGILARINA YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA

3.3.1. Araştırma Yöntem ve Deseni

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin belirlenmesi sonucunda; düşük veya yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin, girişimci ve girişimcilik algılarının ortaya koyulabilmesinde nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır.

Nitel araştırma Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Dilbilim gibi birçok disiplinin ilgilendiği bir araştırma yöntemi olarak farklı bakış açılarını içinde barındırmaktadır (Bogdan ve Biklen, 1992; Goetz ve LeCompte, 1984; Patton, 1987). Fakat buradaki ortak nokta insan davranışlarını bulunduğu doğal ortam içinde anlamaya çalışma çabasıdır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılarak; algı ve olayların bulunduğu doğal ortam içerisinde, gerçekçi ve

bütüncül olarak ortaya koymada kullanılan bir yöntem olarak ifade edilmektedir (Glaser, 1978).

Nitel araştırma yöntemi; süreç içerisinde yöntemin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi noktasında yapı olarak araştırmacıya esneklik sağlamaktadır. Nitel araştırmadaki bu esneklik sürecin her aşamasında duruma göre düzeltmeler ya da eklemeler ya da sürecinde farklı yol ve yöntem kullanabilmeyi ifade etmektedir (Neuman, 2017: 224). Nitel araştırma aynı zamanda temelinde keşfetmek istediğimiz bir olguya yani konuya dayanarak; bu olgu üzerinde insanların nasıl düşündükleri, nasıl anlattıkları ya da algıladıklarını anlamaya çalışan bir araştırma türüdür (Creswell, 2017: 6).

Nitel araştırma deseni; araştırma yaklaşımını belirleyen bu süreçteki takip edilecek aşamaların tutarlı olmasına rehberlik eden, araştırmanın odağı, veri toplama ve analiz yaklaşımlarında yol gösteren bir harita olarak ifade edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 68). Bu araştırmada, katılımcıların girişimci ve girişimcilik bakış açılarını ortaya koyma çabası olduğu dikkate alındığında; nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim, derinlemesine anlayışa sahip olunamayan olgulardan yola çıkarak; olaylar, deneyimler, algılar, kavramlar gibi bireylerin yeterince kavrayamadığı durumları araştırmayı sağlayan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78). Fenomenojik araştırma, bireyin algı ve deneyimini ortaya çıkarmayı amaçlayan nitel araştırma desendir (Lester, 1999). Olgubilim deseni, olguya ilişkin algıyı ve deneyimi içinde yaşanan ortam ve koşulları, yaşanan tecrübelerin dışa vurma şeklini ortaya koymaktadır. Olgubilim deseninde amaç, katılımcıların tecrübelerini ve yaşadıkları olayları nasıl anlamlandırdığını sorgulayan bakış açısı ile yaşanan günlük hayattaki tecrübelerin birleşimini ortaya koymaktır (Yüksel, Yanık ve Ayazlar, 2015: 163).

Araştırmada çalışılan olgu ise; Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet gösteren girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre girişimci ve girişimcilik algılarının ortaya koyulması çabasıdır. Girişimcilerin algılarını ya da bakış açılarını öğrenme noktasında toplanan veriler nitel bir çalışmayı gerektirirken; girişimci olan kişilerin deneyimlerinden yola çıkarak girişimciliğe ve girişimci olmaya yüklediği anlamı ortaya koyma bakımından fenomenojik bir araştırmayı oluşturmaktadır (Ersoy, 2017: 85).

3.3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimciler oluşturmaktadır. Nitel araştırmaya alınacak düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük grupların belirlenmesinde, nicel araştırma sonuçları dikkate alınmıştır. Girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin yapılan araştırma sonucunda öğrenilmiş güçlülük puanı en düşük 78; en yüksek 175; ortalama 128,728 olarak bulunmuştur. Düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük grupların belirlenmesinde öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin ayırt edicilik özelliğine göre gruplar ayrılmıştır. Girişimciler kendi içerisinde aldıkları puanlara göre alt %27 (düşük) ve üst %27 (yüksek) gruplarına ayrılmıştır. Nitel araştırmada görüşme yapılabilir alt %27($265*0,27=72$) 72 kişi düşük öğrenilmiş güçlülük grubunda, üst %27($265*0,27=72$) 72 kişi ise yüksek öğrenilmiş güçlülük grubunda yer almaktadır. Düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük grupları arasındaki anlamlı fark Tablo 30'da görülmektedir.

Tablo 30. Öğrenilmiş Güçlülük Alt %27 ve Üst %27 Arasındaki Fark

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Alt %27	72	109,819	8,138	-28,119	0,000
	Üst %27	72	147,583	7,977		

Girişimcilerin alt %27 ve üst %27 gruplarına göre öğrenilmiş güçlülük puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($t(142)=-28.119$; $p=0.000<0,05$). Üst %27'nin öğrenilmiş güçlülük puanları ($\bar{x}=147,583$), alt %27'nin öğrenilmiş güçlülük puanlarından ($\bar{x}=109,819$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılacak yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki toplam 144 kişi ile tek tek mail yoluyla iletişime geçilerek, araştırma konusu hakkında detaylı bilgilendirme yapılmış; araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayacak, olumlu geri dönüş yapan girişimciler görüşmeye dahil edilmiştir. Olumsuz geri dönüş yapan girişimciler için herhangi bir ısrar yapılmamıştır. Olumsuz geri dönüş yapan kişilere mail atılarak geri dönüşleri için teşekkür edilmiştir. Araştırmaya gönüllü katılım sağlamış olan 10 düşük öğrenilmiş güçlülük ve 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların isim kodlamaları k1, k2.... şeklinde yapılmıştır.

3.3.3. Veri Toplama Aracı

Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Creswell, 2007). Görüşmeler; araştırmacının bireyle güven ve empati yoluyla kurduğu etkileşimli bir ortam oluşturmasında, olguyla alakalı yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmasında, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme olanağı veren bir veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve şimşek, 2016: 71). Oldukça güçlü yöntemlerden biri olan görüşme, insanların bakış aımlarını, duygularını, beklentilerini, düşünce ve amaçlarını belirlemede araştırmacıya yardımcı olmaktadır (Patton, 2002: 42).

Görüşme; katılımcıların hislerini, davranışlarını ve düşüncelerini toplamayı ön plana çıkaran nitel araştırma yöntemidir (Yüksel, Yanık ve Ayazlar, 2015: 237). Araştırmacıdaki dinleme ve kendini dinletme gibi iletişim yeteneğini ön plana çıkaran görüşme tekniği; çok kapsamlı bir süreç olarak kolay gibi görünse de titizlik gerektirmektedir (Patton, 1987: 108). Araştırmada da görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından titizlikle yrtlmştr.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşme formu, araştırmacının üzerinde durması gereken konular üzerinden sorularını yöneltmesi ve katılımcının düşündüklerini ve algılarını yansıtmasını sağlamaktadır (Rubin, 1983: 356). Temel görüşme süreci; görüşme formunun hazırlanması, test edilmesi, görüşmelerin ayarlanması, görüşme hazırlıkları ve görüşmenin gerçekleştirilmesi aşamalarını takip etmiştir. Görüşme formunun hazırlanması noktasında, başta detaylı bir literatür taraması sonucunda girişimcilikte bireysel farklılıkların ön plana çıktığı görülmüştür. Neden aynı ortamda faaliyet gösteren girişimciler fırsatları farklı algılar? (Hisrich, Langan-Fox ve Grant, 2007); neden girişimcilik sürecinde herkes aynı başarıyı sağlayamıyor? (McClelland, 1961); neden bazı insanlar girişimcilik ile yakından ilgilenirken diğerleri ilgilenemez? (Baum vd., 2007); "Niçin bazı bireyler girişimci fikirler yaratmada daha başarılyken diğerleri değil?" ya da "fırsatların yakalanması ve harekete geçmede daha aktif iken diğerleri değil?" (Rauch ve Frese, 2007; Krueger, 2003: 105) gibi sorular girişimci birey farklılıklarını göstermektedir. Aynı zamanda bu gibi sorular araştırmalarda girişimci bireyin; niyetini, kişilik özelliklerini ve motivasyon kaynaklarını anlamaya ve açıklamaya yönlendirmektedir (Bird, 1993; Bird, Schjoedt ve Baum, 2012; Zhao ve Seibert, 2006; Luca, Cazen ve Tomulescu, 2013; Mathieu ve St-

Jean, 2013). Literatür taraması sonrası görüşme soruları; sahada bir grup üzerinde pilot çalışma yapılarak ve alan uzmanlarının da görüşlerine başvurularak araştırmanın amacı çerçevesinde hazırlanmıştır. Ayrıca soruların kolay anlaşılabilir olması, açık uçlu ifadeler kullanılması, alternatif sorular ve sondalar hazırlanması, odaklı sorular sorulması konularına dikkat edilmiştir (Patton, 1987; Brookfield, 1992; Bogdan ve Biklen, 1992).

3.3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama süreci, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin belirlenmesinin ardından; yüksek öğrenilmiş güçlülükte yer alan 72 kişi ve düşük öğrenilmiş güçlülükte yer alan 72 kişiyle iletişime geçilerek başlatılmıştır. Katılımcı grubu, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firma sahibi girişimcilerden oluşmaktadır. Bu noktada her bir girişimciye; araştırmanın ilk aşamasında ankete katılan girişimciler olduklarının belirtilmesi, araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, yüz yüze görüşme talebinin nedeni ve araştırmada ortaya konulması hedeflenen durumu belirten detaylı bir mail hazırlanarak gönderim sağlanmıştır. Olumlu geri dönüş yapan tüm girişimcilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu noktada düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip gönüllü 10 kişi ve yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip gönüllü 12 kişi olmak üzere toplamda 22 kişiyle görüşülmüştür. 19 katılımcı ile bizzat bulunduğu il ve faaliyet gösterdiği TGB' ye gidilerek ofislerinde yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan 3 tanesi ile bulunduğu ilin coğrafi uzaklığı, uygun saat ve gün ayarlanamaması ve katılımcı yoğunluğu nedeniyle Skype üzerinden internet aracılığı ile görüşme sağlanmıştır.

Olumlu geri dönüş sağlayan firma sahibi girişimciler ile cep telefonu aracılığıyla görüşülerek; il bazlı olarak görüşme günü ve saati oluşturulmuştur. Görüşmeler; Ankara, İzmir, Manisa, Kocaeli, İstanbul, Samsun, Kırıkkale illerinde katılımcılar ile yüz yüze; Trabzon, Eskişehir ve Çanakkale illerinde de yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı internet üzerinden görüntülü arama ile gerçekleştirilmiştir. Olumsuz geri dönüş yapan girişimcilere de katılımı gönüllülük esaslı olması sebebiyle ısrar edilmeden geri bildirimde buldukları için teşekkür edilerek mail aracılığı ile geri dönüş yapılmıştır. Olumlu ve olumsuz geri dönüş yapmayan yani hiçbir cevap vermeyen girişimcilerle herhangi bir şekilde iletişime geçilmemiştir.

Görüşmeler katılımcıların çalışma ofislerinde istedikleri gün ve saatte gerçekleştirilmiştir. Katılımcının istediği ortam ve koşulları araştırmacı her durumda hiçbir reddetme olmaksızın kabul etmiş, katılımcı isteklerine uyum sağlamaya çalışmıştır. Bir katılımcının yıllık izinde olması sebebiyle bir kafede görüşme sağlanmıştır. Görüşme süreleri katılımcı bazlı ortalama 45-75 dakikayı kapsamaktadır. Görüşme esnasında; ses kayıt cihazı kullanımı için, görüşme başlamadan önce araştırma konusunun ve amacının tekrar açıklanması sonrasında da katılımcı onaylarının sözlü olarak alınmasına özellikle dikkat edilmiştir. Görüşmelerin tamamı üç ay içerisinde tamamlanmıştır.

Bu araştırmada; araştırmacının görüşme sürecindeki esnekliği, dağılan konuşmaları farklı sorularla konuya çekebilme, ortamın uygunluğu, görüşmelerin yüz yüze doğal ortamında yapılması, karşılıklı samimi bir iletişim kurularak girişimcilerin sorulara daha rahat detaylı anlatımları, sohbet ortamının yakalanması, katı kuralların olmaması gibi noktalar çalışmanın geçerliliğinin artmasını sağlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 217).

3.3.5. Verilerin Analizi

Girişimciler ile yapılan görüşmelerde veri kaybının yaşanmaması için ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıt cihazının dinlenmesi sonucu; yaklaşık 25,5 saat süren görüşmelerin deşifresi yapılarak word formatında ortalama 850-900 sayfa arası bir doküman elde edilmiştir. Nitel araştırma süreci sonunda elde edilen verilerin, MAXQDA 2018 lisanslı olarak satın alınan program ile analizi yapılmıştır. Katılımcı ifadeleri programa yüklenerek, tekrar tekrar okumalar yapılmış ve kodlamalar gerçekleştirilmiştir. İçerik analiz yöntemi kullanılarak oluşturulan kodlamalarda tüme varımsal bir süreç takip edilmiş olup, kodlar (kavramlar) ve bu kodlar arasındaki ilişkiler (temalar) verilerin altında yatan olgunun açıklanmasında önemli bir yer tutmuştur.

İçerik analizi; birbirine benzeyen kodları temalar şeklinde bir arada toplayarak, kod ve tema ilişkisi anlaşılabilir şekilde ortaya koyarak, bulguların yorumlanması ve raporlaştırma aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada, Miles ve Huberman'ın (1994) da bahsetmiş olduğu süreç üzerinden; ilk önce verilerin programa işlenmesiyle katılımcılardan elde edilen metinlerin

okunarak incelenmesi sonucunda kodların oluşturulması; veriyi kodlama noktasında araştırma amacına ve problemine göre önemli ifadeler üzerinden kavram ve temalar oluşturulması; bunların şekil, tablo, grafik yoluyla görsel hale getirilerek ortaya çıkan kavram ve temaların nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu katılımcı alıntlarıyla birlikte anlamlandırılmaya, açıklanmaya çalışılmıştır.

3.3.6. Araştırma Verilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Nitel araştırmaya katılan 22 katılımcının ifadeleri ses kaydının ardından word olarak deşifre edilmesi sonucunda elde edilen 850-900 sayfa doküman Maxqda 18.2 programına yüklenerek nitel veri analizleri yapılmıştır. Bu analiz sonuçlarına ilişkin bulgular aşağıda görüşme soruları temelinde hareket edilerek açıklanmıştır. Toplamda araştırmaya katılan 22 katılımcının söylemlerinde; ilk soruda girişimcilik öykülerini demografik özellikleriyle anlatımı, ikinci soruda girişimci olabilme noktasındaki kişilik özelliklerinin yorumlanması, üçüncü soruda günümüz 21. yüzyılın girişimciliği hakkında ne düşündükleri ve son olarak onları bu mesleği seçmede yönlendiren motivasyon kaynakları yer almaktadır.

Girişimcilik öyküsü ile ilgili değerlendirmeler;

Katılımcılara, “girişimcilik hikayenizi sahip olduğunuz demografik özelliklerinizle birlikte anlatabilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu noktada 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı ile 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcının verdiği ifadeler neticesinde yapılan kodlamalar; iki vaka model analizi ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Nitel araştırmaya katılan 22 katılımcının demografik özellikleri Tablo 31’de belirtilmiştir. Tablo 31’de araştırmaya katılan tüm katılımcıların ifadelerinden yola çıkılarak; girişimi ile ilgili bilgiler ve girişimciye ait demografik özellikler görülmektedir.

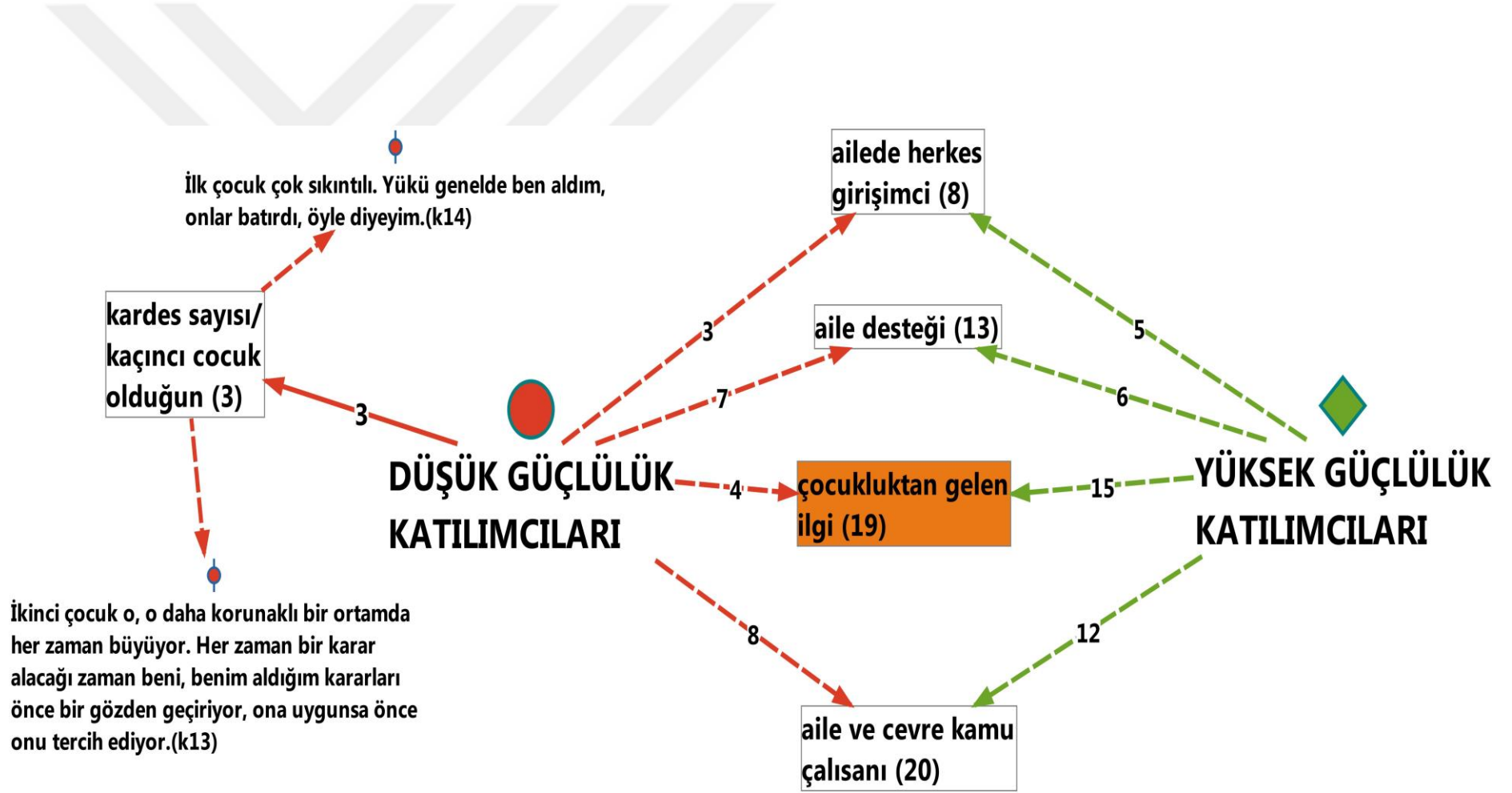
Tablo 31. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	TGB Bölgesi	Firma Yılı	Çalışan Sayısı	Sektör	Eğitim	Yaş	Medeni Hal
K-1(ERKEK)	Ege Teknokent-İzmir	2015	5	Yazılım Elektronik	Yüksek Lisans	30	Bekar
K-2(ERKEK)	TUBİTAK Martek-Eskişehir	2014	32	Makine İmalatı	Yüksek Lisans	30	Bekar
K-3(ERKEK)	GOSB Teknopark-Kocaeli	2013	11	Robotik Otomasyon	Yüksek Lisans	30	Evli
K-4(ERKEK)	İstanbul Teknopark-İstanbul	2014	2	Gemi İnşa Makine Tasarım	Yüksek Lisans	46	Evli
K-5(ERKEK)	Kırıkkale Teknopark-Kırıkkale	2017	1	Yenilenebilir Enerji	Doktora	45	Evli
K-6(ERKEK)	GOSB Teknopark-Kocaeli	2014	1	Yazılım Geliştirme	Lise	56	Evli
K-7(ERKEK)	Kocaeli Üniversitesi Teknopark-Kocaeli	2000	70	Savunma Sanayi	Yüksek Lisans	48	Evli
K-8(ERKEK)	GOSB Teknokent-Kocaeli	2009	7	Yazılım ve Bilişim	Lisans	48	Evli
K-9(ERKEK)	DEPARK-İzmir	2016	1	Enerji	Doktora	37	Evli
K-10(ERKEK)	İYTE Teknopark-İzmir	2015	5	Yazılım	Yüksek Lisans	36	Evli
K-11(ERKEK)	CYBERPARK-Ankara	2018	3	Yapay Zekâ, Yazılım	Yüksek Lisans	28	Bekar
K-12(ERKEK)	Samsun Teknopark-Samsun	1992	2	Kimya	Lisans	53	Evli
K-13(ERKEK)	Gazi Teknopark-Ankara	2013	1	İlaç Arge	Doktora	30	Evli
K-14(ERKEK)	Kırıkkale Teknopark-Kırıkkale	2018	1	AR-GE	Yüksek Lisans	39	Bekar
K-15(BAYAN)	DEPARK-İzmir	2017	2	Medikal	Doktora	38	Evli
K-16(ERKEK)	Trabzon Teknokent-Trabzon	2014	4	Donanım-Yazılım	Lisans	40	Bekar
K-17(ERKEK)	Ankara Teknokent-Ankara	2013	2	Ürün Geliştirme-Tasarım	Lisans	57	Evli
K-18(ERKEK)	İYTE Teknopark-İzmir	2007	20	Donanım-Yazılım	Lisans	34	Evli
K-19(ERKEK)	DEPARK-İzmir	2014	3	Elektronik AR-GE	Doktora	43	Evli
K-20(ERKEK)	İzmir Bilim Park-İzmir	2017	3	Yazılım-Bilişim	Doktora	40	Evli
K-21(ERKEK)	Celal Bayar Teknopark-Manisa	2017	1	Yazılım-Elektronik	Lisans	42	Evli
K-22(ERKEK)	Çanakkale Teknopark-Çanakkale	2014	8	Eğitim Teknolojisi	Yüksek Lisans	42	Evli

Araştırmaya katılan girişimcilerin; İzmir, Ankara, İstanbul, Kırıkkale, Manisa, Samsun, Eskişehir, Trabzon, Çanakkale, Kocaeli illerinde Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösterdikleri Tablo 31'de görülmektedir. Katılımcıların eğitimleri ağırlıklı "yüksek lisans ve lisans" olduğu; yaş aralığının "30-40" arasında yoğunlaştığı ve birçoğunun "evli" olduğu görülmektedir. Girişimcilerin içinde bulunduğu faaliyet alanlarının; "yazılım, donanım ve elektronik" olduğu; girişimcilerin faaliyet sürelerinin ise "1-6" yıl arasında yoğunlaştığı bulgulanmıştır.

Girişimci kendi ve girişimi ile ilgili bilgi verme noktasında biraz daha hikâye niteliğinde detaylı bilgi vermesi sonucunda ayrıca anlatılan yaşantılar Şekil 3.3'te iki vaka modeli kullanılarak analiz edilmiştir.

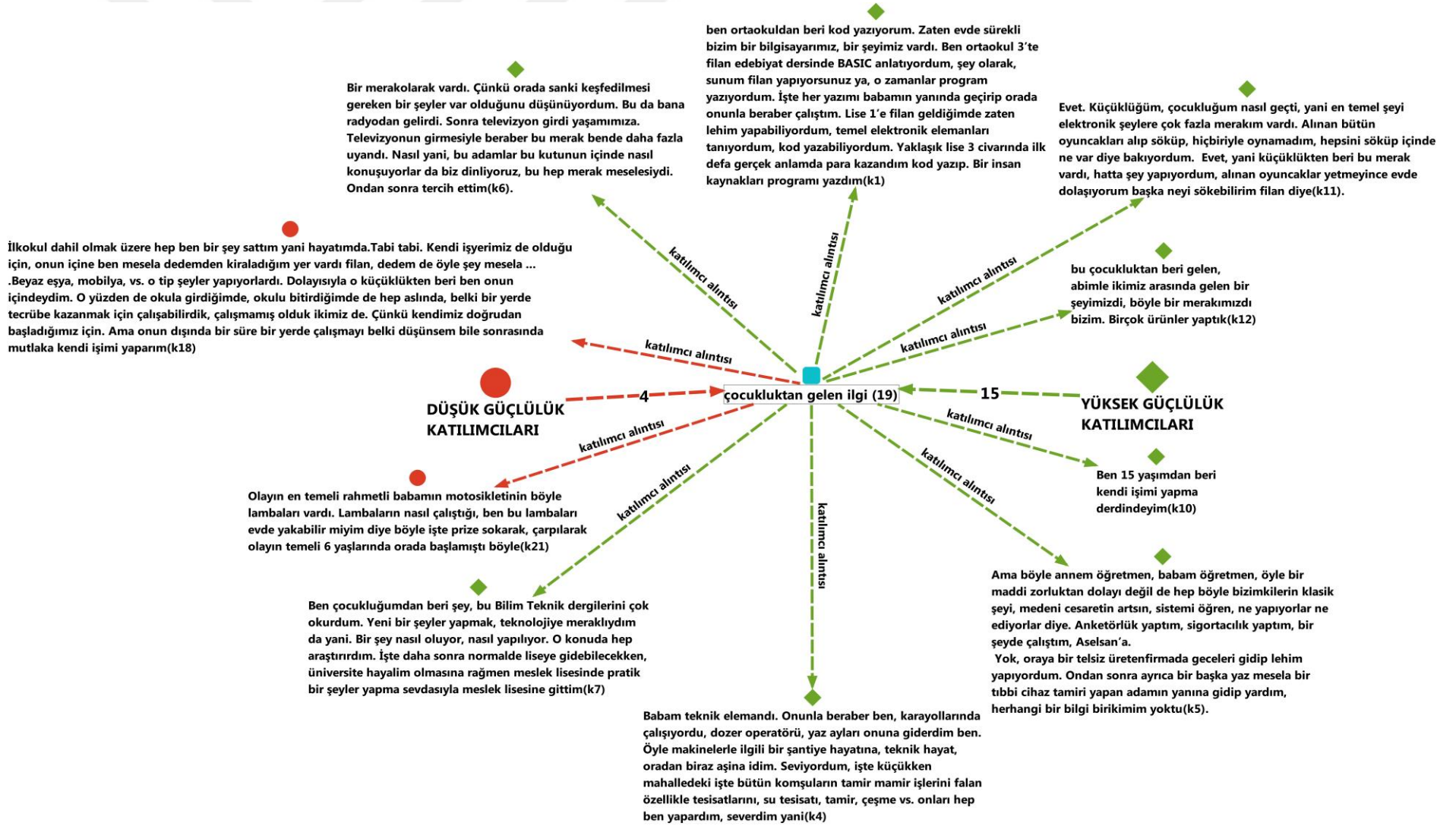
Şekil 3.3. Katılımcıların Girişimcilik Hikayelerine İlişkin Kodlarının İki Vaka Modeli

Katılımcıların kendileri ve girişimleri ile ilgili değerlendirmelerinden yapılan kodlamalarda; her iki gruptan (Yüksek Güçlülük K1, K9- Düşük Güçlülük K18, K20) da ailesi girişimci olanların yanı sıra katılımcıların (Yüksek Güçlülük K12, K4, K3, K5, K6, K7, K8, K10, K11-Düşük Güçlülük K13, K15, K16, K17, K19, K21, K22) ağırlıklı olarak aile ve çevresinin kamu çalışanı olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta; girişimciliğin "çocukluktan gelen ilgi ve merak" kodunun, her iki gruba bakıldığında "yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip" katılımcıların söylem yoğunluğunda ön plana çıktığı fark edilmektedir. Bu söylemlerin detayını verebilmek için "çocukluktan gelen ilgi" kodlaması Şekil 3.4'te tekrar iki vaka modeli kullanılarak katılımcı alıntılarıyla birlikte verilmiştir.

Şekil 3.3'te katılımcıların girişimcilik hikayelerine yönelik yapılan kodlarda; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi grubu ile düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi grubu arasında yorumlarında benzer ifadelerin kullanıldığı iki vaka analizinde bulgulanmıştır. Bu noktada her iki güçlülük grubu arasındaki ortak söylemlerin; "çocukluktan gelen ilgi", "aile ve çevrenin kamu çalışanı olması", "aile desteği" ve "ailede herkes girişimci" kodlarının olduğu görülmektedir.

Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi katılımcılarının girişimcilik hikâyelerinde "çocukluktan gelen ilgi" kodlaması söylem yoğunluğunun ön plana çıktığı kodlama olarak; özellikle yüksek güçlülük düzeyi katılımcıları söylemlerinde 15 yerde kullanılmış olması dikkat çekmektedir. Düşük güçlülük düzeyi katılımcılarında ise bu söylem yoğunluğunun 4'e düştüğü görülmüştür.

Diğer ortak söylemlerin sonucu oluşturulan "ailede herkes girişimci", "aile desteği", "aile ve çevre kamu çalışanı" kodların da ise; yüksek ve düşük güçlülük düzeyi grubu katılımcıların söylem yoğunluğunun birbirine yakın olduğu bulgulanmıştır.

Şekil 3.4. Katılımcıların Girişimcilik Hikayelerine İlişkin Çocukluktan Gelen İlgi Kodunun İki Vaka Modeli

Sekil 3.4’te, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi katılımcılarının (k1, k6, k11, k7, k10, k12, k5) ifadelerine bakıldığında yaşanan bazı konularda istek ve merakın daha küçüklük/çocukluk döneminde başladığı görülmektedir. Yorumların detayına inildiğinde; o dönemde "oyuncaklarla oynamak yerine teknolojik eşyalara meraklı olmaları, etraflarındaki her türlü elektronik eşyaları gözlemlemeleri ve elektronik eşyaların nasıl bir şey olduğunu merak ederek sökmeye çalışmaları, bilim ve teknoloji dergileri ile ilgilenmeleri, boş zamanlarında babaları ile birlikte iş yerlerinde vakit geçirmeleri, tatil zamanlarında dışarıda bir yerde çalışmayı yani bir şeyler öğrenmeyi tercih etmeleri" gibi söylemlerin yapıldığı dikkat çekmektedir. İşte bu noktada yüksek güçlülük düzeyi katılımcıların; çocukluk döneminden başlayıp halen devam eden bir "istek, merak, araştırma heyecanı" gibi duyguları yoğun yaşadıkları gözlemlenmiştir. Yüz yüze görüşmelerde girişimcilerdeki bu duyguların hala devam ettiği, anlatımlarındaki heyecanlarından ve vücut dillerinden anlaşılmaktadır. Girişimcilerin, içlerindeki üretme isteği ve heyecanın sürekli olmasını "çocukluğumdan beri böyle bir insandım" ve "hala aynı seviyede bu duygunun devam ettiği" gibi yorumlara bağladıkları gözlemlenmiştir.

Girişimci kişilik profili ile ilgili değerlendirmeler;

Katılımcılara, “girişimci kişilik profiliniz ile ilgili nasıl bir değerlendirme yaparsınız?, bu mesleği yapmak isteyen herkes girişimci olabilir mi?” soruları yöneltilmiştir. Bu noktada 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı ile 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcının verdiği ifadeler neticesinde yapılan kodlamalar; belge temelli frekans analizi, kod matris tarayıcısı, tek vaka modeli, iki vaka modeli ve çapraz analizleri ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Tablo 32 ve Tablo 33’te katılımcı ifadelerin belge temelli frekans tablosunda gösterilmiştir. Belge temelli frekans tablosu katılımcıların kodlu ifadelere yapmış olduğu vurguyu veya yoğunluğu tüm belge üzerinden ortaya çıkartmaktadır.

Tablo 32. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Bakış Açılarını Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Tablosu

GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ALGISI

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Başarı	9	90,00	90,00
Risk	8	80,00	80,00
Kriz	5	50,00	50,00
Belirsizlik anlayışı	5	50,00	50,00
Gözlem yapma	5	50,00	50,00
Başarısızlık	4	40,00	40,00
Kişisel gelişim	4	40,00	40,00
Sabırlı olma	4	40,00	40,00
Problem çözebilme yeteneği	4	40,00	40,00
Herkes girişimci olabilir	4	40,00	40,00
Stresi tolere edebilme	4	40,00	40,00
Liderlik/yöneticilik	3	30,00	30,00
Mücadelecilik/kararlılık	3	30,00	30,00
İşini severek yapmak	2	20,00	20,00
İletişim yeteneği	2	20,00	20,00
Özgüven	1	10,00	10,00
Otokontrol	1	10,00	10,00
İçsel otokontrol	1	10,00	10,00
Yoğun çalışma	1	10,00	10,00
Azimli olma	1	10,00	10,00
Planlı olma	1	10,00	10,00
İnatçı olma	1	10,00	10,00
Herkes girişimci olamıyor	1	10,00	10,00
İnsan yönetimi	0	0,00	0,00
Kedini tanıma	0	0,00	0,00
Network	0	0,00	0,00
Yurtdışına açılma/isteği	0	0,00	0,00
Hedef koyma	0	0,00	0,00
İyimser olma	0	0,00	0,00
Fırsatları görebilmek	0	0,00	0,00
Heyecan/istek	0	0,00	0,00
Kodlanmış Belgeler	10	100,00	100,00
Kodlanmamış Belgeler	0	0,00	-
Analiz Edilen Belgeler	10	100,00	-

Tablo 32’de görüldüğü şekilde düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip 10 katılımcının girişimci kişilik bakış açısında; herkesin çok rahat girişimci olabileceği mantığıyla yaptıkları yorumlar sonucunda, yapılan kodlamaların belge temelli frekans tablosu yer almaktadır.

Bu tabloda düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyinde yer alan 10 katılımcının soruya vermiş olduğu cevaplarda özellikle öne çıkan kodlar; "herkesin girişimci olabileceği", "risk alabilmek", "belirsizlik anlayışı", "başarı ihtiyacı", "problem çözme yeteneği", "stresi tolere edebilme", "gözlem yapabilme", "kriz", "sabırlı olma", katılımcıların ifadesinde üzerinde durduğu ya da vurguladığı, frekans yani yoğunluk olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 33. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Bakış Açılarını Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Tablosu

GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ALGISI

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Risk	10	83,33	83,33
Başarı	9	75,00	75,00
Başarısızlık	8	66,67	66,67
Herkes Girişimci Olamıyor	8	66,67	66,67
Belirsizlik Anlayışı	7	58,33	58,33
Problem Çözebilme Yeteneği	7	58,33	58,33
Heyecan/İstek	7	58,33	58,33
Sabırlı Olma	6	50,00	50,00
Özgüven	5	41,67	41,67
İşini Severek Yapma	5	41,67	41,67
İletişim Yeteneği	4	33,33	33,33
İnatçı Olma	4	33,33	33,33
Kriz	4	33,33	33,33
Kişisel Gelişim	4	33,33	33,33
Azimli Olmak	3	25,00	25,00
Mücadelecilik/Kararlılık	3	25,00	25,00
Stresi Tolere Edebilme	3	25,00	25,00
Yurtdışına Açılmak/İsteği	3	25,00	25,00
Yoğun Çalışma	3	25,00	25,00
Otokontrol	2	16,67	16,67
Planlı olma	2	16,67	16,67
Liderlik/yöneticilik	2	16,67	16,67
İçsel otokontrol	2	16,67	16,67
Network	2	16,67	16,67
Herkes girişimci olabilir	1	8,33	8,33
Fırsatları görebilmek	1	8,33	8,33
İnsan yönetimi	1	8,33	8,33
Hedef koyma	1	8,33	8,33
İyimser olma	1	8,33	8,33
Gözlem yapma	1	8,33	8,33
Kedini tanıma	1	8,33	8,33
Kodlanmış belgeler	12	100,00	100,00
Kodlanmamış belgeler	0	0,00	-
Analiz edilen belgeler	12	100,00	-

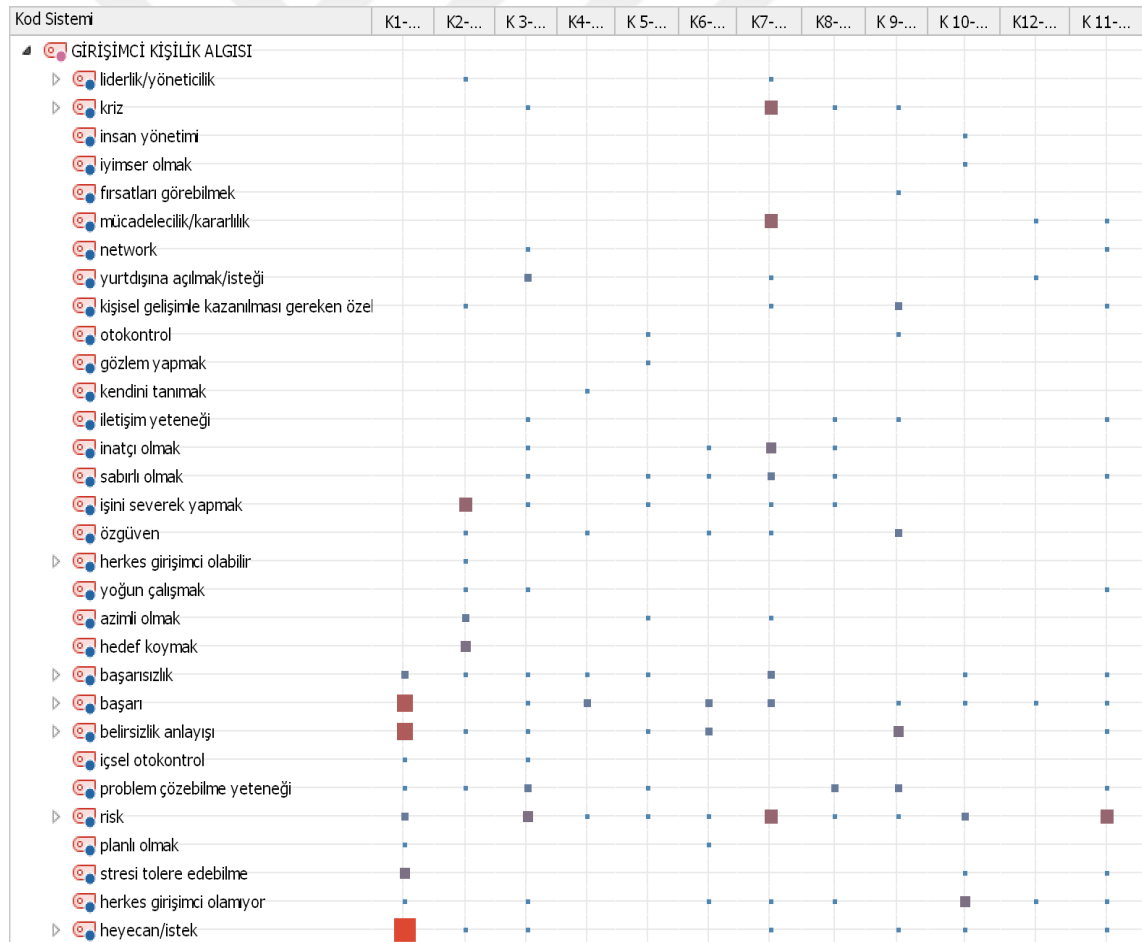
Diğer yandan Tablo 33'te yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların vermiş olduğu ifadeler doğrultusunda yapılan kodlamalarda ise; "risk almak", "belirsizlik anlayışı", "problem çözme yeteneği", "başarı ihtiyacı", "başarısızlık anlayışı", "özgüven", "işini severek yapma", "inatçı olma" kodlarının daha yoğun kullanıldığı görülmektedir. Özellikle "heyecan/istek" ve "herkes girişimci olamıyor" kodları sadece yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde yer alırken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların ise bundan hiç bahsetmemiş olması dikkat çekicidir.

Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların vermiş olduğu ifadelerin katılımcı bazlı olarak yoğunluklarını gösteren, hangi kod ile ilgili hangi katılımcı ne kadar yoğunlukta bahsetmiş olduğu konusunda bilgi veren, kod matris tarayıcısı ise Şekil 3.5'te gösterilmektedir.

Kod Sistemi	K13-...	K14-...	K15-...	K16-...	K17...	K18-...	K19-...	K20-...	K21-...	K22-...
▲ GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ALGISI										
▲ liderlik/yöneticilik										
● yönetim			■				■		■	
▶ liderlik			■				■		■	
▶ kriz	■		■				■		■	■
● insan yönetimi										
● iyimser olmak										
● fırsatları görebilmek										
● mücadelelilik/kararlılık			■			■	■			
● network										
● yurtdışına açılmak/isteği										
● kişisel gelişimle kazanılması gereken özel	■		■			■				■
● otokontrol	■									
● gözlem yapmak			■	■			■	■	■	
● kendini tanımak										
● iletişim yeteneği						■	■			
● inatçı olmak										■
● sabırlı olmak	■			■					■	■
● işini severek yapmak						■			■	
● özgüven						■				
▶ herkes girişimci olabilir	■		■				■			■
● yoğun çalışmak								■		
● azimli olmak									■	
● hedef koymak										
▶ başarısızlık				■		■	■		■	■
▶ başan	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
▶ belirsizlik anlayışı	■		■	■			■	■	■	■
● içsel otokontrol										
● problem çözme yeteneği			■	■			■		■	■
▶ risk	■	■	■	■		■	■	■	■	■
● planlı olmak								■		
● stresi tolere edebilme				■		■	■			■
● herkes girişimci olamıyor				■						
▶ heyecan/istek										

Şekil 3.5. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısına Yönelik Kod Matris Tarayıcısı

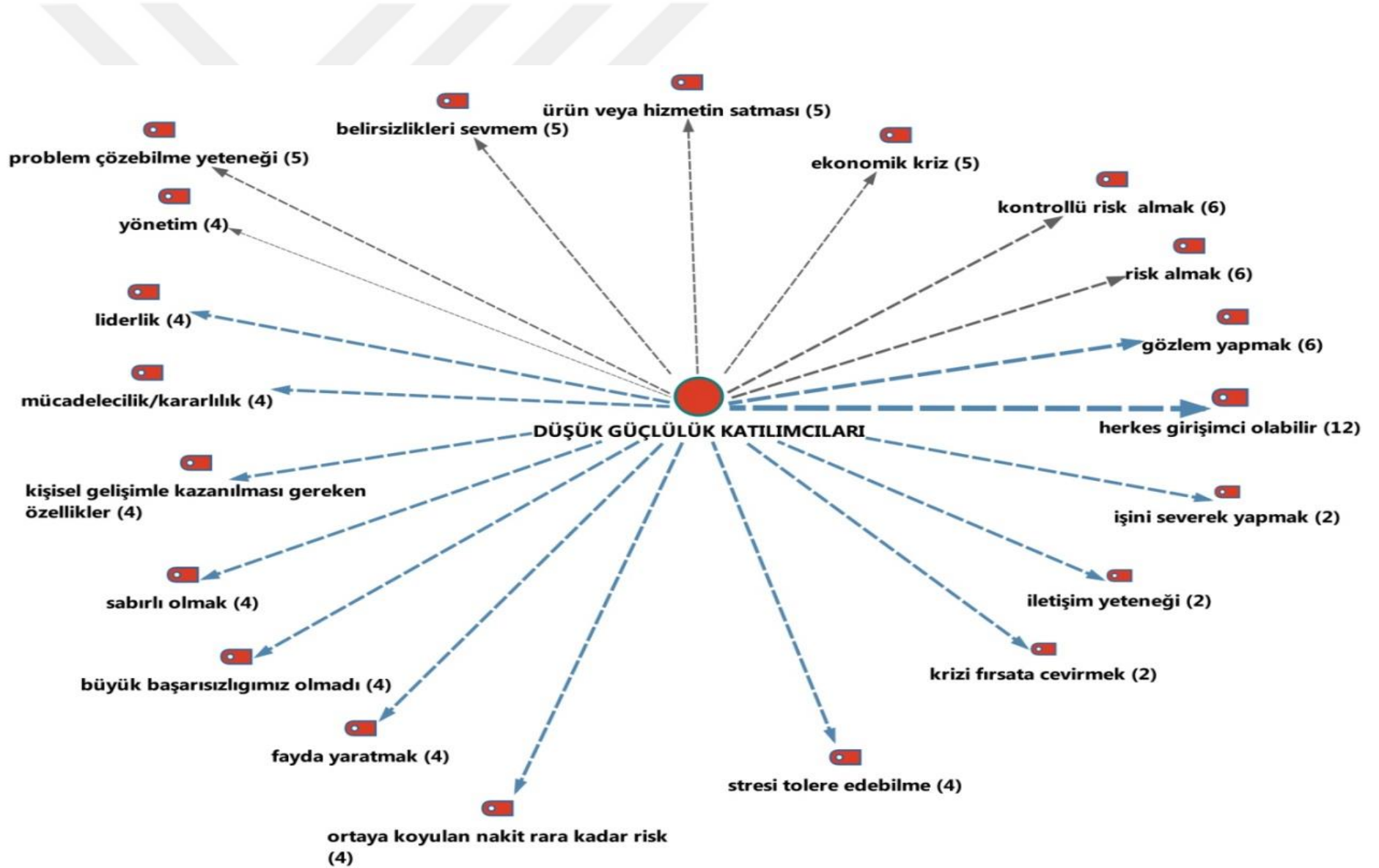
Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısına yönelik yapmış olduğu yorumlar sonucu oluşturulan kodlar Şekil 3.5'te; katılımcı bazlı olarak söylem yoğunlukları görülmektedir. Bu kodlamalardan ön plana çıkan kodlar; "herkes girişimci olabilir", "başarı", "belirsizlik anlayışı", "risk alma" kodları birçok düşük güçlülük düzeyli katılımcıları tarafından yorumlanmıştır. K14, k15 ve k19 özellikle "belirsizlik" ve "risk" konusu üzerinde durmuşlardır. K15, k19 ve k22'nin "herkes girişimci olabilir" bakış açısında olduğu ön plana çıkmaktadır. "Özgüven" kodunun ise 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar içinden, sadece k18'in söyleminde yer almış olması dikkat çekmektedir. Diğer düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların hiçbirisi "özgüven/kendine güvenme" konusu ile ilgili bir yorum yapmadığı görülmektedir. Bir başka dikkat çeken nokta; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcıların hiçbirinin "üretme istek ve heyecan" kodunu kullanmamış olmasıdır.

Şekil 3.6. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısına Yönelik Kod Matris Tarayıcısı

Şekil 3.6'da da yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların görüşmede yaptıkları yorumlar sonucunda oluşturulan; girişimci kişilik algısına yönelik kodlardaki söylem yoğunlukları kişi bazlı olarak kod matris yöntemi kullanılarak gösterilmiştir. 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algılarında; "risk alma", "problem çözme yeteneği", "belirsizlik anlayışı", "başarı ihtiyacı", "işini severek yapma", "sabırlı olma", "inatçı olma", "özgüven", "üretme heyecanı/istek" gibi özellikleri birçok girişimci tarafında ifade edilmiştir. K1 özellikle "üretme istek ve heyecan", "belirsizlik" ve "başarı" kodlarını ön plana çıkarmıştır. K7'nin ise "kriz", "risk", "mücadelecilik/kararlılık" konusu üzerinde durduğu, bununla birlikte grup içerisinde birçok girişimci kişilik özelliklerini ifade ettiği fark edilmektedir. Diğer taraftan ise k2'nin "işini severek yapma" özelliğini katılımcılar arasında ön plana çıkardığı tespit edilmiştir. Genel olarak yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların, birçok girişimci kişilik özelliklerinde ortak söylemleri olduğu söylenebilir.

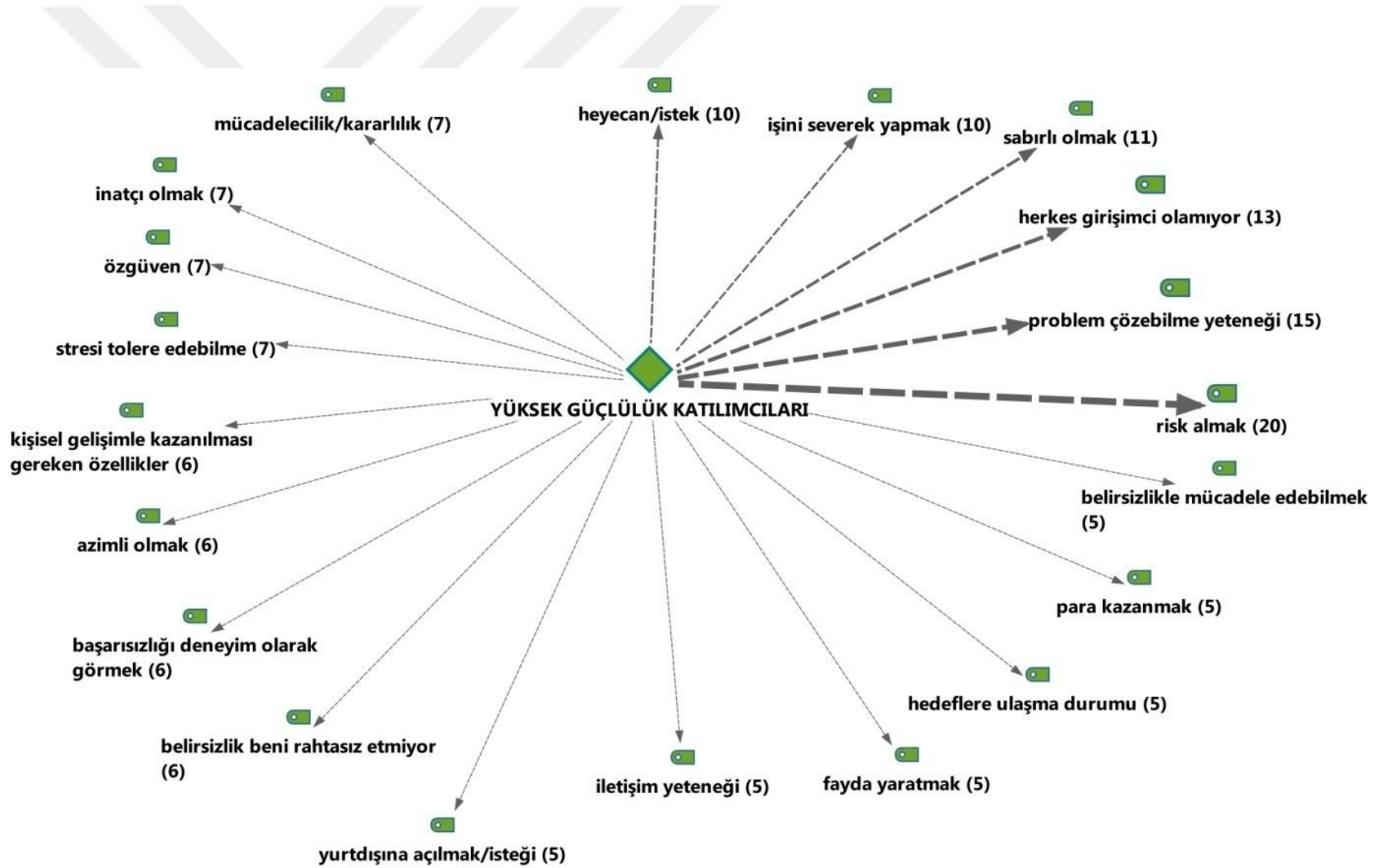
Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısına yönelik söylemlerinin yorumlanması sonucunda kodlamalar tek vaka modeli ile değerlendirilmiştir. Tek vaka modeli; katılımcıların söylem yoğunluğunu baz alarak ifadelerinde en çok hangi kodlamaların ön plana çıktığını, analizde maksimum on kod olarak modelde sunmaktadır. Bu noktada düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların, girişimci kişilik üzerinde durdukları özellikler Şekil 3.7'de tek vaka modelinde gösterilmiştir. Buradaki alt kodları gösteren okların kalınlığını veya inceliğini söylem yoğunluğu olarak tek vaka analizi çıkarmaktadır.

Şekil 3.7. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcılara Ait Girişimci Kişilik Algılarına Yönelik Kodların Tek Vaka Modeli

Şekil 3.7’de düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılara ait kodlamalar incelendiğinde; söylemlerde ön plana çıkan kodlar, "herkes girişimci olabilir", "risk alma", "kontrollü risk alma", "gözlem yapma", "belirsizlik anlayışları", "ekonomik kriz", "stresi tolere edebilme", "belirsizlikleri sevmem", "mücadelecilik" gibi kodlardır. Tek vaka modeli düşük güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerindeki kodlamaları tek bir model olarak görmemizi sağlarken, aynı zamanda kullanılan okların kalınlığı söylem ifadelerine vurgu yaparak söylem yoğunluklarını göstermektedir.

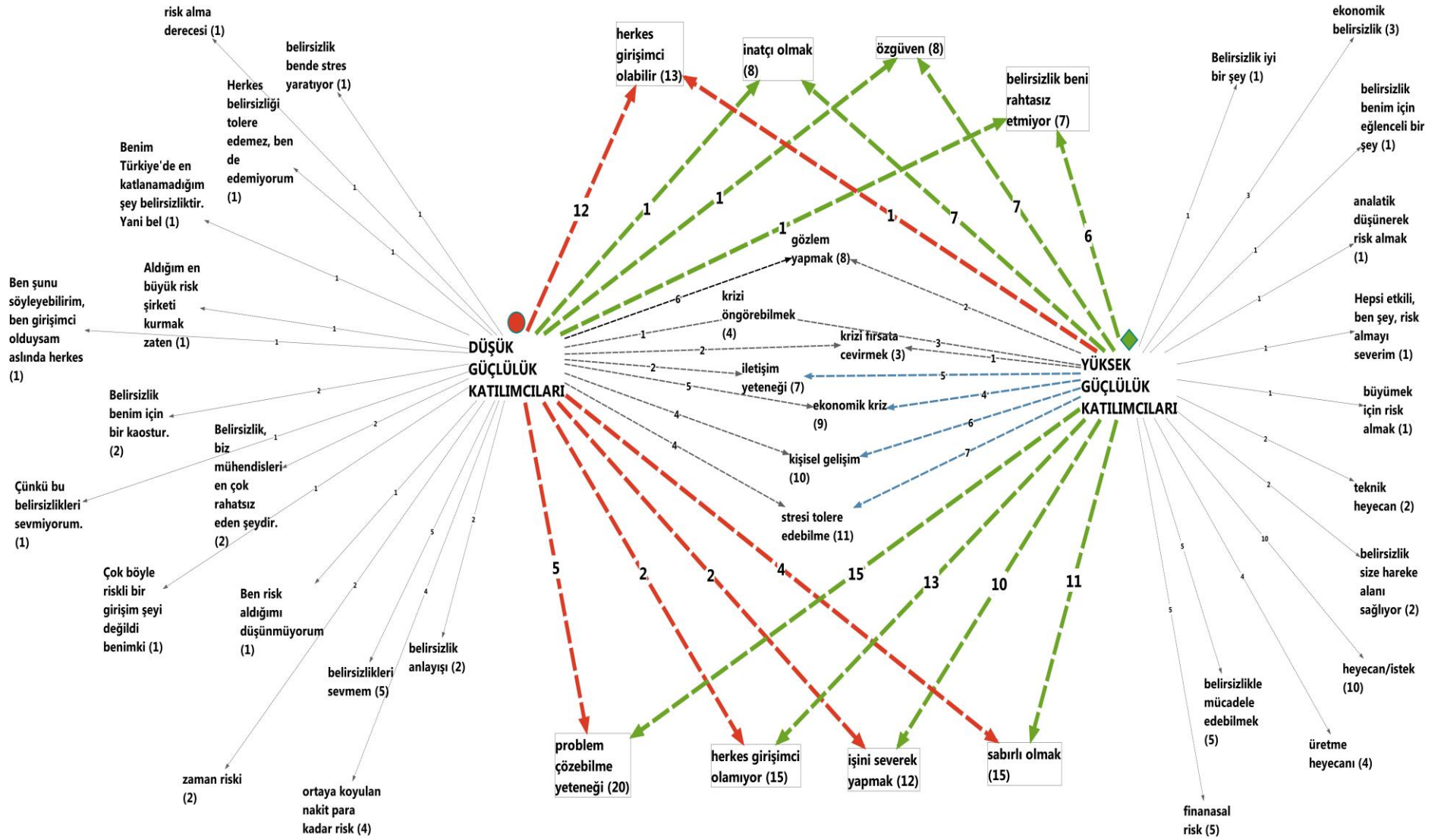

Şekil 3.8. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcılara Ait Girişimci Kişilik Algılarına Yönelik Kodların Tek Vaka Modeli

Şekil 3.8’de yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılara ait kodlar incelendiğinde; oklar dikkate alındığında söylem yoğunluklarında ön plana çıkan kodlar; "herkes girişimci olamıyor", "problem çözebilme yeteneği", "sabırlı olma", "işini severek yapma", "risk alma", "kişinin içindeki heyecan ve istek", "inatçı olma", "stresi tolere edebilme", "azimli olma", "özgüven" örnek verilebilir.

Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısına yönelik yapılan tek vaka modelinde; her iki grubun da ortak yorumlarda bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın amacını, gruplar arası algı farklılıklarının ortaya çıkartılması; yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların hangi koda hangi söylem yoğunluğunda nasıl ele aldıkları oluşturmaktadır. Bu benzer ve farklılıkları daha yakından ele almak ve ortaya koyabilmek için iki vaka modeli oluşturulmuştur.

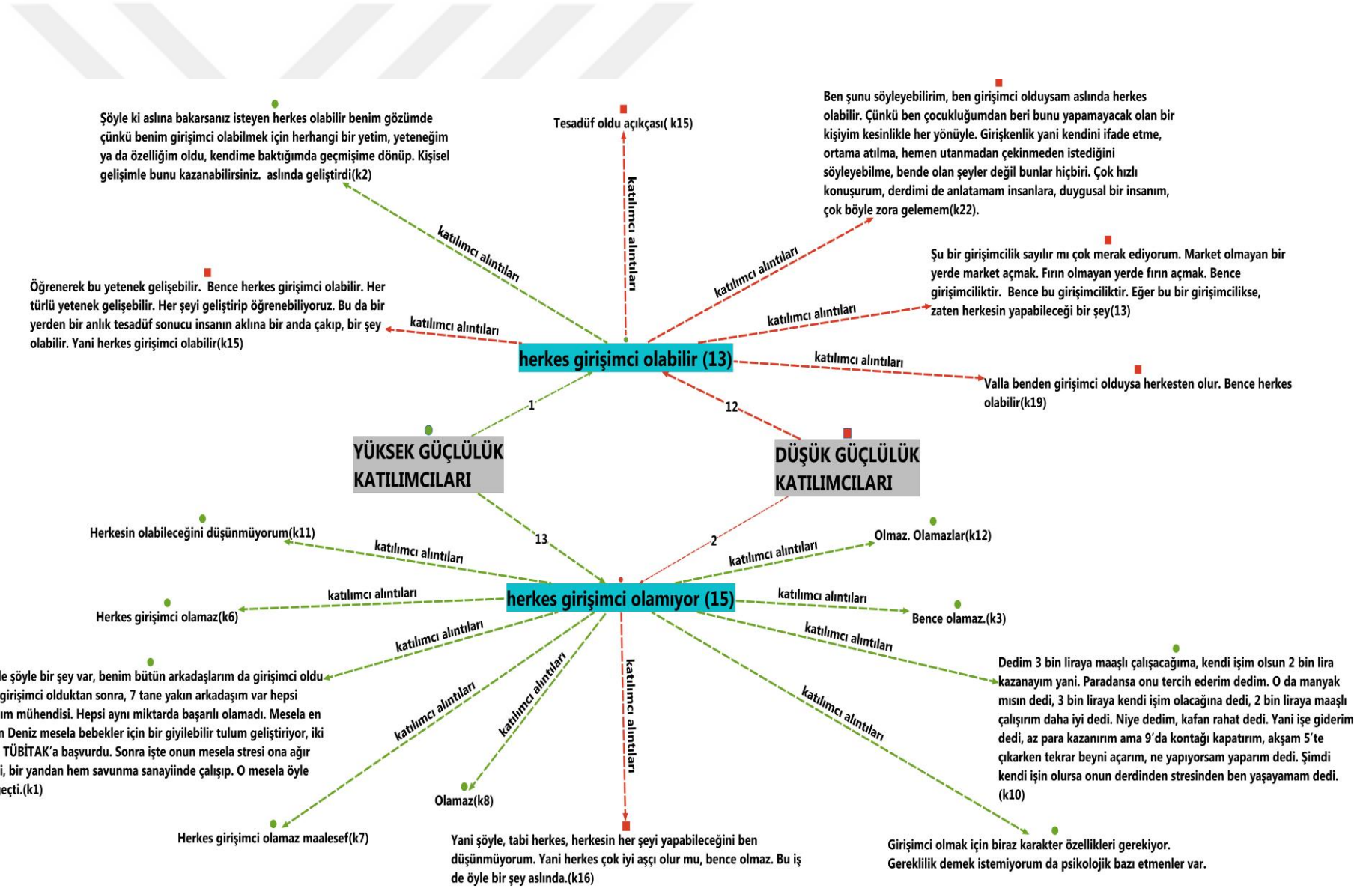

Şekil 3.9. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısı Kodlarına İlişkin İki Vaka Modeli

Şekil 3.9'daki modelde araştırmaya katılan girişimcilerin girişimci kişilik algılarına yönelik kodlamalar iki vaka modeli ile analiz edilmiştir. Bu noktada düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların bazı kodlarda kesiştiği görülmektedir. Bu ortak kodlardan bazılarında ciddi söylem yoğunlukları göze çarpmaktadır. Bu göze çarpan kodlarda, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "herkes girişimci olabilir" kodunda öne çıktığı görülürken; diğer tarafta yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda "herkes girişimci olamıyor", "inatçı olma", "özgüven", "belirsizlik beni rahatsız etmiyor", "işini severek yapma", "problem çözme yeteneği" ve "sabırlı olma" kodlarında ön plana çıktığı görülmektedir. Yine ortak kodlar içerisinde "gözlem yapma" düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların yoğun olduğu bir kod olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte her iki düzeyde de "krizi öngörebilme", "krizi fırsata çevirme", "stresi tolere edebilme", "iletişim ve kişisel gelişim" kodları, yakın söylem yoğunluğunun bulunduğu kodlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Görüşmelerdeki temel amaç yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların benzer kodlarda bile olaya ya da kavrama nasıl yaklaştıkları, nasıl yorumladıkları yani bakış açısı farklılıklarını belirleyebilme açısından; ortak olarak kullanılan kodları daha yakından incelemek için iki vaka modeli analizi Şekil 3.9'da özele inilerek kullanılmıştır. Özellikle tekrar iki vaka modeli analizi uygulanacak olan kodlamalar; yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli grupların ortak kullandığı yani kesiştiği; aralarında ciddi söylem yoğunluk farklılıklarının yaşandığı kodlardan seçilmiştir. "Bu söylem yoğunluk farklılıkları sadece söylenme sıklığı olarak mı karşımıza çıkmakta?" ya da "söylemlerde algı ve yorum farklılıkları da var mı?" sorularına bu analizlerle yanıt aranmıştır. Sekiz tane ön plana çıkan kod Şekil 3.9 iki vaka modelinde işareti renkli olarak görülen ifadelerden oluşmaktadır.

Düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli grupların katılımcılarının ifadesine göre yapılan ortak kodlamalarda sırasıyla; bu mesleği yapmak isteme noktasında "herkesin girişimci olup/olamama yorumları", "belirsizlik anlayışları", "risk alma durumları", "krizi öngörebilme", "sabırlı olma", "problem çözebilme yetenekleri", "inatçı olma ve özgüven", "başarı ve başarısızlık yorumları" yoğun söylemlerin olduğu kodlar olarak iki vaka modeli ile analiz edilmiştir. Buradaki amaç yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların değerlendirmeleri sonucu yapılan kodlamaların katılımcı alıntılılarıyla sunularak yorum ve algı farklılıklarının ortaya konulabilmesidir.

Şekil 3.10. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Girişimci Olma Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli

Şekil 3.10'da yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci profil özellikleri ile ilgili; söylemlerindeki ortak kodlardan "herkes girişimci olamıyor" ve "herkes girişimci olabilir" yorumları, iki vaka analizinde katılımcı alıntıları ile birlikte verilmiştir.

"Herkes girişimci olabilir" kodu düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde 12 yerde ifade ettikleri görülmektedir. Bu noktada 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k13, k15, k19 ve k22 ifadelerinde "herkesin girişimci olabileceğini" söylemişlerdir. Katılımcılar yaptıkları yorumlarda; "herkesin çok rahat girişimci olabileceğini, bunun için herhangi bir özel yetenek veya beceri gerekli olmadığını, beceri ve yeteneklerin çok kolay öğrenilebileceğini" vurgulamışlardır. Bu bakış açısında olan yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan sadece k2 olduğu değerlendirme sonucunda tespit edilmiştir.

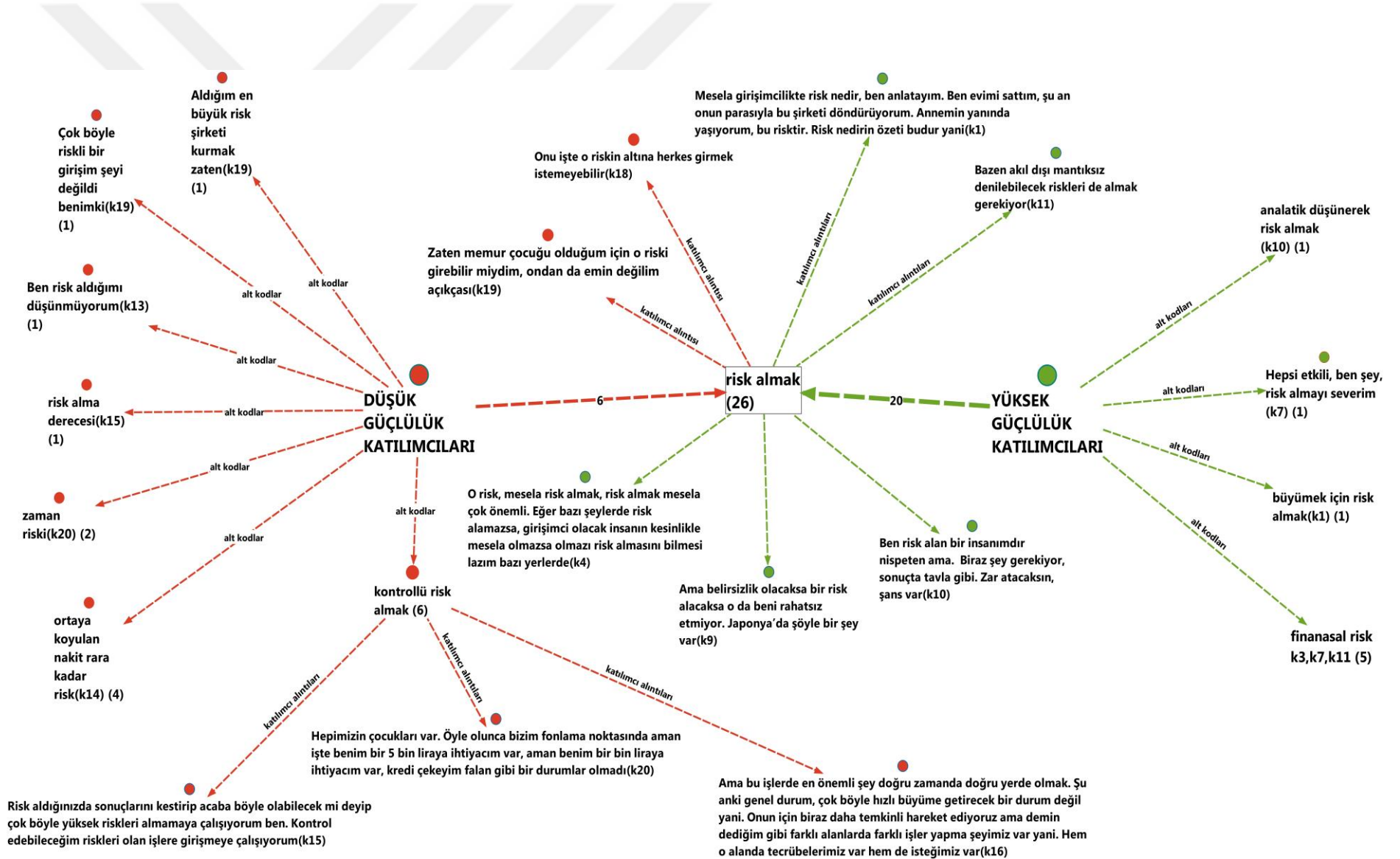
"Herkes girişimci olamıyor" kodu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde 13 yerde ifade ettikleri görülmektedir. Bu noktada 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k1, k3, k6, k7, k8, k12 ve k11 ifadelerinde bu yorumda bulunmuşlardır. Katılımcılar söylemlerinde; "herkesin girişimci olamayacağını, girişimci olabilmek için bazı psikolojik etmenlerin olması gerektiğini, girişimcilik sürecindeki iniş-çıkışları atlatabilmek için mutlaka bazı bireysel özelliklerin girişimcide olması gerektiğini" vurgulamışlardır. Bu düşünceye paralel bir yorumun, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan sadece k16'nın ifadesinde yer alması değerlendirmenin diğer önemli bulgusunu oluşturmaktadır.

Şekil 3.11’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "belirsizlik beni rahatsız etmiyor" kodunda ortak söylemlerde bulunduğu iki vaka modelinde verilmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde bu kodlama 6 yerde yer alıyor iken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ise sadece 1 yerde yer aldığı görülmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k1, k6 ve k9’un konuyla ilgili yorumları modelde yer almakta olup; "belirsizliğin korku yaratmaması gerektiğini, belirsizlikten rahatsız olmadıklarını ve belirsizliğin stres kaynağı olmadığını" belirtmişlerdir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan k21’inde benzer bir yorum yaptığı, katılımcı alıntısında yer almaktadır.

Modelde "belirsizlik anlayışı" noktasında; yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların farklı söylemleri dikkat çekmektedir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda; "belirsizlikle mücadele edebilme" noktasında; k1, k3, k5 ve k9’un yorumları yer almaktadır. Özellikle k9’un "belirsizlikle mücadele edebilmenin, girişimci olabilmenin belirleyicisi olduğu" söylemi dikkat çeken bir yorum olarak görülmüştür. Ayrıca k1, k6 ve k11’in yorumlarında ise; "belirsizliğin hareket alanı sağladığı, ekonomik belirsizlik ve belirsizliğin eğlenceli bir şey olduğu" yorumları belirsizliğe pozitif bir bakış açısı oluşturmuştur.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan ise; "belirsizliği sevmem (k16 ve k19)"; "belirsizlik rahatsız edici bir olay (k19)"; "belirsizlik benim için bir kaostur (k15)"; "belirsizlikleri sevmiyorum (k13)" gibi yapılan yorumlarda kavramları negatif bir bakış açısıyla ele almaları; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılara göre algı farklılığını net ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 3.12. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Risk Alma Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli

Şekil 3.12’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısında; "risk alması/risk alabilme kapasitesi" kodunda kesiştiği söylemleri sonucu iki vaka modelinde bulgulanmıştır. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar söylemlerinde; "risk alma" konusunu 20 yerde yorumlamasına rağmen, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların ise 6 yerde kullandığı modelde tespit edilmiştir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k1, k4, k9, k10 ve k11 "girişimcinin mutlaka risk alması gerektiğini" vurgularken, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan k19 ve k18 ise yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların aksine, "risk alma noktasında çekingen" ifadelerde buldukları dikkat çekmektedir. Bu noktada yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "risk alma" kodunda kesiştiği görülmekle beraber, katılımcı bakış açılarının zıt ifadeler içerdiği önemli bir bulgudur. Bu sebeple gruplar arası algı farklılığı olduğu tespit edilmiştir.

Farklı kodlarda yapılan yorumlarda; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "risk almayı severim, finansal risk ve büyümek için risk alma gerekliliği (k1, k3, k7)" söylenmiştir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ise; "benimkisi çok riskli bir girişim değildi (k19)"; "risk aldığımı düşünmüyorum (k13)"; "zaman riski (k20)"; "ortaya koyulan nakit para kadar risk (k14)"; "kontrollü risk alma (k15, k20)" gibi yorumlar vurgulanmıştır.

Katılımcı söylemlerinde görüldüğü üzere; "risk alma" noktasında yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar "daha aktif bir tutum sergileyip, pozitif bir değerlendirme" yaparken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar ise, "daha çekingen ve negatif söylemlerde" bulunduğu araştırma bulgularında dikkat çekmektedir.

Şekil 3.13'te katılımcıların girişimci kişilik algısına yönelik belirttiği özellikler arasında ortak söylem olarak yer alan "ekonomik kriz, krizi öngörebilme ve krizi fırsata çevirebilme" yorumlarına ilişkin bulgular, katılımcı alıntlarıyla birlikte iki vaka modelinde belirtilmiştir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k13, k7 ve k8) ile düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların (k15, k19, k21, k22) "ekonomik kriz" noktasında ortak kodda kesiştikleri görülmektedir. Bakış açılarındaki ise, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar krizle ilgili söylemlerinde; "krizde aç kalmıyoruz yapılacak çok iş var, ihracat odaklı çalışma noktasında yurt içinde yaşanan krizler bizi etkilemiyor, krizlerle bir şekilde mücadele etmeye alıştık" ifadeleri yer alırken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda, "kriz kötü, evine ekmek götürememe, start-up'lar için çok iyi bir şey değil, çözülebilecek krizler var çözülemeyecek krizler var" gibi söylemlerin vurgulandığı bulgulanmıştır. Krizi öngörebilmede; yüksek öğrenilmiş güçlülük katılımcılardan k7 "yaşanılan krizlerde, bir sonraki adımını daha sağlam attığını ve yatırımlarında da buna dikkat ettiğini", k9 ise "Türkiye'de her zaman kriz ortamının olduğunu ve artık alışıldığını" ifade etmişlerdir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan k13 de "kriz ortamlarında daha otokontrollü davrandığını" belirtmiştir. Katılımcıların yorumlarının geneline bakıldığında, "kriz ortamı" ile ilgili söylemlerin belli katılımcılar tarafından yorumlandığı görülmektedir. Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli gruplar arasında söylem yoğunluğu farkı olmadığı fakat konuya bakış açılarındaki ise bazı yorum farklılıkları olduğu göze çarpmaktadır.

Şekil 3.14'te yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların; girişimci kişilik algısında "sabırlı olma" ve "problem çözme yeteneği" kodlarında kesiştiği iki vaka analizinde görülmüştür.

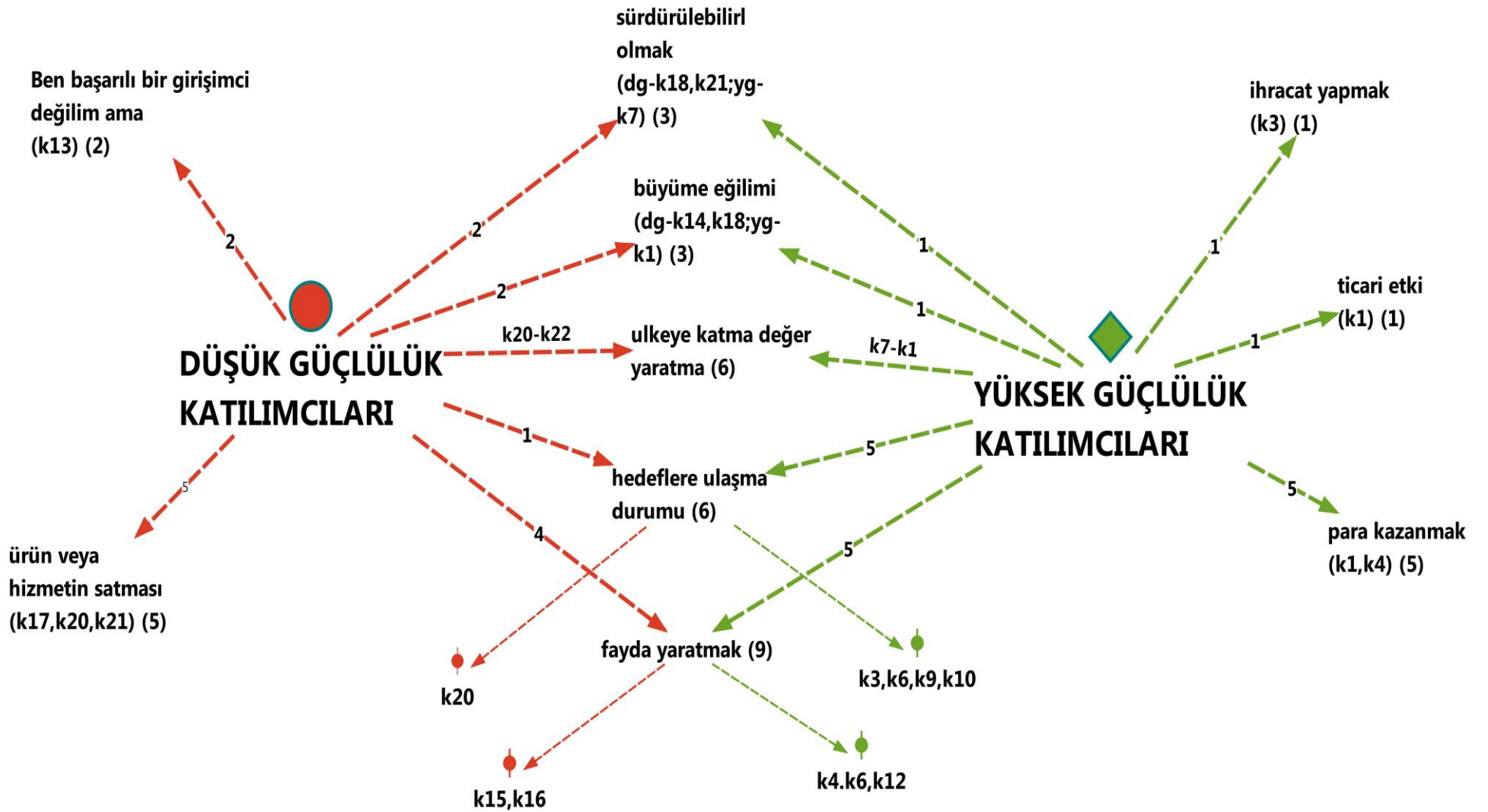
"Problem çözme yeteneğinin" yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde (20) yoğun olduğu görülürken, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ise; aynı yoğunluk söyleminin (5) olmadığı fark edilmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k1, k2, k3, k5, k8, k9 ve k11 "problem çözme yeteneğinin" girişimci bireyde önemli bir özellik olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle "gözlem yapıp bir problem teşhis edebilme, daha müşteri o sorunu fark etmeden ona çözüm üreten bir girişimci olma, girişimciliğin sürdürülebilmesi ve ayakta kalması" noktasında önemli olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k3, k5, k8, k9, k11) tarafından ifade edilmiştir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların aynı zamanda "sabırlı olmanın" önemini vurguladıkları söylemlerinden anlaşılmaktadır (k6, k7, k8, k3, k11, k5). Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan ise; k16 ve k21'de "girişimciliğin bir süreç olduğunu ve bu noktada bireyin sabırlı davranması gerektiğini" belirtmişlerdir.

Şekil 3.15'te yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısında "özgüven" ve "inatçı olma" kodunda kesiştiği iki vaka analizi sonucunda görülmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcıların "özgüven" ve "inatçı olma" kodlarında söylem yoğunluğunun (7), düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı söylemlerine göre ön plana çıktığı fark edilmektedir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k2, k4, k6, k7 ve k9'un "girişimci bireyin kendisine güvenmesi gerektiğini" vurgularken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan sadece k18'in bu özellikten bahsetmesi dikkat çekmektedir. Özellikle yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde; "bir girişimcinin kendisine ve yaptığı işe mutlaka güvenmesi gerektiği, kendisine olan özgüveni ile karşısındaki müşteriyi çekebildiği, Türkiye'de özellikle girişimcinin özgüveni ile ayakta kalabileceği" yorumlarının yapıldığı değerlendirilmiştir. Bu noktada düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan k18'in de benzer bir yorum yaptığı ifadesinden anlaşılmaktadır.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k3, k6, k7 ve k8'in girişimci kişilik ile ilgili yorumlarından biri de "girişimcinin faaliyet sürecinde inatçı olması" yönünde söylemleri olduğu bulgulanmıştır. "İnatçı olma, pes etmeme, mücadele etme, her türlü baskı ve iniş-çıkışlara rağmen savaşmayı bırakmama" yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı yorumlarında ön plana çıkmıştır. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan sadece k22 "girişimcinin mücadelecisi ve inatçı olması gerektiğini" vurgulamıştır.

Şekil 3.16. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Başarı İhtiyacı Alt Koduna İlişkin Bulguların İki Vaka Modeli

Şekil 3.16’da yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısına yönelik "başarı ihtiyacı" söylemi ortak ifadelerinde yer aldığı iki vaka modelinde belirtilmiştir. Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların başarı yorumlarına bakıldığında; bakış açılarında kavramlarla ilgili yaptıkları yorumların söylem yoğunluklarının benzer oldukları görülmektedir. Bu noktada her iki öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcıların ön plana çıkardığı başarı kriterleri; "girişimin sürdürülebilirliği", "büyüme eğilimi", "katma değer yaratma", "hedeflere ulaşma durumu" ve "fayda yaratma" kodları olduğu ortak ifadelerde yer almaktadır.

"Hedef odaklı başarı" söyleminde, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların ön plana çıktığı görülmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı söylemlerinde; "ihracat yapma (k1)", "ticari etki (k1)", "para kazanma (k1 ve k4)" kriterleri ifade edilirken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ise, "ben başarılı bir girişimci değilim (k13)" dikkat çeken bir yorum olmuştur. Ayrıca düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "ürün ve hizmetin satması (k17, k20 ve k21)" yorumlarını yaptığı görülmektedir.

Şekil 3.17’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algısına yönelik yaptığı "başarısızlık" ile ilgili yorumlarda, her iki öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcıların söylemlerinde benzer ifadelerde kesiştiği bulgulanmıştır.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k1, k4, k3, k5, k7, k10, k11) ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k16, k18, k19, k21); "başarısızlığın bir deneyim olduğunu, başarısızlığın benimsenip tecrübe olarak geriye döndüğünü başarı için başarısızlıkların yaşanması gerekliliğini ve büyük başarısızlıkların yaşanmadığı" söylemlerinde ön plana çıkmıştır. Her iki grup katılımcıların da benzer yorum ve bakış açılarının olduğu söylenebilmektedir.

Burada dikkat çeken nokta, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "başarısızlığı deneyim olarak görme" yorumunu söylemlerinde 7 yerde vurguladığı görülürken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı söylemlerinde ise sadece 3 yerde kullanıldığı sonucudur.

Girişimci kişilik bakış açısıyla ilişkili tüm kod ve alt kodları genel olarak görebilmek için çapraz analiz kullanılmıştır. Bu analizde değişken olarak belirtilen “öğrenilmiş güçlülük düzeyleri bağlamında” gruplara ait tüm kodlar karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir. Şekil 3.18 gruplar arası katılımcı kodlarında sadece yoğunluk farkını göstermektedir.

	GÜÇLÜLÜK DÜZEYİ = yüksek güçlülük	GÜÇLÜLÜK DÜZEYİ = düşük güçlülük	Toplam
▲ GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ALGISI			
▶ liderlik/yöneticilik	2	3	5
▶ kriz	4	5	9
▶ insan yönetimi	1		1
▶ iyimser olmak	1		1
▶ fırsatları görebilmek	1		1
▶ mücadelelilik/kararlılık	3	3	6
▶ network	2		2
▶ yurtdışına açılmak/isteği	3		3
▶ kişisel gelişimle kazanılması gereken özellikler	4	4	8
▶ otokontrol	2	1	3
▶ gözlem yapmak	1	5	6
▶ kendini tanımak	1		1
▶ iletişim yeteneği	4	2	6
▶ inatçı olmak	4	1	5
▶ sabırlı olmak	6	4	10
▶ işini seyerek yapmak	5	2	7
▶ özgüven	5	1	6
▶ herkes girişimci olabilir	1	4	5
▶ yoğun çalışmak	3	1	4
▶ azimli olmak	3	1	4
▶ hedef koymak	1		1
▶ başarısızlık	8	4	12
▶ başarı	9	9	18
▶ belirsizlik anlayışı	7	5	12
▶ içsel otokontrol	2	1	3
▶ problem çözme yeteneği	7	4	11
▶ risk	10	8	18
▶ planlı olmak	2	1	3
▶ stresi tolere edebilme	3	4	7
▶ herkes girişimci olamıyor	8	1	9
▶ heyecan/istek	7		7
Σ TOPLAM	120	74	194
# N = Belgeler	12 (54,5%)	10 (45,5%)	22 (100,0%)

Şekil 3.18. Katılımcıların Girişimci Kişilik Algısındaki Kodlamalara İlişkin Bulguların Çapraz Analizi

Şekil 3.18’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimci kişilik algılarına yönelik söylemlerinde birçok özellik üzerinde durdukları çapraz analizde bulgulanmıştır. Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde ortak olarak bahsettiği özellikler; "risk alma", "başarı ihtiyacı", "kriz", "liderlik/yöneticilik", "mücadelecilik/kararlılık", "kişisel gelişim", "belirsizlik anlayışı", "stresi tolere edebilme" gibi yorumların yakın yoğunlukta kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmanın dikkat çeken noktası; "herkes girişimci olamıyor" kodunda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların yoğunluğu ön planda iken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ise "herkes girişimci olabilir" yorumu ön plana çıkmasıdır. Ayrıca diğer bir vurgulanması gereken nokta; "üretim heyecanı ve isteği" yorumu yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde (7) üzerinde

durdukları bir özellik iken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan hiç kimsenin ifadelerinde yer vermemiş olmasıdır.

21. yüzyıl girişimciliğine ilişkin değerlendirmeler;

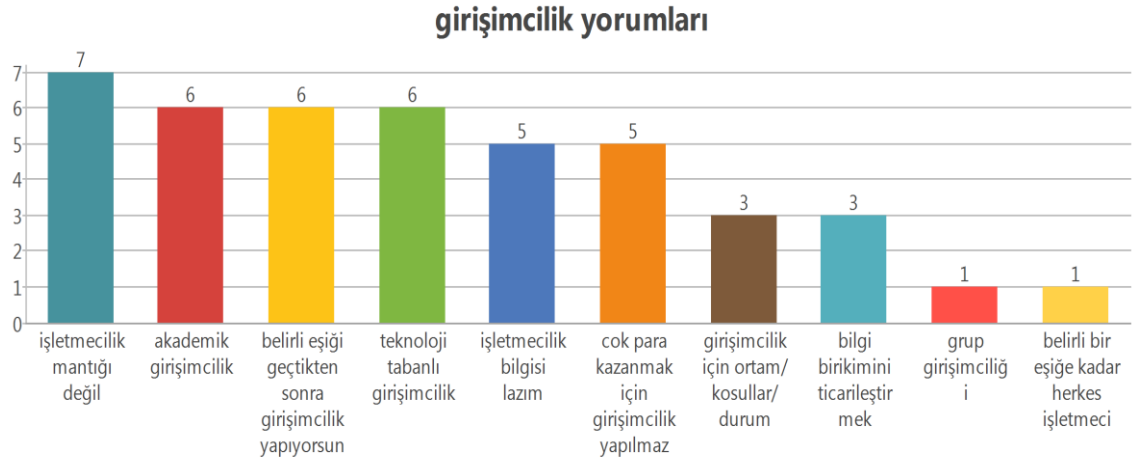
Katılımcılara, girişimcilik mesleğini ifa eden kişiler olarak 21.yüzyılın girişimciliğin nasıl değerlendirdikleri ile ilgili görüş ve bakış açılarını almak amacıyla "21. yüzyılda girişimciliği nasıl değerlendirirsiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu noktada 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı ile 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcının verdiği ifadeler neticesinde yapılan kodlamalar; belge temelli frekans analizi, kod matris tarayıcısı, tek vaka modeli, iki vaka modeli ve çapraz analizleri ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Belge temelli frekans analizi katılımcıların verdiği ifadeler sonucunda oluşan kodlamaların belge içerisindeki söylem kullanımı göstermek amacıyla verilmiştir. Katılımcıların ortak kullandığı kodlar bu kodlardaki katılımcı alıntıları ya da farklı kodlar tek vaka, iki vaka modeli ve çapraz analiz kullanılarak açıklanmıştır.

Şekil 3.19. Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısı Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Genel olarak 22 katılımcının girişimciliği nasıl değerlendirdikleri ile ilgili verilen cevaplardan yapılan kodlamalarda; "girişimcilik yorumları", "yenilikçilik", "inovatif düşünme", "deneyim kazanma", "katma değer yaratma", "girişimcilikte sürdürülebilirlik", "ekip çalışmasına" yönelik söylemleri ön plana çıkmaktadır.

şekil 3.20. Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısı Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Araştırmaya katılan 22 katılımcının söylemleri sonucu oluşturulan "girişimcilik yorumu" kodunun alt kodlarında yapmış oldukları değerlendirmeler yer almaktadır. Girişimcilik konusunda yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi katılımcıları söylemlerinde; "işletmecilik mantığı değil", "akademik girişimcilik", "belirli eşiği geçtikten sonra girişimcilik", "teknoloji tabanlı girişimcilik", "işletmecilik bilgisi", "çok para kazanmak için girişimcilik yapılmaz" yorumları ön plana çıkmaktadır.

şekil 3.21. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açıları Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

şekil 3.21’de sadece 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların girişimcilik bakış açısına ilişkin değerlendirmeleri verilmiştir. Burada; "girişimcilik yorumları", "yenilikçi fikir", "inovatif düşünme", "yaratıcılık" ve "deneyim kazanma" ön

plana çıkmıştır. Burada dikkat çeken nokta; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik ile ilgili değerlendirmelerinde "büyüme eğilimi", "müşteri memnuniyeti" ve "para desteği" yorumlamalarıdır.

Şekil 3.22. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Yorumları Kodunun Alt Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Şekil 3.22’de düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "girişimcilik yorumuna" ilişkin alt kodlardaki ifadelerde ön plana çıkan kodlar; "belli bir eşikten sonra girişimcilik yapabilme", "akademik girişimcilik", "girişimcilikte ortam ve koşullardır"

Şekil 3.23. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısı Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Şekil 3.23’te yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik bakış açısına ilişkin değerlendirmesinde; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılara göre "yenilikçi fikir" kodunun söylemleri arasında daha ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Bununla beraber "girişimcilik yorumları", "inovatif düşünme", "deneyim kazanma", "katma değer yaratma", "sürdürülebilirlik" ve "para/sermaye/yatırımcı desteği" kodları takip etmektedir.

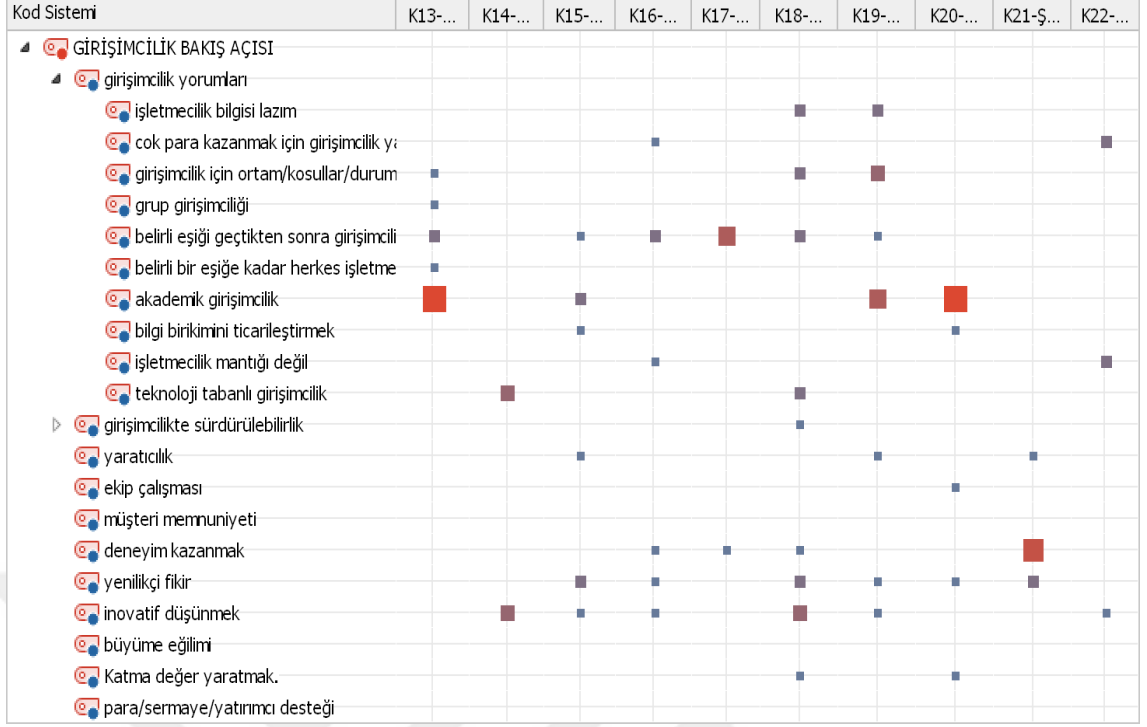

Şekil 3.24. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Yorumları Kodunun Alt Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Şekil 3.24'te özellikle yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "girişimcilik yorumuna" ilişkin söylemlerinde yer alan kodlarda; "işletmecilik mantığı değil", "teknoloji tabanlı girişimcilik", "işletmecilik bilgisi lazım" yorumları ön plana çıkmaktadır.

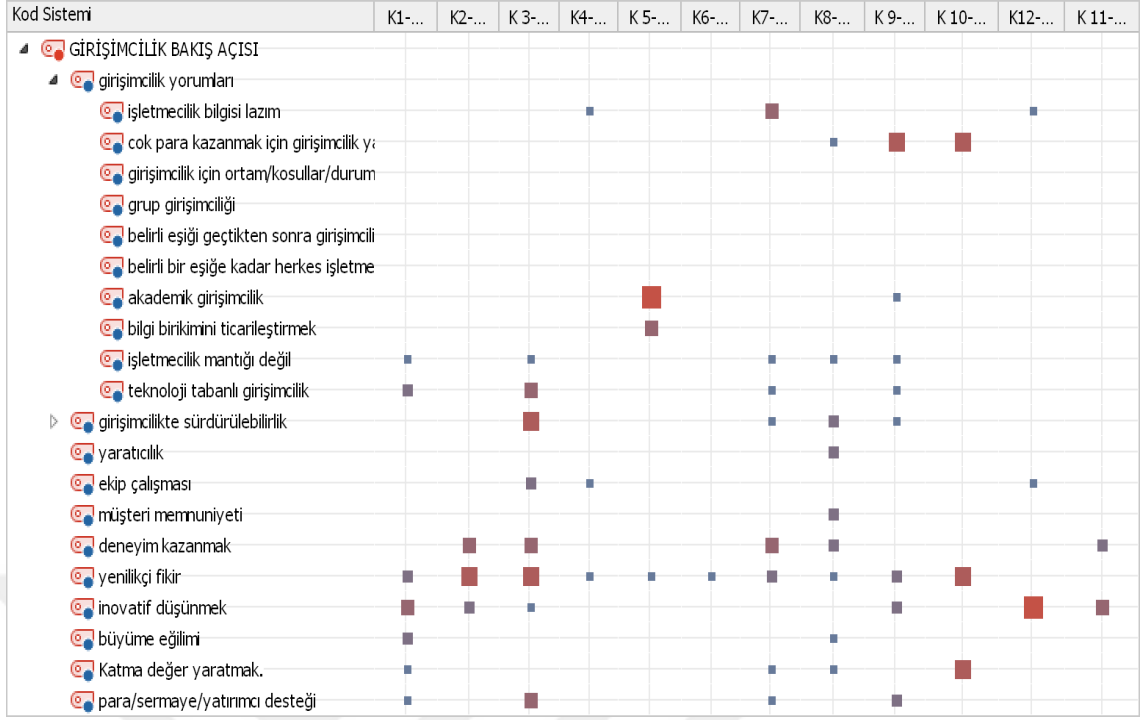
Belge temelli frekans analizi sonuçlarında düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik değerlendirmelerinde benzer kodlamaların söylemlerinde yer aldığı görülmektedir; fakat benzer kodlarda söylem farklılıkları yer almaktadır. Bunun yanı sıra birbirlerinden farklı kullanılan kodlamalar da bulunmaktadır. Bu kodlarda ön plana çıkan yorumlar; "işletmecilik mantığı değil", "akademik girişimcilik", "belirli eşiği geçtikten sonra girişimcilik", "teknoloji tabanlı girişimcilik", "işletmecilik bilgisi", "çok para kazanmak için girişimcilik yapılmaz" söylemleri olup; bu kodlamalar tek vaka ve iki vaka modeli kullanılarak katılımcı alıntıları ile açıklanacaktır.

Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimciliği değerlendirme noktasında vermiş olduğu ifadelerde, hangi kodlarda hangi katılımcının ne kadar yoğunlukta bahsettiğine ilişkin bilgiler kod matris tarayıcısı ile ortaya çıkartılmıştır.

Şekil 3.25. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmeleri ile İlgili Kod Matris Tarayıcısı

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyinde yer alan 10 katılımcının girişimcilik değerlendirmesinde oluşturulan kodların her bir katılımcı için söylem yoğunlukları Şekil 3.25'te görülmektedir. Burada "akademik girişimcilik" koduyla ilgili k13, k20 ve k19; "deneyim kazanma" kodunda k21; "belli eşikten sonra girişimcilik" kodunda k17; "yenilikçi fikir ve inovatif düşünme" de ise hemen hemen tüm katılımcıların yoğun söylemlerinin olduğu dikkat çekmektedir. Bununla beraber "para/sermaye ve büyüme eğilimi" kodunda ise hiçbir söylem bulunmamaktadır.

Şekil 3.26. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmeleri ile İlgili Kod Matris Tarayıcısı

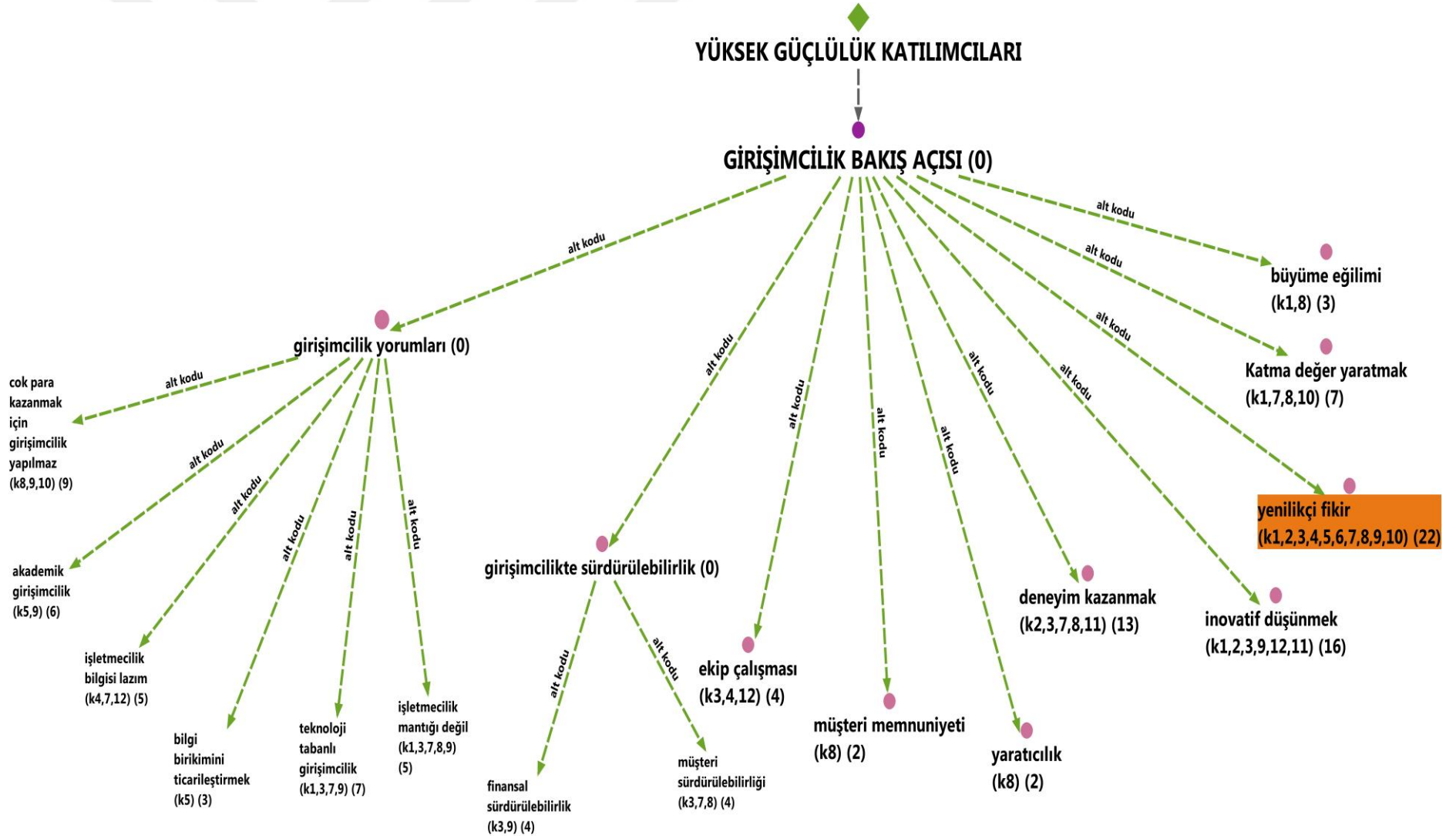
Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinde yer alan 12 katılımcının girişimcilik değerlendirmesinde oluşturulan kodların her bir katılımcı için söylem yoğunlukları yukarıdaki Şekil 3.26'da görülmektedir. İlk dikkat çeken "yenilikçi fikir" koduyla ilgili tüm yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemde bulunduğu görülmektedir. Devamında "inovatif düşünmek", "teknoloji tabanlı girişimcilik", "işletmecilik mantığı değil", "para/sermaye", "katma değer yaratma" ve "işletmecilik bilgisi" kodlamaları gelmektedir. "Akademik girişimcilik" ve "bilgi birikimini ticarileştirmek" söylemi sadece k5 ve k9 tarafından ifade edilmiştir.

Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algılarına yönelik söylem yoğunluğunu daha net görebilmek için; katılımcı söylemlerinden hareket edilerek tek vaka modeli analizi uygulanmıştır.

Şekil 3.27’de günümüz yüzyılı girişimcilik anlayışı konusunda düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların yapmış oldukları yorumlar sonucu oluşturulan kodlar hiyerarşik tek vaka modelinde ele alınmıştır.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde ön plana çıkan kodlar; "inovatif düşünme", "yenilikçi fikir", "deneyim kazanma", "girişimcilikte sürdürülebilir olma", "katma değer yaratma", "ekip çalışması" ve "girişimcilik yorumları" dikkat çekmektedir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "girişimcilik yorumları" kodunun alt kodlarında yer alan; "akademik girişimcilik", "teknoloji tabanlı girişimcilik", işletmecilik bilgisi", "girişimcilikte ortam ve koşullar", "belirli eşiği geçtikten sonra girişimcilik" kavramları yorumlarında görülmektedir.

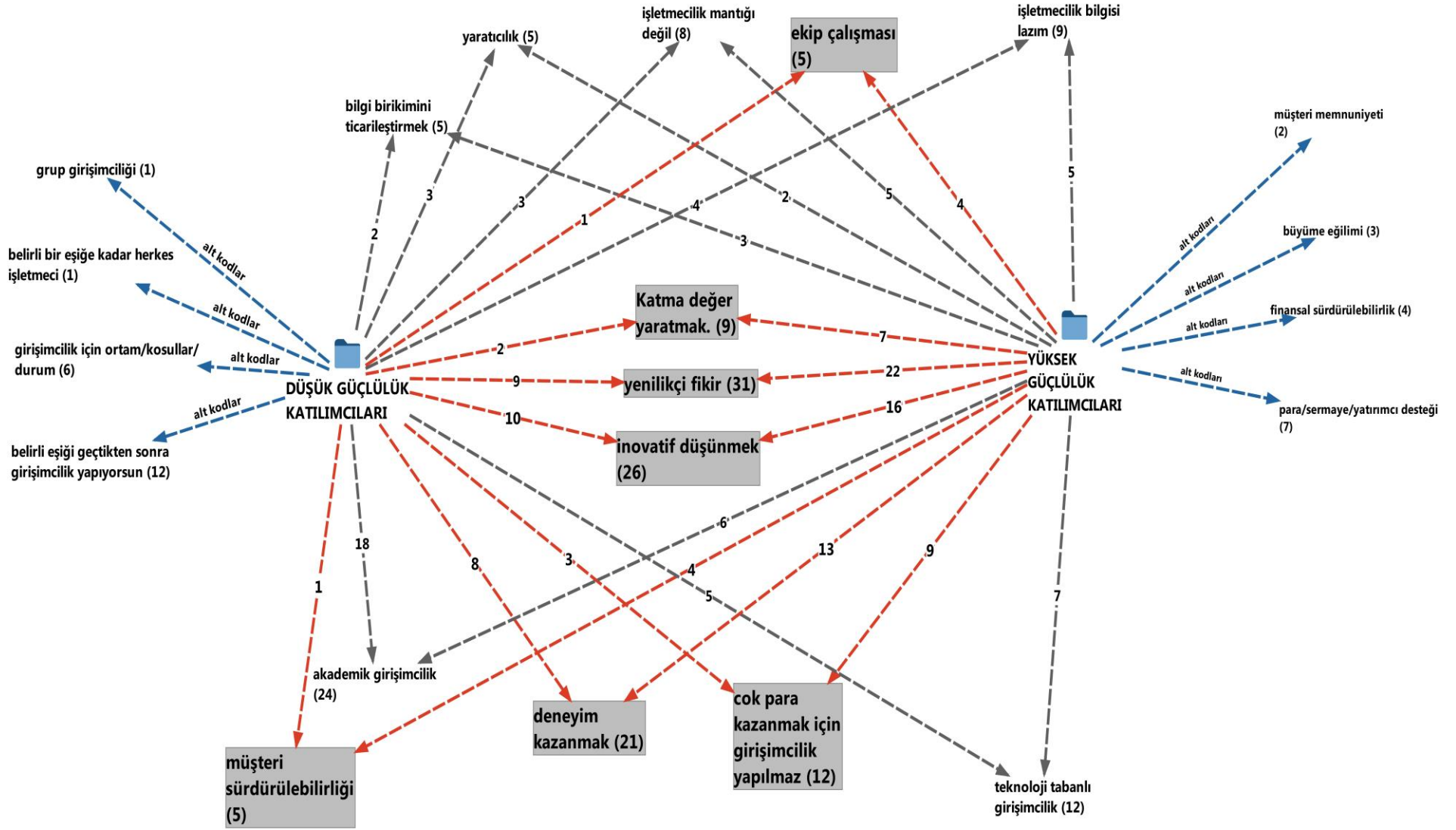

Şekil 3.28. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Değerlendirmelerine İlişkin Kodların Kod Hiyerarşi ile Tek Vaka Modeli

Şekil 3.28’de yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algılarına yönelik yaptıkları yorumlar sonucu oluşturulan kodlar hiyerarşik tek vaka modelinde verilmiştir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar ağırlıklı olarak; "yenilikçi fikir", "inovatif düşünme", "katma değer yaratma", "büyüme eğilimi" ve "deneyim kazanma" gibi yorumlarda bulunmuşlardır.

"Girişimcilik yorumları" kodunun alt kodlarında yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların; "teknoloji tabanlı girişimcilik, işletmecilik mantığı değil, işletmecilik bilgisi ve çok para kazanmak için girişimcilik yapılmaz" kodları söylemlerinde yer almıştır.

Şekil 3.29. Girişimcilik Algısına İlişkin Kodların İki Vaka Modeli

Sekil 3.29'da yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algılarına ilişkin yorumların kodlamaları iki vaka modelinde sunulmuştur. Bu noktada yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ortak söylem ifadeleri olduğu görülmektedir. Bu kodlar; "yenilikçi fikir", "inovatif düşünme", "katma değer yaratma", "deneyim kazanma", "ekip çalışması", "teknoloji tabanlı girişim", "çok para kazanmak için girişimcilik yapılmaz" ve "akademik girişimcilik" yorumlarıdır.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde (22); "yenilikçi fikir" düşüncesi, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerine göre (9) daha yoğun yer verdiği dikkat çekmektedir. Benzer şekilde; "inovatif düşünme, teknoloji tabanlı girişimcilik" kodları da yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların ön plana çıkardığı yorumlar olmuştur.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde ise; özellikle "akademik girişimcilik" yorumu vurgulanmıştır. Ayrıca bulgularda dikkat çeken nokta; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan farklı olarak "girişimcilikte durum ve koşullar", "belirli bir eşiğe kadar herkes girişimci", "belirli bir eşiği geçtikten sonra girişimcilik yapıyorsun" yorumları olmuştur. Bu şekilde düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar girişimcilik algılarında "kendilerini daha az girişimci gördükleri" izlenimi, söylemlerinde değerlendirilmiştir.

Katılımcıların girişimcilik algılarındaki söylemlerinde yoğunluk farkı oluşturan kodlardan; "yenilikçi fikir", "inovatif düşünce", "deneyim kazanma" ve "girişimcilik yorumları" kodları; katılımcı alıntıları ile iki vaka modelinde tekrar ele alınarak, algı farklılıkları ya da benzerlikleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 3.30. Girişimcilik Algısına Ait Yenilikçi Fikir Alt Kodunun İki Vaka Modeli

Şekil 3.30'da yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algısına yönelik "yenilikçi fikir" yorumu, katılımcı alıntıları ve söylem frekansları verilerek iki vaka modelinde açıklanmıştır.

Bulgulara ilk dikkat çeken nokta; "yenilikçi fikir" yorumunda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı söylemlerinin (22), düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı (9) söylemlerine göre öne çıkmasıdır. "Yenilikçi fikir" kodu yüksek öğrenilmiş güçlülük katılımcılarında; k1, k2, k3, k4, k5, k6, k7, k8, k10 ve k9 tarafından yorumlandığı görülmektedir. Bu da 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların birçoğunun vurguladığı bir kod olması, katılımcıların girişimcilik algıları bağlamında önemli bir bulgudur. Katılımcı yorumlarında; özellikle "yeni fikir ve hizmet üretmek, olan bir şeyi farklı yöntemler ile farklı ihtiyaçları karşılamak, yaratıcı olma, işletmecilik mantığından farklı bir şeylerin gerekliliğini" söylemlerinde yer vermişlerdir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k15, k16, k18, k19, k20 ve k21 de "yenilikçi fikrin" girişimcilik sürecinde önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Girişimcilikte yenilikçi fikrin öneminde her iki grubun da benzer söylemlerde bulunduğu görülmektedir. Fakat söylem yoğunluğunda, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "yenilikçi fikir" konusunu önemle vurguladıkları yorumlarda fark edilmiştir.

Şekil 3.31’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algılarına ilişkin "inovatif düşünme" koduyla ilgili yorumlar iki vaka modelinde verilmiştir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların (k1, k3, k2, k9, k12, k11) ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların (k14, k15, k16, k18, k19, k22) "inovatif düşünme" noktasında paralel yorumlarda buldukları görülmektedir.

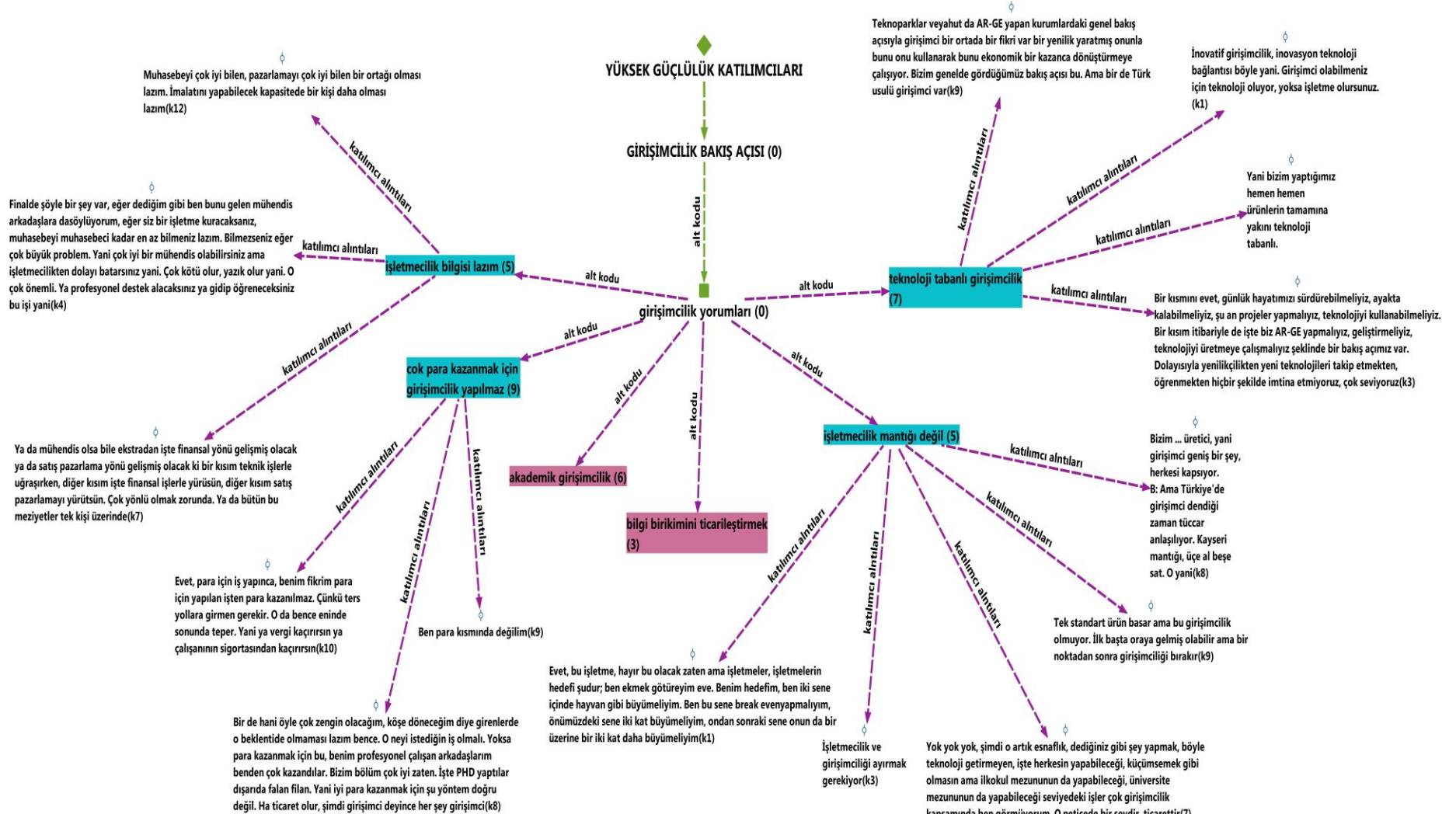
Yorumlarda yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k1 "teknoloji-inovasyon-girişimcilik bütünlüğü", k2 "inovasyonun temelinde ihtiyaç yaratmak olduğu", k11 "girişimciliğin her sürecinde inovasyon gerekliliğini", k9 "her alanda inovasyon zorunluluğunu" ve k12 "şartlar ne kadar zorlanırsa inovasyonun o kadar güçlendiğini" belirtmişlerdir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k14 "rekabet için inovasyon", k16 "var olanın tersine yapma" ve k15 "inovasyonun değişim aracı olduğunu" söylemişlerdir.

Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilikte inovatif düşünmeyi ön plana çıkardıkları yorumlarından anlaşılmaktadır. Fakat inovatif düşünce ile ilgili yorumlar paralellik göstermesine rağmen; söylem yoğunluklarında yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların ifadeleri ön plana çıktığı dikkat çekmektedir.

Şekil 3.32’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algısına ilişkin "deneyim kazanma" yorumu ortak ifadelerinde yer alarak; katılımcı alıntlarıyla birlikte iki vaka modelinde belirtilmiştir.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k2, k3, k7, k8) ile düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k16, k18, k21, k17) girişimcilik faaliyetlerinde "deneyim kazanmanın" gerekliliğini vurgulamışlardır. "Kendi şirketlerini kurmadan önce başka şirketlerde çalışmanın önemli" olduğunu, özellikle "girişimcilik sürecinde yol gösteren bir bakış açısı sağladığı" katılımcı alıntılarında fark edilebilmektedir.

Girişimcilikte "deneyim kazanma" yorumu yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar tarafından benzer bakış açılarıyla yorumlandığı bulgularda görülmektedir. Fakat söylem yoğunluklarına bakıldığında; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların (13) düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılara göre (8) yorumlarında daha fazla yer verdikleri görülmektedir.

Şekil 3.33. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Bakış Açısında Girişimcilik Yorumları Alt Koduna İlişkin Kod Hiyerarşi ile Tek Vaka Modeli

Şekil 3.33'te yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik algılarına ilişkin söylemlerinde "girişimcilik yorumu" kodu hiyerarşik tek vaka modelinde katılımcı alıntlarıyla birlikte sunulmuştur.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k1, k3, k7 ve k9'un "girişimcilik yorumu" alt kodlarında "teknoloji tabanlı girişimcilikten" söz ettikleri görülmektedir. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren girişimciler; ar-ge, inovasyon ve yenilik yaratma noktasında teknolojiye odaklanmanın gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Katılımcılardan k1, k3, k7, k9 ve k8 "günümüz girişimciliğinin bilinen işletme mantığından farklı bir bakış açısıyla yürütülmesi gereken bir faaliyet" olduğunu belirtmişlerdir. "Ticari anlamda sadece para kazanmak ve al-sat mantığından çıkılıp, ihtiyaç karşılamak ya da ihtiyaç yaratmak için yenilik ve inovasyon mantığında üretim odaklı hareket edilmesinden" söz etmişlerdir.

K12, k4 ve k7 bu süreçte "teknik bilginin yanında mutlaka işletme bilgisi olması" gerektiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte, girişimcilik faaliyetine başlayacak girişimcilerin "birden, çok para kazanma gibi bir beklentisinin olmaması gerektiğini; böyle bir amaçla yola çıkılmasının girişimcilik sürecine uymadığını" belirtmişlerdir.

Şekil 3.34'te düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik bakış açısında "girişimcilik yorumuna" ait söylemler katılımcı alıntlarıyla birlikte hiyerarşik tek vaka modelinde gösterilmektedir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılardan; k13, k19 ve k20'ye göre "girişimcilik, üniversite çalışmalarının serbest bir şekilde yapılabildiği bir ortam olarak" akademik girişimcilik boyutuna değindikleri görülmektedir. K18 ve k14 ise girişimciliğin "teknoloji odaklı ilerlemesi ve ihtiyaç karşılamada anahtar bir unsur olduğunu belirtilerek teknoloji tabanlı girişimcilik" söyleminde bulunmuşlardır. Bu bakış açısını destekleyici k16 ve k22 de "işletme mantığından çıkılarak inovasyon odaklı, ürün ve hizmet üretmenin, girişimcilikle bağdaştığını" vurgulamışlardır.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların bazıları; girişimcilik faaliyetlerine biraz daha eleştirel yaklaştığı söylemlerinden anlaşılmaktadır. Örneğin k17, k15, k16 ve k18 "belli bir eşige kadar herkesin işletmeci mantığında olduğunu, belirli bir eşikten sonra girişimcilik yapabileceklerini" belirtmişlerdir. Ayrıca k13, k18 ve k19 "girişimcilik sürecinde içinde bulunulan ortam ve koşullarında etkili olduğunu, yapılan faaliyetlerin girişimcilik boyutuna ulaşabilmesi için çevreninde bunu desteklemesi gerektiğini" yorumlamışlardır.

	GÜÇLÜLÜK DÜZEYİ...yüksek güçlülük	GÜÇLÜLÜK DÜZEYİ...düşük güçlülük	Toplam
GİRİŞİMCİLİK BAKIŞ AÇISI			
girişimcilik yorumları			
işletmecilik bilgisi lazım	3	2	5
cok para kazanmak için girişimcilik yapılmaz	3	2	5
girişimcilik için ortam/kosullar/durum	3		3
grup girişimciliği	1		1
belli bir eşige geçtikten sonra girişimcilik yapıyorsun	6		6
belli bir eşige kadar herkes işletmeci	1		1
akademik girişimcilik	2	4	6
bilgi birikimini ticarileştirmek	1	2	3
işletmecilik mantığı değil	5	2	7
teknoloji tabanlı girişimcilik	4	2	6
girişimcilikte sürdürülebilirlik			
müşteri sürdürülebilirliği	3	1	4
finansal sürdürülebilirlik	2		2
yaratıcılık	1	3	4
ekip çalışması	3	1	4
müşteri memnuniyeti	1		1
deneyim kazanmak	5	4	9
yenilikçi fikir	10	6	16
inovatif düşünmek	6	6	12
büyüme eğilimi	2		2
Katma değer yaratmak.	4	2	6
para/sermaye/yatırıma desteği	4		4
Σ TOPLAM	59	48	107
# N = Belgeler	12 (54,5%)	10 (45,5%)	22 (100,0%)

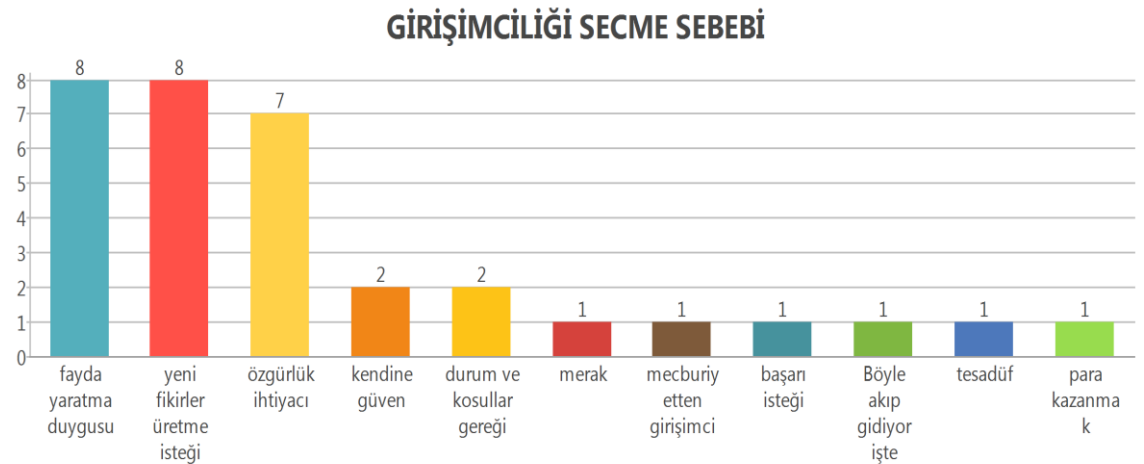
Şekil 3.35. Katılımcı Grupların Girişimcilik Değerlendirmeleri Kodları Çapraz Analizi

Genel olarak Şekil 3.35'te tüm katılımcıların girişimcilik algılarına yönelik ifadeleri doğrultusunda yapılan kodlamalar çapraz analizde karşılaştırılmalı olarak verilmiştir. Burada yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarının söylem yoğunluğunda; tüm kodlar içerisinde "yenilikçi fikrin" ciddi söylem yoğunluğunun olduğu bir ifade olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Devamında ise "inovatif düşünme", "deneyim kazanma" ve "teknoloji tabanlı girişimcilik" gelmektedir.

Araştırmada dikkat çeken önemli bir nokta; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların, "belli bir eşiğe kadar herkes işletmeci", "belli bir eşiği geçtikten sonra girişimcilik yapabiliyorsun" ve "girişimcilikte ortam ve koşullar" söylemlerinin sadece düşük öğrenilmiş güçlülük katılımcı ifadelerinde yer almasıdır. Ayrıca girişimcilikte "para/sermaye/yatırım" gibi ekonomik faktörlerden, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların yorumlarında yer vermemesi bir başka dikkat çeken noktayı oluşturmaktadır.

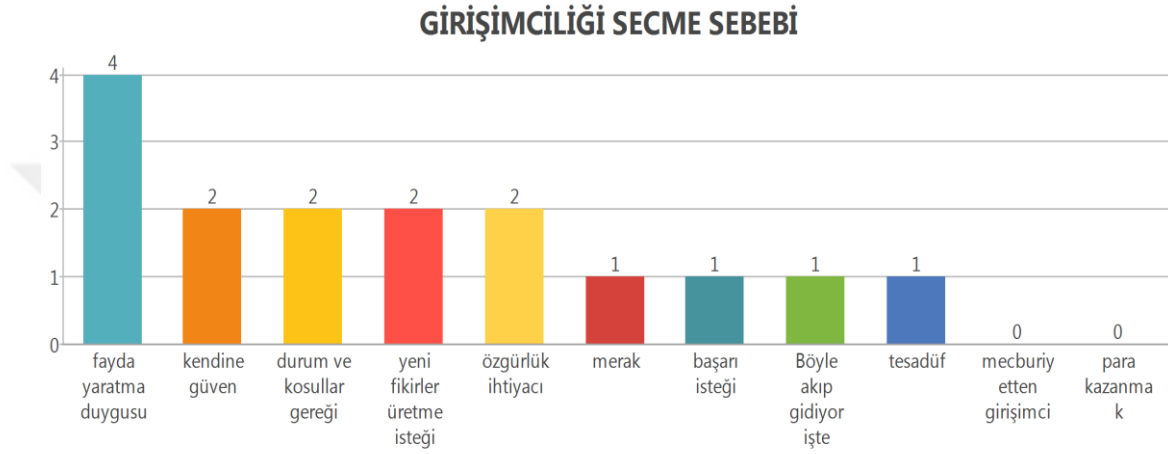
Girişimcilerin, girişimciliğe başlama noktasında motivasyon kaynaklarına ilişkin değerlendirmeler;

Katılımcılara, "girişimciliği bir kariyer mesleği olarak yönelmedeki motivasyon kaynağınız/kaynaklarınız nedir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu noktada 10 düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcı ile 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcının verdiği ifadeler neticesinde yapılan kodlamalar; belge temelli frekans analizi, kod matris tarayıcısı, iki vaka modeli ve çapraz analizleri ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Şekil 3.36. Katılımcıların Girişimciliği Seçme Sebebi Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Şekil 3.36'da araştırmaya katılan 22 girişimcinin "girişimciliğe başlama noktasındaki en yüksek motivasyon kaynaklarının neler olduğu" sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda yapılan kodlamalar gösterilmiştir. Bu noktada tüm katılımcıların ağırlıklı söylemlerinde " fayda yaratma duygusu", "yeni fikir üretme isteği" ve "özgürlük ihtiyacı" kodları ön plana çıkmıştır. Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların hangilerinin benzer söylemlerde bulunduğu ilişkin bilgiler Şekil 3.37'de grup bazlı görülmektedir.

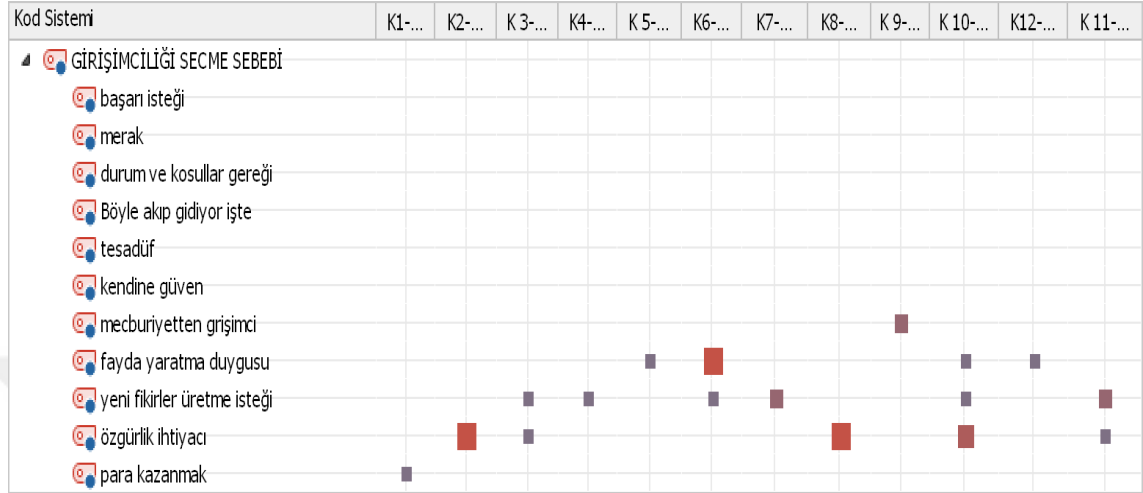
Şekil 3.37. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimciliği Seçme Sebebi Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Şekil 3.37'de düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimciliğe en çok çeken şeyin "fayda yaratma" duygusu olduğu görülmektedir. Devamında ise; "kendine güven", "yeni fikir üretme", "özgürlük ihtiyacı" ve "durum/koşullar gereği" kodları belirtmektedir.

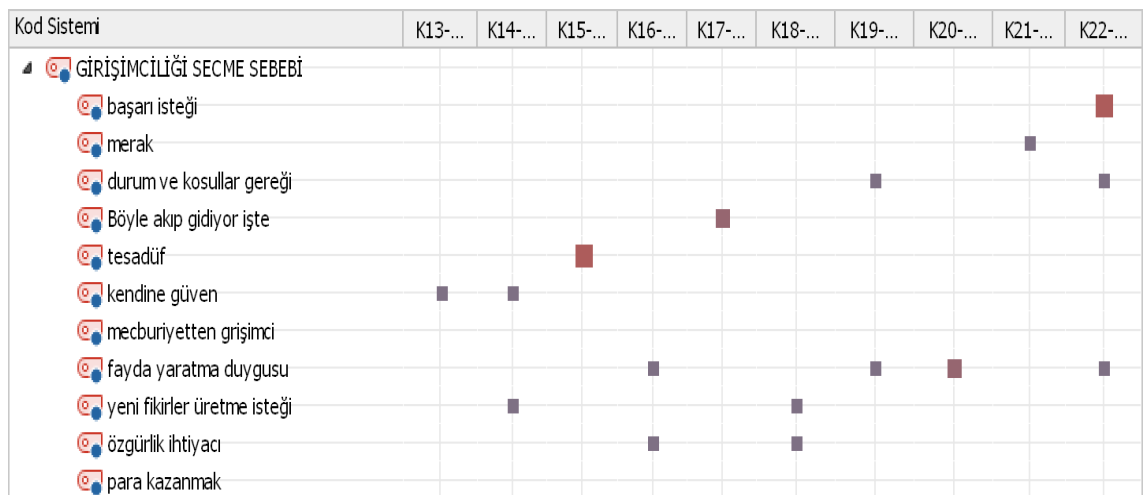
Şekil 3.38. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimciliği Seçme Sebebi Kodlarına İlişkin Belge Temelli Frekans Analizi

Şekil 3.38’de yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların ise motivasyon kaynakları olarak ilk sırada "yeni fikir üretme isteği", takiben "özgürlük ihtiyacı" ve "fayda yaratma duygusunun" belirtildiği görülmektedir.

Şekil 3.39. Yüksek Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodların Kod Matris Tarayıcısı

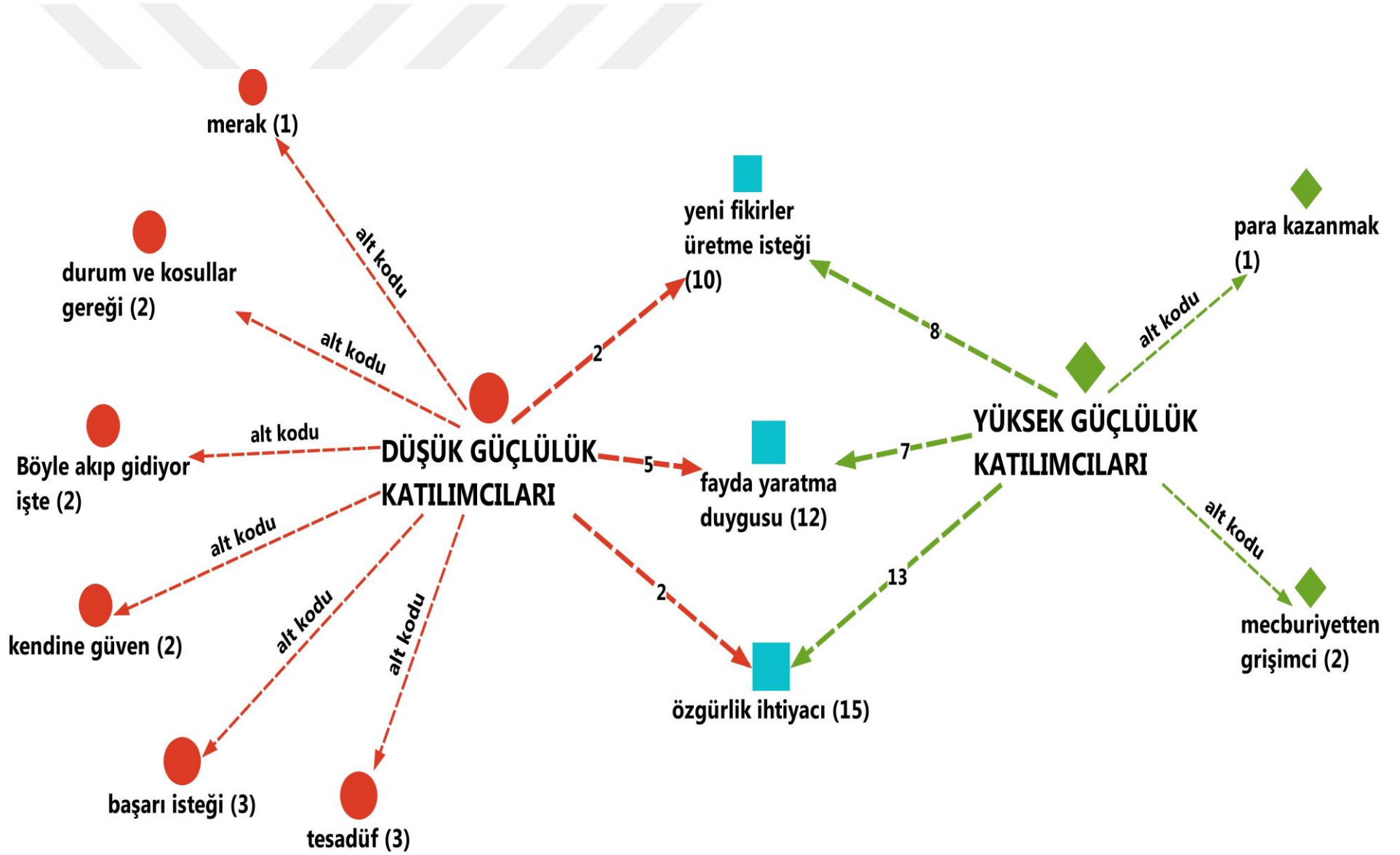
Şekil 3.39’da yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimcilik motivasyon kaynakları, söylem yoğunlukları açısından kişi bazlı olarak gösterilmektedir. Burada "yeni fikir üretme isteği kaynağı" birçok katılımcı tarafından zikredilmesi göze ilk çarpan yorumlar olmuştur. Devamında ise "özgürlük ihtiyacı" ve "fayda yaratma duyguları" katılımcıların birçoğunun söyleminde yer verdiği kodlardır.

Şekil 3.40. Düşük Güçlülük Düzeyli Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodların Kod Matris Tarayıcısı

Şekil 3.40'ta düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimciliğe başlama motivasyonlarına ilişkin söylemleri katılımcı bazlı olarak kod matris tablosunda verilmiştir. "Fayda yaratma duygusu" k16, k19 k20 ve k22'nin söylemlerinde bulunduğu kodlama olarak ilk dikkat çeken motivasyon kaynağıdır. Devamında ise söylem yoğunluğunda ikinci sırada gelen kodlar; "yeni fikir üretme isteği (k14 ve k18)", "özgürlük ihtiyacı (k16 ve k18)" ve "özgüven ihtiyacı (k13 ve k14)" ifade edilmiştir. Bunların dışında her bir katılımcı tarafından ifade edilen motivasyon kaynakları; "tesadüf, böyle akıp gidiyor, başarı isteği, merak, durum ve koşullar gereği" gibi yorumlar girişimciliği seçme sebebi olarak diğer söylemler arasında yer almaktadır.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ise "fayda yaratma duygusu", "yeni fikir üretme duygusu" ve "özgüven" kodları göze çarpmaktadır. Katılımcıların söylemlerindeki benzerlik ya da farklılıkları daha detaylı görebilmek için bir sonraki analizlerde iki vaka modellerine yer verilmiştir.

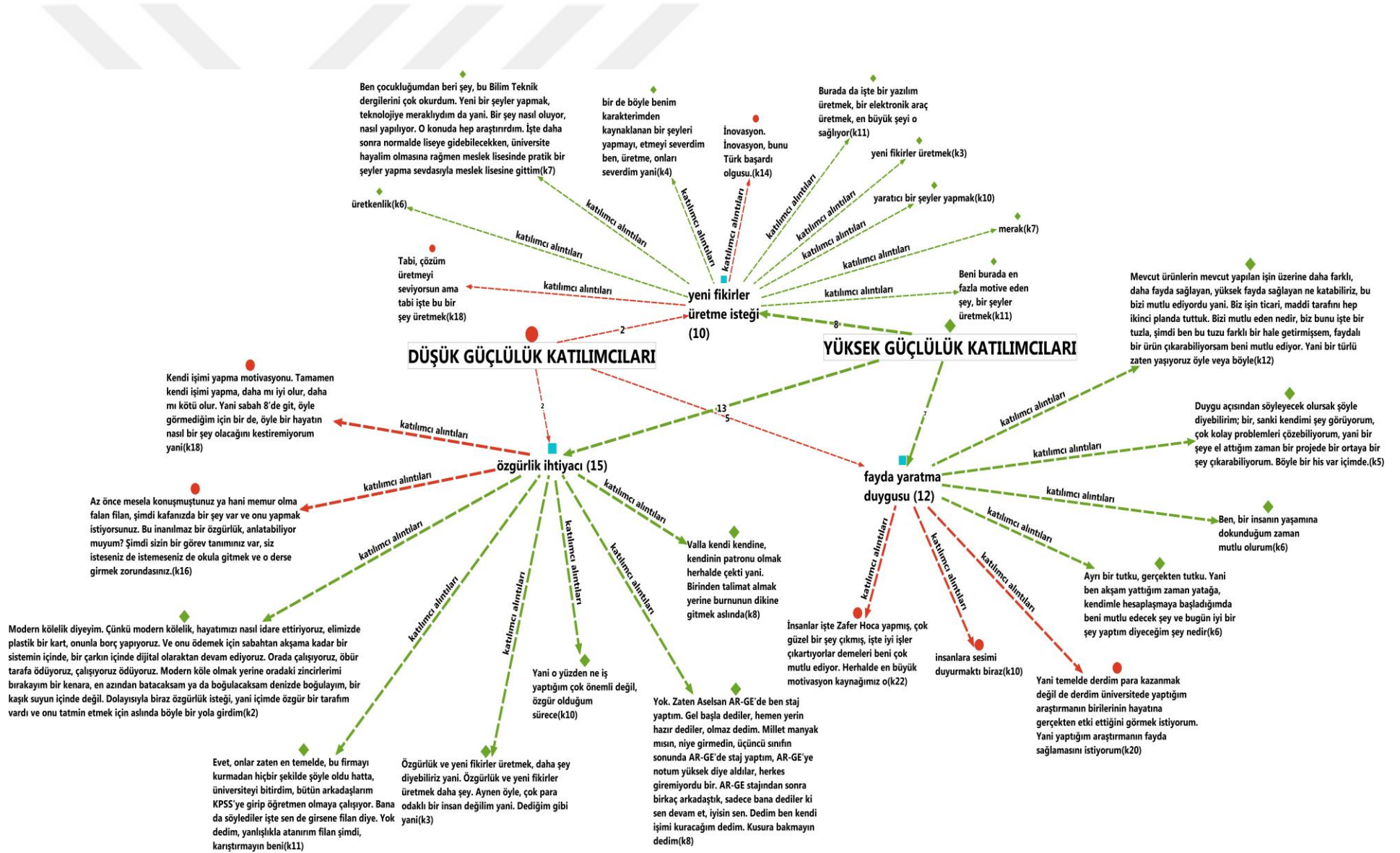

Şekil 3.41. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodların İki Vaka Modeli

Şekil 3.41’de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük katılımcıların girişimcilik motivasyonuna vermiş olduğu söylemler doğrultusunda yapılan kodlamalarda; her iki grubunda ortak motivasyon kaynaklarına yönelik ifadeleri görülmektedir. "Yeni fikir üretme duygusu", "fayda yaratma duygusu" ve "özgürlük ihtiyacı" kodları her iki grubun ifadesinde ortak olmakla birlikte; söylem yoğunluklarında farklılıklar göze çarpmaktadır.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda; "yeni fikir üretme isteği" söylemlerinde 8 yerde kullanılmasına rağmen; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda sadece 2 yerde söylemlerinde yer alması dikkat çekmektedir. Katılımcıların girişimciliğe yönelmede "özgürlük ihtiyacı" isteği yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde (13) ciddi bir yoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Fakat aynı durum düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde (2) görülmemektedir. "Fayda yaratma isteği" ise; her iki grubun yakın söylem yoğunluğunda kullandığı bir motivasyon kaynağı olarak ifade edilmiştir.

Özellikle bu yoğunluk farklılıklarının katılımcı alıntlarıyla beraber yorumlarını ortaya koyabilmek için, kesişen kodlar ayrı olarak iki vaka modeli ile irdelenmiştir.

Şekil 3.42. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kesişen Kodların İki Vaka Modeli

Katılımcıların girişimciliğe yönelmelerinde onları en çok bu mesleğe iten ya da çeken şeyin ne olduğuyula ilgili verilen cevaplar doğrultusunda, her iki güçlülük grubunda "yeni fikir üretme, fayda yaratma ve özgürlük ihtiyacı" kodları ortak söylemler olarak iki vaka modelinde Şekil 3.41'de verilmiştir. Şekil 3.42'te ise bu ortak kodlamalardaki söylem yoğunluğunu katılımcı alıntılarıyla beraber açıklanarak bakış açısı farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Değerlendirme sonucunda "yeni fikir üretme" motivasyonu, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılar (k6, k3, k4, k7, k10, k11) tarafından daha ön plana çıkarılmıştır. Bu kodda katılımcı ifadelerine bakıldığında, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcılardan sadece k14 ve k18'in ifadesi yer almaktadır. Geriye kalanlar ise yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcı ifadesi olup; "üretmek, üretkenlik, yenilik yapmak, yaratıcılık, üretme merakı, çocukluktan gelen üretme isteği" söylemleriyle yorumlanırken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların "inovasyon ve çözüm üretmeyi sevme" şeklinde yorumladığı görülmektedir. Diğer ortak kod ise "özgürlük ihtiyacı" olup; bu motivasyon ögesinin yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde ağır bastığı görülmektedir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki k18 ve k16'nın söylemlerine bakıldığında; "kendi işinin patronu olmanın verdiği istek ve diğer taraftan iş/görev tanımı gibi durumların olamaması sonucu istediğini hayata geçirebilmek" yorumlarının yapıldığı yer verilen katılımcı alıntılarında anlaşılmaktadır. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinde, "özgürlük ihtiyacı yorumunun"; k2, k11, k3, k10, k8 tarafından "özgürlük vurgusu üzerinde" yoğun olarak ifade edildiği katılımcı alıntılarında görülmektedir. "Fayda yaratma isteği" hem yüksek hem de düşük güçlülük düzeyi için güdüleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3.43'te düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların girişimciliğe başlama niyetlerine bakıldığında k21'in "çocukluktan gelen ciddi merak ve isteği"; k19 ve k22 için "akademisyenlikle beraber durum ve koşullar gereği projelerin rahat uygulanabilmesi adına girişimciliğe yönelmesi"; aynı zamanda k22 için "başarı ihtiyacının olması", k15 için ise "tamamen bir tesadüf sonucu akademisyenlikte projelerin uygulanabilirliğinin sonucu girişimciliğe yönelmesi"; k14 ve k13'e göre "içlerindeki özgüven ve ben bunu yapabilirim duygusu" girişimciliğe yönelmelerinde etkili olduğu dikkatleri çekmektedir. Başka dikkat çeken bir nokta farklı niyetlere sahip düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların genelde akademisyen kökenli olması ve girişimciliğe tesadüf, durum ve koşullarla başlamış olmasıdır.

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların değerlendirmelerine bakıldığında; çoğunluğunun "yeni fikir üretme, özgürlük ve fayda" yorumlarının dışında; k1'in "para kazanma isteği" ve k9'un "akademisyen olup rahat işini yapabildiği yerin özel sektör olmasından dolayı girişimciliğe mecburiyetten yöneldiği" yorumları ön plana çıkmaktadır.

Genel olarak katılımcılar girişimciliğe başlama sebepleri olarak benzer ya da farklı motive eden kavramlar paylaşılmıştır. Değerlendirmelere bir bütün olarak bakabilmek için Şekil 3.44'te karşılaştırmalı çapraz analiz ile söylemler yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

	GÜÇLÜLÜK DÜZEYİ = yüksek güçlülük	GÜÇLÜLÜK DÜZEYİ = düşük güçlülük	Toplam
GİRİŞİMCİLİĞİ SEÇME SEBEBİ			
başarı isteği		1	1
merak		1	1
durum ve koşullar gereği		2	2
Böyle akıp gidiyor işte		1	1
tesadüf		1	1
kendine güven		2	2
mecburiyetten girişimci	1		1
fayda yaratma duygusu	4	4	8
yeni fikirler üretme isteği	6	2	8
özgürlük ihtiyacı	5	2	7
para kazanmak	1		1
Σ TOPLAM	17	16	33
# N = Belgeler	12 (54,5%)	10 (45,5%)	22 (100,0%)

Şekil 3.44. Katılımcıların Girişimcilik Motivasyonlarına İlişkin Kodlamaların Çapraz Analizi

Şekil 3.44'te 22 katılımcının girişimciliğe başlama noktasın kendilerinin en çok motive eden kavramlardan ortak söylemlerin; "yenilikçi fikir yaratma isteği, özgürlük ihtiyacı ve fayda yaratma isteği" olduğu görülmektedir. "Yenilikçi fikir yaratma isteği ve özgürlük ihtiyacı" yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda ciddi söylem yoğunluğuna sahipken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcıların söylemlerinde bu yorum "fayda yaratma ihtiyacı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu motivasyon kaynakları her iki grupta girişimcinin mesleğe başlama aşamasında, girişimciyi mesleğe "çeken faktörler" olarak ifade edilmiştir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyli katılımcılarda; "durum ve koşullar gereği", "böyle akıp gidiyor işte" ve "tesadüf" yorumlarına bakıldığında; kullanılan ifadelerin bazı katılımcıları "girişimciliğe iten motivasyon kaynakları" olarak değerlendirilebilmektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Nicel Araştırma Sonuçları Yorum ve Tartışma

Araştırmada; Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firma sahibi girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre girişimci ve girişimcilik algılarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; nicel araştırma ile Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet gösteren 4.443 firma sahibi girişimciden, araştırmaya katılan 265 girişimcinin öğrenilmiş güçlülük seviyeleri belirlenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi puanı en düşük 78; en yüksek 175; ortalama 128,728 olarak bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük üzerinde yapılan araştırmalarda çalışma sürecinde girişimcilik ile ilgili bir çalışmaya rastlanmaması; farklı meslek gruplarında yapılan çalışmalar ile sonuçların dolaylı yoldan tartışılmasına yöneltmektedir. Çalışma alanları farklı bireylerin, öğrenilmiş güçlülük ortalamaları da farklılık göstermektedir. Çetin (2018) otel çalışanları üzerine yaptığı çalışmada öğrenilmiş güçlülük puan ortalamasını 123,29; Kartal (2018) hastane çalışanları üzerindeki çalışmasında ise öğrenilmiş güçlülük düzeyini 103,38 olarak bulmuştur. Öner (2018) Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük puan ortalamasını 129,02 olarak hesaplamıştır. Özel bir firmanın insan kaynakları departmanında çalışanların öğrenilmiş güçlülük ortalaması ise 108,64 olarak belirtilmiştir (Yıldız, 2018). Biricik (2018) üniversitede akademisyenler üzerinde yaptığı çalışmada, öğrenilmiş güçlülük düzeyini 107,99 olarak bulmuştur. Öğretmenlik mesleği yapan bireylerde öğrenilmiş güçlülük puan ortalamalarını; Öztaykutlu (2013) 125,86; Akdeniz (2018) 128,11; Arıkan (2016) 124,38; olarak bulmuştur. Hemşirelik alanında ise öğrenilmiş güçlülük düzeylerini; Ergenç (2015) 94,16; Soylu (2015) 121,43; Aydın (2007) 120,10 olarak belirtmiştir.

Öğrenilmiş güçlülük becerisi, çocukluk döneminden aile ortamında şekillenen; birey yaşamı devamında ise içinde bulunulan sosyo kültürel çevre faktörlerinin de etkisiyle formal ya da informal eğitim ile geliştirilebilir bir özelliktir (Rosenbaum, 1990). Farklı meslek gruplarında farklı bireysel özelliklere sahip kişilerin çalıştığı düşünüldüğünde; öğrenilmiş güçlülük ortalamalarının da farklılık göstermesi doğal bir sonuçtur. Her bireyin yetiştiği aile ortamı, sahip olduğu sosyo demografik özellikler buna bağlı deneyim ve yaşantılar farklı öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olmalarına neden

olmaktadır. Bu araştırmada girişimcilik faaliyetini gerçekleştiren girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi ortalamanın üstünde bulunarak; farklı meslek grupları üzerindeki öğrenilmiş güçlülük ortalamalarına göre de yüksek bulunduğu söylenebilir.

Araştırmanın nicel kısmında girişimcilerin öğrenilmiş güçlülük ortalamalarının; yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, firma faaliyet yılı ve faaliyet alanı bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yapılan istatiksels analizler, sadece girişimcinin sahip olduğu eğitim düzeyinin öğrenilmiş güçlülük ile anlamlı ilişkisi olduğunu göstermektedir ($F=2,848$; $p=0,038<0.05$). Farkın nedeni; eğitimi “lisans olanların” öğrenilmiş güçlülük puanlarının ($\bar{x}=131,658$), eğitimi lise ve n lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanlarından ($\bar{x}=122,714$) daha yüksek olmasıdır. Eğitimi lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanları da ($\bar{x}=131,658$), eğitimi yüksek lisans olanların öğrenilmiş güçlülük puanlarından ($\bar{x}=127,261$) daha yüksek olarak bulunmuştur. Benzer şekilde ner (2018)’in kamu çalışanları üzerindeki araştırmasında; yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışma süresi öğrenilmiş güçlülük ile anlamlı bir ilişki oluşturmaz iken; eğitimde özellikle niversite mezunu çalışan bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi lise ve altı mezunlara göre yüksek bulunmuştur. Başka bir çalışmada özel bir firmanın üretim departmanındaki insan kaynakları çalışan ve yöneticilerde, öğrenilmiş güçlülük düzeyi cinsiyet ile anlamlı fark oluştururken; bu farkın erkek çalışanlardan kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca diğer demografik faktörlerden, medeni durum ve çalışma süresi de öğrenilmiş güçlülük puan ortalamaları arasında anlamlı ilişkisi bulunmuştur (Yıldız, 2014). Türesin (2012) de özel sektör alışanlarında kadınların öğrenilmiş güçlülük düzeyini erkelere göre yüksek bulmuştur. Ayrıca evli olanlar, mesleki kıdemi yüksek olanlar, olmayanlara göre daha yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahiptir. Eğitimde ise ilk okul niversite mezunlarından; orta okul ve lisede niversite mezundan yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olduğu belirtilmiştir (Türesin, 2012). Bir firmada bakım elemanı olarak çalışanların demografik özelliklerinden; yaş, medeni durum, eğitim, kuruluşta çalışma yılı öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile anlamlı bir fark oluşturmamıştır (ztrk, 2018). Hemşireler zerindeki çalışmalarda; öğrenilmiş güçlülük düzeyi eğitim ile anlamlı bir ilişki oluştururken (Coşkun, şarlak ve Taştan, 2015; Aydın, 2017); medeni durum anlamlı bir ilişki (Aydın, 2017; Ergenç, 2015) oluşturmamıştır. Maraşlı (2003) ğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada öğrenilmiş güçlülüğün, cinsiyet ile anlamlı bir ilişki oluşturmadığını; medeni durumun anlamlı bir ilişki oluşturduğu belirtmiştir. il

(2016) ve Karakoç (2009) yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin mesleki deneyiminin öğrenilmiş güçlülük ile anlamlı bir fark oluşturduğu belirtmektedir. Öztaykutlu (2013) çalışmasında tam tersi; yaş cinsiyet, medeni durum ve mesleki kıdem öğrenilmiş güçlülük ile ilişkisi olmadığını vurgulamıştır. Araştırmalar öğrenilmiş güçlülüğün, bireyin sahip olduğu demografik faktörler ile ilişkisinde genel bir yorum yapılmasına olanak tanımamaktadır. Öğrenilmiş güçlülük kavramını oluşturan Rosenbaum (1987, 1988, 1990) çalışmalarında da demografik faktörler ile öğrenilmiş güçlülük arasında belirleyici bir ilişkiyi ön plana çıkarmadığı görülmektedir.

Nitel Araştırma Sonuçları Yorum ve Tartışma

Karma desene sahip araştırmanın ilk aşamasında firma sahibi girişimcilerin anketler aracılığıyla öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve sahip oldukları demografik özellikler analiz edilmiştir. İkinci aşamasında ise öğrenilmiş güçlülük puanlarına göre girişimciler yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre gruplara ayrılmıştır.

Düşük ve yüksek öğrenilmiş güçlülük grupların belirlenmesinde öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin ayırt edicilik özelliğine göre gruplar ayrılmıştır. Girişimciler kendi içerisinde aldıkları puanlara göre alt %27 (düşük öğrenilmiş güçlülük) ve üst %27 (yüksek öğrenilmiş güçlülük) gruplarına ayrılmıştır. Nitel araştırmada görüşme yapılabilir ($265 * 0,27 = 72$) 72 kişi düşük grupta, 72 kişi yüksek grupta yer almaktadır. Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük grubunda yer alan girişimcilerin; girişimci ve girişimcilik anlayışındaki bakış açılarını ortaya koyabilmek adına nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Gruplar içerisinde yüz yüze görüşmeyi kabul eden 10 düşük öğrenilmiş güçlülük katılımcısı, 12 yüksek öğrenilmiş güçlülük katılımcısı ile veri toplama süreci yürütülmüştür. Süreç sonunda görüşme sorularına verilen cevapların MAXQDA 2018 ile yapılan nitel analiz de yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük grubundaki girişimcilerin yorum farklılıkları olduğu gözlemlenmiştir. Toplamda araştırmaya katılan 22 katılımcının söylemlerinde; ilk soruda girişimcilik öykülerini demografik özellikleriyle anlatımı, ikinci soruda girişimci olabilme noktasındaki kişilik özelliklerinin yorumlanması, üçüncü soruda günümüz 21. yüzyılın girişimciliği hakkında ne düşündükleri ve son olarak onları bu mesleği seçmede yönlendiren motivasyon kaynakları yer almaktadır.

a) Girişimcilik Öyküsüne Yönelik Katılımcı Yorumlarının Tartışması

Görüşmelerde ilk olarak katılımcıyı tanımaya yönelik bilgiler istenmiştir. Girişimcinin kendini tanıtmaya aşamasında özellikle şu an ki demografik bilgilerinden ziyade; biraz daha geçmişe dönerek yetiştiği aile ortamı, eğitim hayatı ve devamında iş hayatına uzanan süreçteki deneyimlerini anlatmaları belirtilmiştir. Bu amaçla girişimci bireyler yaşantılarını çocukluktan itibaren hikayeler şeklinde anlatmıştır.

Girişimcilik öykülerindeki yorumlarda ilk dikkat çeken; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların büyük çoğunluğunun girişimciliğe olan “merak ve isteğinin daha çocukluk yıllarında” başlamasıdır. Özellikle katılımcıların anlattıkları çocukluk dönemine ait hikayelerde bazı yorumlar ön plana çıkmaktadır. Girişimcilerin çocukken normal oyuncaklar oynamak yerine oyuncakların içinde ne var parçalayıp merak etmeleri; oyuncaklar yetmeyip evdeki teknolojik aletlere yönelerek onların nasıl çalıştığını merak edip alıp sökme isteği ya da okudukları kitapların teknoloji içerikli kitaplar olduğu göz önüne alındığında; katılımcıların içinde olan merak, istek ve ilgini o dönemlerde varlığını oluşturduğu görülmektedir. Öğrenilmiş güçlülüğü yüksek olan katılımcıların; girişimcilik ruhunun çocukluk yıllarında oluşmaya başlayan bir düşünce olduğu dikkati çekmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılar; bu ilgi ve meraklarının gelişiminde aile desteğine de vurgu yapmışlardır. Bu süreçte aileler engel olmak ya da kısıtlamalarda bulunmak yerine çocukluk döneminde katılımcıya özgür rahat bir aile ortamı sunmuşlardır. Mesleki gelişim sürecinin de erken yaşlarda çocukluk döneminde başladığı belirtilmektedir (Hartung, Porfeli ve Vondracek, 2005). Girişimcilikte bir mesleki faaliyet olarak, yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip katılımcılarda çocukluk döneminden başladığı görülmektedir. Özellikle girişimci kişiliğin kazanıldığı ya da etkileşimin çocukta şekil almaya başladığı dönemin de erken yaşlarda olduğu ifade edilmektedir (Viinikainen vd., 2017; Zhang ve Arvey, 2009; Schmitt-Rodermund, 2007; McAdams ve Pals, 2006; Holland, 1985). Çocukluk döneminde belirsiz gibi görünen ilgi alanlarının, yetkinliklerin ya da tercihlerin o süreçte ebeveyn tarafından fark edilip desteklenen bir aile ortamının yaratılması; böyle bir ortamda çocuğun yetiştirilmesi önemlidir. İlerleyen zamanlarda çocuktaki ilgi ve merak alanları teşvik edici bir ortamın sağlandığı aile düzeninde; kazanılmış bir beceri repertuarı olarak çocuk tarafından kazanılmaktadır (Holland, 1985). Diğer taraftan düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların girişimcilik öykülerinde; “çocukluktan

gelen bir merak ve ilgi” kodundan sadece iki katılımcının dışında kimsenin bahsetmemiş olması dikkat çekicidir. Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimciler; bu noktaya gelmelerinde aile desteğini ön plana çıkarmaktadır. Özellikle yüksek öğrenilmiş güçlülük grubunda girişimcilik aile mesleği olarak yapılsa da ağırlıklı olarak her iki grupta aile mesleğinin kamu sektörü ağırlıklı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca sadece düşük öğrenilmiş güçlülük grubu çocukluk dönemindeki anlatımlarda; kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş olduğu, yükü alma veya diğer kardeşlere destek-örnek olma yorumlarında bulunmuştur.

b) Girişimci Kişilik Algısına Yönelik Katılımcı Yorumlarının Tartışması

Girişimci kişilik algılarına bakıldığında; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin, herkesin girişimci olamayacağına vurgu yaptıkları görülmüştür. Özellikle girişimci bireyde bazı girişimci kişilik özelliklerini ön plana çıkarmışlardır. Girişimcinin en başta işini severek yapması ve üretme isteğinin/ heyecanın varlığına işaret etmişlerdir. Girişimci bireyin risk ve belirsizliği tolere edebilme gücünün ve problem çözebilme yeteneğinin olması girişimcilik faaliyetinin yapılabilmesinde, girişimci bireyde olması gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Aynı zamanda girişimcilik sürecinde; girişimci bireyin mücadeleci, inatçı ve sabırlı olması gerektiğinin özellikle girişimin sürdürülebilir olmasında önemli olduğunu belirtmişlerdir. Burada dikkat çeken nokta ise özellikle “risk ve belirsizlikle” ilgili yapılan yorumlar olmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi katılımcıları; belirsizliği bir sıkıntı veya problem gibi görmemekte, aksine belirsizliğin hareket alanı sağladığını düşünmektedir. Zaten Türkiye’de her olayın belirsiz bir süreç olduğunu, bu belirsizliğin kendilerinde bir stres yaratmadığı hatta bazı/bazılarının belirsizliği sevdiğini söylemesi dikkat çekmiştir. Risk alma noktasında ise; girişimciliğin temelini risk almak olduğunu ve risk almaktan çekinmediklerini, risk alamadan büyüme olmayacağını belirtmişlerdir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların aynı zamanda girişimciliğin başlatılması ve sürdürülmesi noktasında girişimci bireyin kendine ve işine duyduğu özgüvenin gerekliliğini vurgulamışlardır. Girişimcinin ilk önce kendisine güvenmesi sonrasında ise girişimine güvenmesi gerektiğini ve bu noktada oluşturduğu ürün veya hizmette müşteriyi ikna etmesi gerektiğini ön plana çıkarmışlardır. Özgüveni olmayan girişimcinin daha kendini işini yapabileceğine inandıramazken; karşısındaki müşteri ya da diğer dış çevre aktörlerini ikna etmesinin mümkün olmayacağını dile getirmişlerdir.

Girişimcinin süreçte aynı zamanda inatçı ve savaşçı olması, başarıyı gerçekten istemesinin ve olası girişimcilik faaliyetindeki başarısızlıklardan ders alınması gereken bir tecrübe olarak görmesi gerekliliğini belirtmişlerdir. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek girişimcilerin; risk almaktan çekinmeyen, belirsizlik ortamında stres yaşamayan, problem çözücü, kendine güvenen, kararlı ve inatçı bireyler oldukları ifadelerinden anlaşılmaktadır. Girişimcilik faaliyetinde yeni girişimlerin başlatılması, sürdürülebilirliği ve girişimin hayatta kalabilmesinde, yapılan araştırmalar da bireydeki girişimci kişilik özelliklerine vurgu yapmaktadır (Baron, 2017; Bird, Schjoedt ve Baum, 2012; Ahmetoğlu ve Premuzic, 2017; Shaver ve Davis, 2017; Teague ve Gartner, 2017; Edelman vd., 2010; Shepherd, Patzelt ve Haynie, 2009; Luca, Cazen ve Tomulescu, 2013; Mathieu ve St-Jean, 2013).

Rauch ve Frese, (2007), yaptıkları meta analiz çalışmasında girişimcilikte işin kurulması ve iş başarısında girişimci davranışlarından; “özgüven, başarı ihtiyacı, inovatiflik, stresi tolere edebilme, özgürlük ihtiyacı ve proaktif kişilik” özelliklerinin girişime başlama ve girişim performansı ile ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Baum ve Locke (2004) girişimciler üzerine yaptıkları çalışmada; girişimin büyümesinde girişimcinin özgüven ve vizyonlarının yanı sıra; kararlı, azimli ve kaynak kullanabilme becerilerini ön plana çıkarmıştır. Korunka vd. (2003) girişimcilerde yüksek başarı ihtiyacı, yüksek içsel otokontrol ve risk alma özelliklerini vurgulamıştır. Teoh ve Foo (1997) girişimciler üzerine yaptıkları çalışmada; girişimcilerin yüksek risk alma ve belirsizliği tolere edebilme yeteneğinin; içinde bulunulan süreçte girişimsel rollerin yarattığı stresle baş edebilmede etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Staniewski, Janowski ve Awruk (2016) girişimciler üzerinde girişimin başarısı ve kişilik özelliklerini incelemişlerdir. Özgüven, stresi tolere edebilme, sorumluluk alma, risk alma ve içsel kontrol odaklılık özelliklerini ön plana çıkarmışlardır. Girişimci kişilikle ilgili çalışmalarda; başarı ihtiyacı, içsel otokontrol, risk alma ve belirsizliği tolere edebilme özellikleri vurgulanmıştır (Crant, 1996; Kickul ve Gundry, 2002; Chell, 2008). Genel olarak girişimcinin yeni girişimi başlatması ve sürdürmesinde; risk alabilme, belirsizliği tolere edebilme, başarı isteği, özgüven, stresi tolere edebilme, içsel kontrol odağı özellikleri süreci etkilemektedir. Yapılan araştırmada da yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin söylemlerinde de benzer özellikleri taşıdıkları görülmektedir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip olan katılımcıların, girişimci kişilik algılarına yönelik söylemlerine bakıldığında; kendileri girişimci olduysa herkesin çok rahat girişimci olabileceğini belirtmeleri ilk dikkat çeken noktayı oluşturmaktadır. Özellikle girişimci bireyin deneyim sahibi olası gerekliliğini ön plana çıkarmışlardır. Aynı zamanda girişimci bireyde gözlem yeteneğini, girişimci bireyin risk ve belirsizliği tolere edebilme özelliğinin olması gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Bununla birlikte problem çözme yeteneğine yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyi katılımcıları kadar vurgu yapmamış olmaları; işini severek yapmak ve üretme heyecanı gibi yorumların ise hiç yapılmamış olması dikkat çekmektedir. Burada risk ve belirsizlik ile ilgili yapılan yorumlar araştırma için ciddi dikkat çeken farklılıkları oluşturmaktadır. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların belirsizlikle ilgili yorumlarında; belirsizliği çok rahatsız eden bir şey hatta bir kaos olarak görmeleri, belirsizliğin kendilerinde stres yarattığını, belirsizliklerden hiç hoşlanmadıklarını ve özellikle Türkiye’de tek katlanamadıkları şeyin belirsizlik olduğunu belirtmişlerdir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin bu yorumları; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların “belirsizliği ele alışıyla taban tabana zıtlıklar” içermesi araştırmanın temel çıktılarında birisini oluşturmaktadır. Dikkat çeken bir diğer zıtlık ise risk almayla ilgili yapılan yorumlarda ortaya çıkmaktadır. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimciler; girişimlerinin risk içeren bir faaliyet olarak görmemekle birlikte risk aldıklarını düşünmemektedir. Özellikle bir risk alınacaksa kontrollü bir risk olması gerektiğini; örneğin ortaya koyulan para kadar risk almak ya da sadece zaman riski almak gibi yorumlar yaptıkları görülmüştür. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilere göre; risk alma konusunda daha çekingen pasif bir durumda oldukları görülmektedir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların, yüksek öğrenilmiş güçlülük katılımcılarına göre çok daha az vurgu yaptıkları kavramlar; inatçı olmak, sabırlı olmak, kişinin kendine duyduğu özgüven olarak görülmüştür. Başarı ihtiyacı ve başarısızlıkları tecrübe olarak görme her iki grubunda ortak söylem yoğunlukları arasında bulunan ifadelerdir. Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin özellikle girişimci kişilikte herkesin girişimci olabileceğini düşünmeleri, belirsizlik ve risk almanın negatif etkilerine vurgu yapmaları, girişimcinin içindeki istek ve üretme heyecanından hiç bahsetmemiş olmaları; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcılar ile farklı bakış açılarını açıkça

ortaya koydukları noktalardır. Bu bağlamda sahip olunan öğrenilmiş güçlülük düzeyinin girişimci bireyde yüksek olması; girişimcinin eylemlerinde daha aktif, daha kararlı, risk ve belirsizlikten çekinmeyen, problem çözücü, kendine güvenen bir davranış sergilemesine destek sağladığı görülmektedir.

c) Girişimcilik algısına yönelik katılımcı yorumlarının tartışması

Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların girişimcilik algılarına yönelik ifadelerinde; girişimciliğin temelini yenilikçi fikir üretme için inovatif düşünme odaklı; bilgi ve teknoloji kaynaklı, katma değeri yüksek ürün ve hizmetler ortaya koyulan bir süreç olarak ele aldıkları görülmüştür. Yenilikçi fikir üretmenin içeriğini, özellikle girişimcinin karşılanmamış bir ihtiyacı karşılama ya da var olan ihtiyacı farklı yollarla karşılamayı kapsadığını belirtmişlerdir. Yani bilinen ticaret yapmak ya da işletmecilik mantığından farklı bir bakış açısına sahip olma gerekliliğini vurgulamışlardır. Bunun yolunun da inovatif düşünmek ve teknolojiyi kullanmak olduğunu söylemişlerdir. Girişimcilik ekonominin, yeni iş yaratımının ve teknolojik ilerlemenin kaynağını oluşturmaktadır (Obschonko, Hahn ve Bajwa, 2018; Premand vd., 2016). Bilişim teknolojisini ifade eden endüstri 4.0 dönemini yaşadığımız bu çağda; firmaların ayakta kalabilmesi ve rekabet edebilmesi girişimcilik kaynağının etkili kullanımına bağlıdır. Geleneksel yöntemlerin değiştirilmesi gerekliliği ve tüm işletme süreçlerinin teknoloji ile uygulanması ve yönetilmesine vurgu yapılmaktadır (EBSO, 2015). Özellikle rekabet ortamında yer alabilmek için inovasyon temelli girişimcilik yani inovatif girişimcilik önemli bir araç olmaktadır (Aulet, 2013: 28). Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin girişimcilik algılarında; yenilikçi ürün ve hizmet ortaya koyulmasında teknoloji tabanlı inovatif bakış açılarına sahip olduğu görülmektedir. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin, girişimcilik algıları; günümüz yüzyıl girişimciliğe olan bakış açısıyla paralel olduğunu söylenebilmektedir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların girişimcilik algılarına bakıldığında; akademik girişimciliği ön plana çıkardıkları görülmektedir. Devamında ise belli bir noktaya kadar herkesin işletme mantığında olduğunu ve belli bir eşiği geçebilenlerin girişimcilik yaptığına ilişkin değerlendirmeleri dikkat çekmektedir. Yüksek güçlülük düzeyine sahip katılımcıların yoğunluğunda olmasa da ifadelerinde yenilikçi, inovatif ve teknoloji tabanlı girişimciliğe ilişkin ifadeleri bulunmaktadır.

Ayrıca işletmecilik bilgisi olmadan girişimcinin zorlanabileceğini ve girişimcilik sürecinde durum ve koşulların önemli olduğuna dikkat çekmektedirler.

d) Girişimciliğe yönlendiren motivasyon kaynaklarına yönelik katılımcı yorumu tartışması

Son olarak katılımcılara girişimciliği seçme sebepleri yani girişimcilik kariyerine yönlendirmelerindeki motivasyon kaynakları sorulmuştur. Bu noktada yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin söylemlerinde; özgür olabilme, özgür çalışabilme, özgür üretebilme adına özgürlük ihtiyacı motivasyon kaynaklarında ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Devamında ise baskın olarak söylem yoğunluklarında ön plana yenilikçi fikir üretme isteği çıktığı görülmüştür. Yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıların girişimciliği seçmede; istediği fikri özgürce kimseye bağlı kalmadan, istediği yol ve yöntemlerle oluşturmayı; süreci kendi istediği şekilde yönetebilmeyi vurguladıkları görülmüştür. Yani yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireyler; özgür ruhlu birey olduklarını ve aynı zamanda hayatlarını yeni bir şey üretmekle aktif bir şekilde geçirmek istediklerini, durağan monoton bir yaşamın onlara göre olmadığını, hatta yeni bir şeyler üretmeden duramayacaklarını ifade etmişlerdir. Girişimcilik herkese açık olma özelliğine sahip bir meslek olarak; bazılarının girişimci olma olasılığı diğerlerine göre daha mı yüksektir, onları ne güdüler, onları ne başarıya ulaştırır gibi sorgulamalar her daim girişimcilikte araştırma konusu olmuştur (Thackray, 2004: 15). Girişimcinin sahip olduğu motivasyon ve algı birleşimi girişimcilik sürecini etkilemektedir (Locke, 2000a). Amit ve Muller (1995) yaptıkları çalışmada girişimcilerin girişimciliğe başlamada itme ve çekme faktörlerini incelemişlerdir. İtme faktörleri, şu anki konularından ve mesleklerinden memnun olmayan bireylerin girişimciliğe yönelmesini ifade ederken; çekme faktörleri ise bireyin sahip olduğu bilgi ve beceri ile iş fikrini arama bulma isteği ve bunu yatırıma dönüştürmeyi ifade etmektedir. Çalışmanın sonucunda, çekme faktörleri ile girişime başlayan girişimcilerin; itme faktörleriyle başlayan girişimcilere göre başarı performansının yüksek olduğu ve gelir açısından da ön plana çıktığı bulunmuştur. Kuhn ve Galloway (2015) yaptıkları çalışmada girişimcilerin girişimciliğe başlama ve başarı performansında içsel ve dışsal motivasyon kaynaklarını incelemişlerdir. Sadece içsel motivasyon kaynaklarının girişime başlama ve performansında etkili olduğu bulunmuştur. Amit vd., (2000) yaptıkları teknoloji girişimcilerin üzerindeki araştırmada; girişimcilerin para odaklı girişimciliğe

yönelmediklerini, onları girişimciliğe yönlendiren sahip oldukları; özgürlük isteği-bağımsızlık arzusu, inovasyon yapmak ve meydan okuma gibi içsel motivasyon kaynaklarının olduğu belirtilmiştir. Başka çalışmalarda ise içsel motivasyon kaynaklarından özgürlük, inovasyon, tanınırlık ve aile geleneği ön plana çıkmıştır (Edelman vd., 2010; Westhead ve Wright, 1988). Benzer şekilde Adkins vd., (2013) çalışmalarında girişimciliğe başlamada; aile desteğini, ortamını ve ilişkilerini ön plana çıkarmıştır. Khan, Tang ve Joshi (2014) yaptıkları çalışmada; amaçlara bağlılık ve kararlılık motivasyonlarının girişimin başlatılması ve girişimcilik sürecinin devamında etkili olduğu belirtmişlerdir. Collins, Hanges ve Locke (2004) çalışmalarında mesleki seçim ve girişimci performansında; başarı ihtiyacı motivasyonunu ön plana çıkarmıştır. Aynı zamanda başarı motivasyonu yüksek bireylerin, kariyer seçiminde girişimciliği seçme eğiliminde olduğunu ifade etmişlerdir. Girişimcilerin girişime başlamada motivasyon kaynaklarını iten ve çeken faktörler olarak ele alarak; iten faktörlerde durum ve koşulları dikkat çekerken; çeken faktörlerde ise bireyin yeni fikir üretme isteğine bağlamaktadırlar. Yapılan girişimci motivasyon araştırmalarına paralel olarak; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin özellikle “özgür olarak yeni fikir üretebilme isteği” ön planda olarak; içsel ya da çekme faktörleriyle girişime başladıkları görülmektedir.

Düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılar ise söylemlerinde, girişimciliğe yönelmelerindeki motivasyon kaynaklarını bakıldığında; fayda yaratma duygusu baskın olarak ön plana çıkmıştır. Buradaki dikkat çeken nokta ise; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılarda yenilikçi fikir üretme duygusu ve özgür olma ihtiyacı baskın yorumlar arasında iken, düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcıları ifadelerinde ise bu yorumlardan çok az bahsettiği görülmüştür. Ayrıca düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyi katılımcıların girişimciliğe yönelme yorumlarında; tesadüf olarak, böyle akıp giden süreçte olması ya da durum ve koşullar gereği yönelme olması; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki katılımcı motivasyon kaynakları arasındaki önemli yorum zıtlığı oluşturan kavramlar olmuştur. Girişimciliği kariyer olarak seçmede; yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerde çekme ya da içsel faktörler ön plandayken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip katılımcılarda ise itme ya da dışsal faktörlerinin etkili olduğu söylemlerinden yorumlanabilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilere göre, girişimci ve girişimcilik algılarında farklılıklar bulunmaktadır. Yüksek güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin girişimciliğe olan merakın çocukluk döneminde başlayıp; eğitim hayatında devam ettiği ve iş hayatında da özellikle girişimcilik kariyerine bilinçli ve istekli yöneldikleri görülmüştür. Girişimciliğe çeken motivasyon kaynaklarıyla yöneldikleri görülerek; motivasyon kaynaklarından, yenilikçi fikir üretme isteği/heyecanı ve bu süreçte zgr/bağımsız olmayı ön plana çıkar mışlardır. Yüksek ğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimciler; girişimciliği uzun soluklu bir yolculuk olarak görerek, bu yolculukta kimlerin ayakta kalabileceği noktasında; girişimci bireydeki bazı beceri ve özelliklere işaret etmişlerdir. Yüksek ğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin bu süreçte; problem çözme odaklı, mücadeleci, kararlı, tecrübelerinden ders alan, kendine ve işine güvenen, işini severek yapan, üretme heyecanı ve merakı olan bireyler oldukları ifade edilmiştir. Girişimcilik sürecinin temelini, risk ve belirsizlik ortamında hayatta kalma mücadelesi oluşturmaktadır. Yüksek ğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimcilerin de özellikle bu belirsizlikte stres ya da kaygı yaşamadıkları ve risk almaktan çekinmediklerini söylemlerinde ifade etmeleri; bireydeki öğrenilmiş güçlülük düzeyinin önemine işaret etmektedir. Yüksek ğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimciler; girişimci davranış ve girişimcilik faaliyetlerinde daha atılgan, aktif ve pozitif bir tutum sergilerken; düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip girişimciler ise; ekinken, pasif ya da olumsuz süreçlerden kolay etkilenebilen bir tutum sergiledikleri görülmüştür.

ğrenilmiş güçlülük kavramının çocukluk dönemin kazanılmaya başladığı ve bireyin yaşamı boyunca; edindiği eğitim, deneyim ve yaşantılar sonucunda da geliştirilebilir bir davranış olduğu ifade edilmiştir (Rosenbaum, 1990: 9). ğrenilmiş güçlülüğün bu özelliği; girişimci bireylerinde kendilerinde var olan bu kişilik özelliğinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Girişimcilik sürecinde, girişimci ilgi ve yeteneklerin (Schmitt-Rodermund, 2004) de kişisel gelişim ve eğitim ile geliştirilebilir bir özellik olduğu belirtilmektedir (Chell, 2008; Ulhoi, 2005; Obschonka, Silbereisen ve Schmitt-Rodermund, 2010). Girişimcilik faaliyetlerinde; girişimcinin öğrenilmiş güçlülük yeteneğini arttırması, aynı zamanda girişimsel yetenek ve özelliklerinin de gelişimine destek sağlayacağı düşünülmektedir. Girişimciler sahip olduğu yüksek öğrenilmiş güçlülük becerisi sayesinde; girişimin başlatılması, devamlılığının

sağlanmasında ve girişimin performansında; girişimci bireye içsel bir kaynak olabilmektedir. Girişimcilik ekosisteminde girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla oluşturulan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde; girişimciye girişimcilik faaliyetlerini yürütmesinde, devlet-kamu-özel sektör iş birliği ile birçok noktada dışsal destek sağlanmaktadır. Bu ekosistemin öznesi olan girişimcinin aktif bir birey olarak var olabilmesinde; teknoparklarda sağlanan dış desteklerden faydalanmasının yanı sıra, içsel faktörlerinin de geliştirilmesine olanak sağlanmalıdır. Girişimci bireyin, içsel faktörlerinin desteklenmesi de öğrenilmiş güçlülük düzeyinin geliştirilmesi ile yakından ilişkilidir. Yapılan araştırma, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nin girişimciye sağladığı desteklerinde; girişimci bireydeki içsel faktörlerin geliştirilmesine yani öğrenilmiş güçlülük becerisinin gelişimine yönelik uygulamaların da faaliyetlerinde yer vermesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Öğrenilmiş güçlülük kavramının girişimciler üzerindeki etkisinin değerlendirmesi noktasında, literatürde araştırma yapılan meslek grupları içerisinde olmaması; kavrama farklı bir bakış açısı sunduğu söylenebilir. Saha ortamının, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde faaliyet gösteren girişimciler ile sınırlı kalması araştırmanın kısıdını oluşturmaktadır. Araştırma, girişimci bireydeki yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyinin; girişimci ve girişimcilik algılarına yönelik tutum ve davranışlarında; girişimci bireye içsel bir faktör olarak destek sağladığı, katılımcı yorumlarında ön plana çıkmıştır. Beraberinde bazı noktalara vurgu yapılması gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Öğrenilmiş güçlülük girişimciliğe yeni bir kişilik özelliği olarak eklenebilir bir boyut mudur? Yoksa girişimciliğe başlama, devam ettirebilme ve süreçteki başarının sağlanmasında; girişimci bireye aracılık eden bir ilişki söz konusu mudur? Bu gibi sorular yeni araştırmalar ışığında cevaplanması gereken sorunsalı ifade etmektedir. Bu noktada akademik çalışma yapacak kişilerin, öğrenilmiş güçlülük kavramının Türkiye'deki diğer sektörlerde faaliyet gösteren girişimcilere ya da farklı meslek gruplarına uygulanması; kavrama atfedilen etkilerin karşılaştırılması ve geliştirilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acs, Z. J. ve Audretsh, D. B., (2003), *The International Handbook of Entrepreneurship*, Dordrecht, Kluwer Academic Publishers.
- Adkins, C. L., Samaras, S. A., Gilfillan, S. W. ve McWee, W., (2013), "The Relationship Between Owner Characteristics, Company Size and the Work-Family Culture and Policies of Women-Owned Businesses", *Journal of Small Business Management*, 51 (2), pp.196-214.
- Ahmad, N. ve Seymour, R. G., (2008), *Defining Entrepreneurial Activity: Definitions Supporting Frameworks for Data Collection*, OECD Statistics Working Paper, STD/DOC 1.
- Ahmetoğlu, G. ve Premuzic, T., (2017), *An Individual Differences Approach to Studying Entrepreneurial Tendencies*, The Wiley Handbook of Entrepreneurship, Chapter 11, John Wiley & Sons Ltd Published.
- Ajzen, I. ve Fishbein, M., (1980), *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*, Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall.
- Ajzen, I., (1991), "The Theory of Planned Behavior", *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2), pp.179-211.
- Ajzen, I., (2002), "Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control and the Theory of Planned Behavior", *Journal of Applied Social Psychology*, 32 (4), pp.665-683.
- Ajzen, I., (2011), "The Theory of Planned Behaviour: Reactions and Reflections", *Psychology and Health*, 26, pp.1113-1127.
- Akbalık, Ö., (2005), "Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve İç-Dış Kontrol Odağı İnancı ile Öğrenilmiş Güçlülük Arasındaki İlişkiler", Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Akdeniz, H., (2018), "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük ve Psikolojik Kırılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- Akı Erden, Ş. Ö., (2002), "Yoksunluk Sonrası Alkol Bağımlıları, Tam Remisyon Olan Alkol Bağımlıları ve Kontrol Grubunun Başa Çıkma Mekanizmaları Yönünden Karşılaştırılması", Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Akın, B., (2010), *Temel İşletme: Girişimcilik, İş Kurma ve Yönetim*, Ankara, Adres Yayınları.
- Akkapulu, E., (2005), "Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisini Yordayan Bazı Değişkenler", Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Akkaya, E., (2009), "Üniversite Öğrencilerinin Otonomik-Sosyotropik Kişilik Özellikleri ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Arasındaki İlişki", Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Aksel, B., (2018), “0-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Annelerin Psikolojik İyi Oluşlarının Öznel İyi Oluş, Öğrenilmiş Güçlülük ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Yordanması”, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aldrich, H., (1999), *Organizations Evolving*, London, England, Sage.
- Amanvermez, Y., (2015), “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyumlarının Güvengenlik ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Yordanması”, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Amir, S., (1985), *Prediction of Compliance and Control in Juvenile Diabetes Through Self-Control, Perceptions and Assertive Behavior Determinants*, an Unpublished Master Thesis Submitted to the School of Social Work at Tel Aviv University, Tel Aviv, Israel.
- Amit, R., Glosten, L. ve Muller, E., (1993), “Challenges to Theory Development in Entrepreneurship Research”, *Journal of Management Studies*, 30 (5), pp.815-834.
- Amit, R. ve Muller, E., (1995), “Push and Pull Entrepreneurship”, *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 12 (4), pp.64-80.
- Amit, R., MacCrimmon, K., Zietsma, C. ve Oesch, J. M., (2000), “Does Money Matter?: Wealth Attainment as the Motive for Initiating Growth-Oriented Technology Ventures”, *Journal of Business Venturing*, 16 (2), pp.119-143.
- Anderson, C. R., (1977), “Locus of Control, Coping Behaviors and Performance in a Stress Setting: A Longitudinal Study”, *Journal of Applied Psychology*, 62 (4), pp.446-451.
- Anderson, C. R., Hellriegel, D. ve Slocum, J. W., (1977), “Managerial Response to Environmentally Induced Stress”, *Academy of Management Journal*, 20 (2), pp.260-272.
- Antonicic, B., Bratkovic Kregar, T., Singh, G., ve DeNoble, A. F., (2013), “The Big Five Personality-Entrepreneurship Relationship: Evidence from Slovenia”, *Journal of Small Business Management*, 53 (3), pp.819-841.
- Ardichvili, A., Cardozo, R. ve Ray, S., (2003), “A Theory of Entrepreneurial Opportunity Identification and Development”, *Journal of Business Venturing*, 18 (1), pp.105-123.
- Argun, Y., (2005), “Anne Baba ve Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülüğü ile Okul Öncesi Çocukların Davranışsal-Duygusal Güçlülüğü ve Kendilik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Arıkan, H. E., (2016), “Öğretmen Adaylarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ile Akademik Erteleme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Arslan, K., (2007), *Dağcılık Felsefesi ve Girişimcilik*, Bursa, Ekin Yayınları.

- Arslantaş, C. C., (2001), “Girişimcilikte Yaratıcılık ve Yenilik”, *İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 12 (38), ss.17-23.
- Ashford, S. J. ve Tsui, A. S., (1991), “Self-Regulation for Managerial Effectiveness: The Role of Active Feedback Seeking”, *Academy of Management Journal*, 34 (2), pp.251-280.
- Aslan, H., (2006), “Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ve Cinsiyetlerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Aslan, U. ve Çeçen, Y., (2007), “Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Mizah Tarzlarının İncelenmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), ss.1-14.
- Ateş, G. E., (2016), “Rehabilitasyon Merkezlerinde Eğitim Alan Otizm Tanısı Almış Olan Çocuklara Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumunun, Aile İşlevlerinin ve Öğrenilmiş Güçlülüğünün İncelenmesi”, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Audretsch, D. B., (2007), “Entrepreneurship Capital and Economic Growth”, *Oxford Review of Economic Policy*, 23 (1), pp.63-78.
- Audretsch, D. B. ve Keilbach, M., (2007), “The Theory of Knowledge Spillover Entrepreneurship”, *Journal of Management Studies*, 44 (7), pp.1242-1254.
- Audretsch, D. B. ve Belitski, M., (2013), “The Missing Pillar: The Creativity Theory of Knowledge Spillover Entrepreneurship”, *Small Business Economics*, 41 (4), pp.819-836.
- Aulet, B., (2013), *Disciplined Entrepreneurship*, İstanbul, Türk Hava Yolları Yayınları.
- Ay, İ., (2014), “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Gereksinimlerine İlişkin Öznel Faktörlerin İncelenmesi”, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Aydın, H., (2007), “Psikiyatri Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Kişilik Özellikleri ve Stresle Baş Etme Durumları”, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aydınlık Ülgen, A., (2016), *Girişimcilik*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Bağdatlı, B., (2016), “Çocuklukta Aile İçi Fiziksel Şiddete Maruz Kalmış ve Kalmamış Ergenlerde, Öğrenilmiş Güçlülük ve Öfke Kontrol Düzeylerinin Karşılaştırılması”, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bailyn, L. ve Lynch, J. T., (1983), “Engineering as a Life-Long Career: Its Meaning, its Satisfactions, its Difficulties”, *Journal of Occupational Behaviour*, 4 (4), pp.263-283.
- Bakan, İ., Doğan, İ., Koçdemir, M. ve Oğuz, M., (2018), “Öğrenilmiş Güçlülüğün Öğrenme Merkezli Liderlik Üzerine Etkisi: Bir Alan Araştırması”, *Press Academia Procedia*, 7 (1), ss.109-115.

- Bandura, A., (1977), "Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change", *Psychological Review*, 84 (2), pp.191-215.
- Bandura, A., (1978), "The Self System in Reciprocal Determinism", *American Psychologist*, 33 (4), pp.344-358.
- Bandura, A., (1982), "Self-Efficacy Mechanism in Human Agency", *American Psychologist*, 37 (2), pp.122-147.
- Bandura, A., (1986), *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A., (1991). "Social Cognitive Theory of Self-Regulation", *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2), pp.248-287.
- Bandura, A., (1994). *Self-Efficacy*, In V. S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior* (vol. 4, pp. 71-81), New York, Academic Press, (Reprinted In H. Friedman (Ed.), *Encyclopedia of Mental Health*.) San Diego, Academic Press.
- Bandura, A., (1997), *Self-Efficacy: The Exercise of Control*, New York, NY, W. H. Freeman.
- Bandura, A., (1998), "Health Promotion from the Perspective of Social Cognitive Theory", *Psychology & Health*, 13 (4), pp.623-649.
- Bandura, A., (2012), "On the Functional Properties of Perceived Self-Efficacy Revisited", *Journal of Management*, 38 (1), pp.9-44.
- Baron, R. A., (1998), "Cognitive Mechanisms in Entrepreneurship: Why and When Entrepreneurs Think Differently Than Other People", *Journal of Business Venturing*, 13 (4), pp.275-294.
- Baron, R. A. ve Ensley, M. D., (2006), "Opportunity Recognition as the Detection of Meaningful Patterns: Evidence from Comparisons of Novice and Experienced Entrepreneurs", *Management Science*, 52 (9), pp.1331-1344.
- Baron, R. A. ve Henry, H. A., (2010), "How Entrepreneurs Acquire the Capacity to Excel: Insights from Research on Expert Performance", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 4 (1), pp.49-65.
- Baron, R. A. ve Tang, J., (2011), "The Role of Entrepreneurs in Firm-Level Innovation: Joint Effects of Positive Affect, Creativity and Environmental Dynamism", *Journal of Business Venturing*, 26 (1), pp.49-60.
- Baron, R. A., (2014), *Essentials of Entrepreneurship: Evidence and Practice*, Cheltenham, UK, Edward Elgar Published.
- Baron, R. A., (2017), *Tools Entrepreneurs Need for Converting Dreams to Reality-And Achieving Success*, The Wiley Handbook of Entrepreneurship, Chapter 6, John Wiley & Sons Ltd Published.
- Barrick, M. R. ve Mount, M. K., (1991), "The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis", *Personnel Psychology*, 44 (1), pp.1-26.
- Başar, E., Altın, H., Doğan, S., (2013), *Meslek Yüksek Okulları İçin Girişimcilik*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Başar, M., (2013), *Girişimcilik*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Baudeau, N., (1910), *Premiere Introduction a La Philosophie Economique*, Paris: Librairie Paul Geuthner.
- Baum, J. R. ve Locke, E. A., (2004), "The Relationship of Entrepreneurial Traits, Skill and Motivation to Subsequent Venture Growth", *Journal of Applied Psychology*, 89 (4), pp.587-598.
- Baum, J. R., Frese, M., Baron, R. A. ve Katz, J. A., (2007), *Entrepreneurship as an Area of Psychology Study: An Introduction*, In J. R. Baum, M. Frese and R. A. Baron (Eds.), *The Psychology of Entrepreneurship* (pp. 1-18), Mahwah, NJ, Erlbaum.
- Baysal, H., (2015), "Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Oyunları İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", *Erzurum: Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi*, Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Açıköğretim Fakültesi, Erzurum, ss.688-697.
- Begley, T. M. ve Boyd, D. P., (1987), "Psychological Characteristics Associated with Performance in Entrepreneurial Firms and Smaller Businesses", *Journal of Business Venturing*, 2 (1), pp.79-93.
- Bekci, V., (2009), "Mesleki ve Teknik Eğitim Gören Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin MEGEP'de Alan-Dal Seçimi ile İlişkisinin İncelenmesi", Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Besler, S., (2010), *Sosyal Girişimcilik*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Bessant J. ve Tidd, J., (2018), *İnovasyon ve Girişimcilik*, Ankara, Nobel Yayınları.
- Bezci, Ş., (2010), "Taekwondo Antrenörlerinin Stresle Başa Çıkma ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Bhave, M. P., (1994), "A Process Model of Entrepreneurial Venture Creation", *Journal of Business Venturing*, 9 (3), pp.223-242.
- Bilgili, H., (2019), "Örgütsel Stres Örgütsel Bağlılık ve Öğrenilmiş Güçlülük İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu.
- Bilgili, H. ve Tekin, E., (2019), "Örgütsel Stres, Örgütsel Bağlılık ve Öğrenilmiş Güçlülük İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), ss.2165-2200.
- Bingöl, F. B., (2014), "Çalışan Ergenlerde Stresle Baş Etme Grup Çalışmasının Stresle Baş Etme ve Depresif Belirti Düzeyine Etkisi", İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Bird, B., (1992), "The Operation of Intentions in Time: The Emergence of the New Venture", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 17 (1), pp.11-20.
- Bird, B., (1993), "Demographic Approaches to Entrepreneurship: The Role of Experience and Background", *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth*, 1 (1), pp.11-48.
- Bird, B., Schjoedt, L. ve Baum, J. R., (2012), "Entrepreneurs' Behavior: Elucidation and Measurement", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36 (5), pp.889-913.

- Birley, S. ve Westhead, P., (1994), "A Taxonomy of Business Start-Up Reasons and Their Impact on Firm Growth and Size", *Journal of Business Venturing*, 9 (1), pp.7-31.
- Biricik, Y. S., (2018), "Akademik Personelin Örgütsel Stres Kaynakları ve Stresle Başa Çıkma Düzeylerinin Öğrenilmiş Güçlülük Yönünden Değerlendirilmesi", Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K., (1992), *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*, Boston, Allyn and Bacon.
- Bosma, N., De Wit, G. ve Carree, M., (2005), "Modelling Entrepreneurship: Unifying The Equilibrium and Entry/Exit Approach", *Small Business Economics*, 25 (1), pp.35-48.
- Boyd, N. G. ve Vozikis, G. S., (1994), "The Influence of Self-Efficacy on the Development of Entrepreneurial Intentions and Actions", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18 (4), pp.63-77.
- Boyraz, G., (2002), "Yetiştirme Yurtlarında ve Anne-Baba Yakınında Kalan Ergenlerde Öğrenilmiş Güçlülük", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Boyraz, G. ve Aydın, G., (2003), "Yetiştirme Yurdu ve Anne-Baba Yanında Kalan Ergenlerde Öğrenilmiş Güçlülük", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (20), ss.59-64.
- Brandstatter, H., (1997). "Becoming an Entrepreneur- A Question of Personality Structure?", *Journal of Economic Psychology*, 18 (2-3), pp.157-177.
- Brandstatter, H., (2011), "Personality Aspects of Entrepreneurship: A Look at Five Meta-Analyses", *Personality and Individual Differences*, 51, pp.222-230.
- Brockhaus, R. H., (1975), "I-E Locus of Control Scores as Predictors of Entrepreneurial Intentions", *Academy of Management*, 1, pp.433-435.
- Brockhaus, R. H., (1980), "Risk Taking Propensity of Entrepreneurs", *Academy of Management*, 23 (3), pp.509-520.
- Brockhaus, R. H., (1982), *The Psychology of the Entrepreneur*, In Encyclopedia of Entrepreneurship, C. Kent, D. Sexton and K. Vesper, (Eds.), (pp. 39-57), Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall, Inc.
- Brockhaus, R. H. ve Horwitz, P. S., (1986), *The Psychology of the Entrepreneur*, In D. L. Sexton & R. W. Smilor (Eds.), *The Art and the Science of Entrepreneurship* (pp. 25-48), Cambridge, MA, Ballinger Publishing Company.
- Brookfield, S., (1992), *Ethnographic Research Methods Course Notes*, Teachers College, Columbia University.
- Budner, S., (1962), "Intolerance of Ambiguity as a Personality Variable", *Journal of Personality*, 30 (1), pp.29-50.
- Bulut, E., (2019), "Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığının İnternet'in Cazibesi ve Öğrenilmiş Güçlülük Açısından Yordanması", Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Burçak Masalacı, A.D., (2012), “İç Denetim Programının Ergenlerin Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Savunma Mekanizmalarını Kullanma Biçimi Üzerindeki Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Busenitz, L. W. ve Barney, J. B., (1997), “Differences Between Entrepreneurs and Managers in Large Organizations: Biases and Heuristics in Strategic Decision-Making”, *Journal of Business Venturing*, 12, pp.9-30.
- Büyük, Ö., (2014), *Girişimcilik Üzerine Notlar*, Çanakkale, Paradigma Akademik Yayınları.
- Büyükuslu, A. R., (2015), *İnovasyon ve Girişimcilik Ekonomisi ve Yönetimi Üzerine Yazılar*, İstanbul, Derin Yayınları.
- Bygrave, W., (1989), “The Entrepreneurship Paradigm: A Philosophical Look at its Research Methodologies”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14 (1), pp.7-30.
- Canlı, Ö., (2019), “Öğrenilmiş Güçlülük, Aile Bütünlük Duygusu ve Aile İçi İletişim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Cansız, M., (2017), *2023'e Doğru Türkiye Teknoparkları*, Ankara, T. C. Kalkınma Bakanlığı Yayınları.
- Cantillon, R., (1931), *Essai Sur La Nature Du Commerce En generale*, Henry Higgs (Ed.), London, Macmillan for Royal Economic Society.
- Carey, M. P., Carey, K. B., Carnrike, C. L. M. ve Meisler, A. W., (1990), “Learned Resourcefulness, Drinking and Smoking in Young Adults”, *The Journal of Psychology*, 124 (4), pp.391-395.
- Carland, J. W. III, Carland, J. W., Carland, J. A. ve Pearce, J.W., (1995), “Risk Taking Propensity Among Entrepreneurs, Small Business Owners and Managers”, *Journal of Business and Entrepreneurship*, 7 (1), pp.15-23.
- Carolis, D. M. ve Saporito, P., (2006), “Social Capital, Cognition and Entrepreneurial Opportunities: A Theoretical Framework”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30 (1), pp.41-56.
- Carter, N. M., Gartner, W. B. ve Reynolds, P. D., (1996), “Exploring Start-Up Event Sequences”, *Journal of Business Venturing*, 11 (3), pp.151-166.
- Carter, N. M., Gartner, W. B., Shaver, K. G. ve Gatewood, E. J., (2003), “The Career Reasons of Nascent Entrepreneurs”, *Journal of Business Venturing*, 18 (1), pp.13-39.
- Carver, C. S. ve Scheier, M. F., (1990), “Origins and Functions of Positive and Negative Affect: A Control-Process View”, *Psychological Review*, 97 (1), pp.19-35.
- Casson, M., (1987), *Entrepreneur*, In Eatwell, J., Milgate, M. and Newman, P. (Eds.), *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, 2, London, Macmillan.
- Cenkseven, F., (2004), “Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana.

- Chang, H., Zausniewski, J. A., Heinzer, M. M., Musil, C. M. ve Tsai, W., (2007), "Adaptive Functioning and Depressive Symptoms in School-Aged Children", *Journal of Advanced Nursing*, 60 (5), pp.502-512.
- Chell, E., Haworth, J. ve Brearley, S., (1991), *The Entrepreneurial Personality: Cocepts, Cases and Categories*, London, Rutledge.
- Chell, E., (2008), *The Entrepreneurial Personality: A Social Construction*, London and New York, Routledge.
- Chung, C., Lin, M., Ching, Y., Kao, C., Chou, Y., Ho, P. ve Chang, H., (2012), "Mediating and Moderating Effects of Learned Resourcefulness on Depressive Symptoms and Positive Ideation in Hospital Nurses in Taiwan", *Research in Nursing & Health*, pp.1-13.
- Cohen, J., (1977), *Statistical Power Analysis for the Behavioral Science*, New York, Academic Press.
- Cole, A. H., (1968), "Meso-economics: A Contribution from Entrepreneurial History", *Explorations in Entrepreneurial History*, 6 (1), pp.3-33.
- Collins, O. F., Moore, D. G. ve Unwalla, D. B., (1964), *The Entreprising Man*, East Lansing, MI, MSU Business Studies.
- Collins, C. J., Locke, E. A. ve Hanges, P. J., (2000), *The Relationship of Need for Achievement to Entrepreneurial Behavior: A Meta-Analysis*, Working Paper, University of Maryland at College Park.
- Collins, C. J., Hanges, P. J. ve Locke, E. A., (2004), "The Relationship of Achievement Motivation to Entrepreneurial Behavior: A Meta-Analysis", *Human Performance*, 17 (1), pp.95-117.
- Companys, Y. R. ve McMullen, J. S., (2007), "Strategic Entrepreneurs at Work: The Nature, Discovery and Exploitation of Entrepreneurial Opportunities", *Small Business Economics*, 28 (4), pp.302-322.
- Coşkun, Y., (2007), "Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülükleri ve Aile İçi İlişkileri", Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Coşkun, F., (2010), "Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Adaylarda Umutsuzluk ve Öğrenilmiş Güçlülük", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Coşkun, S., Şarlak, K., Taştan, H., (2015), "Psikiyatri Hemşirelerinde Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi ve İş Yaşamı Kalitesi: Karşılaştırmalı Bir Çalışma Uygulamaları", *Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (1), ss.84-101.
- Covin, J. G. ve Slevin, D. P., (1989), "Strategic Management of Small Firms in Hostile and Benign Environments", *Strategic Management Journal*, 10 (1), pp.75-87.
- Crant, J.M., (1996), "The Proactive Personality Scale as A Predictor of Entrepreneurial Intentions", *Journal of Small Business Management*, 34 (3), pp.42-49.
- Creswell, J. W., (2007), *Qualitative Inquiry and Research Design, Choosing Among Five Approaches*, Thousand Oaks, Sage.

- Creswell, J. W., (2017), *Nitel Araştırmalar İçin 30 Temel Beceri*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Cromie, S., (2000), "Assessing Entrepreneurial Inclinations: Some Approaches and Empirical Evidence", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9 (1), pp.7-30.
- Cunningham, J. B. ve Lischeron, J., (1991), "Defining Entrepreneurship", *Journal of Small Business Management*, 29 (1), pp.45-61.
- Çağlayan, D., (2016), "Evli ve Çocuklu Bireylerde Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin Evlilik Uyumu ve Ebeveynlik Tutumu ile İlişkisi", Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çelik, A. ve Akgemci, T., (2010), *Girişimcilik Kültürü ve Kobiler*, Ankara, Gazi Kitabevi Yayınları.
- Çetin, B., (2018), "Otel İşletmelerinde Öğrenilmiş Güçlülük ve İş Stresi İlişkisinde Algılanan Sosyal Destegın Düzenleyicilik Rolü: Kapadokya Örneği", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Nevşehir.
- Çil, Ö. E., (2016), "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançları, Örgütsel Adalet ve Destek Algıları, Öğrenilmiş Güçlülük ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Burdur.
- D'Zurilla, T. J., (1986), *Problem Solving Therapy: A Social Competence Approach to Clinical Intervention*, Springer, New York.
- Dağ, İ., (1990), "Kontrol Odağı, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Psikolojik Belirti Gösterme İlişkileri", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Das, T. K. ve Teng, B. S., (1998), "Time and Entrepreneurial Risk Behavior", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 22 (2), pp.69-88.
- Davidsson, P., (1989), "Entrepreneurship and After? A Study of Growth Willingness in Small Firms", *Journal of Business Venturing*, 4 (3), pp.211-226.
- Davidsson, P., (2005), "Nascent Entrepreneurship: Empirical Studies and Developments", *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 2 (1), pp.1-76.
- Dayıoğlu, B., (2008), "Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Adaylarda Psikolojik Sağlamlık: Öğrenilmiş Güçlülük, Algılanan Sosyal Destek ve Cinsiyetin Rolü", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- De Carlo, J. F. ve Lyons, P. R., (1979), "A comparison of Selected Personal Characteristics of Minority and Nonminority Female Entrepreneurs", *Journal of Small Business Management*, 17 (4), pp.22-29.
- Demirci, S., (1998), "Düşünme İhtiyacı Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri: Düşünme İhtiyacı, Kontrol Odağı ve Öğrenilmiş Güçlülük İlişkileri", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Demirel, E. T. ve Akbıyık, N., (2009), *Girişimcilik ve Küçük İşletmeler*, Ankara, Nobel Yayınları.

- Demirtaş, Ö., Karaca, M. ve Biçkes, M., (2017), *Başarılı Girişimciliğin Perde Arkasındaki Güçler*, Konya, Eğitim Yayınları.
- Dess, G. G. ve Lumpkin, G. T., (2005), “The Role of Entrepreneurial Orientation in Stimulating Effective Corporate Entrepreneurship”, *Academy of Management Executive*, 19 (1), pp.147-156.
- DeTienne, D. R. ve Chandler, G. N., (2004), “Opportunity Identification and its Role in the Entrepreneurial Classroom: A Pedagogical Approach and Empirical Test”, *Academy of Management Learning & Education*, 3 (3), pp.242-257.
- Dirksen, S. R., (2000), “Predicting Well-Being Among Breast Cancer Survivors”, *Journal of Advanced Nursing*, 32 (4), pp.937-943.
- Dimov, D., (2007), “Beyond the Single-Person, Single-Insight Attribution in Understanding Entrepreneurial Opportunities”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31 (5), pp.713-731.
- Domurat, A. ve Tyszka, T., (2018), “Entrepreneurial Activity”, *Economic Psychology*, Chapter 18, pp.287-303.
- Douglas, E. ve Shepherd, D. A., (2000), “Entrepreneurship as a Utility Maximizing Response”, *Journal of Business Venturing*, 15, pp.231-251.
- Douglas, E. ve Shepherd, D. A., (2002), “Self-Employment as a Career Choice: Attitudes, Entrepreneurial Intentions and Utility Maximization”, *Entrepreneurial Theory and Practice*, 26 (3), pp.81-90.
- Durand, D. E., (1975), “Effects of Achievement Motivation and Skill Training on the Entrepreneurial Behavior of Black Businessmen”, *Organizational Behavior and Human Performance*, 14 (1), pp.76-90.
- EBSO (2015), *Sanayi 4.0*. Ege Bölgesi Sanayiciler Odası, Araştırma Müdürlüğü.
- Edelman, L. F., Brush, C. G., Manolova, T. S. ve Greene, P. G., (2010), “Start-Up Motivations and Growth Intentions of Minority Nascent Entrepreneurs”, *Journal of Small Business Management*, 48 (2), pp.174-196.
- Edwards, D. ve Riordan, S., (1994), “Learned Resourcefulness in Black and White South African University Students”, *Journal of Social Psychology*, 134 (5), pp.665-675.
- Elfring, T. ve Hulsink, W., (2003), “Networks in Entrepreneurship: The Case of High Technology Firms”, *Small Business Economics*, 21 (4), pp.409-422.
- Ergenç, F., (2015), “*Hemşirelerde Öğrenilmiş Güçlülük, İş Doyumu ve Stresle Baş Etme Tarzları İlişkisi*”, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Ertural, H., (2019), “*Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygısının ve Karar Verme Stillerinin Üst Bilişe ve Öğrenilmiş Güçlülüğe Göre İncelenmesi*”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erözkan, A. ve Deniz, S., (2012), “The Influence of Social Self-Efficacy and Learned Resourcefulness on Loneliness”, *Journal of Counselling and Education*, 1 (2), pp.57-74.
- Ersoy, A., (2017), *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*, Ankara, Anı Yayıncılık.

- Etcı, A., (2013), “İşitme Engelli Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük ile Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki”, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Evans, P. C. ve Annunziata, M., (2012), *Industrial Internet: Pushing the Boundaries of Minds and Machines*, General Electric Report.
- Evli, M., (2014), “Atriyal Fibrilasyonu Olan Hastalarda Öğrenilmiş Güçlülük, Anksiyete ve Depresyon İlişkisi”, Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Fillis, I. ve Rentschler, R., (2010), “The Role of Creativity in Entrepreneurship”, *Journal of Enterprising Culture*, 18 (1), pp.49-81.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. ve O'Brien, S., (1991), “Perfectionism and Learned Resourcefulness in Depression and Self-Esteem”, *Personality and Individual Differences*, 12 (1), pp.61-68.
- Forlani, D. ve Mullins, J. W., (2000), “Perceived Risks and Choices in Entrepreneurs New Venture Decisions”, *Journal of Business Venturing*, 15 (4), pp.305-322.
- Frese, M. Ve Fay, D., (2001), “Personal Initiative: An Active Performance Concept for Work in the 21st Century”, *Research in Organizational Behavior*, 23, pp.133-187.
- Frese, M. ve Gielnik, M. M., (2014), “The Psychology of Entrepreneurship”, *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 1 (1), pp.413-438.
- Gaglio, C. M. ve Katz, J., (2001), “The Psychological Basis of Opportunity Identification: Entrepreneurial Alertness”, *Journal of Small Business Economics*, 16 (2), pp.95-111.
- Garipağaoğlu, B. Ç. ve Güloğlu, B., (2015), “Öğretmen Adaylarında Öz Liderlik Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Öğrenilmiş Güçlülük ve Denetim Odağı”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), ss.147-162.
- Gartner, W. B., (1985), “A Conceptual Framework for Describing the Phenomenon of New Venture Creation”, *Academy of Management Review*, 10 (4), pp.696-706.
- Gartner, W. B., (1989), “Who is an Entrepreneur? Is the Wrong Question”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 13 (4), pp.47-68.
- Gartner, W. B., Bird, B. J. ve Starr, J. A., (1992), “Acting as if: Differentiating Entrepreneurial from Organizational Behavior”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16 (3), pp.13-31.
- Gartner, W. B. ve Carter, N. M., (2003), *Entrepreneurial Behavior and Firm Organizing Processes*. In *Handbook of Entrepreneurship Research: An Interdisciplinary Survey and Introduction*, Science & Business Media, Acs, Z. J. & Audretsch, D. B. (Eds.) (pp.195-221), Springer, Berlin.
- Gatewood, E. J., Shaver, K. G. ve Gartner, W. B., (1995), “A Longitudinal Study of Cognitive Factors Influencing Start-Up Behaviors and Success at Venture Creation”, *Journal of Business Venturing*, 10 (5), pp.371-391.

- Gintner, G. G., West, J. D. ve Zarski, J. J., (1989), "Learned Resourcefulness and Situation-Specific Coping with Stress", *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 123 (3), pp.295-304.
- Glaser, B., (1978), *Theoretical Sensitivity*, San Francisco, University of California.
- Goetz, J. P. ve LeCompte, M. D., (1984), *Ethnography and Qualitative Researches: An Introduction*, White Plains, New York, Longman.
- Gözene, Ö., (2002), "Riskli Alkol Kullanan Üniversite Öğrencileri ile Riskli Alkol Kullanmayanlarda, Stresli Yaşam Olayları, İç-Dış Kontrol Odağı İnancı ve Öğrenilmiş Güçlülük Değişkenlerinin İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Grandi, A. ve Grimaldi, R., (2005), "The Effects of Academic Research Groups' Organizational Characteristics Characteristics on the Generation of Successful Business Idea", *Journal of Business Venturing*, 20 (6), pp.821-845.
- Gruber, M., MacMillan, I. C. ve Thompson, J. D., (2008), "Look Before You Leap: Market Opportunity Identification in Emerging Technology Firms", *Management Science*, 54 (9), pp.1652-1665.
- Gruber, M., Kim, S. M. ve Brinckmann, J., (2015), "What is an Attractive Business Opportunity? An Empirical Study of Opportunity Evaluation Decisions by Technologists, Managers and Entrepreneurs", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 9 (3), pp.205-225.
- Gudonavicius, L. ve Fayomi, J. O., (2014), "The Relation Between Entrepreneurial Personality and Strategic Decision Making", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 156, pp.24-29.
- Güloğlu, B., (2006), "Bilişsel Davranışçı Grupla Psikolojik Danışma Programının İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ve Otomatik Düşünce Biçimleri Üzerindeki Etkisi", Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Gültekin, Z., (2011), "Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Anne-Baba Reddiyle Baş Etmeleri ile Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlülük ve Eş Kabul-Reddiyle İlişkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Güney, S., (2015), *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Gürol, Y. ve Atsan, N., (2006), "Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students", *Education Training*, 48 (1), pp.25-38.
- Hansen, D. J., Lumpkin, G. T. Ve Hills, G. E., (2011), "A Multidimensional Examination of a Creativity-Based Opportunity Recognition Model", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 17 (5), pp.515-533.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J. ve Vondracek, F. W., (2005), "Child Vocational Development: A Review and Reconsideration", *Journal of Vocational Behavior*, 66 (3), pp.385-419.
- Hatten T. S., (1997), *Small Business: Entrepreneurship and Beyond*. Upper Saddle River, NJ, Prentice-Hall.

- Hebert, R. F. ve Link, A. N., (2009), *A History of Entrepreneurship*, London, Routledge.
- Heckhausen, J. ve Schulz, R., (1995), "A Life-Span Theory of Control", *Psychological Review*, 102 (2), pp.284-304.
- Heneman, H. G. ve Schwab, D. P., (1972), "Evaluation of Research on Expectancy Theory Predictions of Employee Performance", *Psychological Bulletin*, 78 (1), pp.1-9.
- Hisrich, R. D. ve Peters, M. P., (1989), *Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise*, Homewood, Boston.
- Hisrich, R. D., Langan-Fox, C. ve Grant, S., (2007), "Entrepreneurship Research and Practice: A Call to Action for Psychology", *American Psychologist*, 62 (6), pp.575-589.
- Hmieleski, K. M. ve Baron, R. A., (2008), "When Does Entrepreneurial Self-Efficacy Enhance Versus Reduce Firm Performance?", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 2 (1), pp.57-72.
- Holland, J. L., (1985), *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*, Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall.
- Hornaday, J.A. ve Bunker, C. S., (1970), "The Nature of the Entrepreneur", *Personnel Psychology*, 23, pp.47-54.
- Hornaday, J. A. ve Aboud, J., (1971), "Characteristics of Successful Entrepreneurs", *Personnel Psychology*, 24, pp.141-153.
- Hsiao, C., Lee, Y. ve Chen, H., (2015), "The Effects of Internal Locus of Control on Entrepreneurship: The Mediating Mechanisms of Social Capital and Human Capital", *The International Journal of Human Resource Management*, 27 (11), pp.1158-1172.
- Houghton, S. M., Simon, M., Aquino, K. ve Goldberg, C. B., (2000), "No Safety in Numbers", *Group & Organization Management*, 25 (4), pp.325-353.
- Huang, C., Sousa, V. D., Tu, S. ve Hwang, M., (2005), "Depressive Symptoms and Learned Resourcefulness Among Taiwanese Female Adolescents", *Archives of Psychiatric Nursing*, 19 (3), pp.133-140.
- Huang, C. ve Guo, S., (2009), "Stress, Perceived Support, Resourcefulness and Depressive Symptoms in Taiwanese Adolescents", *Journal of Clinical Nursing*, 18 (23), pp.3271-3279.
- Hunter, J. E. ve Schmidt, F. L., (2004), *Methods for Meta-Analysis: Correcting Error and Bias in Research Findings* (Rev.Ed.), Newbury Park, CA, Sage.
- ITRE (2016), *Industry 4.0*, European Parliament's Committee on Industry, Research and Energy.
- İlter, B., (2010), *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği*, Ankara, Adalet Yayınları.
- İsmailoğlu, M., (2010), "Hipertansiyon Tanısı Almış Olan Hastaların Denetim Odağı ve Stresle Baş Etme Becerileri", Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- İşsever, O., (2018), “*Pediatri Hemşirelerinin İş Yaşam Kalitelerinin, Tükenmişlik ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin İşten Ayrılma Niyetine Etkisi*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Jackson, D. N., Hourany, L. ve Vidmar, N. J., (1972), “A Four-Dimensional Interpretation of Risk Taking”, *Journal of Personality*, 40 (3), pp.483-501.
- Jelonek, D., (2015), “The Role of Open Innovations in the Development of E-Entrepreneurship”, *Procedia Computer Science*, 65, pp.1013-1022.
- Johnson, B. R., (1990), “Toward a Multidimensional Model of Entrepreneurship: The Case of Achievement Motivation and the Entrepreneur”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 14 (3), pp.39-54.
- Judge, T. A., Bono, J. E., Ilies, R. ve Gerhardt, M. W., (2002), “Personality and Leadership”, *Journal of Applied Psychology*, 87 (4), pp.765-780.
- Kagermann, H., Wahlster, W. ve Helbig, J., (2013), *Recommendations for Implementing the Strategic Initiative Industrie 4.0*. Final Report of the Industrie 4.0 Working Group, Ed: Ariane Hellinger ve Veronika Stumpf, Acatech -National Academy of Science and Engineering, April, pp.13-78.
- Kagermann, H., Anderl, R., Gausemeier, J., Schuh, G., (2016), *Industrie 4.0 in a Global Context: Strategies for Cooperating with International Partners*, Munich, Herbert Utz Verlag.
- Kan, K. ve Tsai, W., (2006), “Entrepreneurship and Risk Aversion”, *Small Business Economics*, 26 (5), pp.465-474.
- Kanfer, F. H., (1970a), “Self-monitoring: Methodological Limitations and Clinical Applications”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 35 (2), pp.148-152.
- Kanfer, F. H., (1970b), *Self-Regulation: Research, Issues and Speculations*, In C. Neuringer & J. L. Michael (Eds.), *Behavior Modification in Clinical Psychology*, pp. 178-220.
- Kanfer, F. H., (1971), *The Maintenance of Behavior by Self-Generated Stimuli and Reinforcement*, In A. Jacob & L. B. Sachs (Eds.), *The Psychology of Private Events* (pp.39-57), New York, Academic Press.
- Kanfer, F. H., (1977), *The Many Faces of Self-Controllor Behavior Modification Changes its Focus*, In P.B. (Ed.), *Behavior Self-Management* (pp.1-48), New York, Brunner/Mazel.
- Kanfer, F. H., (1985), “Target Behavior Selection for Clinical Change Programs”, *Behavioral Assessment*, 7 (1), pp.7-20.
- Kanfer, F. H., (1986), *Implications of a Self Regulation Model of Therapy for Treatment of Addictive Behaviors*, In W. R. Miller & N. Heather (Eds.), *Treating Addictive Behaviors: Processes of Change* (pp. 29-47), New York, Plenum Press.
- Kanfer, F. H.ve Schefft, B. K., (1988), *Guiding the Process of Therapeutic Change*, Research Press, Champaign, IL.

- Kanfer, F. H. ve Gaelick-Buys, L., (1991), *Self-Management Methods*, In F. H. Kanfer and A. P. Goldstein (Eds), *Helping People Change: A Textbook of Methods* (pp.305-360), New York, Pergamon Press.
- Kao, Y., Chen, C., Chen, F., Lin, Y., Perng, S., Lin, H. ve Huang, C., (2016), *Effects of Resourcefulness on Sleep Disturbances, Anxiety, and Depressive Symptoms in Family Members of Intensive Care Unit Patients*, *Archives of Psychiatric Nursing*.
- Karabulut, T., (2009), *Girişimcilik ve Sürdürülebilirliği*, İstanbul, Papatya Bilim Yayınları.
- Karahasan, F., (2017), *Artık Güç Tüketicide*, *Capital Digital Dergisi*, Kasım Sayısı, s:50.
- Karakoç, M., (2009), “*İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ile İş Doyum Seviyeleri Arasındaki İlişki*”, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karasar, N., (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 2. Baskı, Ankara, Nobel Yayınları.
- Karasioğlu, F. ve Duman, H., (2006), “Gelişmekte Olan Ülkelerde Girişimcilik Kültürü ve Risk Sermayesi Üzerine Bir İnceleme”, *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, Dizi: 11, No: 86.
- Kartal, H., (2018), “*Hastane Çalışanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ve İç Dış Kontrol Odağı Arasındaki İlişkinin Yönetmelik Açısından İncelenmesi: Bir Hastane Uygulaması*”, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Katman, M., (2017), “*Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ile Karar Verme Stilllerinin İncelenmesi*”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karaman.
- Katz, R. C. ve Singh, N., (1986), “A Comparison of Current Smokers and Self-Cured Quitters on Rosenbaum's Self-Control Schedule”, *Addictive Behaviors*, 11 (1), pp.63-65.
- Kaufmann, P. J. ve Dant, R. P., (1998), “Franchising and the Domain of Entrepreneurship Research”, *Journal of Business Venturing*, 14 (1), pp.5-16.
- Kautonen, T., Van Gelderen, M. ve Fink, M., (2013), “Robustness of the Theory of Planned Behavior in Predicting Entrepreneurial Intentions and Actions”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39 (3), pp.655-674.
- Kaya, A., (2017), *Girişimcilik ve Kobi Yönetimi*, Konya, Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Kaya, C., (2019), “*Lise Öğrencilerinin Tükenmişliğini Yordamada Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi ve Olumsuz Otomatik Düşüncelerin Rolü*”, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kennett, D. J., (1994), “Academic Self-Management Counseling: Preliminary Evidence for the Importance of Learned Resourcefulness on Program Success”, *Studies in Higher Education*, 19 (3), pp.295-307.

- Kennett, D. J. ve Ackerman, M., (1995), "Importance of Learned Resourcefulness to Weight Loss and Early Success Durinf Maintenance: Preliminary Evidence", *Patient Education and Counseling*, 25 (2), pp.197-203.
- Kennett, D. J. ve Stedwill, A. T., (1996), "Co-Operative Learning in a University Setting: Evidence for the Importance of Learned Resourcefulness", *Studies in Higher Education*, 21 (2), pp.177-186.
- Kennett, D. J. ve Nisbet, C., (1998), "The Influence of Body Mass Index and Learned Resourcefulness Skills on Body Image and Lifestyle Practices", *Patient Education and Counseling*, 33 (1), pp.1-12.
- Kennett, D. J., Morris, E. ve Bangs, A. M., (2006), "Learned Resourcefulness and Smoking Cessation Revisited", *Patient Education and Counseling*, 60 (2), pp.206-211.
- Kennett, D. J. ve Keefer, K., (2007), "Impact of Learned Resourcefulness and Theories of Intelligence on Academic Achievement of University Students: An Integrated Approach, Educational Psychology", *An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 26 (3), pp.441-457.
- Kennett, D., Hagan, F. ve Cezer, D., (2008), "Learned Resourcefulness and the Long-Term Benefits of a Chronic Pain Management Program", *Methods Research*, 2 (4), pp.317-339.
- Kets de Vries, M. F. R., (1977), "The Entrepreneurial Personality: A Person at the Crossroads", *Journal of Management Studies*, 14 (1), pp.34-57.
- Kets de Vries, M. F. R., (2009), *The Entrepreneurial Personality*, Reflections on Character and Leadership, NJ, John Wiley & Sons Ltd.
- Khan, S. A., Tang, J. ve Joshi, K., (2014), "Disengagement of Nascent Entrepreneurs from the Start-Up Process", *Journal of Small Business Management*, 52 (1), pp.39-58.
- Kılıç, S. ve Alkan, R. M., (2018), "Dördüncü Sanayi Devrimi Endüstri 4.0: Dünya ve Türkiye Değerlendirmeleri", *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), ss.29-49.
- Kickul, J. ve Gundry, L. K., (2002), "Prospecting for Strategic Advantage: The Proactive Entrepreneurial Personality and Small Firm Innovation", *Journal of Business Management*, 40, pp.85-97.
- Kirzner, I. M., (1973), *Competition and Entrepreneurship*, Chicago, IL, University of Chicago Press.
- Kirzner, I. M., (1979), *Perception, Opportunity and Profit*, Chicago, IL, University of Chicago Press.
- Kirzner, I. M., (1985), *Discovery and the Capitalist Process*, Chicago, University of Chicago Press.
- Kirzner, I. M., (1997), "Entrepreneurial Discovery and the Competitive Market Process: An Austrian Approach", *Journal of Economic Literature*, 35 (1), pp.60-85.
- Knight, F. H., (1921), *Risk, Uncertainty and Profit*, New York, Houghton Mifflin.

- Knight, F. H., (1942), "Profit and Entrepreneurial Functions", *The Journal of Economic History*, 2 (1), pp.126-132.
- Knörr, H., Alvarez, C. ve Urbano, D., (2013), "Entrepreneurs or Employees: A Cross-Cultural Cognitive Analysis", *International Entrepreneurship and Management Journal*, 9 (2), pp.273-294.
- Koçdemir, M., (2017), "Öğrenilmiş Güçlülüğün Liderlik ve Girişimcilik Üzerindeki Etkisi: Bir Alan Araştırması", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Komives, L., (1972), *A Protiminaty Study of the Personal Values of High Technology Entrepreneurs*. In A. C. Cooper and J. L. Komives (Eds.), *Technical Entrepreneurship: A Symposium* (pp. 231-242), Milwaukee, WI, Center for Venture Management.
- Korunka, C., Frank, H., Lueger, M. ve Mugler, J., (2003), "The Entrepreneurial Personality in the Context of Resources, Environment and the Startup Process-A Configurational Approach", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28 (1), pp.23-42.
- Köse, İ., (2018), "Genç Yetişkinlerde Anne Baba Algısı ile Sosyal Kaygı İlişkisinde Öğrenilmiş Güçlülüğün Aracı Etkisi", İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Krueger, N. F., (1993), "The Impact of Prior Entrepreneurial Exposure on Perceptions of New Venture Feasibility and Desirability", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18 (1), pp.5-21.
- Krueger, N. F. ve Brazeal, D. V., (1994), "Entrepreneurship Potential and Potential Entrepreneurs", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18 (3), pp.91-104.
- Krueger, N. F., (2000), "The Cognitive Infrastructure of Opportunity Emergence", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 24 (3), pp.5-23.
- Krueger, N. F., (2003), *The Cognitive Psychology of Entrepreneurship*, In Acs Z. J. & Audretsch D. B. (Eds.), *Handbook of Entrepreneurship Research: An Interdisciplinary Survey and Introduction* (pp.105-140), London, Kluwer.
- Krueger, N. F., (2007), "What Lies Beneath? The Experiential Essence of Entrepreneurial Thinking", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31 (3), pp.123-138.
- Kuhn, K. M. ve Galloway, T. L., (2015), "With a Little Help From My Competitors: Peer Networking Among Artisan Entrepreneurs", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39 (3), pp.571-600.
- Kuratko, D. F. ve Hodgetts, R. M., (2001), *Entrepreneurship*, South Western, Thomson Learning, Ohio.
- Kuratko, D. F., (2017), *Corporate Entrepreneurship and Innovation: Today's Leadership Challenge*, The Wiley Handbook of Entrepreneurship, First Edition, Chapter 14, pp.295-311.
- Küçük, O., (2015), *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Langer, E. J., (1983), *The Psychology of Control*, Sage, Beverly Hills, CA.

- Lazarus, R. S. ve Folkman, S., (1984), *Stress, Appraisal and Coping*, New York, Springer.
- Lee, D. Y. ve Tsang, E. W. C., (2001), "The Effects of Entrepreneurial Personality, Background and Network Activities on Venture Growth", *Journal of Management Studies*, 38 (4), pp.583-602.
- Leibenstein, H., (1968), "Entrepreneurship and Development", *The American Economic Review*, 56 (2), pp.155-177.
- Leon, G. R. ve Rosenthal, B. S., (1984), "Prognostic Indicators of Success or Relapse in Weight Reduction", *International Journal of Eating Disorders*, 3 (4), pp.15-24.
- Lester, S., (1999), *An Introduction to Phenomenological Research*, Taunton, Stan Lester Developments.
- Lii, S. ve Wong, S., (2008), "The Antecedents of Overseas Adjustment and Commitment of Expatriates", *The International Journal of Human Resource Management*, 19 (2), pp.296-313.
- Lin, H., Lai, H., Chen, C. ve Huang, C., (2017), "Depression and Health-Related Quality of Life and Their Association with Resourcefulness in Survivors of Prostate Cancer", *Archives of Psychiatric Nursing*, 31 (4), pp.407-413.
- Linan, F. ve Chen, Y. W., (2009), "Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33 (3), pp.593-617.
- Locke, E. A., (2000a), "Motivation, Cognition and Action: An Analysis of Studies of Task Goals and Knowledge", *Applied Psychology: An International Review*, 49, pp.408-429.
- Locke, E. A. ve Latham, G. P., (2006), "New Directions in Goal-Setting Theory", *Current Directions in Psychological Science*, 15 (5), pp.265-268.
- Low, M. B. ve MacMillan, I. C., (1988), "Entrepreneurship: Past Research and Future Challenges", *Journal of Management*, 14 (2), pp.139-161.
- Luca, M. R. ve Cazan, A., (2011), "Involvement in Entrepreneurial Training and Personality", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, pp.1251-1256.
- Luca, M. R., Cazan, A. ve Tomulescu, D., (2013), "Entrepreneurial Personality in Higher Education", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, pp.1045-1049.
- Lumpkin, G. T. ve Dess, G. G., (1996), "Clarifying the Entrepreneurial Orientation Construct and Linking it to Performance", *Academy of Management Review*, 21 (1), pp.135-172.
- Lumpkin, G. T. ve Erdoğan, B., (2004), "If Not Entrepreneurship, can Psychological Characteristics Predict Entrepreneurial Orientation? A Pilot Study", *The ICAFI Journal of Entrepreneurship Development*, 1 (1), pp.21-33.
- Lumpkin, G. T. ve Lichtenstein, B. B., (2005), "The Role of Organizational Learning in the Opportunity-Recognition Process", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29 (4), pp.451-472.

- Luthans, F., Avey, J. B., Avolio, B. J., Norman, S. M. ve Combs, G. M., (2006), "Psychological Capital Development: Toward a Micro-Intervention", *Journal of Organizational Behavior*, 27 (3), pp.387-393.
- Mammadova, A., (2016), "Çocuk Cezaevindeki Ergenlerle Ailesiyle Birlikte Kalan Ergenlerin Yaşam Doyumu ile Umutsuzluk ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin Karşılaştırılması", Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Manimala, M. J., (1992), "Entrepreneurial Heuristics: A Comparison Between High PI (Pioneering-Innovative) and Low PI Ventures", *Journal of Business Venturing*, 7 (6), pp.477-504.
- Manimala, M., (2009), *Creativity and Entrepreneurship*, In T. Rickards, M. A. Runco, & S. Moger (Eds.), *The Routledge Companion to Creativity* (pp. 119-131). London, England, Routledge.
- Maraşlı, M., (2003), "Lise Öğretmenlerinin Bazı Özelliklerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Tükenmişlik Düzeyleri", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Marangoz, M., (2016), *Girişimcilik*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Marshall, A., (1920), *Principles of Economics*, 8th Edition, London, Macmillan.
- Mathieu, C. ve St-Jean, E., (2013), "Entrepreneurial Personality: The Role of Narcissism", *Personality and Individual Differences*, 55, pp.527-531.
- Matthews, J. H., (2010), *Investigating Design, Creativity and Entrepreneurial Processes*, In Annual Meeting of the Academy of Management – Dare to Care: Passion and Compassion in Management Practice & Research (pp. 6-10). Montreal, Canada.
- McAdams, D. P. ve Pals, J. L., (2006), "A New Big Five: Fundamental Principles for an Integrative Science of Personality", *American Psychologist*, 61 (3), pp.204-217.
- McClelland, D., (1961), *The Achieving Society*, Princeton, NJ, Van Nostrand.
- McClelland, D., (1965), "Achievement and Entrepreneurship: A Longitudinal Study", *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, pp.389-392.
- McGrath, R. G. ve MacMillan, I., (2000), *The Entrepreneurial Mindset*, Boston, Harvard Business School Press.
- McMullen, J. S. ve Shepherd, D. A., (2006), "Entrepreneurial Action and the Role of Uncertainty in the Theory of the Entrepreneur", *Academy of Management Review*, 31 (1), pp.132-152.
- McWhirter, B. T., (1997a), "A Pilot Study of Loneliness in Ethnic Minority College Students", *Social Behavior and Personality*, 25 (3), pp.295-304.
- Meichenbaum, D., (1977), *Cognitive Behavior Modification: An Integrative Approach*, New York, Plenum.
- Meichenbaum, D., (1985), *Stress Inoculation Training*, New York, Pergamon.
- Menger, C., (1950), *Principles of Economics*, Translated by J. Dingwall and B. F. Hoselitz, Glencoe, IL, Free Press.

- Menshadi, N., Bar-Tal, Y. ve Barnoy, S., (2013), "The Relationship Between Learned Resourcefulness and Cancer-Related Fatigue in Patients with Non-Hodgkin Lymphoma" *Oncology Nursing Forum*, 40 (2), pp.133-138.
- Mete, Ü., (2017), "*Lise Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülükle Ana Babanın Demokratik ve Otoriter Tutumları Arasındaki İlişki*", Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Miles, M. ve Huberman, M., (1994), *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, 2nd ed., Thousand Oaks, CA, Sage.
- Mill, J. S., (1909), *Principles of Political Economy with Some of Their Applications to Social Philosophy*, London, Longmans, Green and Co.
- Miller, K. D., (1983), "The Correlates of Entrepreneurship in Three Types of Firms", *Management Science*, 29 (7), pp.770-791.
- Miller, K. D., (2007), "Risk and Rationality in Entrepreneurial Processes", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1 (1), pp.57-74.
- Miner, J. B. ve Raju, N. S., (2004), "Risk Propensity Differences Between Managers and Entrepreneurs and Between Low and High Growth Entrepreneurs: A Reply in a More Conservative Vein", *Journal of Applied Psychology*, 89 (1), pp.3-13.
- Mischel, W., Shoda, Y. ve Peake, P. K., (1988), "The Nature of Adolescent Competencies Predicted by Preschool Delay of Gratification", *Journal of Personality and Social Psychology*, 54 (4), pp.687-696.
- Moensted, M., (2007), "Strategic Networking in Small High Tech Firms", *International Entrepreneurship and Management Journal*, 3 (1), pp.15-27.
- Morris, J. L. ve Fargher, K., (1974), "Achievement Drive and Creativity as Correlates of Success in Small Businesses", *Australian Journal of Psychology*, 26 (3), pp.217-222.
- Mueller, S. ve Thomas, A. S. (2001), Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of Business Venturing*, 16 (1), 51-75.
- Nerenz, D. R. ve Leventhal, H., (1983), *Self-Regulation Theory in Chronic Illness*, In T. G. Burish & L. A. Bradley (Eds.), *Coping with Chronic Disease: Research and Applications* (pp. 1-37), New York, Academic Press.
- Ness, R. K. ve Seifert, C. F., (2015), "A Theoretical Analysis of the Role of Characteristics in Entrepreneurial Propensity", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 10 (1), pp.89-96.
- Neuman, W. L., (2017), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri* (S. Özge, ed.). Ankara, Yayın Odası Yayınları.
- Ng, T. W. H., Sorensen, K. L. ve Eby, L. T., (2006), "Locus of Control at Work: A Meta-Analysis", *Journal of Organizational Behavior*, 27 (8), pp.1057-1087.
- Ngai, F., Chan, S. ve Holroyd, E., (2007), "Translation and Validation of a Chinese Version of the Self-Control Schedule in Chinese Childbearing Women", *Journal of Clinical Nursing*, 17 (3), pp.323-332.

- Ngai, F., Chan, S. ve Ip, W., (2009), “The Effects of a Childbirth Psychoeducation Program on Learned Resourcefulness, Maternal Role Competence and Perinatal Depression: A Quasi-Experiment”, *International Journal of Nursing Studies*, 46 (10), pp.1298-1306.
- Nişancı, Z. N., (2015), *Girişimcilik ve Girişimcilikte Seçme Konular* (İ. Bakan, ed.), Ankara, Gazi Kitabevi.
- Obschonka, M., Silbereisen, R. K. ve Schmitt-Rodermund, E., (2010), “Entrepreneurial Intention as Developmental Outcome”, *Journal of Vocational Behavior*, 77, pp.63-72.
- Obschonka, M., Hahn, E. ve Bajwa, N., (2018), “Personal Agency in Newly Arrived Refugees: The Role of Personality, Entrepreneurial Cognitions and Intentions and Career Adaptability”, *Journal of Vocational Behavior*, 105, pp.173-184.
- Okan, E., (2017), *Dijital, Markanın Kalbinde*, Capital Digital Dergisi, Kasım Sayısı, s:47.
- Olmos, R. ve Castillo, M. A., (2015), “Personality Traits Versus Work Values: Comparing Psychological Theories on Entrepreneurial Intention”, *Journal of Business Research*, 68 (7), pp.1595-1598.
- Öğretir, A. D., (2004), “*Pozitif Düşünmeye Dayalı Grup Eğitimi Programının Annelerin Benlik Algısı, Eşlerine ve Çocuklarına Yönelik Tutumları ile Kendini Denetleme Becerisi ve Otomatik Düşünceleri Üzerinde Etkisi*”, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Önel, K., (2003), “*Pelvik Destek Yapıları Bozulan ve Bozulmayan Kadınların Stresle Baş Etme Düzeylerinin Belirlenmesi*”, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Öner, N., (2018), “*Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanlarının Öğrenilmiş Güçlülük ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi*”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Özsoylu, A. F., (2017), “Endüstri 4.0”, *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (1), ss.41-64.
- Öztaykutlu, G. G., (2013), “*Farklı Eğitim Kurumlarında Çalışan Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öğrenilmiş Güçlülük Seviyeleri ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*”, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Öztürk, S., (2006), “*Öğrenilmiş güçlülük ve çatışma davranışları arasındaki ilişki*”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Öztürk, E., (2018), “*Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki (Ankara İli Örneği)*”, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Öztürk, E. ve Koç, K. H., (2018), “Endüstri 4.0 ve Mobilya Endüstrisi”, *İleri Teknoloji Bilimler Dergisi*, 6 (3), ss.786-794.

- Palich, L. E. ve Bagby, D. R., (1995), "Using Cognitive Theory to Explain Entrepreneurial Risk-Taking: Challenging Conventional Wisdom", *Journal of Business Venturing*, 10 (6), pp.425-438.
- Pandey, J. ve Tewary, N. B., (1979), "Locus of Control and Achievement Values of Entrepreneurs", *Journal of Occupational Psychology*, 52 (2), pp.107-111.
- Papandreou, A. G., (1943), *The Location and Scope of the Entrepreneurial Function*, Ph. D. Dissertation, Harvard University.
- Patton, M. Q., (1987), *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*, Newbury Park, CA, Sage.
- Patton, M. Q., (2002), *Qualitative Research and Evaluation Methods*, London, Sage Publications.
- Phan, P., Zhou, J. ve Abrahamson, E., (2010), "Creativity, Innovation and Entrepreneurship in China", *Management and Organization Review*, 6 (2), pp.175-194.
- Phares, E. J., (1968), "Differential Utilization of Information as a Function of Internal-External Control", *Journal of Personality*, 36, pp.649-662.
- Phares, E. J., (1971), "Internal-External Control and the Reduction of Reinforcement Value After Failure", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 37 (3), pp.386-390.
- Polatçı, S. ve Boyraz, E., (2010), "Öğretmenlerin Öğrenilmiş Güçlülüklerinin Kaynak ve Sonuçlarına İlişkin Bir Model Önerisi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (4), ss.137-154.
- Polatçı, S. ve Sobacı, F., (2014), "Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Üzerinde Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (4), ss.50-71.
- Poon, J. M. L., Ainuddin, R. A. ve Junit, S. H., (2006), "Effects of Self-Concept Traits and Entrepreneurial Orientation on Firm Performance", *International Small Business Journal*, 24 (1), pp.61-82.
- Premand, P., Brodmann, S., Almeida, R., Grun, R. ve Barouni, M., (2016), "Entrepreneurship Education and Entry into Self-Employment Among University Graduates", *World Development*, 77, pp.311-327.
- Prodan, I. ve Drnovsek, M., (2010), "Conceptualizing Academic-Entrepreneurial Intentions: An Empirical Test", *Technovation*, 30, pp.332-347.
- Puri, M. ve Robinson, D., (2013), "The Economic Psychology of Entrepreneurship and Family Business", *Journal of Economics & Management Strategy*, 22 (2), pp.423-444.
- Rauch, A. ve Frese, M., (2007), "Let's Put the Person Back into Entrepreneurship Research: A Meta-Analysis on the Relationship Between Business Owners' Personality Traits, Business Creation and Success", *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 16 (4), pp.353-385.

- Reynolds, P. D., Bygrave, W. D. ve Autio, E., (2004), *Global Entrepreneurship Monitor 2003 Executive Report*, Babson Park, MA, Babson College.
- Reynolds, P. D., (2007), “New Firm Creation in the US: A PSED Overview”, *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 3 (1), pp.1-151.
- Reynolds, P. D., (2010), “New Firm Creation: A Global Assessment of National, Contextual and Individual Factors”, *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 6 (5), pp.315-496.
- Ries, E., (2014), *Yalın Yeni Girişim*, İstanbul, Özyeğin Üniversitesi Yayınları.
- Rindova, V., Barry, D. ve Ketchen, D., (2009), “Entrepreneurship as a Emancipation”, *Academy of Management Review*, 34 (3), pp.477-491.
- Robinson, P. B., Stimpson, D. V., Huefner, J. C. ve Hunt, H. K., (1991), “An Attitude Approach to the Prediction of Entrepreneurship”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 15 (4), pp.13-32.
- Ronstadt, R., (1984), *Entrepreneurship Dover Mass*, Lord Publishing.
- Rosenbaum, M., (1980), “A Schedule for Assessing Self-Control Behaviors: Preliminary Findings”, *Behavior Therapy*, 11 (1), pp.109-121.
- Rosenbaum, M., (1980a), “A Schedule for Assessing Self-Control Behaviors: Preliminary Findings”, *Behavioral Therapy*, 11 (1), pp.109-121.
- Rosenbaum, M., (1980b), “Individual Differences in Self-Control Behavior and Tolerance of Painful Stimulation”, *Journal of Abnormal Psychology*, 89 (4), pp.581-590.
- Rosenbaum, M., (1983), *Learned Resourcefulness as a Behavioral Repertoire for the Self-Regulation of Internal Events: Issues and Speculations*, In M. Rosenbaum, C. M. Franks, & Y. Jaffe (Eds.), *Perspectives on Behavior Therapy in the Eighties* (pp.54-73), New York, Springer.
- Rosenbaum, M. ve Jaffe, Y., (1983), “Learned Helplessness: The Role of Individual Differences in Learned Resourcefulness”, *British Journal of Social Psychology*, 22 (3), pp.215-225.
- Rosenbaum, M. ve Rolnick, A., (1983), “Self-Control Behavior and Coping with Sea-Sickness”, *Cognitive Therapy and Research*, 7 (1), pp.93-98.
- Rosenbaum, M. ve Palmon, N., (1984), “Helplessness and Resourcefulness in Coping with Epilepsy”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 52 (2), pp.244-253.
- Rosenbaum, M. ve Ben-Ari Smira, K., (1985), “Learned Helplessness and Learned Resourcefulness: Effects of Non-Contingent Success and Failure on Individuals Differing in Self-Controlskills”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 48 (1), pp.198-215.
- Rosenbaum, M. ve Hadari, D., (1985), “Personal Efficacy, External Locus of Control, and Perceived Contingency of Parental Reinforcement Among Depressed, Paranoid and Normal Subjects”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 49 (2), pp.539-547.

- Salant, P. ve Dillman, D., (1994), *How to Conduct Your Own Survey*, John Wiley & Sons. Inc. New York.
- Sarasvathy, S. D., (2001), "Causation and Effectuation: Toward a Theoretical Shift from Economic Inevitability to Entrepreneurial Contingency", *The Academy of Management Review*, 26 (2), pp.243-263.
- Sarıcı, S., (1999), "Üniversite Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Ben Durumları ve Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Aralarındaki İlişkiler", Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Say, J. B., (1845), *A Treatise on Political Economy*, 4th Edition, Philadelphia, Grigg & Elliot.
- Schere, J., (1982), "Tolerance of Ambiguity as a Discriminating Variable Between Entrepreneurs and Managers", *Academy of Management Best Paper Proceedings*, 42, pp.404-408.
- Schmitt-Rodermund, E., (2007), "Pathways to Successful Entrepreneurship: Parenting, Personality, Early Entrepreneurial Competence, and Interests", *Journal of Vocational Behavior*, 65 (3), pp.498-518.
- Schmitt, A., Rosing, K., Zhang, S. X. ve Leatherbee, M., (2017), "A Dynamic Model of Entrepreneurial Uncertainty and Business Opportunity Identification: Exploration as a Mediator and Entrepreneurial Self-Efficacy as a Moderator", *Entrepreneurship Theory and Practice*, pp.1-25.
- Schumpeter, J. A., (1934), *The Theory of Economic Development*, Cambridge, Harvard University Press.
- Schumpeter, J. A., (1965), *Economic Theory and Entrepreneurial History*, In Aitken, H. D. (Ed.), *Explorations in Enterprise*, Cambridge, Harvard University Press.
- Schwab, K., (2016), *Dördüncü Sanayi Devrimi* (Çev. Zülfü Dicleli), İstanbul, Optimist Yayınları.
- Sexton, D. L. ve Bowman, N., (1983), *Determining Entrepreneurial Potential of Students: Comparative Psychological Characteristics Analysis*, Dallas, Academy of Management, Proceedings.
- Sexton, D.L. ve Bowman, N., (1984a), *The Effects of Preexisting Psychological Characteristics on New Venture Initiations*, Presented at the Academy of Management, Boston, MA.
- Sexton, D.L. ve Bowman, N., (1984b), *Personality Inventory for Potential Entrepreneurs: Evaluation of a Modified JPI/PRF-E Test Instrument*, Presented at the Babson Entrepreneurship Research Conference, Georgia Tech University, Atlanta, GA.
- Sexton, D. L. ve Bowman, N., (1985), "The Entrepreneur: A Capable Executive and More", *Journal of Business Venturing*, 1, pp.129-140.
- Seyidoğlu, H., (1993), *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, 5. Baskı, İstanbul, Gütem Yayınları.

- Shalley, C. E. ve Perry-Smith, J., (2008), "The Emergence of Team Creative Cognition: The Role of Diverse Outside Ties, Sociocognitive Network Centrality and Team Evolution", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 2, pp.23-41.
- Shane, S., Kolvereid, L. ve Westhead, P., (1991), "An Exploratory Examination of the Reasons Leading to New Firm Formation Across Country and Gender", *Journal of Business Venturing*, 6 (6), pp.431-446.
- Shane, S. ve Cable, D., (1997), *Entrepreneurship, Opportunism and Trust*, Working Paper, Boston, MA, Massachusetts Institute of Technology.
- Shane, S., (2000), "Prior Knowledge and the Discovery of Entrepreneurial Opportunities", *Organization Science*, 11 (4), pp.448-469.
- Shane, S. ve Venkataraman, S., (2000), "The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research", *Academy of Management Review*, 25 (1), pp.217-226.
- Shane, S., (2003), *A General Theory of Entrepreneurship: The Individual Opportunity Nexus*, Edward Elgar, Cheltenham, U.K.
- Shane, S. ve Eckhardt, J. T., (2003), "Opportunities and Entrepreneurship", *Journal of Management*, 29 (3), pp.333-349.
- Shane, S. ve Nicolaou, N., (2015), "Creative Personality, Opportunity Recognition and the Tendency to Start Businesses: A Study of Their Genetic Predispositions", *Journal of Business Venturing*, 30 (3), pp.407-419.
- Shapiro, A., (1975), *Entrepreneurship and Economic Development*, Wisconsin, Project Iseed Ltd, the Center for Venture Management.
- Shaver, K. G. ve Scott, L. R., (1991), "Person, Process, Choice: The Psychology of New Venture Creation", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16 (2), pp.23-46.
- Shaver, K. G., (2003), *The Social Psychology of Entrepreneurial Behaviour*, In Acs, Z. J. & Audretsch, D. B. (Eds.), *Handbook of Entrepreneurship Research: An Interdisciplinary Survey and Introduction* (pp.331-357), London, Kluwer.
- Shaver, K. G. ve Davis, A. E., (2017), *The Psychology of Entrepreneurship: A Selective Review and a Path Forward*, In Ahmetoğlu, G. And Premuzic, T. (Eds.), *The Wiley Handbook of Entrepreneurship* (pp.97-118), John Wiley & Sons Ltd.
- Shepherd, D. A., Patzelt, H. ve Haynie, J. M., (2009), "Entrepreneurial Spirals: Deviation-Amplifying Loops of an Entrepreneurial Mindset and Organizational Culture", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34 (1), pp.59-82.
- Shirokova, G., Osiyevskyy, O. ve Bogatyreva, K., (2015), "Exploring the Intention-Behavior Link in Student Entrepreneurship: Moderating Effects of Individual and Environmental Characteristics", *European Management Journal*, 34 (4), pp.386-399.
- Simons, A. D., Lustman, L. P., Wetzel, R. D. ve Murphy, G. E., (1985), "Predicting Response to Cognitive Therapy of Depression: The Role of Learned Resourcefulness", *Cognitive Therapy & Research*, 9 (1), pp.79-89.
- Siva, N. A., (1991), "İnfertilite'de Stresle Baş Etme, Öğrenilmiş Güçlülük ve Depresyonun İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi, Nörolojik Bilimler ve Psikiyatri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

- Smith, T. V. G., (1979), *Cognitive Correlatives of Response to a Behavioral Weight Control Program*, Unpublished doctoral dissertation, Queen's University, Kingston, Canada.
- Smith, N. R. ve Miner, J. B., (1984), *Motivational Considerations in the Success of Technologically Innovative Entrepreneurs*, In Hornaday, J. A., Tarpley, F., Timmons, J. A. and Vesper, K. H. (Eds.), *Frontiers of Entrepreneurship Research* (pp.488-495), Wellesley, MA, Babson Center of Entrepreneurial Studies.
- Sobacı, F. ve Polatçı, S., (2014), "Öğrenilmiş Güçlülük: Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28 (2), ss.17-38.
- Soylu, P., (2015), "*Psikiyatri Kliniğinde Çalışan Hemşirelerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ve Stresle Baş Etme Tarzları Arasındaki İlişki*", Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Soylu, A., (2018), "Endüstri 4.0 ve Girişimcilikte Yeni Yaklaşımlar", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, ss.43-57.
- Soyşekerci, S., (2013), *Uygulamalar ve Şirket Örnekleriyle Girişimcilik*, İstanbul, Kriter Yayınları.
- Speier, C. ve Frese, M., (1997), "Generalized Self Efficacy as a Mediator and Moderator Between Control and Complexity at Work and Personal Initiative: A Longitudinal Field Study in East Germany", *Human Performance*, 10 (2), pp.171-192.
- Staats, A. W., (1963), *Complex Human Behavior*, New York, Holt, Rinehart & Winston.
- Staats, A. W., (1975), *Social Behaviorism*, Homewood IL, Dorsey Press.
- Staniewski, M. W., Janowski, K. ve Awruk, K., (2016), "Entrepreneurial Personality Dispositions and Selected Indicators of Company Functioning", *Journal of Business Research*, 69, pp.1939-1943.
- Sternberg, R. ve Wennekers, S., (2005), "Determinants and Effects of New Business Creation Using Global Entrepreneurship Monitor Data", *Small Business Economics*, 24 (3), pp.193-203.
- Stewart, W. H., Watson, W. E., Carland, J. C. ve Carland, J. W. (1999), A proclivity for entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 14 (2), 189-214.
- Stewart, W. H. ve Roth, P. L., (2001), "Risk Propensity Differences Between Entrepreneurs and Managers: A Meta-Analytic Review", *Journal of Applied Psychology*, 86 (1), pp.145-153.
- Stewart, W. H. ve Roth, P. L., (2004), "Data Quality Affects Meta-Analytic Conclusions: a Response to Miner and Raju Concerning Entrepreneurial Risk Propensity", *Journal of Applied Psychology*, 89 (1), pp.14-21.
- Stewart, W. H. ve Roth, P. L., (2007), "A Meta-Analysis of Achievement Motivation Differences Between Entrepreneurs and Managers", *Journal of Small Business Management*, 45 (4), pp.401-421.
- Stevenson, H. H. ve Gumpert, D., (1985), "The Heart of Entrepreneurship", *Harvard Business Review*, 85, pp.85-94.

- Subaşı, H., (2015), “*Kurumda Kalan Ergenlerin Bağlanma İlişkileri ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi*”, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sürük, N., (1994), “*Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Taşkın, E., (2012), *Başarılı Girişimcilerin Ortak Özellikleri*, B. Zafer Erdoğan (Ed.), Bursa, Ekin Yayınevi.
- Taşkıran, S., (2017), *Dijital Evrim Üzerinde Duruyoruz*, Capital Digital Dergisi, Kasım Sayısı, s:54.
- Teoh, H. Y. ve Foo, S. L., (1997), “Moderating Effects of Tolerance for Ambiguity and Risk Taking Propensity on the Role Conflict Perceived Performance Relationship: Evidence from Singaporean Entrepreneurs”, *Journal of Business Venturing*, 12 (1), pp.67-81.
- Teague, B. T. ve Gartner, W. B., (2017), *Toward a Theory of Entrepreneurial Behavior*, In Ahmetoğlu, G. and Premuzic, T. (Eds.), *The Wiley Handbook of Entrepreneurship* (pp.71-94), John Wiley & Sons Ltd.
- Thackray, R., (2004), *Adım Adım Girişimcilik*, Ankara, Elips Kitap.
- Timmons, J. A., (1978), “Characteristics and Role Demands of Entrepreneurship”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 3 (1), pp.5-17.
- Timmons, J. A. ve Spinelli, S., (2002), *New Venture Creation*, New York, NY, McGraw-Hill.
- Toker, B., (2014), “*Bilişsel Davranışçı Kurama Dayalı Olarak Geliştirilen Akademik Erteleme Davranışıyla Baş Etme Beceri Eğitimi Psiko Eğitim Grup Yaşantısının Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışlarına Etkisi*”, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Toker, K., (2018), “Endüstri 4.0 ve Sürdürülebilirliğe Etkileri”, *İstanbul Management Journal*, 29 (84), ss.51-64.
- Tomak Döm, S., (2015), *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği*, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Top, S., (2012), *Girişimcilik Keşif Süreci*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Tsai, K. C., (2014), “Creativity is the Spirit of Entrepreneurship”, *Business and Social Sciences*, 2 (1), pp.106-115.
- Tumasjan, A. ve Braun, R., (2012), “In the Eye of the Beholder: How Regulatory Focus and Self-Efficacy Interact in Influencing Opportunity Recognition”, *Journal of Business Venturing*, 27 (6), pp.622-636.
- Turgot, A. R. J., (1977), *The Economics of A. R. J. Turgot*, Edited and Translated by P. D. Groenewegen, The Hague, Martinus Nijhoff.
- Tutar, H. ve Altınkaynak, F., (2014), *Girişimcilik*, Ankara, Detay Yayıncılık.

- Türesin, H., (2012), “Örgüt Çalışanlarının Paternalistik Liderlik Algıları, Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri, İş Tatmin Düzeyleri ve İşten Ayrılma Niyetleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa.
- Türkel, Y. D., (2006), “Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Öğrenilmiş Güçlülük Arasındaki İlişki”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tyszka, T., Cieslik, J., Domurat, A. ve Macko, A., (2011), “Motivation, Self-Efficacy and Risk Attitudes Among Entrepreneurs During Transition to a Market Economy”, *Journal of Socio-Economics*, 40 (2), pp.124-131.
- Uğurlu, N., (2003), “Hemşirelerde Kontrol Odağı İnancı ile Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Psikolojik Belirti Gösterme Durumları Arasındaki İlişkiler”, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Ulhoi, J. P., (2005), “The Social Dimensions of Entrepreneurship”, *Technovation*, 25, pp.939-946.
- Utsch, A., Rauch, A., Rothfuss, R. ve Frese, M., (1999), “Who Becomes a Small Scale Entrepreneur in a Post-Socialist Environment: On the Differences Between Entrepreneurs and Managers in East Germany”, *Journal of Small Business Management*, 37 (3), pp.31-42.
- Uygun, R. K., (2016), *Girişimcilik Teori ve Uygulamaları*, Bursa, Ekin Yayınları.
- Van de Ven, A. H., Hudson, R. ve Schroeder, D. M., (1984), “Designing New Business Startups: Entrepreneurial, Organizational and Ecological Considerations”, *Journal of Management*, 10 (1), pp.87-107.
- Venkataraman, S., (1997), *The Distinctive Domain of Entrepreneurship Research: An Editor's Perspective*, In Katz, J. Brockhaus, R. (Eds.), *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth* (pp.119-138), Greenwich, CT, Jai Press.
- Vesalainen, J. ve Pihkala, T., (1999), “Entrepreneurial Identity, Intentions and the Effect of the Push-Factor”, *Academy of Entrepreneurship Journal*, 5 (2), pp.1-24.
- Vesper, K., (1980), *New Venture Strategies*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall.
- Viinikainen, J., Heineck, G., Böckerman, P., Hintsanen, M., Raitakari, O. ve Pehkonen, J., (2017), “Born Entrepreneurs? Adolescents' Personality Characteristics and Entrepreneurship in Adulthood”, *Journal of Business Venturing Insights*, 8, pp.9-12.
- Vural, M. ve Çavuş, Ş., (2017), *Elektronik Girişimcilik ve Kırgızistan'da Uygulanma Olanakları*, Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırgızistan.
- Ward, T. B., (2004), “Cognition, Creativity, and Entrepreneurship”, *Journal of Business Venturing*, 19 (2), pp.173-188.
- Weber, M., (1947), *The Theory of Social and Economic Organization*, New York, Free Press.

- Weber, E. U., Blais, A. ve Betz, N. E., (2002), "A Domain-Specific Risk-Attitude Scale: Measuring Risk Perceptions and Risk Behaviors", *Journal of Behavioral Decision Making*, 15 (4), pp.263-290.
- Welsch, H. ve Young, E., (1984), "Male and Female Entrepreneurial Characteristics and Behaviour: A Profile of Similarities and Differences", *International Small Business Journal*, 2 (4), pp.11-19.
- Weyer S., Schmitt M., Ohmer M., Gorecky D., (2015), "Towards Industry 4.0 - Standardization as the Crucial Challenge for Highly Modular", *Multi-Vendor Production Systems*, 48 (3), pp.579-584.
- Whiting, B. G., (1988), "Creativity and Entrepreneurship: How Do They Relate?", *Journal of Creative Behavior*, 22, pp.178-183.
- Wieser, F., (1927), *Social Economics*, Translated by A. F. Hindrichs, New York, Adelphi.
- Xu, H. ve Ruef, M., (2004), "The Myth of the Risk-Tolerant Entrepreneur", *Strategic Organization*, 2 (4), pp.331-355.
- Yalçın, Ö. M., (2007), "Kendini Denetleme Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine Etkisi", 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Yavaş, G., (2006), "Bir Üniversite Hastanesinde Psikiyatri Polikliniğe Ayaktan Başvuran Hastaların Sosyal Destek Alguları ve Başa Çıkma Stillerinin, Psikiyatrik Tanılara, Erken ve Yakın Yaşam Olaylarına Göre Karşılaştırılması", Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Yıldırım, A., (2003), "Eğitimi Hemşirelik Olan ve Olmayan Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Düzeylerinin Karşılaştırılması", Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R. ve Karakurt, P., (2007), "Hemşirelerin Stresle Başa Çıkma Bilişsel Stratejileri Kullanma Düzeylerinin ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10 (4), ss.21-29.
- Yıldırım, M., Gülpınar, Ş. ve Uğuz Ş., (2012), "İş Yaşamında Öğrenilmiş Güçlülük ile İş Stresi Arasındaki İlişkileri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (2), ss.133-144.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2016), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Yıldız, Ç., (1997), "Yüksek ve Düşük Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine Sahip Bireylerin Başarı ya da Başarısızlık Durumlarına İlişkin Nedensel Yüklemeler", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yıldız, D., (2014), "Örgütlerde Öğrenilmiş Güçlülük Kavramı ve İnsan Kaynakları Departmanı Çalışanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin İncelenmesi", İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Yıldız, F., (2017), “*Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin Algılanan Stres Düzeyi ile İlişkisinin ve Etkileyen Diğer Faktörlerin İncelenmesi*”, Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yıldız, E., (2018), “*Tip II Diyabetes Mellitusu Olan Bireylerin Hastalık Algıları ile Öğrenilmiş Güçlülükleri Arasındaki İlişki*”, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Yılmaz, E. B., (2015), “*Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Uygulanan Güçlendirme Programının Kendilik Değerini Artırmaya ve Stresle Baş Etme Biçimlerine Etkisi*”, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Yürür, Ş. ve Keser, A., (2010), “*Öğrenilmiş Güçlülük: Öğretmenler Üzerinde Bir Uygulama*”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1 (1), ss.59-70.
- Yüksel, A., Yanık, A. ve Ayazlar, R., (2015), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Zausniewski, J. A., (1997), “Teaching Resourcefulness Skill to Older Adults”, *The Journal of Gerontological Nursing*, 23 (2), pp.14-20.
- Zausniewski, J. A. ve Martin, M. H., (1999), “Developmental Task Achievement and Learned Resourcefulness in Healthy Older Adults”, *Archives of Psychiatric Nursing*, 13 (1), pp.41-47.
- Zausniewski, J. A. ve Chung, C., (2001), “Resourcefulness and Health Practices of Diabetic Women”, *Research in Nursing and Health*, 24 (2), pp.113-121.
- Zausniewski, J. A., Chung, C. ve Krafcik, K., (2001), “Social Cognitive Factors Predicting the Health of Elders”, *Western Journal of Nursing Research*, 23 (5), pp.490-503.
- Zausniewski, J. A., Chung, C., Chang, H., ve Krafcik, K., (2002), “Predictors of Resourcefulness in School-Aged Children”, *Issues in Mental Health Nursing*, 23 (4), pp.385-401.
- Zausniewski, J. A., McDonald, P. E., Krafcik, K. ve Chung, C., (2002), “Acceptance, Cognitions and Resourcefulness in Women with Diabetes”, *Western Journal of Nursing Research*, 24 (7), pp.728-750.
- Zausniewski, J. A., Picot, S. J., Roberts, B. L., Debanne, S. M. ve Wykle, M. L., (2005), “Predictors of Resourcefulness in African American Women”, *Journal of Aging and Health*, 17 (5), pp.609-633.
- Zausniewski, J. A., Eggenschwiler, K., Preechawong, S., Roberts, B. L. ve Morris, D. L., (2006), “Effects of Teaching Resourcefulness Skills to Elders”, *Aging & Mental Health*, 10 (4), pp.404-412.
- Zausniewski, J. A., (2016), “Resourcefulness”, *Western Journal of Nursing Research*, 38 (12), pp.1551-1553.
- Zhang, Z. ve Arvey, R. D., (2009), “Rule Breaking in Adolescence and Entrepreneurial Status: An Empirical Investigation”, *Journal of Business Venturing*, 24, pp.436-447.

- Zhao, H., Seibert, S. E. ve Hills, G. E., (2005), "The Mediating Role of Self-Efficacy in the Development of Entrepreneurial Intentions", *Journal of Applied Psychology*, 90 (6), pp.1265-1272.
- Zhao, H. ve Seibert, S. E., (2006), "The Big Five Personality Dimensions and Entrepreneurial Status: A Meta-Analytical Review", *Journal of Applied Psychology*, 91 (2), pp.259-271.
- Zhou, J., (2008), "New Look at Creativity in the Entrepreneurial Process", *Strategic Entrepreneurship Journal*, 2 (1), pp.1-5.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Sayın Katılımcılar,

Yürütmekte olduğum Doktora çalışmasında; girişimcilerin “Öğrenilmiş Güçlülük” düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Yapılan araştırma tamamıyla akademik nitelikli olup çalışmadan elde edilecek bilgiler bilimsel amaca yönelik olarak kullanılacak ve alınan cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. Değerli vaktinizden on dakika ayırmanız çalışmanın sonuçlarının değerlendirilmesi ve bilime katkı sağlaması açısından çok önemlidir.

Çalışmaya yapacağınız katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Melike TURHAN
Amasya Üniversitesi
Öğretim Görevlisi

Not: Anketi Girişimcinin Doldurması Önemle Rica Olunur.

ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK ÖLÇEĞİ

Aşağıda kötü bir durum veya olayla karşılaştığında kişilerin neler yapabileceğini anlatan 36 ifade vardır. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak o maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ölçeği dikkate alarak yandaki sayılardan uygun olanı işaretleyiniz.

SORULAR	1-Hiç tanımlamıyor	2-Biraz tanımlıyor	3-İyi tanımlıyor	4-Sık sık	5-Çok iyi tanımlıyor
1. Sıkıcı bir iş yaparken, işin en az sıkıcı olan yanını ve bitirdiğimde elde edeceğim kazancı düşünürüm.	1	2	3	4	5
2. Beni bunaltan bir iş yapmak zorunda olduğumda, bunaltımı nasıl yenebileceğimi hayal eder, düşünürüm	1	2	3	4	5
3. Duygularımı düşüncelerime göre değiştirebilirim	1	2	3	4	5
4. Sinirlilik ve gerginliğimi yardım almadan yenmek bana güç gelir	1	2	3	4	5
5. Kendimi bedbin (üzüntülü) hissettiğimde hoş olayları düşünmeye çalışırım	1	2	3	4	5
6. Geçmişte yaptığım hataları düşünmekten kendimi alamam.	1	2	3	4	5
7. Güç bir sorunla karşılaştığımda düzenli bir biçimde çözüm yolları ararım.	1	2	3	4	5
8. Birisi beni zorlarsa işimi daha çabuk yaparım.	1	2	3	4	5

SORULAR	1-Hiç tanımlamıyor	2-Biraz tanımlıyor	3-İyi tanımlıyor	4-Sık sık	5-Çok iyi tanımlıyor
9. Zor bir karar vereceksem bütün bilgiler elimde olsa bile bu kararı ertelerim.	1	2	3	4	5
10.Okuduğum şeye kendimi veremediğimi fark ettiğim zaman, dikkatimi toplamak için yollar ararım	1	2	3	4	5
11.Çalışmayı planladığımda, işimle ilgili olmayan her şeyi ortadan kaldırıyorum.	1	2	3	4	5
12.Kötü bir huyumdan vazgeçmek istediğimde, bu huyumu devam ettiren nedir diye araştırırım	1	2	3	4	5
13.Beni sıkı bir düşünce karşısında güzel şeyler düşünmeye çalışırım	1	2	3	4	5
14.Günde iki paket sigara içiyor olsam, sigarayı bırakmak için muhtemelen başkasının yardımına ihtiyaç duyarım	1	2	3	4	5
15.Kendimi kötü hissettiğimde neşeli görünmeye çalışarak ruh halimi değiştiririm	1	2	3	4	5
16.Kendimi sinirli ve gergin hissettiğimde, sakinleştirici ilacım varsa bir tane alırım	1	2	3	4	5
17.Bedbin (üzüntülü) olduğumda kendimi hoşlandığım şeylerle uğraşmaya zorlarım	1	2	3	4	5
18.Hemen yapabilecek durumda bile olsam hoşlanmadığım işleri geciktiririm.	1	2	3	4	5
19.Bazı kötü huylarımdan vazgeçebilmem için başkasının yardımına ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
20.Oturup belli bir işi yapmam güç geldiğinde, başlayabilmek için değişik yollar ararım.	1	2	3	4	5
21.Beni kötümser yapsada, gelecekte olabilecek bütün felaketleri düşünmekten kendimi alamam.	1	2	3	4	5
22.Önce yapmam gereken işi bitirip, daha sonra gerçekten hoşlandığım işlere başlamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
23.Bedenimin herhangi bir yerinde ağrı hissettiğimde, bunu dert etmemeye çalışırım.	1	2	3	4	5
24.Kötü bir huyumu yendiğimde kendime olan güvenim artar	1	2	3	4	5
25.Başarısızlıkla birlikte gelen kötü duyguları yenmek için, sık sık kendime bunun bir felaket olmadığını ve bir şeyler yapabileceğimi telkin ederim	1	2	3	4	5
26.Kendimi patlayacakmış gibi hissettiğimde, "Dur, bir şey yapmadan önce düşün" derim	1	2	3	4	5

SORULAR	1-Hiç tanımlamıyor	2-Biraz tanımlıyor	3-İyi tanımlıyor	4-Sık sık	5-Çok iyi tanımlıyor
27.Birine çok öfkelensem bile davranışlarımı kontrol ederim.	1	2	3	4	5
28.Genellikle bir karar vereceğim zaman, ani kararlar yerine bütün ihtimalleri göz önüne alarak sonuca varmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
29.Acilen yapılması gereken şeyler olsa bile, önce yapmaktan hoşlandığım şeyleri yaparım.	1	2	3	4	5
30.Önemli bir işi elimde olmayan nedenlerle geciktirdiğimde kendi kendime sakin olmayı telkin ederim.	1	2	3	4	5
31.Bedenimde bir ağrı hissettiğim zaman, ağrıdan başka şeyler düşünmeye çalışırım	1	2	3	4	5
32.Yapılacak çok şey olduğunda genellikle bir plan yaparım	1	2	3	4	5
33.Kısıtlı param olduğunda, kendime bir bütçe yaparım	1	2	3	4	5
34.Bir iş yaparken dikkatim dağılırsa, işi küçük bölümlere ayırırım	1	2	3	4	5
35.Sık sık beni rahatsız eden nahoş düşünceleri yeneemediğim olur	1	2	3	4	5
36.Aç olduğum halde yemek yeme imkânım yoksa ya açlığımı unutmaya ya da tok olduğumu düşünmeye çalışırım	1	2	3	4	5

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıda yer alan kişisel bilgilerinizi belirtiniz.

Yaşınız?

.....

Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

Eğitim seviyeniz?

.....

Sektördeki faaliyet alanınızı yazınız?

.....

Kuruluş yılınızı yazınız?

.....

Faaliyette bulunduğunuz ili yazınız?

.....

Faaliyette bulunduğunuz (teknoloji geliştirme bölgesi/ teknokent/teknopark/kuluçka merkezi) yazınız

.....

Firmanızın ismi?

.....

Mail adresiniz?

.....

Ek 2. Öğrenilmiş Güçlülük İfadeleri Puan Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Sıkıcı Bir İş Yaparken, İşin En Az Sıkıcı Olan Yanını ve Bitirdiğimde Elde Edeceğim Kazancı Düşünürüm.	265	3,487	1,203	1,000	5,000
Beni Bunaltan Bir İş Yapmak Zorunda Olduğumda, Bunaltımı Nasıl Yenebileceğimi Hayal Eder, Düşünürüm	265	3,242	1,185	1,000	5,000
Duygularımı Düşüncelerime Göre Değiştirebilirim	265	3,555	1,218	1,000	5,000
Sinirlilik ve Gerginliğimi Yardım Almadan Yenmek Bana Güç Gelir	265	3,679	1,279	1,000	5,000
Kendimi Bedbin (üzüntülü) Hissettiğimde Hoş Olayları Düşünmeye Çalışırım	265	3,057	1,228	1,000	5,000
Geçmişte Yaptığım Hataları Düşünmekten Kendimi Alamam	265	3,245	1,239	1,000	5,000
Güç Bir Sorunla Karşılaştığımda Düzenli Bir Biçimde Çözüm Yolları Ararım	265	4,366	0,777	2,000	5,000
Birisi Beni Zorlarsa İşimi Daha Çabuk Yaparım	265	3,287	1,343	1,000	5,000
Zor Bir Karar Vereceksem Bütün Bilgiler Elimde Olsa Bile Bu Kararı Ertelerim	265	3,408	1,314	1,000	5,000
Okuduğum Şeye Kendimi Veremediğimi Fark Ettiğim Zaman, Dikkatimi Toplamak İçin Yollar Ararım	265	3,834	1,053	1,000	5,000
Çalışmayı Planladığımda, İşimle İlgili Olmayan Her Şeyi Ortadan Kaldırırım	265	3,196	1,246	1,000	5,000
Kötü Bir Huyumdan Vazgeçmek İsteddiğimde, Bu Huyumu Devam Ettiren Nedir Diye Araştırırım	265	3,559	1,150	1,000	5,000
Beni Sıkran Bir Düşünce Karşısında Güzel Şeyler Düşünmeye Çalışırım	265	3,430	1,173	1,000	5,000
Günde İki Paket Sigara İçiyor Olsam, Sigarayı Bırakmak İçin Muhtemelen Başkasının Yardımına İhtiyaç Duyarım	265	3,917	1,385	1,000	5,000
Kendimi Kötü Hissettiğimde Neşeli Görünmeye Çalışarak Ruh Halimi Değiştiririm	265	2,755	1,239	1,000	5,000
Kendimi Sinirli ve Gergin Hissettiğimde, Sakinleştirici İlacım Varsa Bir Tane Alırım	265	4,574	0,915	1,000	5,000
Bedbin (üzüntülü) Olduğumda Kendimi Hoşlandığım Şeylerle Uğraşmaya Zorlarım	265	3,245	1,160	1,000	5,000
Hemen Yapabilecek Durumda Bile Olsam Hoşlanmadığım İşleri Geciktiririm	265	2,955	1,302	1,000	5,000
Bazı Kötü Huylarımdan Vazgeçebilmem İçin Başkasının Yardımına İhtiyaç Duyarım	265	3,981	1,106	1,000	5,000
Oturup Belli Bir İş Yapmam Güç Geldiğinde, Başlayabilmek İçin Değişik Yollar Ararım	265	3,630	1,051	1,000	5,000
Beni Kötümser Yapsa da Gelecekte Olabilecek Bütün Felaketleri Düşünmekten Kendimi Alamam	265	2,943	1,357	1,000	5,000
Önce Yapmam Gereken İş Bitirip, Daha Sonra Gerçekten Hoşlandığım İşlere Başlamayı Tercih Ederim	265	3,619	1,129	1,000	5,000
Bedenimin Herhangi Bir Yerde Ağrı Hissettiğimde, Bunu Dert Etmemeye Çalışırım	265	3,547	1,273	1,000	5,000

Kötü Bir Huyumu Yendiğimde Kendime Olan Güvenim Artar	265	4,242	0,872	1,000	5,000
Başarısızlıkla Birlikte Gelen Kötü Duyguları Yenmek İçin, Sık Sık Kendime Bunun Bir Felaket Olmadığını ve Bir Şeyler Yapabileceğimi Telkin Ederim	265	3,887	0,994	1,000	5,000
Kendimi Patlayacakmış Gibi Hissettiğimde, "Dur, Bir Şey Yapmadan Önce Düşün" Derim	265	3,728	0,997	1,000	5,000
Birine Çok Öfkelensem Bile Davranışlarımı Kontrol Ederim	265	3,634	1,121	1,000	5,000
Genellikle Bir Karar Vereceğim Zaman, Ani Kararlar Yerine Bütün İhtimalleri Göz Önüne Alarak Sonuca Varmaya Çalışırım	265	3,962	1,022	1,000	5,000
Acilen Yapılması Gereken Şeyler Olsa Bile, Önce Yapmaktan Hoşlandığım Şeyleri Yaparım	265	3,683	1,211	1,000	5,000
Önemli Bir İşi Elimde Olmayan Nedenlerle Geciktirdiğimde Kendi Kendime Sakin Olmayı Telkin Ederim	265	3,476	1,063	1,000	5,000
Bedenimde Bir Ağrı Hissettiğim Zaman, Ağrıdan Başka Şeyler Düşünmeye Çalışırım	265	3,302	1,151	1,000	5,000
Yapılacak Çok Şey Olduğunda Genellikle Bir Plan Yaparım	265	4,185	0,896	1,000	5,000
Kısıtlı Param Olduğunda, Kendime Bir Bütçe Yaparım	265	3,970	1,073	1,000	5,000
Bir İş Yaparken Dikkatim Dağılırsa, İş Küçük Bölümlere Ayırırım	265	3,902	1,058	1,000	5,000
Sık Sık Beni Rahatsız Eden Nahoş Düşünceleri Yenemediğim Olur	265	3,408	1,203	1,000	5,000
Aç Olduğum Halde Yemek Yeme İmkanım Yoksa ya Açlığımı Unutmaya ya da Tok Olduğumu Düşünmeye Çalışırım	265	2,842	1,394	1,000	5,000

Ek 3. Görüşme Soruları

1. İlk önce sizi tanımakla başlayalım. Biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

Demografik Sorular	
Girişimciye Yönelik	
-Yaşı	
-Cinsiyeti	
-Eğitimi	
-Ailede Kaçınca Çocuk	
-Medeni Durum	
-Anne- Baba Mesleği	
-Memleket -Yetiştigi Ortam	

2. Firmanız ve girişimciliğe başlama hikayeniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

Girişime Yönelik
-Fikir- Proje- Kuruluş Yılı- Faaliyet Yılı
-Hukuki Yapısı- Çalışan Sayısı- Devlet Desteği
-Marka- Patent- Ar-Ge Çalışmaları
-Ticaret Hacmi- Aldığı Yatırımcı Durumu
-Sektör- Ürün - Hizmet

3. Girişimci profilinizle ilgili nasıl bir değerlendirme yaparsınız? Bu mesleği yapmak isteyen herkes girişimci olabilir mi?

4. Günümüz 21. yüzyılda girişimciliği nasıl değerlendirirsiniz?

5. Bu mesleği seçmenizdeki en büyük motivasyon kaynağınız/kaynaklarınız nelerdir bahsedebilir misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Melike TURHAN
Doğum Yeri : İzmir, 1987
Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu

Lise Öğrenimi : İzmir, Bornova, Cem Bakioglu Anadolu Lisesi (2005)
Ön Lisans Öğrenimi : Çanakkale, 18 Mart Üniv. Finansman Bölümü (2007)
Lisans Öğrenimi : SDÜ, İİBF, İşletme Bölümü (2012)
Yüksek Lisans : SDÜ, Sosyal Bil. Ens. İşletme ABD (2012-2014)
Doktora : SDÜ, Sosyal Bil. Ens. İşletme ABD (2015-...)
Yabancı Dil ve Düzeyi : İngilizce- Orta

İş Denevimi:

Öğretim Görevlisi- Amasya Üniversitesi Gümüşhacıköy Hasan Duman MYO
(2014-Halen)

Sertifikalar:

Bilgisayar İşletmenlik Sertifikası
Bilgisayarlı Muhasebe Sertifikası
Netsis, Eta, Mikro Programları
Maxqda ve Nvivo Programları (Temel ve İleri Düzey)
Spss Programı (Temel)